

319.531

2004

**A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
AGRÁRTUDOMÁNYOK OSZTÁLYÁNAK
2004. ÉVI TÁJÉKOZTATÓJA**

BUDAPEST, 2005

Kiadja:

a Magyar Tudományos Akadémia Agrártudományok Osztálya

Felelős kiadó:

HORN PÉTER

egyetemi tanár, rektor

az MTA rendes tagja, osztályelnök

Főszerkesztő:

NÉMETH TAMÁS

kutatóintézeti igazgató

az MTA levelező tagja, osztályelnök-helyettes

Szerkesztő:

PAPP MIKLÓS

tudományos tanácsadó

az állatorvos-tudomány kandidátusa

A szerkesztőbizottság tagjai:

Bócsa Iván kutatóprofesszor, az MTA rendes tagja, Dimény Imre professzor emeritus,
az MTA rendes tagja, Király Zoltán kutatóprofesszor,
az MTA rendes tagja, Klement Zoltán kutatóprofesszor, az MTA rendes tagja

ISSN 1216-1179

Készült 17 A/5 ív terjedelemben, nyomdai szám: 2005/18

319.531
Index
2004

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETŐ: Németh Tamás	5
2. AZ MTA 2004. ÉVI KÖZGYŰLÉSÉNEK HATÁROZATAI	7
3. AZ MTA KÖZGYŰLÉSÉHEZ KAPCSOLÓDÓ NYILVÁNOS OSZTÁLYÜLÉS	11
3.1 Védekezési mechanizmusok az élővilágban (április 15.) (Biológiai, Orvos- és Agrártud. Osztálya)	11
3.2. Klíma és környezet (május 7.) (Agrártud., Biológiai, Földtudományi, Műszaki Tud. Osztálya)	12
4. AZ MTA AGRÁRTUDOMÁNYOK OSZTÁLYA ÜLÉSEI, HATÁROZATAI ÉS RENDEZVÉNYEI	13
4.1. Az osztályülések napirendjei és határozatai	15
4.1.1. 2004. január 21-i osztályülés	15
4.1.2. 2004. január 28-i osztályülés	16
4.1.3. 2004. február 25-i osztályülés	18
4.1.4. 2004. március 31-i osztályülés	21
4.1.5. 2004. június 3-i osztályülés	23
4.1.6. 2004. szeptember 23-i osztályülés	25
4.1.7. 2004. október 27-i osztályülés	27
4.1.8. 2004. november 24-i osztályülés	29
4.2. Az osztályüléshez kapcsolódó esemény a Darányi Ignác Díj nyerteseinek előadásai	31
4.2.1. <i>Biacs Péter Ákos</i> : A Magyar Élelmiszerbiztonsági Hivatal és az Európai Unió elvárásai az élelmiszer-biztonság terén Magyar- országon	31
4.2.2. <i>Varga Gyula</i> : Rövid áttekintés az EU-csatlakozás agrárgazdasági kihatásairól	33
5. AZ OSZTÁLY TUDOMÁNYOS BIZOTTSÁGAINAK ÜLÉSEI, HATÁROZATAI, ÁLLÁSFOGLALÁSAI, RENDEZVÉNYEI	37
5.1. Agrárközgazdasági Bizottság	37
5.2. Agrárműszaki Bizottság	46
5.3. Állatorvos-tudományi Bizottság	54
5.4. Állatnemesítési Állattenyésztési és Takarmányozási Bizottság	65
5.5. Erdészeti Bizottság	72
5.6. Gyepgazdálkodási Bizottság	85

5.7	Kertészeti Bizottság	91
5.8.	Mezőgazdasági Vízgazdálkodási Bizottság	100
5.9.	Növénynemesítési Bizottság	107
5.10.	Növénytermesztési Bizottság	111
5.11.	Növényvédelmi Bizottság	119
5.12.	Talajtani Agrokémiai Bizottság	123
6.	AZ OSZTÁLYKÖZI TUDOMÁNYOS BIZOTTSÁGOK ÜLÉSEI, HATÁROZATAI, ÁLLÁSFOGLALÁSAI, RENDEZVÉNYEI	133
6.1.	Agrártörténeti és Faluszociológiai Bizottság	133
6.2.	Állatkísérleti Bizottság	137
6.3.	Biometriai-biomatematikai Bizottság	140
6.4.	Marketing Bizottság	142
6.5.	Mezőgazdasági Biotechnológiai Bizottság	150
7.	EMLÉKEZÉS AZ OSZTÁLY ELHUNYT AKADÉMIKUSÁRA: KOZMA PÁLT BÚCSÚZTATTUK	152
7.1.	<i>G. Tóth Magdolna</i> : Intézményi búcsúztató Kozma Pál rektor úr temetésén	152
7.2.	<i>Harnos Zsolt</i> : Kozma Pál akadémikus búcsúztatása	154
8.	A SZAKTERÜLET FEJLŐDÉSE A NEMZETKÖZI KONFERENCIÁK TÜKRÉBEN	157
8.1	<i>Horváth József</i> : A dísznövények vírusbetegségeinek 11. nemzetközi konferenciájáról	157
8.2.	<i>Németh Tamás</i> : A CIEC 15th Nemzetközi Szimpóziuma	159
8.3.	<i>Várallyay György</i> : Eurosoil 2004	160
9.	AKADÉMIAI SZÉKFOGLALÓK (rendes tag)	164
9.1.	<i>Heszky László</i> : A tiltott fa gyümölcsétől a transzgenikus almáig	164
9.2.	<i>Solymos Rezső</i> : Erdők a világon és Magyarországon, fenntartásuk és fejlesztésük tudományos vonatkozásai	171
10.	SZEMÉLYI HÍREK	181
10.1.	Akadémikusok kitüntetései, elismerései	181
11.	A KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATKIADÁS HELYZETE	182
11.1.	<i>Hornok László</i> , az MTA levelező tagja az Osztály könyvfelelősének éves beszámolója	182
11.2.	Az Osztály tagjainak 2004-ben megjelent könyvei	182
12.	AZ OSZTÁLYHOZ TARTOZÓ MAGYAR PARAZITOLÓGUSOK TÁRSASÁGÁNAK 2004. ÉVI MUNKÁJA (Farkas Róbert)	184

1. BEVEZETŐ

Az MTA Agrártudományok Osztályának immár tizennegyedik alkalommal megjelenő Tájékoztatója – hasonlóan a korábbi kötetekhez – fontos szerepet tölt be az adott év eseményeit összefoglaló, a tevékenységben résztvevő bizottságokhoz és osztálytagokhoz kapcsolódó évi történéseket megőrző kiadványként. Az idei év Tájékoztatója is hűen tükrözi a történéseket, az eseményeket, az Osztály életének és tevékenységének alakulását, tagjainak tudományos eredményeit és közéleti szerepvállalását. Fontos feladata az Osztálynak, hogy elődeinkre, korábbi tagjainkra, nagy formátumú tudósainkra születésük, illetve életük egyéb eseményeinek évfordulóján megemlékezzünk, a köztünk lévő nagy tiszteletű professzorainkat pedig köszöntsük jelentősebb évfordulóikon. Nem volt ez másként 2004-ben sem. Több emlékülésre is sor került, melyekről a Bizottságok beszámolóiban található bővebb információ.

Az akadémiai élet velejárója az, hogy három évenként nagy fontosságú az adott tudományterület egészére kiható események zajlanak le. 2004-ben került sor négy új levelezőtag, három rendestag, valamint külső és tiszteleti tagok választására.

Állandóságot, kiegyensúlyozott tevékenységet a köztestületi tagjainknak a bizottsági munka jelent. A Bizottságok továbbra is a köztestületi tagság megjelenítése és a tudományos területek tevékenységének gyakorlása kereteiben működnek. Az egy-egy évben történt bizottsági tevékenységek, események és rendezvények összegzésére is a Tájékoztató ad lehetőséget. 2004. évben is az agrártudományok körébe tartozó aktuális feladatok jelentették azt a kört, mely az Osztály tevékenységének fő vonulatát adta. Folytattuk és a feladatok adta lehetőségekhez illesztve rendszeressé tettük a tudományos közéletet foglalkoztató jelentősebb kutatásokhoz kapcsolódó előadássorozatot, havi, kéthavi rendszerességgel. A havonként (lehetőség szerint a hónap utolsó szerdáján) tartott osztályülések keretében a napirendi pontokhoz kapcsolódóan aktív részvétel a jellemző. Ezt nagyban segíti az a gyakorlat, mely az Agrártudományok Osztályán már a kezdetektől kialakult, hogy a doktor képviselők – az akadémikusi zárt ülések kivételével – minden ülésre meghívást kapnak és ezzel a lehetőséggel élnek is. A teljesség igénye nélkül néhány fontosabb téma: az Osztály állást foglalt az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsa, az Akadémia Doktori Tanácsa, valamint Bizottságai osztályképviselőinek megújítására vonatkozóan; az FVM felkérésére az Osztály tagjai szakterületüknek megfelelő rendeltetésekkel véleményezték; az elnökségi ülések napirendi javaslatoként a felsőoktatás helyzete és a kutatásfejlesztés kérdése témákat jelöltük meg, megvitattuk a költségelvonással, az MTA Kutatóhelyeinek helyzetével, valamint az agrárstratégia kialakításával kapcsolatos kérdéseket; széles körben (akadémikusok, közgyűlési doktorképviselők, tanácskozási jogú tagok, állandó meghívottak és tudományterületileg az Agrártudományok Osztályához tartozó Felsőoktatási Intézmények vezetőinek bevonásával) osztályülések keretében hosszantartó vita folyt a Felsőoktatás reformjáról és a készülő új Felsőoktatási Törvényről. (A törvénytervezet elemzése, megvitatása és az állásfoglalás kialakítása valamennyi tudományos bizottság napirendjén is szerepelt.) Kihelyezett osztályülésre ez évben egyszer került sor, a június 3-i ülés helyszínéül Martonvásár volt.

Kialakítottuk az Osztály 2005. évi könyvkiadási tervét és folyóirat támogatási döntését; az MTA Doktora cím odaítélésében az Osztály 16 habitus vizsgálatát folytatta le és 13 nyilvános védés utáni eljárásban foglalt állást.

A bizottságok tudományos, tudománypolitikai tevékenysége ebben az évben is jelentős volt. Az Osztály tevékenységének számottevő része a bizottsági munkán keresztül érvényesül, a feladatok megoldásának jelentős része bizottsági, illetve azoknál a bizottságoknál, ahol albizottságok alakultak, albizottsági tárgyalást és előkészítést igényel.

Megállapíthatjuk, hogy a korábbi évek gyakorlatának megfelelően, 2004-ben is a tudományos rendezvények sora változatlanul igazolta, hogy az Osztálynak van mondani valója a tudományos közösség és a gyakorlat képviselőinek számára. Az Osztály tagjai (akadémikusai és doktorképviselői) számos rendezvény szervezésében és lebonyolításában vettek részt (MTA Közgyűlése, Mindentudás Egyeteme, Magyar Tudomány Napja,), szerepet vállaltak olyan fontos és országos jelentőségű bizottságok munkájában, mint pl. a Környezetvédelmi Tanács, az Agrárgazdasági Tanács, valamint a Nemzeti Agrár- és Vidékfejlesztési Kerekasztal. A 2004. évi májusi közgyűléshez kapcsolódóan a „Klíma és Környezet” és az „Országos Erdő-, Vad- és Fagazdálkodási Fórum” nagyrendezvényeket szervezett. A 2004. novemberi Magyar Tudomány Napjához kapcsolódó rendezvény a hagyományoknak megfelelően a „Széchenyi Emléknep” volt.

Osztályunk tagjainak kezdeményezésére 2003-ban indult egy nagysikerű, klub jellegű, rendezvénysorozat havi rendszerességgel, „Ismerjük meg egymást – és egymás tudományát” címmel, mely 2004-ben is igényes előadásokkal folytatódott.

Az Osztály tagjai az esztendő folyamán tovább bővítették külföldi tudományos kapcsolataikat, ennek a külföldi akadémiákban választott tagságon túl, az Európai Unió tudományos testületeiben, a 6. keretprogram pályázatainak előkészítésében történő részvétel mellett sokan vettek részt és tartottak előadást nemzetközi rendezvényeken. Az Osztály szerény mértékben, az MTA NEI közreműködésével az utazásokhoz 150–200 ezer forintos támogatást, valamint rendezvények szervezéséhez csekély mértékű hozzájárulást tudott biztosítani. Ezek az egyéni és intézményi kapcsolatok segítettek az agrártudományok újabb hazai eredményeinek széles körű publikálásában, nemzetközi szintű megismertetésében.

Sajnos a 2004. év sem múlt el fájdalommal események nélkül. Februárban elvesztettük Kozma Pál akadémikust. Emlékét megőrizzük.

A Bevezetőben arra van lehetőség, hogy utaljunk az évkönyv jelentőségére, és hogy kiemeljünk néhány meghatározó eseményt a teljesség igénye nélkül. Bízunk abban, hogy a „2004. évi Tájékoztató” kellő részletességgel nyújt információkat az Olvasók számára az agrártudományok területén történekről, megerősíti mindenkiben azt a hitet, hogy csak a rész területeken történő elhivatott és alázatos munka teheti nagyvá nemzetünket, nyújthat segítséget az ország nyugodt vizekre történő kormányzásához. Az eredmények népszerűsítése, az agrárium megismertetése és széles – társadalmi méretű – elfogadtatása további feladatokat ró mindannyiunkra a közeli és távoli jövőben egyaránt.

Kérjük az agrártudományok területén tevékenykedők észrevételeit, javaslatait és célirányos elhivatott munkásságát közös érdekünk az agrártudományok fejlődésének elősegítésére, az agráriumban tevékenykedők életminőségének javítására, a lehetőségekkel élő, elégedett, számításait megalapozó és kiegyensúlyozott agrártársadalom kialakulásához.

Németh Tamás

2. AZ MTA 2004. ÉVI KÖZGYŰLÉSÉNEK (MÁJUS 3–4.) HATÁROZATAI

1. Az Akadémia közgyűlése meghallgatta az elnök és a főtitkár tevékenységéről szóló beszámolót, a hozzászólásokra adott válaszait, és azokat elfogadta.
2. A 2004. évi Akadémiai Aranyérmek ünnepélyes keretek között Halász Béla rendes tagnak adta át az Akadémia elnöke.
3. Az Akadémia 2004. évi Wahrmann Mór érmét a MATÁV Rt. kapta a tudomány társadalmi elismertetésében vállalt kiemelkedő tevékenységéért.
4. Akadémiai Díjban részesültek: Szovák Kornél, Fodor Pál, Páles Zsolt; Koloszár József, Mészáros Károly, Faragó Sándor (megosztva); Balla György, Balla József (megosztva); Tisza Miklós, Keglevich György; Nagy Ferenc, Burgyán József (megosztva); Losonczy Ágnes, Márton Péterné Szalay Emőke, Sarkadi László.
5. Akadémiai Újságírói Díjban részesült: Csonka Erzsébet, Gózon Ákos (megosztva); Hovanyecz László.
6. A közgyűlés kegyelettel megemlékezett az előző közgyűlés óta meghalt tagjairól: Farkas Tibor, Ferenczy Lajos, Horn Artúr, Kollár Lajos és Kozma Pál, az MTA rendes tagjai, Kristó Gyula, az MTA levelező tagja, Balázs Nándor, Bori Imre, Horváth Csaba, Kékedy László és Zoltai Tibor, az MTA külső tagjai, Julesz Béla, Stumper Frans, De Wied, David és Teller Ede, az MTA tiszteleti tagjai, Kevei Ferenc közgyűlési doktor képviselő.
7. Az Akadémikusok Gyűlése a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjává választotta: Somfai László, Vizkelety András, Kulcsár Szabó Ernő, Maróth Miklós (I. Osztály); Pléh Csaba (II. Osztály); Hatvani László, Ruzsa Z. Imre, Sárközy András (III. Osztály); Heszky László, Nagy Béla, Solymos Rezső (IV. Osztály); Kovács László, Makara B. Gábor, Besznyák István, Dobozy Attila (V. Osztály); Haszpra Ottó, Sitkei György (VI. Osztály); Orbán Miklós, Fonyó Zsolt, Hollósi Miklós, Gál Sándor, Szabadváry Ferenc (VII. Osztály); Fésüs László, Freund Tamás, Mahunka Sándor (VIII. Osztály); Zalai Ernő, Fergéné Kecskeméti Zsuzsa, Palánkai Tibor, Szabó András (IX. Osztály); Ádám József, Árkai Péter, Pápay József (X. Osztály); Horváth Zalán, Németh Judit, Ormos Pál, Pálinkás József (XI. Osztály).
8. Az Akadémikusok Gyűlése a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta: Honti László, Nyomárkay István, Bitskey István (I. Osztály); Orosz István, Kelemen János, Török László (II. Osztály); Füredi Zoltán, Major Péter, Pálffy Péter Pál, Pintz János (III. Osztály); Mátyás Csaba, Bedő Zoltán, Solti László, Kőmíves Tamás (IV. Osztály); Mandl József, Kovács L. Gábor, Tulassay Zsolt (V. Osztály); Roósz András, Székely Vladimír, Domokos Gábor, Kurutzné Kovács Márta (VI. Osztály); Nyiredy Szabolcs, Pukánszky Béla, Hargittai

Magdolna, Antus Sándor (VII. Osztály); Somogyi Péter, Erdei Anna, Sarkadi Balázs, Gergely Pál, Vigh László (VIII. Osztály); Bélyácz Iván, Bayer József, Hamza Gábor (IX. Osztály); Lakatos István, Vörös Attila, Klinghammer István (X. Osztály); Szabó Gábor, Lovas Rezső, Rácz Zoltán, Vincze Imre (XI. Osztály).

9. Az Akadémikusok Gyűlése a Magyar Tudományos Akadémia külső tagjává választotta: Schubert Gabriella (Németország), Péntek János (Románia) I. Osztály; Held József (USA), Forgács József (Ausztrália) II. Osztály; Beck József (USA), Lempert László (USA), Balas Egon (USA) III. Osztály; Camprag Dusan (Szerbia és Montenegro), Bojkó Miklós (Ukrajna) IV. Osztály; Gosztonyi György (Németország), Pasternák Alfréd (USA), Gyermek László (USA), Kovács Kálmán (Kanada), Jolesz Ferenc (USA), Hortobágyi Gábor (USA) V. Osztály; Gyenge Csaba (Románia), Simonyi Charles (USA) VI. Osztály; Csizmadia Imre (Kanada), Guttman András (USA), Pavláth Attila (USA) VII. Osztály; Kárpáti George (Kanada), Krocskó Gyula (Ukrajna), Márkus Gábor (USA), Petrusz Péter (USA), Tigyi Gábor (USA) VIII. Osztály; Fellegi Iván (Kanada), Király Béla (USA), Rezsőházy Rudolf (Belgium) IX. Osztály; Barabási Albert László (Románia), Hajdu János (Németország), Csernai László Pál (Norvégia), Ribár Béla (Szerbia és Montenegro) XI. Osztály.
10. Az Akadémikusok Gyűlése a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagjává választotta: Bosworth, Clifford Edmund (Nagy Britannia), Dressler, Wolfgang U. (Ausztria), Gnoli, Gherardo (Olaszország) I. Osztály, Fried, Johannes (Németország), du Reau, Elisabeth (Franciaország) II. Osztály, Oszipov, Jurij Szergejevics (Oroszország), Ray-Chaudhuri, K. Dwijendra (USA), Benz, Walter (Németország) III. Osztály; Potrykus, Ingo (Németország), van Staden, Johannes (Dél-Afrika), Brem, Gottfried (Németország) IV. Osztály; Petersen, Ole (Nagy-Britannia), Hökfelt, Thomas (Svédország), Thorgeirsson, Snorri S. (USA); Mehra, Narinden (India) V. Osztály; Kaczorek, Tadeusz (Lengyelország), Lu, Yongxiang (Kína) VI. Osztály; Wüthrich, Kurt (Svájc), Van der Plas, Henk C. (Hollandia), Lichtenthaler, Frieder W. (Németország) VII. Osztály; Changeux, Jean Pierre (Franciaország), Nurse, Paul, sir (Nagy-Britannia), Wetzler, Robert G. (USA), Oomura, Yutaka (Japán), Dallos, Peter (USA), Mascie-Taylor, Nicholas (Nagy-Britannia), Spener, Friedrich (Németország), Nathenson, Stanley G. (USA) VIII. Osztály; Polanyi-Levitt, Kari (Kanada), Bailly, Antoine S. (Svájc) IX. Osztály; Lühr, Hermann (Németország), Wagner, Horst (Ausztria) X. Osztály.
11. A közgyűlés a Doktori Tanács tagjává választotta: Görömbei András, Kertész András, Paládi-Kovács Attila, Orosz István, László János, Laczkovich Miklós, Csirik János, Mészáros János, Várallyay György, Papp János, Dobozy Attila, Besznyák István, Kovács László, Nagy István, Stépán Gábor, Beck Mihály, Hollósi Miklós, Falus András, Patthy László, Kádár Béla, Szabó András, Hetényi Magdolna, Klinghammer István, Csikor Ferenc, Szabó Gábor, valamint a Doktori Tanács póttagjává választotta: Kenesei István, Fehér Márta, Török László, Katona Gyula, Rónyai Lajos, Pálffy Péter Pál, Schmidt János, Szűcs István, Ádám Veronika,

- Gáspár Zsolt, Noszál Béla, Keglevich György, Erdei Anna, Bayer József, Bélyácz Iván, Lamm Vanda, Szabó Miklós, Major György, Pápay József, Horváth Zalán, Tegze Miklós.
12. A közgyűlés a Jelölőbizottság tagjává választotta: Ritoók Zsigmond, Szőrényi László, Szabad György, Csépe Valéria, Szász Domokos, Csirik János, Kovács Ferenc, Berzsenyi Zoltán, Halász Béla, Farsang Csaba, Bokor József, Bársony István, Szántay Csaba, Fülöp Ferenc, Damjanovich Sándor, Gallé László, Török Ádám, Valki László, Mészáros Ernő, Berényi István, Keszthelyi Lajos, Kollár János.
 13. A közgyűlés a Tudományetikai Bizottság tagjává választotta: Herman József, Szili József, Heller Ágnes, Ludassy Mária, Daróczy Zoltán, Recski András, Bócsa Iván, Solti László, Gáti István, Monos Emil, Páczelt István, Kövesné Gilicze Éva, Farkas József, Gáspár Vilmos, Fésüs László, Gallé László, Augusztinovics Mária, Mátyás Antal, Marosi Sándor, Kubovics Imre, Sólyom Jenő, Tompa Kálmán.
 14. A közgyűlés a Felügyelőbizottság tagjává választotta: Balázs Ervin, Detrekői Ákos, Gál Sándor, Michelberger Pál, Magyar Kálmán, Orosz István, Vajna Zoltán.
 15. A közgyűlés a Vagyonkezelő Kuratórium tagjává választotta: Bedő Zoltán, Benussi Antonio Silvio, Kollár János, Bálint Csanád, Miklós Dezső, Patyi Mária, Strausz Tamás.
 16. A közgyűlés az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsa tagjává választotta: Kósa László, Orosz István, Fehér Márta, T. Soós Vera, Nagy Béla, Kovács L. Gábor, Tuschák Róbert, Márta Ferenc, Kálmán Alajos, Patthy László, Hamza Gábor, Szabó Ildikó, Dövényi Zoltán, Vincze Imre, Cseh József.
 17. A közgyűlés megerősítette elnökségi tagságra történt megválasztásukban az alábbi köztestületi tagokat: Gósy Máriát, Horvai Györgyöt, Jolánkai Mártont.
 18. Csak a tudást igénylő, a tudományokra fogékony, az innovációra is érzékeny társadalom lesz versenyképes a XXI. század Európájában, amelyben a tudomány a fejlődés motorja. Ezért az Akadémia törvényi felhatalmazása révén készítsen tervet, mit tegyen a tudomány a társadalom versenyképességének növelése érdekében.
 19. A 2000-es Lisszaboni Stratégia tartalmazza, hogy az EU 2010-re emelje a GDP 3%-ára a K+F részesedését. A közgyűlés szorgalmazza, hogy növekedjék a magyar költségvetésben a K+F százalék. A jelenlegi 1% elfogadhatatlanul alacsony, veszélyezteti a magyar gazdaság versenyképességét, fokozódó elvándorlást eredményezhet. Kezdeményezze továbbá az Akadémia vezetése a kormánynál, hogy a tudomány kerüljön be a stratégiai prioritások közé.
 20. A közgyűlés súlyos aggodalmát fejezte ki az OTKÁ-t ért elvonások miatt, ami a magyar alapkutatások ellehetetlenüléséhez vezethet.
 21. A közgyűlés örömmel üdvözli a Kutatási és Technológiai Innovációs Alapról szóló 2003. évi XC. törvényt.
 22. A közgyűlés felkéri az Akadémia elnökét, készítsen a Tudomány- és Technológia-

- politikai Kollégium számára hosszabb távon is érvényesülő országos kutatási koncepciót, amely figyelembe veszi a magyar jellegzetességeket és gazdasági érdeket.
23. A közgyűlés továbbra is fontosnak ítéli a Kárpát-medencén belüli és kívüli magyar tudományosság megőrzését, a diaszpórában élő magyar tudósok, kutatók bevonását a közös tudományfejlesztésbe.
 24. A közgyűlés az Akadémia 2003. év költségvetésének végrehajtásáról szóló beszámolót elfogadta.
 25. Az Akadémikusok Gyűlése felkéri az MTA elnökét, küldjön ki bizottságot minden a tagválasztással összefüggő kérdés és szabályozás átgondolására.
 26. A közgyűlés elfogadta az Akadémia 2005. évi költségvetési irányelveit, annak preferenciáit, és felhatalmazta az Akadémia vezetését, hogy a 2005. évi költségvetés tárgyalásánál – ide értve az Akadémia fejezet sajátos gondolkodási szabályait tartalmazó kormányrendelet kiadását is – ennek megfelelően járjon el.
 27. A közgyűlés felhatalmazza az Akadémia vezetését, hogy az Akadémia 2005. évi költségvetés keretszámaival az akadémiai költségvetési irányelveknek és a költségvetési tárgyalásoknak megfelelően állapítsa meg.
 28. A közgyűlés jóváhagyja az MTA Közgazdaságtudományi Intézet, az MTA Geokémiai Kutatóintézet, az MTA Geodéziai és Geofizikai Kutatóintézet és az MTA Földrajztudományi Kutatóintézet módosított és egységes szerkezetbe foglalt alapító okiratait.
 29. A közgyűlés felhatalmazza az Akadémia főtitkárát, hogy az Akadémia által fenntartott költségvetési szervek alapító okiratait – ha az alapítást követően hatályba lépett jogszabály azt szükségessé teszi és az alapítónak törvényben és az Alapszabályban meghatározott jogát nem érinti – saját hatáskörében eljárva módosítsa, a módosításokkal egységes szerkezetbe foglalva kiadományozza és az Akadémiai Értesítőben közzétegye.
 30. A közgyűlés tudomásul vette az Akadémia főtitkárának beszámolóját az akadémiai intézmények és az Akadémia által nyújtott alapítványi és társadalmi szervezetek részére adott támogatásról.
 31. A közgyűlés elfogadta a Magyar Köztársaság Kormánya számára az Akadémia 2003. évi tevékenységéről készített tájékoztatót.
 32. A közgyűlés többségi véleményként egyetért Tomcsányi Pál akadémikus indítványával, hogy a legfontosabbnak ítélt idegen nyelven megjelenő publikációk, illetve azok rövid kivonata magyar nyelven az Akadémia honlapján olvasható legyen.
 33. A közgyűlés támogatja, hogy az MTA vezetése külön sürgősséggel tárgyalja meg az MTA könyv- és folyóiratkiadásának helyzetét.
 34. A közgyűlésen felszólalók súlyos aggodalmukat fejezték ki a kutatás és az egyetemi oktatás, valamint a tudományos utánpótlás jelen helyzete fölött.
 35. A közgyűlés felhatalmazza az elnökséget, hogy a határozatot – annak tartalmi változtatása nélkül – véglegesítse.

3. AZ MTA KÖZGYŰLÉSÉHEZ KAPCSOLÓDÓ NYILVÁNOS OSZTÁLYULÉSEK

3.1. VÉDEKEZÉSI MECHANIZMUSOK AZ ÉLŐVILÁGBAN (HASONLÓSÁG ÉS KÜLÖNBÖZŐSÉG)

Agrártudományok Osztálya, Orvosi Tudományok Osztálya, Biológiai Tudományok Osztálya (2004. április 15.) /MTA Székház/

Megnyitó

Horn Péter az MTA rendes tagja
az MTA Agrártudományok Osztálya elnöke

Köszöntő Vizi E. Szilveszter az MTA rendes tagja
az MTA elnöke

Előadások

Hidak, melyek összekötik az élővilág immunvédekezését
Gergely János az MTA rendes tagja

A természetes és szerzett immunitás evolúciója és egymásra épülése
Erdei Anna az MTA rendes tagja

Az endotoxinok szerepe a természetes immunitásban
Bertók Lóránd az MTA Doktora

Ősi örökségünk a veleszületett immunitás: a Drosophila immunrendszere
Andó István az MTA Doktora

A növényi rezisztencia típusai és mechanizmusai
Király Zoltán az MTA rendes tagja

Kölcsönhatás növények és kórokozó gombák között
Hornok László az MTA levelező tagja

Hasonlóságok és különbségek összefoglaló értékelése a növényi baktériumos betegségek tükrében. Záró gondolatok
Klement Zoltán az MTA rendes tagja

3.2. KLÍMA ÉS KÖRNYEZET

Agrártudományok Osztálya, Biológiai Tudományok Osztálya, Földtudományok Osztálya, Műszaki Tudományok Osztálya (2004. május 7.) /MTA Székház/

Megnyitó

Major György az MTA rendes tagja, a délelőtti ülés levezető elnöke

Klímaváltozás, klímadinamika, Rossby-hullámok

Czelnai Rudolf az MTA rendes tagja

Klímaváltozás hatása a környezet állapotára

Németh Tamás az MTA levelező tagja

Alkalmazkodási stratégiák klímaváltozás esetére: nemzetközi tapasztalatok – hazai lehetőségek

Láng István az MTA rendes tagja,

Harnos Zsolt az MTA rendes tagja,

Jolánkai Márton az MTA Doktora

Megnyitó

Várallyay György az MTA rendes tagja, a délutáni ülés levezető elnöke

A szélsőséges időjárási események hatásai a hazai vízkészletekre

Simonffy Zoltán tudományos munkatárs

Klímaváltozás és a természetes életközösségek

Fekete Gábor az MTA rendes tagja,

Kovácsné Láng Judit kandidátus,

Kozár Ferenc az MTA Doktora,

Tuba Zoltán az MTA Doktora

4. MTA AGRÁRTUDOMÁNYOK OSZTÁLYÁNAK ÜLÉSEI, HATÁROZATAI ÉS RENDEZVÉNYEI

Összefoglaló az Agrártudományok Osztálya 2004. évi tevékenységéről

Osztályülések száma: 2 zárt ülés, 6 rendes (ebből 3 kihelyezett osztályülés) 1 a közgyűlési doktorképviselők és tudományos bizottságok elnökeinek rendezett ülés.

Az Osztály saját hatáskörében végzett munkája

- A 2003. évi akadémia tagválasztási előkészületeket és a tagnak ajánlottak tudományos tevékenységéről, céljairól, eddig elért hazai és nemzetközi eredményeiről szóló beszámolókat meghallgatását követően 2004 januárjában titkos szavazás keretében meghozta állásfoglalását az MTA rendes tagságra, az MTA levelező tagságra, az MTA tiszteleti tagságra és az MTA külső tagságra jelöltek támogatottságára vonatkozóan.
- Az Osztály javaslatot tett Széchenyi Díjra, Akadémiai Aranyéremre, Akadémiai Díjra, Akadémiai Újságírói Díjra, Eötvös Koszorúra, Akadémiai-Szabadalmi Nívódíjra, valamint az Arany János Közalapítvány a Tudományért Darányi Ignác Szakkuratóriumi Díjára.
- Meghozta állásfoglalását az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsa, az Akadémia Doktori Tanácsa, valamint Bizottságai osztályképviselőinek megújítására vonatkozóan.
- Az FVM felkérésére az Osztály tagjai szakterületüknek megfelelő rendelettervezeteket véleményeztek.
- Az Osztály megválasztotta delegáltjait a Budapesten második alkalommal megrendezett A Tudomány Világfóruma (World Science Forum) rendezvényre.
- Az elnökségi ülések napirendi javaslatoként a felsőoktatás helyzete és a kutatásfejlesztés kérdése témákat jelölte meg az Osztály.
- Az Osztály megvitatta a költségvetés csökkentésével, az MTA Kutatóhelyeinek helyzetével, valamint az agrárstratégia kialakításával kapcsolatosan az elnökségi ülés keretében is elhangzott kérdéseket.
- Széles körben, akadémikusok, közgyűlési doktorképviselők, tanácskozási jogú tagok, állandó meghívottak és tudományterületileg az Agrártudományok Osztályához tartozó Felsőoktatási Intézmények vezetőinek bevonásával, osztályülések keretében hosszantartó vita folyt a Felsőoktatás reformjáról és a készülő új Felsőoktatási Törvényről. A törvénytervezet elemzése, megvitatása és az állásfoglalás kialakítása valamennyi tudományos bizottság napirendjén is szerepelt.
- Kialakította állásfoglalását a 2005. évi külföldi utazási, nemzetközi részvételű hazai rendezvények szervezési és a külön-meghívottakra vonatkozó keret felosztásával kapcsolatban.

- Az Osztály köztestületi tagjai a NEI-hez – különböző kormányközi tudományos és technológiai együttműködés keretében – benyújtott pályázatokat véleményeztek.
- Az Osztály előkészítette a 2005. év könyv- és folyóirat-kiadási tervét.
- Állásfoglalást alakított ki az MTA Kutatóintézetek igazgatói pályázatainak véleményezése keretében az MTA Szegedi Biológiai Központ, valamint az MTA Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézet igazgatói pályázataira vonatkozóan.
- Az Osztály napirendjére tűzte és a módosítási javaslatok alapján állásfoglalást hozott a hatályos Ügyrendjének módosításáról.
- Az MTA Doktora cím odaítélésében 16 bizottsági véleményezési és 13 nyilvános védés utáni eljárásban foglalt állást.
- A doktori cselekményekkel kapcsolatos állásfoglalások kialakítása keretében jelentős hangsúlyt kapott annak kiemelése, hogy az Osztály tudományos bizottságainak felelőssége és hatásköre a Jelöltek tudományos és közéleti munkásságának színvonala mellett az agráriumhoz való kapcsolódásának vizsgálata. Az Osztály határozatának megfelelően felhívta tudományos bizottságainak figyelmét arra, hogy a jelentkezők habitusát ne csak a tudományos tevékenység, hanem az Osztályhoz való kötődés és az agrárium szolgálata szempontjából is véleményezzék.
- Heszky László és Solymos Rezső 2004-ben megválasztott akadémiai rendes tagok megtartották székfoglaló előadásukat.
- Osztályülése keretében meghallgatta az újonnan megválasztott közgyűlési doktorképviselők bemutatkozó előadásait.
- Az Osztály széles körben, akadémikus tagjai, az MTA Doktorai, tanácskozási jogú tagjai és állandó meghívottjai bevonásával megvitatta a Magyar Tudományos Akadémia és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium közös projektjét, a „Globális klímaváltozás” programot. A program célkitűzései, munkaterve, a tervezett feladatok közvetlenül érintik az Agrártudományok Osztályához tartozó valamennyi tudományterületet, ennek megfelelően valamennyi tudományos bizottság megvitatta a projektet, kialakította állásfoglalását és megkezdte a kitűzött feladatok teljesítését.
- Az Osztály napirendjére tűzte a „A GM technológia és a magyar agrárgazdaság” vitaanyagot. (Tények és stratégiai megfontolások.)
- A 2004. évi májusi Közgyűléshez kapcsolódóan a „Klíma és Környezet”, az „Országos Erdő-, vad- és fagazdálkodási fórum” és a „Védekezési mechanizmusok az élővilágban” címmel nagyrendezvényeket szervezett.
- A 2004. novemberi Magyar Tudomány Napjához kapcsolódó rendezvény a hagyományoknak megfelelően a „Széchenyi Emléknap” volt. A „Genomika az állattenyésztésben” címmel egész napos rendezvény került megrendezésre.
- Az Osztály elbúcsúztatta a 2004. február 14-én, életének 84. évében elhunyt KOZMA PÁL akadémikust.

Sárdi Éva

4.1. AZ OSZTÁLYÜLÉSEK NAPIRENDJEI ÉS HATÁROZATAI

4.1.1. 2004. JANUÁR 21-I OSZTÁLYÜLÉS

A 2003. december 17-i osztályülés határozata alapján az MTA Agrártudományok Osztálya 2004. január 21-én; 9.30 órai kezdettel zárt ülést hívott össze az MTA székház Felolvasó termében, melyre valamennyi akadémikus tagját tisztelettel meghívta.

Napirend

1. Vizi E. Szilveszter az MTA elnöke tájékoztatója az Akadémiát érintő aktuális kérdésekről.
2. A 2004. évi akadémiai tagválasztás jelöltjeinek meghallgatása.
Az Osztály 7 percben határozta meg az egy fő részére rendelkezésre álló időtartamot, melyben lehetőség van arra, hogy rövid szóbeli előadás keretében tudományos teljesítményét bemutassa. (A 7 perc keretében sem demonstrációra, sem kérdések felvetésére nem kerül sor.)

A 2003. december 17-i Osztályülés határozatának megfelelően sorsolás alapján kialakult a meghallgatás sorrendje. Ennek eredménye:

1. Fésüs László	8. Bedő Zoltán	15. Neményi Miklós
2. Kádár Imre	9. Mesterházy Ákos	16. Berzsényi Zoltán
3. Winkler András	10. Nagy János	17. Biacs Péter
4. Mátyás Csaba	11. Barna Balázs	18. Szűcs István
5. Solti László	12. Jolánkai Márton	19. Szabó Ferenc
6. Tóth Miklós	13. Ligetvári Ferenc	20. Papp János
7. Kőmíves Tamás	14. Szendrő Péter	

A meghallgatás tervezett időpontja:

- 10-től 11 óráig az 1-től 7. sorszámúak,
- 11-től 12 óráig a 8-tól 14. sorszámúak,
- 12 órától pedig a 15-től induló sorszámúak.

Határozatok

Az Osztály akadémikus tagjai zárt ülés keretében meghallgatták a 2004. évi akadémiai tagválasztás 20 jelöltjének – tudományos teljesítményükről tartott – előadásait.

1. Fésüs László	8. Bedő Zoltán	15. Neményi Miklós
2. Kádár Imre	9. Mesterházy Ákos	16. Berzsenyi Zoltán
3. Winkler András	10. Nagy János	17. Biacs Péter
4. Mátyás Csaba	11. Barna Balázs	18. Szűcs István
5. Solti László	12. Jolánkai Márton	19. Szabó Ferenc
6. Tóth Miklós	13. Ligetvári Ferenc	20. Papp János
7. Kőmíves Tamás	14. Szendrő Péter	

4.1.2. 2004. JANUÁR 28-I OSZTÁLYÜLÉS

Napirend

1. Végleges szavazás előtti véleménynyilvánítás a tagjelöléssel kapcsolatosan
2. Szavazás
3. Állásfoglalás az *Akadémiai Díj*, *Akadémiai Aranyérem*, *Akadémia Újságírói Díj* kitüntetésekre tett javaslatokról
4. Egyebek

Határozatok

1. Hámori József akadémikus, az MTA alelnöke tájékoztatást tartott a 2004. évi tagválasztás irányelveiről
2. Horn Péter akadémikus, osztályelnök összefoglalta a tagválasztás előkészítése, a támogatottság felmérés és a Jelöltek zárt ülés keretében történt meghallgatása együttes figyelembevételére és az Osztály többségi véleménye alapján kirajzolódott szempontokat

Kiemelhető, hogy a 2004. január 21-i meghallgatás is bizonyította, hogy az Osztály valamennyi Jelöltjének jó a tudományos teljesítménye és a „mezőny”, színvonalát tekintve többségében homogénnek mondható. Mindez büszkeséggel kijelenthető, de egyben meg is nehezíti a Jelöltek közötti sorrend felállítását. Más oldalról nézve lehetővé teszi, hogy a színvonal csökkenése nélkül figyelembe vehető legyen a különböző tudományterületek arányos képviselésének szempontja is.

3. Az Osztály kialakította állásfoglalását a választás technikai lebonyolításáról.

4. Az Osztály titkos szavazás keretében meghozta állásfoglalását az MTA rendes tagságra, az MTA levelező tagságra, az MTA tiszteleti tagságra és az MTA külső tagságra jelöltek támogatottságára vonatkozóan.

5. Ennek alapján Horn Péter osztályelnök ismertette a 2004. évi tagválasztás eredményét:

Az Osztály a szavazás eredményeként a következőket javasolja MTA rendes tagságra

Heszky László az MTA lev. tagja	96%
Nagy Béla az MTA lev. tagja	93%
Solymos Rezső az MTA lev. tagja	96%

Az Osztály a szavazás eredményeként a következőket javasolja MTA levelező tagságra

Mátyás Csaba az MTA Doktora	80%
Bedő Zoltán az MTA Doktora	76%
Solti László az MTA Doktora	72%
Kőmíves Tamás az MTA Doktora	72%
Nagy János az MTA Doktora	68%
Papp János az MTA Doktora	56%

Az Osztály a szavazás eredményeként a következőket javasolja MTA tiszteleti tagságra

Gottfried Brem	96%
Ingo Potrykus	100%
Johannes van Staden	100%

Az Osztály a szavazás eredményeként a következőket javasolja MTA külső tagságra

Bojkó Miklós	60%
Dusan Camprag	89%

6. Az Osztály titkos szavazással kialakította állásfoglalását az Akadémiai Aranyéremre, Akadémiai Díjra, Akadémiai Újságírói Díjra jelöltek felterjesztésének támogatottságával kapcsolatban:

Akadémiai Aranyérem kitüntetésre az Osztály tagjai egyhangúlag támogatták Halász Béla akadémikust, az MTA Orvostudományok Osztályának jelöltjét.

Megosztott Akadémiai Díjra 70,8%-os támogatottsággal javasoljuk Koloszar Józsefet, Mészáros Károlyt és Faragó Sándort (24 érvényes szavazatból 17-igen, 4-nem, 3-tartózkodással). Javaslat érkezett még Kuroli Géza személyére.

Akadémiai Újságírói Díjra 79,1%-os támogatottságot kapott Chikán Ágnes (24 érvényes szavazatból 19-igen, 3-tartózkodás, 2-nem szavazat). Javaslat érkezett még Király Pál személyére.

4.1.3. 2004. FEBRUÁR 25-I OSZTÁLYÜLÉS

Napirend

1. Horn Péter osztályelnök tájékoztatója az utolsó ülés óta eltelt időről
2. Doktori cselekmények bizottsági véleményezése
Előterjesztők: Solymosi Rezső az MTA levelező tagja – Rédei Károly pályázata
Jolánkai Márton az MTA Doktora – Gyulai Ferenc pályázata
Jolánkai Márton az MTA Doktora – Horváth Zoltán pályázata
3. Doktori cselekmények védelem utáni véleményezése
Előterjesztők: Heszky László az MTA levelező tagja – Marton Lajos Csaba pályázata
Heszky László az MTA levelező tagja – Matuz János pályázata
Tomcsányi Pál az MTA rendes tagja – Szabó Zoltán pályázata
Mészáros János az MTA rendes tagja – Gálfi Péter pályázata
4. Az Osztály Ügyrendjének módosítási javaslataival kapcsolatos vélemények, állásfoglalás
5. Állásfoglalás az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsa osztályképviselőjéről
6. Eötvös Koszorú díjra való jelölések bekérése
7. A 2004. májusi közgyűléshez kapcsolódó osztályrendezvények megtervezése „Klíma – Környezet – Társadalom” c. tanácskozás 2004. május 7.
Előterjesztő: Láng István akadémikus
8. Egyebek

Határozatok

1. Az Osztály néma felállással tisztelgett a 2004. február 14-én, életének 84. évében elhunyt KOZMA PÁL akadémikus emlékének.
2. Horn Péter osztályelnök tájékoztatót tartott a legutóbbi osztályülés óta történetéről. Külön kitért a tagválasztással, a költségvetéssel, az MTA Kutatóhelyeinek helyzetével, valamint az agrárstratégia kialakításával kapcsolatosan az elnökségi ülés keretében is elhangzott kérdésekre.
3. Rédei Károly az MTA doktora cím megszerzésére beadott disszertációjának bizottsági véleményét Solymosi Rezső akadémikus, az Erdészeti Bizottság elnöke terjesztette elő. Az előterjesztés és a hozzászólások alapján, titkos szavazás keretében az Osztály 82,72%-os arányban támogatta a pályázat eljárásra bocsátását.
4. Az Osztály meghallgatta és megvitatta Jolánkai Márton az MTA Doktora, a Növénytermesztési Bizottság elnöke Gyulai Ferenc doktori pályázatára vonat-

kozó bizottsági véleményt ismertető előterjesztését és a titkos szavazás eredménye alapján 88,1%-ban támogatta a pályázat védésre bocsátását.

5. Fodor András az MTA Doktora cím megszerzésére benyújtott disszertációjának bizottsági véleményét Sáringer Gyula akadémikus előterjesztésében hallgatta meg az Osztály. A Bizottság írásos állásfoglalásához kapcsolódóan több hozzászólás hangzott el, melyben az Osztály tagjai kifogásolták a szavazás módját. Az osztályülés határozata alapján az alkalmazott „igen, nem, tartózkodás” szavazási forma nem fogadható el, hanem pontozásos, titkos szavazás keretében (adható pontszámok: 0,1,2,3) kell a Bizottságnak meghozni állásfoglalását. További kifogásként merült fel, hogy a döntés alapját képező opponensi vélemények és a döntés szöveges indoklása hiányoznak a Bizottság írásos állásfoglalásából. A doktori cselekmény eljárásra bocsátásával kapcsolatos szavazásos véleménynyilvánítás elnapolásra került.
6. Doktori cselekmények védés utáni véleményezése napirendi pont keretében Heszky László akadémikus terjesztette elő Marton Lajos Csaba pályázatát. Az Osztály tagjai a titkos szavazás eredménye alapján 95,4%-os támogatással javasolták a Jelölt részére az MTA Doktora cím odaítélését.
7. Az Osztály Heszky László akadémikus Matuz János doktori pályázatára vonatkozó előterjesztését elfogadta és a titkos szavazás eredménye alapján 94,25%-os arányban támogatta a pályázó részére az MTA Doktora cím odaítélését.
8. Az Osztály Tomcsányi Pál akadémikus Szabó Zoltán doktori pályázatára vonatkozó előterjesztését megvitatta és elfogadta. A titkos szavazás eredménye alapján 94,05%-os arányban támogatta a pályázó részére a doktori cím odaítélését.
9. Gálfi Péter doktori pályázatát Mészáros János akadémikus terjesztette elő védés utáni véleményezésre. Az Osztály tagjai titkos szavazás keretében 94,25%-os támogatással javasolták a Jelölt részére az MTA Doktora cím odaítélését.
10. Doktori cselekmények védés utáni véleményezése napirendi pont keretében Németh Tamás akadémikus terjesztette elő Csákiné Michéli Erika pályázatát. Az Osztály tagjai titkos szavazás keretében hozott állásfoglalásuk alapján 90,8%-os támogatással javasolták a Jelölt részére az MTA Doktora cím odaítélését.
11. A doktori cselekményekkel kapcsolatos állásfoglalások kialakítása keretében napirenden kívüli hozzászólások hangzottak el arra vonatkozóan, hogy az Osztály tudományos bizottságainak felelőssége és hatásköre, hogy olyan színvonalú és értékű dolgozatok kerüljenek az MTA Agrártudományok Osztályára bírálatra, melyek szerzői megfelelnek az MTA Agrártudományok Osztálya által támasztott követelményeknek:
 - Színvonalas tudományos tevékenység
 - Kötődés az agráriumhoz

A kérdés felvetésének aktualitását az adta, hogy az utóbbi időben néhány Bizottság az utóbbi feltételről, azaz a Jelölt tudományos és közéleti munkásságának az agráriumhoz való kapcsolódásának vizsgálatáról megfeledezett. Szakmailag ezek a dolgozatok is színvonalasak, a Jelöltek tudományos felkészültsége megfelelő, ugyanakkor több esetben az MTA Agrártudományok Osztálya nem érezte úgy, hogy a dolgozatokat szorosán vett tudományterületi kötődésük alapján erre az Osztályra kellett volna benyújtani.

Az Osztály határozata alapján Horn Péter osztályelnök levélben kívánja felhívni a Bizottságok figyelmét arra, hogy a jelentkezők habitusát ne csak a tudományos tevékenység, hanem az Osztályhoz való kötődés és az agrárium szolgálata szempontjából is ítélik meg, mert így elkerülhetővé válik, hogy az MTA doktora cím megszerzésére benyújtott dolgozatokat, illetve a habitusvizsgálatot az MTA Agrártudományok Osztálya esetleg másféleképpen értékelje, mint a Bizottságok.

(Erről a határozati pontról a Bizottsági elnökök és titkárok értesítést kaptak.)

12. Az Osztály Németh Tamás osztályelnök-helyettes előterjesztésében ismételten napirendjére tűzte a hatályos Ügyrend módosításával kapcsolatos javaslatok és vélemények megvitatását. (Írásos, konkrét módosításokat tartalmazó javaslat egyedül Várallyay György akadémikustól érkezett.)

Az Osztály határozata alapján a Titkárság az érvényben lévő Ügyrendet ismételten kiküldi az osztálytagok részére, hogy konkrét módosítási javaslataikat írásban megtegyék.

13. „Állásfoglalás az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsa osztályképviselőjéről” napirendi pont keretében megbeszélésre és szavazásra került, hogy az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsának meghosszabbított mandátuma 2004. év májusában lejár, ezért a testület újraválasztása szükséges. Az AKT-ban a tagokat fele-fele arányban a Közgyűlés, illetve az akadémiai kutatóintézetek, kutatóhelyek delegálják. Az Alapszabály 56. §-a szerint a Közgyűlés által az AKT-ba delegált 15 tagra jelölőbizottság tesz javaslatot a tudományos osztályok véleményének figyelembevételével. Az AKT összetételében biztosítani kell a tudományterületek megfelelő képviseletét.

Az Osztály jelenlegi képviselője (2001–2003 ciklus) Nagy Béla akadémikus. Az Osztály határozata alapján Nagy Béla akadémikus képviseleti mandátumát meghosszabbítja a következő ciklusra.

14. Az Akadémia Doktori Tanácsának mandátuma a 2004. évi májusi közgyűlésen szintén lejár. A Doktori Tanács tagjainak megválasztásával egyidejűleg póttagok választására is sor kerül. A tagok egymást követő időszakokban egyszer újraválaszthatók.

Az Osztály eddigi képviselői: Mészáros János akadémikus
Várallyay György akadémikus
Papp János az MTA Doktora – a DT titkára

Póttagok: Schmidt János akadémikus
Szűcs István az MTA Doktora

Az Osztály határozata alapján a 2001–2003 ciklus fenti képviselőinek bizalmat szavazott a következő ciklusra is.

15. Az Eötvös Koszorú díjra való jelöléshez szükséges nyomtatvány a 2004. februári osztályülés meghívójával kiküldésre került, de írásos támogató javaslat 2004. 02. 25-ig nem érkezett. Az állásfoglalás kialakítása a márciusi osztályülésre lett elnapolva.
16. A 2004. májusi közgyűléshez kapcsolódó osztályrendezvények megtervezése keretében az alábbi javaslatok hangzottak el:
 - Klíma – Környezet 2004. május 7.
 - Országos Erdő-, Vad- és Fagazdálkodási Fórum 2004. május 11.
17. Győry Kálmán akadémikus Horn Péter osztályelnök úrhoz címzett levelében tájékoztatást adott arról, hogy az MTA Matematikai Tudományok Osztálya 2004. január 28-i ülésén foglalkozott Prékopa András, az MTA rendes tagja javaslatával, amely a Természet Világa folyóiratnak a Magyar Örökségbe kerülését javasolja. Az Osztály tagjai egyhangúlag a javaslat támogatása mellett döntöttek. A Matematikai Tudományok Osztálya fenti állásfoglalásának támogatására kérte a természettudományokal foglalkozó osztályokat. Az MTA Agrártudományok Osztálya a javaslatot egyhangúlag támogatta.

4.1.4. 2004. MÁRCIUS 31-I OSZTÁLYÜLÉS

Napirend

1. Horn Péter osztályelnök tájékoztatója az utolsó ülés óta eltelt időről
2. Doktori cselekmények bizottsági véleményezése
Előterjesztők: Gáborjányi Richard az MTA Doktora – Kazinczi Gabriella pályázata
Gáborjányi Richard az MTA Doktora – Fodor András pályázata
Gáborjányi Richard az MTA Doktora – Novinszky László pályázata
Várallyay György az MTA rendes tagja – Murányi Attila pályázata
3. Doktori cselekmények védés utáni véleményezése
Előterjesztő: Király Zoltán az MTA rendes tagja – Fári Miklós pályázata
4. Az Osztály Ügyrendjének módosítási javaslataival kapcsolatos vélemények, állásfoglalás
5. Darányi Ignác Klub javaslata
Előterjesztő: Kovács Ferenc az MTA rendes tagja

6. Állásfoglalás Eötvös Koszorú díjra való előterjesztésről
7. A 2004. évi könyv- és folyóirat-támogatás felülvizsgálata
Előterjesztő: Hornok László akadémikus

Határozatok

1. Horn Péter osztályelnök tájékoztatót tartott az utolsó ülés óta eltelt időről
2. Kazinczi Gabriella az MTA Doktora cím megszerzésére beadott disszertációjának bizottsági véleményét Gáborjányi Richard, az MTA doktora, az MTA Növényvédelmi Bizottságának elnöke terjesztette elő. Az előterjesztés és a hozzászólások alapján, titkos szavazás keretében az Osztály 86,1%-os arányban támogatta a pályázat eljárásra bocsátását.
3. Fodor András az MTA Doktora cím megszerzésére beadott disszertációjának bizottsági véleményét Gáborjányi Richard, az MTA doktora, az MTA Növényvédelmi Bizottságának elnöke terjesztette elő. Az előterjesztés és a hozzászólások alapján, titkos szavazás keretében az Osztály nem támogatta a pályázat eljárásra bocsátását.
4. Novinszky László az MTA Doktora cím megszerzésére beadott disszertációjának bizottsági véleményét Gáborjányi Richard, az MTA doktora, az MTA Növényvédelmi Bizottságának elnöke terjesztette elő. Az előterjesztés, a hozzászólások és a titkos szavazás alapján, az Osztály nem támogatta a pályázat eljárásra bocsátását.
5. Murányi Attila az MTA Doktora cím megszerzésére beadott disszertációjának bizottsági véleményét Várallyay György akadémikus az MTA Talajtani és Agrokémiai Bizottságának elnöke terjesztette elő. Az előterjesztés és a hozzászólások alapján, titkos szavazás keretében az Osztály 80%-os arányban támogatta a pályázat eljárásra bocsátását.
6. Doktori cselekmények védelem utáni véleményezése napirendi pont keretében Király Zoltán, az MTA rendes tagja terjesztette elő Fári Miklós pályázatát. Az Osztály tagjai a titkos szavazás eredménye alapján 96,2%-os támogatással javasolták a Jelölt részére az MTA Doktora cím odaítélését.
7. Doktori cselekmények védelem utáni véleményezése napirendi pont keretében Balázs Sándor az MTA rendes tagja terjesztette elő Schmidt Gábor pályázatát. Az Osztály tagjai a titkos szavazás eredménye alapján 94,3%-os támogatással javasolták a Jelölt részére az MTA Doktora cím odaítélését.
8. Németh Tamás osztályelnök-helyettes előterjesztette az Osztály Ügyrendjének módosításával kapcsolatos javaslatait, és határozat született arról, hogy az Osztály tagjai a témához kapcsolódó észrevételeiket írásban teszik meg.
9. Az MTA Agrártudományok Osztálya támogatja a Biológiai Tudományok Osztálya és az Orvostudományok Osztálya által 2004. évben Eötvös Koszorú díjra jelölt személyeket, és saját jelöltjének előterjesztését a következő évre halasztja
10. Az Osztály az alábbiak szerint módosította könyv- és folyóirat-támogatási tervét 2004-re vonatkozóan:

Acta Agronomica	Akadémiai Kiadó	1100 E Ft
Acta Phytopathologica et Entomologica	Akadémiai Kiadó	600
Acta Veterinaria	Akadémiai Kiadó	1000
Agrártörténeti Szemle	Magyar Mezőgazdasági Múzeum	900
Agrokémia és Talajtan	MTA Talajtani Agr. Kut. Int.	680
Acta Silvatica et Ligniensi Hungarica		270
Állattenyésztés és Takarmányozás	Állattenyésztési Kut. Int.	270
Progress in Agricultural Engineering	Akadémiai Kiadó	275
Osztálytájékoztató	Agroinform	1300
Fehér–Kovács F.–Keleméri: A magyar állattenyésztés nagyjai	Agroinform	500
Összesen:		6895 E Ft

4.1.5. 2004. JÚNIUS 3-I OSZTÁLYÜLÉS

Napirend

1. Horn Péter osztályelnök tájékoztatója az utolsó ülés óta eltelt időről

2. Doktori cselekmények bizottsági véleményezése

<i>Előterjesztők:</i> Kertész Zoltán az MTA Doktora	Pauk János pályázata
Jolánkai Márton az MTA Doktora	Ángyán József pályázata
Jolánkai Márton az MTA Doktora	Pepó Péter pályázata
Szűcs István az MTA Doktora	Székely Csaba pályázata

3. Doktori cselekmények védés utáni véleményezése

<i>Előterjesztők:</i> Horn Péter az MTA rendes tagja	Fekete Sándor György pályázata
Horn Péter az MTA rendes tagja	Rátky József pályázata
Bertók Lóránd az MTA Doktora	Huszenicza Gyula pályázata
Jolánkai Márton az MTA Doktora	Rajkai Kálmán László pályázata

4. Az Osztály 2004. első félévi munkájának áttekintése

Előterjesztő: Horn Péter az MTA rendes tagja

5. Egyebek

Határozatok

1. Horn Péter osztályelnök tájékoztatót tartott az utolsó ülés óta történekről, és ennek keretében köszöntötte az újonnan megválasztott akadémiai rendes tagokat, Heszky László, Nagy Béla és Solymos Rezső akadémikusokat, valamint Bedő Zoltán, Kőmíves Tamás, Mátyás Csaba és Solti László levelező tagokat.
2. Ugyancsak köszöntő hangzott el a Közgyűlés által megválasztott új Doktor-képviselők felé, akik rövid bemutatkozással tájékoztatták az Osztályt.
3. Az Osztály egyhangúlag jóváhagyja Horn Péter osztályelnök arra vonatkozó javaslatát, hogy Szendrő Péter, az MTA Doktora a MAB képviselőjében legyen az Osztály tanácskozási jogú, minden osztályülésre meghívott tagja.
4. Pauk János az MTA Doktora cím megszerzésére beadott disszertációjának bizottsági véleményét Kertész Zoltán, az MTA doktora, az MTA Növénytermesztési Bizottságának elnöke terjesztette elő. Az előterjesztés és a hozzászólások alapján, titkos szavazás keretében az Osztály 94%-os arányban támogatta a pályázat eljárásra bocsátását.
5. Az Osztály meghallgatta és megvitatta Jolánkai Márton az MTA Doktora, a Növénytermesztési Bizottság elnöke Ángyán József doktori pályázatára vonatkozó bizottsági véleményt ismertető előterjesztését és a titkos szavazás eredménye alapján 63,3%-ban támogatta pályázat védésre való bocsátását.
6. Ugyancsak Jolánkai Márton az MTA Doktora, a Növénytermesztési Bizottság elnöke terjesztette elő Pepó Péter az MTA Doktora cím megszerzésére beadott disszertációjának bizottsági véleményét. Az előterjesztés és a hozzászólások alapján, titkos szavazás keretében az Osztály 84,4%-os arányban támogatta a pályázat eljárásra bocsátását.
7. Székely Csaba az MTA doktora cím megszerzésére beadott disszertációjának bizottsági véleményét Szűcs István, az MTA Doktora, az MTA Agrárközgazdasági Bizottságának elnöke terjesztette elő. Az előterjesztést követően az Osztály 66,7%-ban támogatta pályázat védésre való bocsátását.
8. Doktori cselekmények véde utáni véleményezése napirendi pont keretében Horn Péter, az MTA rendes tagja terjesztette elő Fekete Sándor pályázatát. Az Osztály tagjai a titkos szavazás eredménye alapján 69,8%-os támogatással javasolták a Jelölt részére az MTA Doktora cím odaítélését.
9. Ugyancsak Horn Péter, az MTA rendes tagja terjesztette elő Rátky József pályázatát. Az Osztály az előterjesztést elfogadta és 93,8%-os támogatással javasolták a Jelölt részére az MTA Doktora cím odaítélését.
10. Az Osztály Bertók Lóránd, az MTA Doktora Huszenicza Gyula doktori pályázatára vonatkozó előterjesztését elfogadta és a titkos szavazás eredménye alapján 96,9%-os arányban támogatta a pályázó részére az MTA Doktora cím odaítélését.

11. Rajkai Kálmán doktori pályázatát Jolánkai Márton, az MTA Doktora terjesztette elő védés utáni véleményezésre. Az Osztály tagjai titkos szavazás keretében 99%-os támogatással javasolták a Jelölt részére az MTA Doktora cím odaítélését.
12. Horn Péter osztályelnök rövid áttekintést adott az Osztály 2004. első félévi munkájáról. Ennek keretében határozat született arról, hogy pótolni kell az osztályközi bizottságok részéről saját ügyrendjük megalkotását, továbbá októberben össze kell hívni az új doktorképviselőket, és a bizottsági elnököket a hátralévő időszak feladatainak megbeszélésére.

4.1.6. 2004. SZEPTEMBER 23-I OSZTÁLYÜLÉS

Napirend

1. Tájékoztató az utolsó ülés óta eltelt időről
2. Doktori cselekmények bizottsági véleményezése
Előterjesztő: Gáborjányi Richard az MTA doktora – Szegedi Ernő pályázata
3. Doktori cselekmények védés utáni véleményezése
Előterjesztő: Balázs Sándor az MTA rendes tagja – Zámboriné Németh Éva pályázata
4. Állásfoglalás Széchenyi Díjra való előterjesztésről
(Előterjesztésre az adatlap kípóstázva 2004 júliusában)
5. A 2004. novemberi Tudomány Napjához kapcsolódó rendezvények előkészítése
(a határidőket tartalmazó tájékoztató mellékelve)
6. Egyebek

Határozatok

1. Németh Tamás osztályelnök-helyettes tájékoztatót adott arról, hogy az MTA elnöke felkérésére – a felsőoktatás helyzete és
– a kutatásfejlesztés kérdése
témákat jelölte meg az Osztály a II. félévi elnökségi üléseinek napirendi javaslataként.
2. Tájékoztató a felsőoktatás helyzetéről
Előterjesztő: Szendrő Péter az MTA Doktora
Hozzászólások: Faragó Sándor és Patay István rektorok – az MTA követelje, hogy a felsőoktatás stratégia legyen, ne pedig politika!

Ezzel kapcsolatosan több hozzászólást követően az a határozat született, hogy az Osztály felsőoktatás területén dolgozó tagjai a témával kapcsolatos írásos véleményüket megküldik az Osztály titkárságára.

3. Szegedi Ernő az MTA Doktora cím elnyerésére benyújtott pályázatának bizottsági véleményét Gáborjányi Richárd bizottsági elnök terjesztette elő. A hozzászólásokat követően az Osztály úgy döntött, hogy formai pontatlanságok miatt a pályázat véleményezését elnapolja.
4. Zámboriné Németh Éva az MTA Doktora cím megszerzésére benyújtott pályázatának védés utáni előterjesztését Balázs Sándor az MTA rendes tagja ismertette. A hozzászólásokat követően a titkos szavazás eredménye alapján az Osztály 91,9%-os támogatottsággal javasolta az MTA Doktora cím odaítélését a jelölt részére.
5. Széchenyi Díjra egy ajánlás érkezett Hornok László az MTA levelező tagja személyére. Az ajánlást Balázs Ervin az MTA rendes tagja terjesztette elő. A hozzászólásokat követő titkos szavazás eredménye alapján az Osztály 85%-os támogatottsággal javasolja a Díj odaítélését.
6. „A 2004 novemberi Tudomány Napjához kapcsolódó rendezvények előkészítése” napirendi pont keretében Solymos Rezső az MTA rendes tagja adott részletes tájékoztatást az OKTÓBER 28–29. SZÉCHENYI EMLÉKNAP (NAGY-CENK, SOPRON) – koszorúzás, emlékfa ültetés, tudományos ülés – programjáról.

EGYEBEK

1. Kovács Ferenc akadémikus, mint az Osztály delegált tagja tájékoztatást adott:
 - a **Jelölőbizottság** munkájáról és
 - a **Darányi Klub** két jelöltet terjesztett fel díjazásra,
Biacs Péter és Varga Gyula professzorokat
 - a Darányi Klub minden hónap harmadik csütörtökjén ülésezik.
2. Mészáros János, az MTA rendes tagja ismertette, hogy megalakult az új Doktori Tanács. Elnöke Dobozy Attila szegedi orvos professzor.
3. Varga János az MTA levelező tagja aggodalommal szólt a készülő új felsőoktatási törvényről, amelynek számos pontjával az egyetemi oktatók többsége nem ért egyet. Ezt a törvényt az Magyar Tudományos Akadémiának véleményeznie kell. Az osztályülésen jelenlévő két rektor (Faragó S. és Patai I.) ugyancsak több sarkalatos kérdést kifogásolt a készülő törvényben. Németh Tamás osztályelnök-helyettes néhány részletet olvasott fel Solti László dékán leveléből, amelyben 8 pontban foglalta össze a törvényre vonatkozó legfontosabb észrevételeit.

E törvény megtárgyalására szeptember 28-án kerül sor az Akadémia elnöksége és az osztályelnökök részvételével. A külföldön tartózkodó Horn Péter osztályelnök távollétében Kovács Ferenc akadémikus fogja képviselni az Osztályt ezen ülésen.

4. Balázs Ervin akadémikus ismertette a Széchenyi Díjra egyetlen jelölt, Hornok László akadémikus szakmai érdemeit.
5. Németh Tamás akadémikus osztályelnök-helyettes bejelentette, hogy október 21-én a bizottsági elnökök és titkárok részvételével, illetve az ő vezetésével ülésre kerül sor.
6. A jövőben is minden hó utolsó szerdáján kerül sor osztályülésre, így november 24-én is, amikor délelőtt osztályülés, délután Heszky László akadémikus rendes tagi székfoglalója van napirenden.
7. A jövőben az Akadémiai székfoglalók szövege nem sokkal elhangzásuk után az Osztály honlapjára kerül. Természetesen ezeket később a külön kiadványban is teljes terjedelemben leközzik.

4.1.7. 2004. OKTÓBER 27-I OSZTÁLYÜLÉS

Napirend

1. Tájékoztató az utolsó ülés óta eltelt időről

2. Doktori cselekmény biztonsági véleményezése

Előterjesztő: Gáborjányi Richard – Szegedi Ernő pályázata

3. Doktori cselekmény véde utáni véleményezése

Előterjesztő: Papp János – Hrotkó Károly pályázata

4. Állásfoglalás az MTA Kutatóintézetek igazgatói pályázatainak ügyében

Dudits Dénes az MTA Szegedi Biológiai Központ igazgatója

Németh Tamás az MTA Talajtani és Agrokémia Kutatóintézetének igazgatója

Véleményezők: Bedő Zoltán és Nagy Béla akadémikusok – Dudits Dénes pályázata

Kőmíves Tamás akadémikus és Szűcs István MTA Doktor – Németh Tamás pályázata

5. Beszámoló a 2004. évi Szabadalmi Nívódíjak odaítéléséről

Előterjesztő: Dimény Imre az MTA rendes tagja

6. Egyebek

Határozatok

1. Horn Péter akadémikus, osztályelnök vezetésével hosszantartó vita folyt a felsőoktatás reformjáról. E kérdésben az Akadémia állásfoglalása a következő: a Rektori Konferencia döntéséről szóló tájékoztatót az MTA meghallgatja, s ha elfogadja, hozzáteszi a maga javaslatait. A kérdéskör legfontosabb pontjai: az egyetemek, illetve a karok autonómiája, a pályázati rendszer, az intézményi tanácsok, az egyetemek konszolidációja, a korláptítás lehetősége, az MSC képzés tisztázása, regisztrációs hivatal és tanácsadó testületek szüksége, legalább féléves gyakorlati képzés az egyetemi stúdium alatt.
2. Gáborjányi Richard, az MTA Doktora ismertette Szegedi Ernő az MTA doktora cím elnyerésére irányuló eljárásában történt helyesbítést. Az MTA Növényvédelmi Bizottsága szavazási eredménye 96,6%, melynek a lapján a bizottság támogatta a jelölt kérelmét. Az előterjesztést és vitát követően az Osztály 90%-ban támogatta az eljárás továbbvitelét.
3. Doktori cselekmények védés utáni véleményezése napirendi pont keretében Papp János, az MTA Doktora terjesztette elő Hrotkó Károly az MTA Doktora cím elnyerésére irányuló eljárásnak védés utáni eredményét. A disszertációt a bizottság 100%-ban elfogadta. Az Osztály a titkos szavazás eredménye alapján 95%-ban támogatta a pályázó részére az MTA Doktora cím odaítélését.
4. Az Osztály állásfoglalást hozott az MTA Kutatóintézetek igazgatói pályázatainak véleményezése keretében Dudits Dénes akadémikus, az MTA Szegedi Biológiai Központ, valamint Németh Tamás akadémikus, az MTA Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézetének igazgatói pályázatáról. Dudits Dénes akadémikus pályázatáról Bedő Zoltán és Nagy Béla akadémikusok készítettek írásos véleményt, Németh Tamás akadémikus pályázatát Kőmíves Tamás levelező tag és Szűcs István, az MTA Doktora véleményezte. Az elhangzott előterjesztések alapján az Osztály Dudits Dénes pályázatát, 92,6%-os támogatásban részesítette, Németh Tamás igazgatói ki nevezését pedig 96,3%-ban támogatta.
5. Dimény Imre akadémikus ismertette az Akadémiai Szabadalmi Nívó Díj 2004. évi odaítélésének most lezárult eredményét. Az MTA Agrártudományok Osztálya a tudományos bizottságainak bevonásával beérkezett javaslatok alapján 5 jelöltet terjesztett fel a Díjra, akik közül Balázs Sándor akadémikust tartotta a Kuratórium a legméltóbbnak a Díj elnyerésére.
6. Egyebek
 - A 75 éves Romány Pált, az MTA Doktorát a Mezőgazdasági Múzeumban köszöntötték fel munkatársai születésnapja alkalmából.
 - Heszky László akadémikus székfoglalója november 24-én lesz az MTA Székházban.
 - Kovács Ferenc akadémikus ismertette, hogy az Arany János Kuratórium a Darányi Ignác Díjat az idén Biacs Péternek és Varga Gyulának az MTA Doktorai-nak ítélte oda.

4.1.8. 2004. NOVEMBER 24-I OSZTÁLYÜLÉS OSZTÁLYÜLÉS

Napirend

1. Tájékoztató az utolsó ülés óta eltelt időről

2. Darányi Ignác Díjak átadása

3. Doktori cselekmények bizottsági véleményezése

Előterjesztő: Schmidt János az MTA lev. tagja – Kovács Melinda pályázata

Kertész Zoltán az MTA Doktora – Lazányi András pályázata

4. Állásfoglalás 2005. évi külföldi utak és rendezvények, valamint különmeghívások támogatásával kapcsolatban

5. Egyebek

S Z Ü N E T

6. Heszky László az MTA rendes tagja székfoglaló előadása

„A tiltott fa gyümölcsétől a transzgenikus almáig” címmel

Helyszín: MTA Székház, Díszterem

Határozatok

1. Horn Péter akadémikus osztályelnök – a legutóbbi osztályülés óta történt szakmai eseményekről szólva – ismertette a most születő Felsőoktatási Törvény legújabb fejleményeit. A Rectori Konferencia az előző napon elfogadta az MTA javaslatát a fenti törvényre vonatkozóan. (A jövő hétre tervezik a végszavazást). Valószínű, hogy a törvényt elfogadják, mert a régi felsőoktatási törvény már használhatatlan. Lényeges az Agrár Felsőoktatás szempontjából, hogy a gyakorlati oktatásra az OM költségvetésének 1%-a jut, továbbá, hogy az Agrárcentrumok törvényi védelem alatt állnak, valamint, hogy a politikától függő körök ki vannak zárva a döntési folyamatokból.
2. Kovács Ferenc akadémikus, az Arany János kuratórium elnöke ismertette a Kuratórium döntését a Darányi Ignác díjak átadásáról. A kuratórium az MTA Agrártudományok Osztálya tagjai sorából ez évben Biacs Pétert és Varga Gyulát, az MTA doktorait találta a Díjra méltónak. A Díjat Kovács Ferenc akadémikus, az osztályülés keretében adta át a díjazott személyeknek. Mindketten rövid előadás keretében ismertették munkásságukat, – kiemelve az utóbbi évek szakmai vonatkozásait és eredményeit. Az elhangzott beszédek részletesen az Osztály 2004-ös évkönyve, a „Tájékoztató” tartalmazza.
3. Doktori cselekmények bizottsági véleményezése című napirendi pont keretében Schmidt János akadémikus, az Állatnemesítési, Állattenyésztési és Takarmányozási Bizottság elnöke terjesztette elő Kovács Melinda az MTA Doktora cím elnyeré-

sére benyújtott pályázatát, melyet a bizottság 100 %-os eredménnyel támogatott. Az előterjesztés és a hozzászólások alapján az Osztály 100%-os támogatottsággal javasolta a DT felé a kérelem eljárásra bocsátását.

4. Ugyancsak ehhez a napirendhez kapcsolódóan Kertész Zoltán, az MTA Doktora az MTA Növénynemesítési Bizottságának elnöke előterjesztette Lazányi András pályázatát. Mivel a bizottsági állásfoglalás nem az előírt formában történt, az Osztály elnapolta az állásfoglalás meghozatalát.
5. Németh Tamás akadémikus az MTA Talajtani és Agrokémiai Bizottságának állásfoglalását ismertette Gyulai Ferenc Lajos az MTA Doktora cím elnyerésére benyújtott pályázatával kapcsolatosan. A Bizottság a pályázatot 92,6%-ban támogatta. Az előterjesztés és az azt követő vita alapján az Osztály titkos szavazás keretében 91,7%-os támogatottsággal javasolta a pályázat eljárásra bocsátását.
6. Németh Tamás, akadémikus, osztályelnök-helyettes ismertette az Osztály 2005. évi utazási támogatási keretét. Eszerint 2005. évre külföldi szakmai rendezvényekre személyenként
 - Európán kívüli utazásokat 200 000,- Ft-tal,
 - Európai utazásokat 150 000,- Ft-tal
 - Szomszédos országokba tervezett utazásokat 100 000,- Ft-tal a támogatja.

Egy személynek két útra nem adnak támogatást, egyet, a magasabb értékűt fizetik. A tudományos Bizottságok külföldi rendezvényeikre személyenként 100 000,- Ft-ot kaphatnak.

A Magyarországra meghívott külföldi szakemberek 22 000 Ft/nap + 5000 Ft-ban részesülhetnek.

7. Hornok László az Osztály könyv- és folyóirat felelőse kérte a jelenlévőket, hogy ez év végéig nyújtsák be könyv- és folyóirat igényüket, hogy a rendelkezésükre álló összeg elosztásáról az előterjeszhető javaslat összeállítható legyen és határozat születhessen.
8. Solymos Rezső akadémikus bejelentette, hogy új, az erdészeti tudományokkal foglalkozó folyóiratot alapítottak „Acta Silvaticus” néven.

4.2. DARÁNYI IGNÁC DÍJ NYERTESEINEK ELŐADÁSAI

4.2.1. A MAGYAR ÉLELMISZER-BIZTONSÁGI HIVATAL ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ ELVÁRÁSAI AZ ÉLELMISZER-BIZTONSÁG TERÉN, MAGYARORSZÁGON

Biacs Péter Ákos

(Előadás a Darányi Ignác ösztöndíj átvétele alkalmából, MTA Agrártudományok Osztályülése, 2004. november 24.)

Elnök Úr, Tisztelt Osztályülés!

Köszönetet mondok a megtisztelő felkérésért, hogy az Arany János Közalapítvány jóvoltából és az Önök javaslata alapján a Darányi Ignác ösztöndíjban részesülhettem. Külön köszönet illeti Kovács Ferenc akadémikus urat, hogy korábban felterjesztett és most pedig Önök előtt tudományos tevékenységemet méltatta. Valóban nagyon örülök, hogy pályám vége felé ilyen rangos elismerésben részesülhetek és ezt itt, az Osztályülésen vehetem át.

Az élelmiszer-biztonsággal és a Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatallal kapcsolatban feltett kérdésekre válaszolva először is szeretném megemlíteni, hogy ez a fogalom 1999 óta került nemzetközi bevezetésre, bár korábban sem volt ismeretlen az agrártudomány, közelebről az állatorvos-tudomány művelői előtt. Többféle megfogalmazását ismerjük, a legjobbnak azt tartom, mely azt a kockázatot említi, mely a szennyezett (fertőzött) élelmiszerek előállításával és fogyasztásával kapcsolatban egészségünket, munkaképességünket és életvitelünket veszélyezteti. A legtöbb kockázat kémiai, illetve mikrobiológiai eredetű, a kockázat becslése tudományos feladat, míg a kockázat ügyintézése (a veszélyek elhárítása) az élelmiszer-ellenőrző hatóságok dolga. A Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatal (hivatalos rövidítése MEBiH) a kockázatbecslést tekinti fő feladatának, új tudományos műhely a hazai közéletben.

A MEBiH létszáma jelenleg 25 fő és 200 millió forintos költségvetéssel gazdálkodott 2004. évben. A munkatársakat a „termőföldtől a fogyasztó asztaláig” elv alapján választottuk ki, így növény- és állattenyésztő, állatorvos, élelmiszer- és vegyész-mérnök, közgazdász és gyógyszerész, valamint orvos vesz részt az interdiszciplináris munkában. A sokszínűség egyik feltétele a szennyező anyagok nyomon követése az élelmi láncban és a Hivatal összekötő, koordinációs munkájában. A MEBiH feladatai sokrétűek, elsősorban az élelmiszer-ellenőrzésben részt vevő hatóságok között épít hidat, de információkat is továbbít az Európai Unió egészségügyi és fogyasztóvédelmi főigazgatósága és a magyar élelmiszer-ellenőrzésben érdekelt intézmények között.

A MEBiH megalapítását a 66/2003. sz. Kormányrendelet tette lehetővé 2003. május 15-én, majd feladatai bővültek a 83/2003. élelmiszer-törvényben, melyet a magyar

Országgyűlés 2003 októberében hagyott jóvá és 2004. május 1-jével lépett hatályba. A legfontosabb jogszabály azonban a 178/2002 számú, az EP és EC által közösen hozott uniós rendelet, mely irányelveket bocsátott ki az európai élelmiszer-szabályozásra és intézkedett az Európai Élelmiszer-biztonsági Hivatal felállítására. A MEBiH ezt az intézményt követi szerkezeti felépítésében és feladatvállalásaiban. Ehhez a felkészüléshez az EU egy külön PHARE projektet biztosít, melyet a német pályázók nyertek el Prof. Somogyi Árpád vezetésével, aki az MTA külső tagja és ismert nemzetközi szakteknintély.

A MEBiH jövőbeli célkitűzései között szerepel, hogy a két alapító minisztérium (a földművelésügyi és az egészségügyi) képviselőiből álló Irányító Testületébe a többi érdekelt minisztérium (gazdasági, pénzügyi, környezetvédelmi) is delegáljon tagokat, legalább megfigyelői szerepkörben. A magyar kormány 2005. január 1-jétől várhatóan az egészségügyi miniszter szerepét erősíti meg, aki a földművelésügyi miniszter egyetértésével irányítja az intézményt. Eddig ezt a felügyeletet a földművelésügyi miniszter látta el elsődlegesen, most megfordul az irányítás elsődlegessége. A változtatást a fűszerpaprikával kapcsolatos botrány váltotta ki, mert a fogyasztók egészségével szemben túlságosan előtérbe kerültek a gazdálkodó vállalatok érdekei. A Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség is átkerült a gazdasági tárcától az Esélyegyenlőségi Minisztériumhoz.

A MEBiH az élelmiszer-biztonság területén az egyetlen érintkezési pont az EU ezzel foglalkozó intézményeivel, elsősorban az Európai Élelmiszer-biztonsági Hivatallal (EFSA). Állandó kormányzati képviselőt küldünk az EFSA Tanácsadó Fórumába és más munkacsoportjaiba, részt veszünk tudományos rendezvényein és az általa szervezett információ-cserében, kommunikációs munkában. Az EFSA-hoz hasonlóan a MEBiH is szervez tudományos-szakmai paneleket a legfontosabb tématerületeken: növényegészségügy és pesticid-maradványok, állategészségügy és állatvédelem, szennyezések az élelmi láncban stb.

A MEBiH mindennapos feladata a EU piacára kerülő élelmiszerek és takarmányok gyors riasztási rendszerének hazai működtetése, az információk és intézkedések továbbítása a magyar hatóságok felé. Ennek zavartalan ellátására a 3 egészségügyi hatósággal és a fogyasztóvédelmi felügyelőséggel a MEBiH együttműködési megállapodásokat kötött május 1-jéig, az Európai Unióhoz csatlakozásunk napjáig. A naponta érkező 3–4 riasztás és 10–12 információ mellett még híryanagokat is kapunk az Európai Unióban előforduló akadályokról, kifogásokról, veszélyes árúkról. A MEBiH közvetlen, számítógéppel támogatott hálózatot épített ki a magyar határállomásokkal is, az EU-ba irányuló élelmiszer- és takarmányforgalom ellenőrzésére.

Az élelmiszer-biztonság elsőbbséget élvez az Európai Unióban, így hazánk érdeke, hogy kifogástalan, kevés kockázatot hordozó élelmiszereket és takarmányokat forgalmazzunk. A magyar gazdálkodók, élelmiszer-feldolgozók és kereskedők megtanultak biztonságosan termelni, így a Hivatal fontos feladatának tartja ennek hangoztatását, tudományos érvekkel alátámasztását.

4.2.2. RÖVID ÁTTEKINTÉS AZ EU-CSATLAKOZÁS AGRÁRGAZDASÁGI KIHATÁSAIRÓL

Varga Gyula

1. A legfontosabb az a megállapítás, amely szerint, az előkészületek zavarai ellenére is, eddig lényegében nagyobb zökkenők nélkül zajlik az EU-ba való integrációnk. Ez az egész magyar gazdaságon belül talán még fokozottabban igaz a mezőgazdaságra, amellyel kapcsolatban korábban igen sok jogos aggály hangzott el, elsősorban is a fölkészülés tartós elhanyagolása, a 2002-től tartó „rohamlépésekkel” megtett intézkedésekkel kapcsolatban. Szerencsére az aggályok zöme nem igazolódott be.
2. Nincs árhoobbanás az élelmiszerpiacon. Sokan tartottak attól ugyanis, hogy a csatlakozással gyors árnövekedés indul be, megszűnik számos élelmiszer kedvező beszerzési ára, s „fözlárkózunk” a régi tagországok mienknél jóval magasabb árszintjéhez. A 2004 májusa óta eltelt időszak nagyon rövid, ezért alapos elemzést még nem készíthetünk. De az máris látszik, hogy az élelmiszerek árnövekedése az év első öt hónapjában kissé alatta volt, ezt követően, pedig ugyancsak kis mértékben, de fölébe került az összes fogyasztás árindexének. Komoly, átlag fölötti árnövekedésre az élvezeti cikkeknel került sor, elsősorban a dohány adójának emelése miatt. Arra is érdemes utalni, hogy a mostanában oly hevesen vitatott 2004. évi infláció noha tényleg magasabb a 2003. évinél, de nem több, mint ami 2002-ben volt, viszont jóval alatta marad a már elfeledett 2001. évinek, amikor is az inflációs ráta az év során 8 és 11% között váltakozott!
3. Az agrárcsatlakozás folyamatát értékelve, nem kerülhető ki az EU-val történt megállapodások ügye. Erre azért van még most is szükség, mert rendre megjelennek – még szakberkekben, nemcsak a hozzánemértő politikusi megnyilatkozásokban is – azok a hamis állítások, melyek szerint, állítólag, rosszul alkudtunk meg. Ezen állítólagos „hibák” két legfontosabbika a következő:
 1. Többet is kaphattunk volna, mert egyes belépők többet csikartak ki Brüsszelből.
 2. Illetve, hogy a Magyarország, hibásan, a direkt támogatásokra helyezte a hangsúlyt, az ún. nagyüzemi lobby nyomására (ennek sincs értelme, mert minden hektárra azonos az összeg), s emiatt kevesebb vidékfejlesztési támogatáshoz jutottunk, mint a többiek.

A száraz tények a következők:

Ad 1. Minden országot egyforma mércével mértek, s minden volt, csak egyedi alku nem a tárgyalásokon! Az tényleg hevesen vitatott kérdés volt, hogy az új tagok, s így mi is, kapnak-e egyáltalán direkt támogatást, vagy sem. Miután az eldőlt, hogy igen, de csak lépcsőzetesen növelve az összeget, már csak statisztikai adategyeztetés volt, minden belépő országgal, s teljesen azonos módszert követve. A direkt kifizetéseknél a vetésterületet és a gabonahozamot a statisztikai

tényadatokkal, az állatlétszámot, pedig, a tényadatok és az adottságok mérlegelésével vették alapul. Ennek nyomán, a kis Szlovénia kivételével, az összes többi országnál kedvezőbb a mi agrártermelési támogatottságunk, ami pl. az állítólag nálunk „sikeresebben tárgyaló” Lengyelországhoz képest egy lakosra vetítve 50%-kal, egy mezőgazdasági dolgozóra számolva, pedig mintegy négyszeres összeget jelent. Mégpedig mindaddig, amíg ez a támogatási rendszer érvényben marad. Egyébként e támogatásokban Magyarország már az első évben eléri Portugália, Spanyolország, Finnország 100%-os szintjét is! Az alapul szolgáló referenciaszintünk még magasabb is, mint a 15 régi tag átlagában! Tehát sem érdem, sem elmarasztalás nem jár a magyar részről tárgyaló két kormánynak.

Ad 2. A vidékfejlesztésről szóló tárgyalások pedig még adategyeztetést sem jelentettek, hanem az EU közölte a belépőkkel az (1 főre jutó GDP, a vidéki népesség és az agrárgazdaságban foglalkoztatottak stb. aránya alapján) általuk kiszámított összeget, amely teljes egészében attól függetlenül alakult ki mindenkinnél, hogy mennyi az agrártámogatása. (Csak a nagyon tájékozatlanok és nagyon rosszindulatúak mondhatnak olyan valótlanítást, hogy aki lemondott volna a közvetlen kifizetések egy részéről, az jutalmul többet kapott volna a másik kasszából.)

Összességében egyébként Magyarország közvetlen agrártámogatásra és piaci intézkedésekre 2004 és 2006 között 1,135 Mrd €-t, azaz 284 Mrd Ft-ot kap, vidékfejlesztési célokra, pedig 0,920 Mrd €-t, vagyis 230 Mrd Ft-ot vehet igénybe, ha ehhez társfinanszírozással hozzájárul, és sikeres pályázatokat nyújt be. A megoszlás az agrár- és a vidékfejlesztési források között 55–45%, meglehetősen kiegyenlített és sokkal nagyobb benne a vidékfejlesztésre jutó hányad, mint a régi uniós országoknál. Az EU adta pénz összege, egy magyar lakosra számítva, kb. 51–52 ezer Ft.

4. A mezőgazdasági termelők 2004-ben, részben kivételes eljárások keretében, de majdnem, hogy folyamatosan kapták a támogatásokat. Előlegként, még május 1. előtt, az ún. nemzeti kiegészítő forrásból jutottak hozzá – immár az EU szabályait követve, nem téve különbséget aszerint, hogy kicsi, vagy nagy méretű az üzem – a 8000 Ft/ha támogatáshoz a teljes szántóterületre, 40 000 Ft-hoz húshasznú tehenenként, 1600 Ft-hoz anyajuhokra és literenként 2 Ft-hoz a tejre. Ehhez jön még a szántóföldi növényekre további 11 ezer Ft/ha, a hímvárú vágóállatokra 35 ezer Ft/db támogatás, ugyancsak magyar forrásból. Az eddig felsoroltak (az ún. nemzeti boríték vagy 30%) lényegében fix összegnek tekintendők, inkább csak a forint árfolyamától függően változnak, s három éven át biztosan nem módosulnak. Egyedül az erős forint az – jó tudni! – ami csökkentheti ezt az összeget!

Az EU kasszájából kerül kifizetésre, az egyszerűsített eljárás keretében (a termelési támogatási címeket összevonva), minden ha mezőgazdasági művelésű területre, pontosabban 4,35 millió ha-ra 76,5 milliárd Ft, vagyis 17 500 Ft/ha, és ez teljes egészében tiszta bevétele az országnak. Ez a „tisztá bevétel” jövőre 91,8, 2006-ban pedig 107,1 milliárd Ft-ra nő!

5. Szerintem méltánytalanul és érthetetlenül kevés szó esik a piacstabilizáló intézkedések anyagi kihatásáról, ami sokkalta jelentősebb lett már az első évben is, mint azt korábban, a folyamatos visszaesés éveit során gondoltuk. A gabona idej rekordtermése ugyanis – csak és kizárólag az intervenciós árnak és a felvásárlásoknak köszönhetően – nem járt katasztrofális, akár 10 ezer Ft/t-nát is elérő áreséssel, és ebből fakadó, hatalmas termelői veszteségekkel Magyarországon. Ennek az intervenciós rendszernek a hatása mintegy 50–60 Mrd forintba becsülhető, elsősorban az intervenciós ár piacszabályozó hatásának, illetve annak köszönhetően, hogy a termelőknek nem kellett elkótyavetyélni termésüket. Ami pedig az eladási és raktározási gondokat illeti (most szinte csak ezekről esik szó!), az az EU-tagság nélkül, csak még nagyobb lenne, hiszen ennek anyagi terheit zömmel most a Közösség viseli, s az értékesítés feladata is a Közösségre hárul.

6. Mik napjaink kritikus pontjai?

A felkészülési késlekedések, melyek lényegében 2003-ig tartottak. Sem a kormányzat, sem a termelői kör nem vette komolyan a csatlakozást. Mindenekelőtt a SAPARD-hivatal felállításának és az általa felkínált támogatásoknak megbocsáthatatlan halogatása volt óriási mulasztás. Ennek következménye, hogy az összesen 65 milliárdnyi forrást föl tudtuk ugyan használni, de ez megfontoltabb is lehetett volna.

A struktúrajavítás és a technológiai fejlesztés helyett, az agrárfejlesztési forrásokat az 1990-es évektől kezdve, főként az életképtelen méretű termelők szociális támogatására került a hangsúly. Azok a hamis állítások, melyek szerint az EU csak a családi kisgazdaságokat preferálja, nemcsak, hogy becsaptak sok tízezer családot, hanem tévútra terelték a magyar támogatáspolitikát is. Pl. az elmúlt 4 év alatt mintegy 90 Mrd Ft támogatást kapott a tejtermelés. Ennek feléből úgy lehetett volna a tehéntartó kistermelők húshasznosításra való átállását segíteni, hogy a mintegy 20–30 ezer termelő mindegyike 1,5–2,0 millió Ft-tal gazdálkodhatott volna. A versenyképtelen sertésstartók esetében hasonló a helyzet, ráadásul itt a szerződésre nem hajlandókat éppúgy preferáltuk, mint a szervezett termelőket. A lényeg, hogy a pénz ugyan rászorultakhoz került, de eredmény helyett csak csalódás lett a hozadéka.

Nem feledhető, hogy az élelmiszeriparban is sok a korszerűsítési teendő. Pl. a dán húsiparban 1 ember 14–17 sertést vág le 1 óra alatt, nálunk kevesebbet, mint 2-öt, ott fele annyi elektromos energiát és negyedrésnyi vizet használnak fel, mint nálunk 1 db sertésre stb.

A regisztráció kései beindulása, az alapvető fogalmak tisztázása körüli bonyodalmak, ma is sok gondot okoznak. Ehhez képest komoly dolog, hogy november közepéig már több, mint 60 ezer gazdaság hozzájutott a direkt kifizetések 80%-ához. (A maradék a végső elszámolás után kerül kifizetésre.)

Nagy a kistermelők tájékozatlansága, rengeteg a panasz az elégtelen információra, de saját tapasztalatom szerint, az érintettek egész egyszerűen nem veszik maguknak a fáradságot az ismeretszerzéshez. (Először fordult elő velem pályám során, hogy vidéken meghirdetett előadásomra, senki nem jött el!)

7. Néhány szó az agrár-külkereskedelemről.

Az idei évet a szélsőségek jellemzik, s ezért nehéz is valós képet kapni arról, hogy milyen hatása van a május 1-jei csatlakozásnak. A meztelen tények a következők: az agráréxport €-ban mért értéke az 1–8. hónapban, a 2003. évi hatalmas aszály ellenére is, kissé (1,5%-kal) meghaladja a múlt évit, az agrárimport értéke viszont majdnem 31%-kal nőtt. Mik a főbb okok?

A 2003. évi katasztrofális terméseredmények nyomán idén jelentősen csökkent a gabonafélék exportja és duplájára nőtt meg a behozatala. Ez egymagában 105 M €-t jelent az agrárszaldóban. Az adatok szerint különösen megnőtt az újonnan csatlakozott országokból származó behozatal, mert ott – néhol csak átmenetileg – olcsóbbak az árak, több termékük is versenyképesebb a miénknél. Nagy hatással van az importra a túlértékelt forint is, ami olcsóbbá teszi a behozatalt és gátolja a kivitelt, hatalmas károkat okozva az exportorientált magyar mezőgazdaságnak.

Mi várható az év hátralévő harmadában? Az export erőteljesebben növekszik, az import intenzitása csökkenni fog, de nem drasztikusan. A belföldi piacon tovább nő a verseny, s ha ez sok gondot is okoz a versenyképességi felkészülést sokáig halogató magyar termelőknek, nem feledhető, hogy egyértelműen előnyös a 10 milliárd fogyasztónak.

A végső mérleg

A csatlakozás – minden józan szakember számára – nemcsak kényszerű és elkerülhetetlen lépés volt, hanem egyszersmind a minden eddiginél reálisabb esély is az ország gazdasági és társadalmi fölzárkózására. Ez fokozottan igaz a mezőgazdaságban, ahol a már másfél évtizedes hanyatlást válthatja föl az EU támogatásaiból származó forrásokkal is rendelkező s az EU kiszámíthatóbb, minden termelőt egyformán kezelő és nem diszkrimináló agrárpolitikájával működő, a korszerűsítést újra elindító, új magyar agrárpolitika. Rajtunk múlik, miként élünk a megnyílt lehetőségekkel.

5. AZ OSZTÁLY TUDOMÁNYOS BIZOTTSÁGAINAK ÜLÉSEI, HATÁROZATAI, ÁLLÁSFOGLALÁSAI, RENDEZVÉNYEI

5.1. AGRÁR-KÖZGAZDASÁGI BIZOTTSÁG

5.1.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.1.1.1. 2004. február 25.

Napirend

1. A Bizottság 2004. évi munkaprogramjának elfogadása
Előadó: Szűcs István
2. Doktori ügyek
Előadó: Szűcs István
3. Egyéb aktuális kérdések

A lefolytatott viták lényegének ismertetése, állásfoglalások

1. Az MTA Agrár-közgazdasági Bizottság 2004. évi munkaprogramja

A Bizottság folytatja az 1999–2002. években elkezdett és 2003-ban is folytatott tudományművelő, -menedzselő feladatát. A fő cél továbbra is hármas:

- egyrészt, figyelemmel kíséri a tudományterület törvényszerűségeinek nemzetközi és hazai trendjeit, a progresszív irányzatok megjelenését, és segíti azok értelmezését, érvényesülését a hazai tudományos életben,
- másrészt, egy-egy aktuális agrár-közgazdasági probléma tudományos megvitatása, egységes állásfoglalás kialakítása, ezzel a kormányzat és az érdekképviseleti szervek munkájának segítése, orientálása,
- harmadrészt, a tudományos kutatás intézményrendszerének, infrastruktúrájának állandó figyelemmel kísérése, a problémák szükség szerinti jelzése, beleértve a tudományos utánpótlás-neveléssel összefüggő feladatokat is.

Ezen általános feladatok mellett 2004. évre a Bizottság a következő munkaterv szerint tartja meg üléseit:

Február (zártkörű ülés):

Napirendi pontok:

- a) 2004. évi munkaprogram elfogadása
előadó: Szűcs István

- b) Doktori ügyek
előadó: Szűcs István
- c) Egyéb aktuális kérdések

Május:

Napirendi pontok:

- a) Johannesburgi Fenntartható Fejlődési Konferencia üzenete az agrár- és vidékfejlesztés feladatainak újszerű értelmezése területén
előadó: Faragó Tibor KTM, Szakál Ferenc SZIE
- b) A globális klímaváltozás hazai hatásai és az arra adandó válaszok
előadó: Szűcs István
- c) Egyéb aktuális kérdések

Október (kibővített vitaiülés):

Napirendi pontok:

- a) A KAP-reform alkalmazásának magyarországi bevezetése és következményei
előadó: Udovecz Gábor
korreferensek: (az előadó javaslatára később kerülnek meghatározásra) Udovecz Gábor, Szűcs István

November (kihelyezett ülés, SZIE GTK Gödöllő):

Napirendi pontok:

- a) A FAO Közép-, Kelet-európai agrárgazdasági fejlesztési elképzelései, programjai
előadó: Kadlečíková Mária
- b) Egyéb aktuális kérdések

December:

Napirendi pontok:

- a) Az EU-csatlakozással összefüggő időszerű tudománypolitikai feladatok
előadó: Marton István FVM
- a) Egyéb aktuális kérdések

2. Doktori ügyek

A Bizottság **Székely Csabának** az MTA Doktora cím elnyerésére irányuló kérését Buday-Sántha Attila és Széles Gyula az MTA doktorainak írásbeli előterjesztésében tárgyalta.

A Bizottság az előírt dokumentumok alapján megvizsgálta a kérelmező habitusát.

Az előterjesztők, komoly munkát végezve, a kérelmező habitusának vizsgálatára törekedtek, így az egybehangzóan pozitív véleményt tartalmazó kitűnő előterjesztésük a kérelmező habitusának megítélését a Bizottság tagjai részére jól előkészítették, ami alapján a kérelmező tudományos munkássága pontosan megítélhető volt.

A lefolytatott vita alapján is leszögezhető volt, hogy a kérelmező munkássága az MTA Doktori cím elnyeréséhez előírt követelményeket jól teljesíti, ezért a Bizottság 85,19%-os szavazati aránnyal a doktori cím elnyerésében támogatta.

5.1.1.2. 2004. április 14.

Napirend

1. Johannesburgi Fenntartható Fejlődési Konferencia üzenete az agrár- és vidékfejlesztés feladatainak újszerű értelmezése területén

Előadó: Szakál Ferenc

2. A globális klímaváltozás hazai hatásai és az arra adandó válaszok (A februári Bizottsági ülés Emlékeztetőjében (4. napirendi pont c) bekezdése) kért, a témával kapcsolatos – amelyhez Láng István akadémikus által feltett kérdéseket és meteorológiai adatokat mellékelünk – észrevételeket szíveskedjenek március 30-ig a Bizottság elnökének írásban megküldeni.)

Előadó: Szűcs István

3. Egyéb aktuális kérdések

Az Agrár-közgazdasági Bizottság tagjai véleményt nyilvánítottak a VAHAVA Projektet illetően feltett három kérdésre, melyet az alábbiakban lehet összegezni:

1. A szélsőséges időjárási események az agrárgazdaság területén károkat okoztak
 - a növénytermelés kibocsátása 2002-ben az előző évhez képest 85,8, a nettó hozzáadott érték 78,4, a nettó vállalkozói jövedelem 71,5%-ot mutatott
 - az elmúlt négy év alatt az aszály 350 milliárd forint kárt okozott (Aszálystratégiai felmérés)
 - ez különösen sújtotta az elmaradott térségeket, ahol az elmaradott infrastruktúra, a magas munkanélküli ráta ezen területek népességellátó képességét csökkentette.
 - jelentősen ingadozik a hozam nagysága és romlik a minőség, ami az EU pozíciónk gyengülésével jár
 - az éghajlati szélsőségek különösen nagy kárt okoznak a mezőgazdasági termelés kedvezőtlen gazdasági kondíciói miatt, hiszen a jövedelemtermelő képesség még optimális klímahatások mellett is rendkívül alacsony
 - bizonyos térségekben a mezőgazdaság egyedüli lehetőség a lakosság számára, mert egyéb tevékenységekhez (pl.: falusi turizmus) nincsenek meg az infrastrukturális feltételek

- összességében a vízháztartás anomáliái jelentősen növelik a mezőgazdasági termelés jövedelem kockázatát, ami a versenyképesség szempontjából kedvezőtlen helyzetet teremt.
2. A kedvezőtlen hatások mérséklésére technológiai oldalról az alábbi ajánlások fogalmazhatók meg:
- növelni kell a leeső csapadék megőrzését segítő eljárásokat (talajművelés, párolgást csökkentő növényápolás, mélylazítás)
 - szerves anyag utánpótlással (szerves trágya, szermaradványok bedolgozása) javítani a talaj szerkezetét
 - savanyú talajok meszesítésével való szerkezetjavítás
 - elővetemény-hatás fokozottabb érvényesítése
 - szárazságtűrőbb fajták előállítására és elterjesztése
 - az intenzív növények (zöldség, gyümölcs, vetőmag) öntözhetőségének megteremtése
 - az időszakosan jelentkező fölös vizek megőrzése víztározókkal
 - a lejtős és mély fekvésű területek, valamint a sekély termőrétegű és homokos területek erdősítése valamint fasorok telepítésével a szél szárító, deflációs hatásának mérséklése
 - a káros környezeti hatások mérséklése öntözéssel (a ráfordítások hatékonyságának növelése, ami a kevés csapadék miatt a visszamaradó tápanyagok későbbi káros hatását mérsékli) a belvizek levezetésével.
 - a gazdasági szabályozás oldaláról:
 - új szemléletű vízgazdálkodás kell, ami egyaránt kezeli a vízhiányt és a fölösleget is. Ez társadalmi célokat szolgál és joggal felvethető, hogy, ennek terheit a társadalom egészének kell fedezni. A vízdíj fizettetése ellentétes a társadalmi érdekekkel
 - a tartalékok képzésének növekvő szerepet kell kapni
 - gazdasági oldalról biztosítani kell a mezőgazdasági termelés jövedelemtermelő képességét, mert csak akkor képes fenntartható fejlődésre
 - a mezőgazdaság a vidék felemelkedésének meghatározó nemzetgazdasági ága lesz a jövőben is, ami kedvezőbb pozícióban növelni tudja a népesség eltartó képességét is
 - a tudatfejlesztésben el kell érni, hogy
 - az agrotechnikai, gazdasági és ökológiai tényezők azonos súllyal szerepeljenek az ágazat kezelésében és ezek között egyensúlyi helyzet alakuljon ki
 - a vidékfejlesztés legyen tekintettel a népesség megtartó képesség növelésére, a munkanélküliség csökkentésére, amiben a mezőgazdasági termelés igazodjon a táj sajtosságaihoz.

3. A javasolható kutatási témák

- a) A társadalmi, gazdasági és ökológiai egyensúlyt biztosító területhasználat és szerkezet kialakítására mikro- és/vagy mezőgazdasági szinten
- b) A vízháztartás anomáliái által okozott károk mérséklésének (öntözés, vízelvezetés) hatása a mezőgazdasági termelés hatékonyságára, versenyképességére
- c) Klímaváltozás és az értéktermelődési folyamatok, az externáliák kérdése.
- d) A szabályozórendszer korszerűsítése, hosszú távú biztonság.
- e) A klímaváltozás hatása a fenntartható fejlődésre, (mérési módszerek és mutatószámrendszerek adaptációja, korszerűsítése)

Kiegészítés a fenntartható fejlődés kérdéséhez

A fenntartható fejlődés vizsgálatánál és értékelésénél a Bizottság a fenntarthatóság teljes körű értelmezését tartja helyénvalónak. Ennek kapcsán a fenntarthatóság lényege az, hogy a fenntarthatóság az embereket, a társadalom fejlődését szolgálja.

A Johannesburgi csúcstervezlet által megerősített, Rióban elfogadott dokumentumokban foglaltak megvalósítása sem hazánkban, sem világviszonylatban nem történt meg, ezért a továbbra is meglévő feladatok ismertetése, azok végrehajtási módjainak és lehetőségeinek vizsgálata fontos tényező.

A fenntarthatóság szempontjából a mezőgazdaság központi helyzete, a helyes értelemben vett multifunkcionális mezőgazdaság jelentősége elvitathatatlan. A WEHAB ezzel kapcsolatos fő problémakörei irányt mutatnak a közeljövő feladataira. Ezek a mezőgazdaság és a víz, a mezőgazdaság és az energia, a mezőgazdaság és az egészség, a mezőgazdaság és a biodiverzitás kapcsolatait ölelik fel.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a Johannesburgi Fenntartható Fejlesztési Világcsúcs (WSSD) újszerű és pozitív üzenetet jelent a mezőgazdaság és a vidéki térségek jövőjével kapcsolatban, különösen is azért, mert a fenntarthatóság eddig elhanyagolt szociális-társadalmi dimenziójára helyezi a hangsúlyt. Ez a magyar agrárközgazdászok számára is új kihívásokat jelent, és hiba lenne, ha a fenntartható fejlődés problémáját csupán a környezetvédelmi vagy a „zöld mozgalmak” sajátos problémájának tekintenék. A mezőgazdaság és a vidéki térségek fenntartható fejlődése alapvetően agrár-közgazdasági kérdés, ami egyben az agrár felsőoktatás jövőjét is meghatározza.

5.1.1.3. 2004. november 18.

Napirend

- a) A FAO Közép-, Kelet-európai agrárgazdasági fejlesztési programjai

Előadó: Maria Kadlečíková

- b) Egyéb aktuális kérdések

A lefolytatott viták lényegének ismertetése, állásfoglalások

A FAO tevékenysége a Szovjetunió utódállamaira egyre nagyobb mértékben terjed ki. Így – már földrajzi közelség miatt is – a FAO projektekben való együttműködés a magyar agrár-ökonómiai szakembereknek is jelentős teret adhat. A FAO mandátuma az adatok, információk gyűjtése és szétosztása, a szakpolitikával kapcsolatos ismeretek terjesztése, a nemzetek számára való találkozási lehetőség biztosítása és a szaktudásnak a gyakorlatba való átültetésére terjed ki. Ebben a körben a kelet-európai államokkal kapcsolatban jelentős agrárökonómiai együttműködés lehetséges.

Az együttműködés kereteit nagyon jól szolgálja a Budapesten működő, 1996-ban alapított FAO Közép- és Kelet-Európai Alregionális Hivatal, amely Magyarországon a legmagasabb szintű ENSZ intézmény. Várhatóan tovább javítja a helyzetet, hogy szeptember 3-án Jerevánban, Örményországban és november 4-én Tbilisziiben Grúziában nyíltak meg az első régiós nemzeti képviselvek.

A programok közül a Technikai Együttműködési Programban, az Élelmiszerbiztonsági Speciális Programban, továbbá a Kormányzati Együttműködési Programban, valamint a Segélyezési Letéti Alap Programjaiban való együttműködési kínálkozik. Az elsőnek említett TCP projekt kategóriái közül leginkább a beruházási, a képzési, a tanácsadási, a projektkészítési és a fejlesztési támogatások nyújtanak lehetőséget. Ezen belül a közelmúltban Ukrajnában, Macedóniában és Litvániában indultak új projektek. Magyarországon az új típusú erdőkezelési eljárások tervezésének és kialakításának, valamint a földkezelési stratégia kialakításának és a fenntartható kezelés támogatásának projektjei zajlanak.

5.1.1.4. 2004. június 28.

Napirend

- a) A Szent István Egyetem és annak Gazdaság- és Társadalomtudományi Kara agrárgazdaság kutatásai

Előadó: Molnár József, Villányi László

- b) Jubilánsok köszöntése

Előadó: Szűcs István

- c) Egyéb aktuális kérdések

A lefolytatott viták lényegének ismertetése, állásfoglalások

A felsőoktatás átalakulása, a lineáris képzés kialakítása jelentős hatást gyakorol az agrár-felsőoktatásra és ezen belül az agrár-közgazdasági oktatásra is. A kialakuló új rendszerben helye és szerepe van a gazdasági és vidékfejlesztő agrármérnök, továbbá az informatikus és közszolgálati agrármérnök képzésnek is. A szakmai igényekre alapozott képzések megalapítását és indítását a Bizottság támogatja.

5.1.2. VITAÜLÉS

A Bizottság 2004-ben egy alkalommal tartott nyilvános vitaülést, amelyet a Magyar Agrár-közgazdák Egyesületével és a Magyar Agrártudományi Egyesülettel közösen rendezett.

Vitaülés ideje: 2004. október 25.

Napirend

- a) A KAP-reform alkalmazásának magyarországi bevezetése és következményei

Előadó: Udovecz Gábor

Korreferens: Halmai Péter

- b) Egyéb aktuális kérdések

A lefolytatott viták lényegének ismertetése, állásfoglalások

A KAP folyamatos változása tendenciáinak figyelembevételével, de elsősorban a jelenlegi rendszer adta lehetőségek minél jobb kihasználása érdekében kell hazánk agrárpolitikáját alakítani. Ez azonban csak az adaptáció időszakára vonatkozhat. A jövőre vonatkozóan olyan kutatásokat is kell végezni – ennek egyik legjobb végrehajtója az AKI lehetne –, amely a hazai agrártermelésnek megfelelő módosításokat javasolna a KAP továbbfejlesztése során. Az agrárpolitikának pedig ezen javaslatok mentén kellene az EU-ban a KAP módosításait indítványozni, illetve azok bevezetését szorgalmazni. Ezek a KAP módosítások a magyar mezőgazdaság versenyképességét növelő javaslatokból kellene megszülessenek.

5.1.3. KÖZREMŰKÖDÉS AZ MTA DOKTORA CÍM ELNYERÉSÉBEN

A Bizottsághoz még 2003-ban egy fő, Székely Csaba adta be doktori kérelmét, habitusának vizsgálatára a Bizottságban 2004-ben került sor. A bizottsági eljárás százalékos eredménye 85,19%. Az Agrártudományok Osztálya előtt az anyag 2004. év elején szerepelt. A jelölt az Osztály támogatását megszerezte.

5.1.4. A TUDOMÁNYTERÜLET TÁRGYÉVI LEGFONTOSABB ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI

NKF kutatási program keretében feltárásra kerültek a magyar mezőgazdaság nemzetközi versenyképességét befolyásoló legfontosabb tényezők.

5.1.5. KÜLFÖLDI MEGHÍVOTTAK ÉS A KÜLFÖLDI VENDÉGEK LÁTOGATÁSÁNAK EREDMÉNYEI

Hans Anderson professzorral a Bizottság tagjai konzultációt tartottak a termőföld értékelésével kapcsolatos kérdésekről. Megbeszélést folytattak egy új kutatási konzorcium megalakításának részleteiről. A professzor előadást tartott a SZIE Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola hallgatóinak az időszakos agrár-közgazdasági kérdésekről.

5.1.6. ÚJ TUDOMÁNYOS KÖNYVEK (SZERZŐ, SZERKESZTŐ, CÍM) BIBLIOGRÁFIÁJÁNAK FELSOROLÁSA

A magyar mezőgazdaság nemzetközi versenyképességének befolyásoló tényezőivel foglalkozó NKFP kutatási program a következő 9 kötetből álló sorozatban foglalta össze tudományos eredményeit:

- Szűcs István (szerk.): Birtokviszonyok és a mérethatékonyság. Agroinform Kiadó, Budapest.
- Módos Gyula: A versenyképesség összetevői és mérési módszerei. Agroinform Kiadó, Budapest. 226 p.
- Magda Sándor–Marselek Sándor: Észak-Magyarország agrárfejlesztésének lehetőségei. Agroinform Kiadó, Budapest. 419 p.
- Nábrádi András–Pető Károly: Észak-alföldi régió mezőgazdaságának versenyképessége. Agroinform Kiadó, Budapest. 188 p.
- Salamon Lajos–Tenk Antal: Vertikális termékpályák – tej, gabona, hús. Agroinform Kiadó, Budapest. 280 p.
- Lehota József: A gabonaszektor piacelemzése. Agroinform Kiadó, Budapest. 134 p.
- Sarudi Csaba: Gazdasági és piaci stratégiák a vidékfejlesztés szolgálatában. Agroinform Kiadó, Budapest. 228 p.
- Székely Csaba: Versenyképes családi modelligazdaság – Józsefmajor. Agroinform Kiadó, Budapest. 164 p.
- Lehota József: A tejszektor piacelemzése. Agroinform Kiadó, Budapest. 140 p.

További tudományos könyvek:

- Csete László–Láng István: Fenntartható agrár- és vidékfejlesztés. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest.

- Pócs Gyula (szerk.): Falvak, földek, földművesek. (Csete László: Máig élő társadalmi- gazdasági feszültségek és ellentmondások). Agroinform Kiadó, Budapest.
- Bulla Miklós–Kerekes Sándor (szerk.): Környezetügy. (Csete László: A fenntartható agrárgazdaság megalapozása). Országos Környezetvédelmi Tanács. Budapest, Friedrich Ebert Alapítvány Budapest.
- Jávor András–Tamás János (szerk.): Környezetminőség – életminőség. DE AC, Debrecen
- Tóth A. (szerk.): Stratégia a vállalkozások és intézmények vezetési gyakorlatában. (Székely Csaba: Az agrárvállalkozások stratégiája és az EU piaci versenykörzete) InfoCity Informatikai, Tanácsadó és Kiadó, Budapest.

5.1.7. KITÜNTETÉSEK, ELISMERÉSEK AZ ÉV FOLYAMÁN

Kitüntetések:

- Hajós László: Magyar Agrártudományi Egyesület – A Mezőgazdaság Szolgáltatásban Food and Agriculture Organization of the United Nations – Emlékérem
- Magda Sándor: Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal – Bezerédi Díj Arany Fokozat
- Villányi László: Honvédelmi Minisztérium – Díszbuzogány

Elismerések:

- Hajós László: A Magyar Agrártudományi Egyesület alelnökévé választották
- Szűcs István: A Magyar Agrártudományi Egyesület elnökévé választották

5.1.8. A BIZOTTSÁG TUDOMÁNYTERÜLETÉT ÉRINTŐ ÁTFOGÓ TÁVLATI CÉLKITŰZÉSEK

Az agrár-közgazdasági kutatások prioritásrendszerének áttekintése, új kutatási irányok megfogalmazása, a világfolyamatokhoz való szorosabb kapcsolódás feltételeinek megteremtése. A fenntartható fejlődés közgazdaságtanának tudományos megalapozása, illetve ebben való közreműködés.

5.2. AGRÁRMMŰSZAKI BIZOTTSÁG

5.2.1 BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.2.1.1. 2004. március 19. (Axiál Kft. Lajosmizse)

Napirend

1. A klímaváltozás gépesítési aspektusai
Előadó: Láng István akadémikus
2. Tájékoztató a DSc. Albizottság munkájáról
Előadó: Szendrő Péter
3. Az AMB 2004. évi munkatervének előterjesztése
Előadó: Szendrő Péter
4. Beszámoló a XXVII. 2004. januári K+F Tanácskozásról
Előadó: Tóth László
5. Egyebek

A napirendi pontok tárgyalása előtt Elnökünk üdvözölte Láng István akadémikust és Balogh Csabát az állami kitüntetésük elnyerése alkalmából.

Az első napirendi pont keretében Láng akadémikus tájékoztatást adott az MTA 3 új projektjének indításáról. A 30–35 MFt-os projektek közül a bizottságunkat is érintő „Globális klímaváltozás hazai kutatása és a lehetséges válaszok” címűről adott részletes tájékoztatót. A VAHAVA (VÁltozás-HATás-VÁlasz) néven futó projekt módszertanát a szintézis, a multiszektorális megközelítés és a széles körű partnerség jellemzi. A projekt célja olyan gazdasági-társadalmi háttér létrehozása, amely jól igazodik a klímaváltozásokhoz. (Részletes információ a www.vahava.hu honlapon található.) A projekt keretében 50 szakértői tanulmányt terveznek, amelyből 16 már elkészült.

A projekt széles körű előkészítése érdekében az MTA Bizottságoknál ötletbörzét tartanak, a miénk a 14. a sorban.

A tájékoztatót követő vita keretében többen kifejtették véleményüket, illetve felhívták a figyelmet egyes részterületek fontosságára (Szabó P. I., Tóth L., Dimény I., Neményi M., Horváth B., Takátsy T., Patay I., Fodor D., Pazsiczky I., Szendrő P.).

Az előadás és a vita tapasztalatai alapján módosításra került a Jóri J. I. által vezetett team tématerülete és címe: A klímaváltozás befolyása a mezőgazdasági technológiák (szántóföldi, kertészeti, rét-legelő, állattartási) gépesítési feladataira.

A második napirendi pont keretében Szendrő P. ismertette a Doktori Albizottság által készített rövid tájékoztató és értékelő anyagot, amely segítséget nyújthat a jelen-

legi és a közel jövőbeni doktori cselekmények sikeres megvalósításához. Hangsúlyozta, hogy igen fontos és támogatandó a Bizottság tagjainak ilyen irányú törekvése, mivel több mint 10 éve nem volt szakterületünkön sikeres doktori cselekmény. Az Albizottság mind a négy jelölt anyagát megfelelően tartja, de – az új követelményeket is figyelembevevő – átdolgozás minden esetben szükséges.

A harmadik napirendi pont keretében megvitatásra került a 2004. évi témakör javaslat, amelyből a következő három téma kidolgozását iktattuk a munkatervbe:

- A klímaváltozás befolyása a mezőgazdasági technológiák (szántóföldi, kertészeti, rét-legelő, állattartási) gépesítési feladataira. Témavezető: Jóri J. István
- Élelmiszerbiztonság és az alapanyagtermelés összefüggései. Témavezető: Szabó Gábor
- A struktúraváltás gépesítési feltételrendszere a mezőgazdaságban. Témavezető: Hajdú József
- A felkért témavezetők saját hatáskörben határozhatják meg a kidolgozást végző team tagjait.

A negyedik napirendi pont keretében beszámolót hallgattunk meg a januári K+F Tanácskozásról. A 170 témából 58 előadásként hangzott el 10 szekcióban. Az előadások poszteren történő megjelenítését szigorúbban kell megkövetelni. A rendezvény látogatottsága enyhe emelkedést mutat (350–400 fő). A kerekasztal vita forma bevált, célszerű a jövőben is folytatni. A Tanácskozást anyagilag segítette az MTA., az FVM., és néhány szponzor. A Hungarian Agricultural Engineering c. folyóiratba való közlésre ez idáig nem érkezett elégséges számú javaslat, várunk további javaslatokat.

A ötödik napirendi pont keretében Elnökünk beszámolt arról, hogy a Géptan című könyv elnyerte az év könyve címet. Az új angol nyelvű folyóiratunkhoz további anyagokat várunk. A közeljövőben megjelenik az Akadémiai sorozat annotációja.

5.2.1.2. 2004. május 13. (Tessedik Sámuel Főiskola, Szarvas)

Napirend

1. A kétciklusú mezőgazdasági gépészmérnök képzés kialakítására létrejött intézményközi konzorcium célkitűzései
Előadó: Beke János
2. Az ideai tanulmányok ütemezése és a munkabizottságok tagjainak kijelölése
Előadó: Szendrő Péter
3. „Ifjú kutatók és doktorok bemutatkozása”
Előadó: Baranyai László
4. A főiskolai Regionális Innovációs Központ megtekintése
Előadó: Hanyecz Vince

A napirendi pontok tárgyalása előtt Elnökünk üdvözölte Neményi Miklóst és Patay Istvánt akiket közgyűlési doktor képviselőnek választottunk.

Az első napirendi pont keretében az előadó tájékoztatást adott a „Mezőgazdasági gépészmérnök szak” alapképzési (Bachelor) szak létesítése céljából létrehozott konzorcium megalakulásáról és az általuk kidolgozott kérelemről. A kérelmet benyújtó intézmények:

- Szent István Egyetem Gépészmérnöki Kar, Gödöllő
- Nyíregyházi Főiskola, Műszaki és Mezőgazdasági Főiskolai Kar, Nyíregyháza
- Tessedik Sámuel Főiskola, Mezőgazdasági Főiskolai Kar, Mezőtúr

Közreműködők:

- Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, Tájépítészeti-védelmi és-fejlesztési Kar, Budapest
- Nyugat-magyarországi Egyetem, Geoinformatikai Főiskolai Kar, Székesfehérvár
- Szegedi Tudomány Egyetem, Szegedi Élelmiszeripari Főiskolai Kar, Szeged.

A tájékoztatót követő vita keretében többen kifejtették véleményüket, illetve felhívták a figyelmet a gyakorlati képzés fontosságára, amelynek megvalósításához feltétlen szükséges plusz egy szemeszter (Dimény I., Husti I., Szabó G., Szendrő P.).

Az előadás és a vita tapasztalatai alapján Bizottságunk állásfoglalást fogadott el.

A második napirendi pont keretében Jóri J. István ismertette az idei munkatervi tanulmányok témáit és a kidolgozásra összeállított munkacsoportokat:

- 2004. 06. 24. A struktúra váltás hatása a gépesítésre a mezőgazdaságban
Témavezető: Hajdú József
- 2004. 10. 21 A klímaváltozás hatása a mezőgazdasági (növénytermesztés, állattartás, rét-legelő gazdálkodás, kertészet) és erdőgazdálkodási technológiák gépesítési feladataira.
Témavezető: Jóri J. István
- 2004. 12. 16. Az „Élelmiszerbiztonság és az alapanyag-termelés összefüggései
Témavezető: Szabó Gábor

A harmadik napirendi pont keretében meghallgattuk Baranyai László a „Szemestermények szín- és alak jellemzése számítógépes látórendszerrel” c. témabeszámolóját, amely a hallgatóság körében megérdemelt sikert aratott.

A negyedik napirendi pont keretében megtekintettük a Regionális Innovációs Központ céljaira beszerzett és célirányosan felújított telephely berendezéseit.

Napirend

1. „A struktúraváltás gépesítési feltételrendszere a mezőgazdaságban” c. vitaanyag
Készítették: Balogh Csaba, Gockler Lajos, Hajdú József, Husti István, Nagy István, Pazsiczki Imre
Előadó: Hajdú József
2. Egyebek

A **napirendi pontok tárgyalása előtt** kihirdették a Szerkesztő Bizottság döntését, amely szerint a Mezőgazdasági Technika 2003. évi nívódíját Hajdú József kapja.

Fenyvesi László főigazgató bejelentette, hogy megindult az MGI Könyvtár sorozat, amelynek első kötete: Fenyvesi L.–Mátyás L.–Pazsiczki I.: Sertéstartási Technológiák (108 pp.)

Elnökünk tájékoztatót adott arról, hogy az Akadémiai Kiskönyvtár sorozat 91. száma Koósné Török Erzsébet: A mezőgazdaság műszaki fejlesztésének tudományos kérdései. Annotált bibliográfia 1972–2004 (97 pp) megjelent.

Az első napirendi pont keretében meghallgattuk a munkabizottság elnökének vetített képes beszámolóját. A tájékoztatót követő vitában többen kifejtették véleményüket (Csermely J., Dimény I., Faust D., Sitkei Gy., Szendrő P., Jóri J. I., Wachtler I., Takátsy T., Fekete A.), illetve javaslatokat tettek az anyag bővítésére, ill. állásfoglalás kialakítására:

- egyeztetni kell az Agrár Nemzeti Kerekasztal vonatkozó fejezeteivel
- a struktúraváltás hatását a következő területeken is elemezni kell:
 - gyepgazdálkodás
 - organikus, környezettudatos tervezés
 - kertészet
- mezőgazdasági infrastruktúra (utak) helyzete
- vizsgálni kell a termékpálya szemlélet (vertikális is) hatását
- a munkagép-fejlesztés lehetőségei, hatásai
- a termelésből kiszorultak helyzetének elemzése
- az összefogás támogatása (pl. TÉSZ társulások)
- javaslatokat kell kidolgozni kutatási területekre, ágazati és kormányzati döntés előkészítéshez.

A módosított címő, átdolgozott anyagot a következő ülésünkön újra tárgyaljuk.

A második napirendi pont keretében Fekete András főszerkesztő beszámolt a Progress in Agricultural Engineering Sciences periodika előkészületeiről.

5.2.1.4. 2004. szeptember 9. (IKR Rt., Bábolna)

Napirend

1. Tájékoztató az IKR Rt. fejlesztési stratégiájáról
Előadó: Nagy Lajos vezérigazgató-helyettes
2. „A struktúraváltás gépesítési feltételrendszere a mezőgazdaságban” c. vitaanyag véglegesítése
Előadó: Hajdú József
Egyebek

Az első napirendi pont keretében az előadó levetítette az IKR Rt. Referencia filmjét, amely bemutatta a társaság felépítését és működését.

A napirendi pont tárgyalása előtt beszámolt a legfrissebb privatizációs hírekről (az IKR Rt. jelentős részesedést szerzett a mezőhegyesi, az enyingi és a bolyi gazdaságok részvény pakettjéből), amelynek eredményeként megszervezik a „Vetőmag Előállító Szövetség”-et.

A precíziós növénytermesztés IKR-beli eredményei a folyékony és szilárd műtrágya kijuttatás szaktanácsadó rendszerében jelennek meg. A rendszer alapelemei: talajminta-vételi rendszer, hozammérés (hozamterkép), nedvesség térkép, gyomfolt felvételezés. A bicsérdi Aranykorona Kft.-ben szerzett tapasztalatok alapján az on-line szaktanácsadási rendszer irányába folyik a továbbfejlesztés.

A tájékoztatót rövid vita (Szendrő P., Szüle Zs., Hajdú J., Sziráki A., Harsányi Zs., Husti I., Fekete A.) követte, amely tulajdonképpen a rendszer költség vonatkozásait és a hazai fogadókészség lehetőségeit (amely jelenleg 1–1,5 millió hektár lehet) érintette.

A második napirendi pont keretében meghallgattuk a munkabizottság által átdolgozott, módosított című vita anyagot. A beszámolót követő rövid, apró kiigazításokat igénylő hozzászólások után Elnökünk felkérésére állásfoglalás készül, amelyet megjelentetés előtt Dimény akadémikus lektorál.

A harmadik napirendi pont keretében pontosítottuk a 2004. évi munkatervet.

5.2.1.5. 2004. október 28. (Szt. István Egyetem, Gödöllő)

Napirend

1. „A klímaváltozás befolyása a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási technológiák gépesítési feladataira” c. vitaanyag
Előadó: Jóri J. István
2. A munkabizottság tagjai: Hajdú József, Fenyvesi László, Wachtler István, Horváth Béla
3. Tájékoztató a 2005. januári XXIX. K+F Tanácskozás előkészületeiről
Előadó: Tóth László

3. „Ifjú kutatók és doktoranduszok bemutatkozása” program keretében:
4. Bemutatkozik: Géczy Gábor az „Élelmiszerek mikrohullámú kezelése” c. előadással
5. Egyebek

Az első napirendi pont keretében vetített képes beszámolót hallgattunk a klímaváltozás gépesítési vonatkozásairól. Az előadás után rövid, de célratörő vita alakult ki arról, hogy klímaváltozás mely összetevőit és milyen kiterjedésben elemezzük. (Tóth L., Csete L., Szendrő P., Fekete A., Patkós I., Hajdú J., László A.) Az elnöki összefoglaló szerint célszerű a anyag kiegészítése az energiagazdálkodás, a növényvédelem vonatkozó fejezeteivel, de úgy, hogy az összefoglalóba a klímátényezők szerinti értékelés történjen. Nem kell várni a végső, bizonyított eredményekre, hanem a tényhelyzet feltárását követően a feladatokat, feltételeket és javaslatokat kell megfogalmazni. A módosítás után készített anyagot meg kell küldeni az AGRO-21 szerkesztőségének, az összefoglalót pedig a Mezőgazdasági Technikában kell közölni.

A második napirendi pont keretében kapott beszámoló szerint az idej jelentkezések száma még nem éri el a szokásos mennyiséget. A plenáris ülés fő témájaként a klímaváltozás hatását és következményeit javasoljuk. Az előadás megtartására, a téma specialistáját Láng István akadémikust kell felkérni.

A harmadik napirendi pont keretében meghallgattuk Géczy Gábor előadását, amely az agrár-műszaki szakterület új, de igen fontos területéről adott, formájában és tartalmában egyaránt színvonalas tájékoztatást. Bizottságunk köszönetét és elismerését díszoklevél adományozásával fejezi ki.

A negyedik napirendi pont keretében Fekete András főszerkesztő tájékoztatott a Progress in Agricultural Engineering Sciences periodikánk első, próbaszámának elkészültéről. Felkérte tagságunkat a cikkírás és lapelőfizetés formájában történő támogatásra.

5.2.1.6. 2004. december 16. (FVM Mezőgazdasági Gépesítési Intézet, Gödöllő)

Napirend

1. „Élelmiszerbiztonság és az alapanyag-termelés összefüggései” c. munkabizottsági vitaanyag
Előadó: Szabó Gábor
Opponensek: Farkas József akadémikus
 Kovács Ferenc akadémikus
 Láng István akadémikus
2. Tájékoztató a 2005. januári XXIX. K+F Tanácskozás előkészületeiről
Előadó: Tóth László

3. Az AMB 2004. évi munkájának értékelése és a jövő évi feladatok egyeztetése

Előadó: Szendrő Péter

- Rázsó Imre professzor emléktábla avatása az aulában
- Méltatja: Csermely Jenő
- Év végi köszöntők

Az első napirendi pont keretében elhangzott beszámoló a témakör következő fejezeteit ismertette:

- Az élelmiszer-minőség és élelmiszerbiztonság összefüggései
- Az élelmiszer-biztonság hazai és nemzetközi szabályozása
- Az élelmiszer-biztonságot befolyásoló tényezők
- Növényi eredetű alapanyagok élelmiszer-biztonsági tényezői
- Állati eredetű alapanyagok élelmiszer-biztonsági tényezői
- Az élelmiszer alapanyag-termelés biztonsága a genetikailag módosított szervezetek (GMO) szempontjából
- Összefoglaló megállapítások és javaslatok az alapanyag-termelés élelmiszer-biztonsági tényezőinek javítására

Az opponensek véleményei és a vita észrevételei az alábbi csomópontok köré csoportosíthatók:

- dicséretes anyag, de számos részét pontosítani kell és az előző években készült stratégiai anyagokkal összhangba kell hozni,
- az uniós tagság speciális követelményeit figyelembe kell venni,
- az összefoglaló rövid, de célirányos legyen: stratégiai (hosszú távú) feladatok, ismeretterjesztő összeállítás is készüljön, a kutatási feladatokat foglalja össze,
- az anyag jól használható lehet a felsőoktatásban.
- a gépesítési vonatkozásokat pótolni kellene,
- az anyagból készített összefoglalót és javaslatokat a márciusi ülésünkön vitassuk meg,
- konzorcium szervezése javasolható EU pályázati célból,
- tankönyv kéziratot kell készíteni 2005. év végére.

A második napirendi pont keretében kapott beszámoló szerint az előkészületek rendben folynak. Elkészült a plenáris és a 10 szekcióülés programja. A jelentkezések alapján 178 tudományos beszámoló készül, amelyből az előadások száma 76. A meghívók elkészültek, és rövidesen postázásra kerülnek.

A harmadik napirendi pont keretében tájékoztatást kaptunk az idei eredményekről, külön kiemelve az új angol nyelvű „Progress in Agricultural Engineering

Sciences” folyóirat év végi megjelenését. Elnökünk felhívta tagságunk figyelmét a folyóirat cikkírás és lapelőfizetés formájában történő támogatására.

5.2.2 NAGYRENDEZVÉNYEK

A 2004-ben XXVIII. alkalommal megrendezett tanácskozást a korábbi évek gyakorlatának megfelelően a Szervező Bizottság 2003. év májusában hirdette meg a kiemelt témakörök megjelölésével.

A beérkezett előadásoknak megfelelően 9 témakör vált megrendezhetővé, amelyet az „Informatika szerepe a mezőgazdasági gépuzemeltetésben” című kerekasztal vita egészített ki.

A szervezéssel kapcsolatos tapasztalatok:

A szervező bizottsághoz beérkezett 170 téma közül, az előadók kérésének és a későbbi konzultációknak megfelelően 58 előadásként hangzott el.

Az intézmények meghívták külföldi együttműködő és testvérintézeteiket is és így 10 külföldiek által bejelentett téma szerepelt, amelyek közül 1 előadásként hangzott el a szekcióban.

A tanácskozáson összesen 350–400 fő vett részt (a plenáris ülésen kb. 250 fő). Egy-egy szekcióban a látogatók száma 30–70 között változott. Egyes kiemelt és aktuális témacsoportoknál 40–60 fő végig kitartott a szekció előadásai során és aktívan részt vett a vitában is.

A tanácskozás előadásainak színvonala általában megfelelő volt, azonban érzékelhető volt a kutatás anyagi forrásainak beszűkülése. Öröndetesen ez évben is sok fiatal PhD hallgató mutatta be kutatási eredményeit.

Külön szekcióban biztosítottunk lehetőséget az elméleti témák előadói részére, ahol főként OTKA és nemzetközi együttműködésben folytatott kutatások eredményeiről számoltak be. A tanácskozás idejére megjelent a 2003. évi előadások gyűjteményes kiadása. A tanácskozás időpontjára az előadások rövid, 10 soros összefoglalói (egy részük angol nyelven is) gyűjteményesen az érdeklődők rendelkezésére álltak.

5.2.3. JELENTŐSEBB PUBLIKÁCIÓK (KÖNYVEK)

- Tóth László–Sembery Péter: Hagyományos és megújuló energiák Szaktudás Kiadó Ház. Budapest, 2004. 552 p.
- Fenyvesi László: Mezőgazdasági termények sérülés vizsgálata. Akadémiai Kiadó, Budapest. 2004. 109 p.
- Dimény Imre–Fenyvesi László–Hajdú József: Piactudatos zöldségtermelés. MGI Könyvek No.3. FVM Mezőgazdasági Gépesítési Intézet. Gödöllő, 2004. 234 p.

- Koósné Török Erzsébet: A mezőgazdaság műszaki fejlesztésének tudományos kérdései. Annotált bibliográfia 1972–2004. Akadémiai Kiadó, Budapest. 2004. 97 p.
- Progress in Agricultural Engineering Sciences. Akadémiai Kiadó. Budapest. 2004. Sample Copy. 50 p.
- Sztahó-Pekáry, I.: The effects of fun nozzles orifice wear on flow rate and spray pattern. 7–29 p.
- Jóri, J. I.: Tillage intensity and tillage induced CO₂ loss. 31–45 p.

5.2.4. KITÜNTETÉSEK, ELISMERÉSEK

- Balogh Csaba: Széchenyi Díj
- Vermes Pál: Pattantyús Á. Géza Díj
- Antos Gábor: GTE Egyesületi Érem
- Szendrő Péter: Eötvös József Díj

5.3. ÁLLATORVOS-TUDOMÁNYI BIZOTTSÁG

Albizottságok:

- Oltóanyag és diagnosztikai albizottság (elnöke Mészáros János).
- Salmonella albizottság (elnöke Nagy Béla, társelnöke Melles Márta).
- Élelmiszerhigiéniai albizottság (elnöke Sas Barnabás).
- Gyógyszertani- toxikológiai albizottság (elnöke Semjén Gábor).
- Környezetvédelmi és Takarmány-toxikológiai albizottság (elnöke Rafai Pál).

5.3.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.3.1.1. 2004. január 26–29. (Akadémiai beszámoló szakülések)

A Bizottság 2004. január 26. és 29. között 30. alkalommal tartotta meg a Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Karán az állatorvos-tudomány egészét felölelő akadémiai beszámoló szaküléseket. E beszámolókon a kutatók az előző időszakban végzett kutatásaik fontosabb eredményeit mutatták be, illetve vitatták meg. Összesen 100 előadás, referátum hangzott el hat (élettan, kórélettan-biokémia-morfológia; állathigiénia-genetika- takarmányozástan; bakteriológia-immunológia-virologia; parazitológia-halkórtan; élelmiszerhigiénia; klinikai kutatások- gyógyszer-tan-toxikológia) szekcióban. Az előadások időtartama 10 perc volt, a vitákra pedig 5 perc állt rendelkezésre. Az akadémiai beszámolók lehetőséget biztosítottak a kutatási eredmények ismertetésére, számos fiatal, pályakezdő kutató, Ph.D.-hallgatók bemutatkozására stb.

A beszámolókat és a vitát az adott terület szakembereiből álló, Bizottság által előzetesen felkért elnökök vezették, illetve bizottságok értékelték. Az előzetesen beküldött összefoglalókat szekciók szerint az Országos Állategészségügyi Intézet jóvoltából füzetekbe foglalva nyomtatásban is megjelentettük és azt az érdekeltek a beszámolók előtt kézhez kapták. A beszámolók jó képet adtak a legfontosabb hazai állategészségügyi kutatásokról, az elért eredményekről. A viták elősegítették egymás kutatási eredményeinek megismerését, a kutatók, kutatóhelyek közötti együttműködést.

Az előadásokat és a vitákat követően az egyes szekcióülések bizottságainak a titkárai az elhangzottakról az előadások címének és a szerzőknek a megjelölésével rövid, a legfontosabb eredményeket tartalmazó összefoglalásokat készítettek. Ezek az összefoglalók a Magyar Állatorvosok Lapjában (2004. 126. 567-572., 701-707. és 765-771.) nyomtatásban is megjelentek.

5.3.1.2. 2004. február 14.

Az Oltóanyag és Diagnosztikum albizottság ülése

Az albizottság elemezte egyelőre a főleg az Ázsiára korlátozódó madárinfluenza helyzetből adódó és az EU által is előírt feladatokat. Súlyosnak ítélte meg, hogy a nemzetközi előírások ellenére hazánkban nem folynak monitoring vizsgálatok. Ezek módszertani vonatkozásainak elemzése után úgy döntött, hogy sürgősen az FVM vezetéséhez kell fordulni, hogy haladéktalanul tegye lehetővé és kötelezővé a hazai monitoring vizsgálatok végzését. Erre annál inkább szükség van, mert nemzetközileg bizonyított, hogy már az ún. apathogén törzsekből is kialakulhatnak virulens változatok (amelyek már klinikai tüneteket is okoznak), de ha csak akkor lépünk, a védekezés hatékonysága nagyban romlik.

Kértük, hogy a Bizottság határozatát Horn Péter az Agrártudományok Osztálya elnöke támogatólag juttassa el az FVM felső vezetéséhez. Ez megtörtént, és Benedek Fülöp államtitkár intézkedett, hogy a Főosztály írja elő a monitoring vizsgálatokat és jelölje meg a vizsgálatok körét. Ez is megtörtént, s erről értesítést is kaptunk.

A Bizottság sajnálattal értesült arról, hogy a kötelezően előírt vizsgálatokhoz több ezer vérminta beérkezett az illetékes intézetbe, de mivel a vizsgálatok költségei nincsenek biztosítva, a vizsgálatokat nem végezték el. Ez sürgős intézkedést követel, mert a vizsgálatok elvégzéséhez fontos köz- és állategészségügyi érdekek fűződnek, és ezeket az EU is előírja.

5.3.1.3. 2004. április 26.

Napirend

- 1. Tájékoztató a Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatal munkájáról, feladatairól (előadó: Biacs Péter mb. főigazgató).**

2. Az állategészségügyi laboratóriumi diagnosztikai hálózati rendszer működésének az áttekintése, figyelemmel az EU csatlakozással járó követelményekre (előterjesztő: Varga János).

Ad 1. A Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatalt a Kormány 66/2003. (V. 15.) számú rendelete hozta létre, amelynek irányítását a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter az egészségügyi, szociális és családügyi miniszter egyetértésével látja el.

A Hivatal az élelmiszer- és takarmánybiztonság területén szakmai döntés előkészítő, véleményező, javaslattevő, információs, koordináló, az Európai Unió központi szerveivel kapcsolattartó szervezet.

A Hivatal működési költségeinek a fedezéséhez a két minisztérium megállapodás alapján járul hozzá. A minisztériumi felügyelet az Irányító Testület alapján valósul meg, ennek két-két tagját a két miniszter nevezi ki.

A Hivatal mellett 16 tagú Tudományos Tanács működik, ennek tagjait – a Hivatal feladatának ellátásához szükséges szakértelemmel rendelkező személyek közül – a két miniszter részben kinevezi, részben pedig a szakmai, tudományos és érdekképviseleti szervek jelöltjei közül választja. A Tudományos Tanács a Hivatal vezetőjének a felkérésére szakvéleményeket, tanulmányokat készít, tudományos kérdésekben véleményt nyilvánít, és javaslatot tesz.

A Hivatal vezetője a különleges szakértelmet igénylő kérdések megítélésére, szakvélemények készítésére Tudományos Szakbizottságokat hozhat létre. A szakbizottságok, illetve ezek területei (az EU-val való egyeztetés alapján) az alábbiak:

1. Élelmiszer-adalékok és ízesítők, élelmiszer segédanyagok és az élelmiszerrel érintkező anyagok.
2. Az állati takarmányokban használt anyagok, termékek és kiegészítő anyagok.
3. Növényegészségügy, növényvédelmi termékek és ezek maradványai.
4. Speciális táplálkozási igényt kielégítő, diétás termékek, a táplálkozás és az allergiák.
5. Biológiai veszélyek.
6. Genetikailag módosított (GMO) mikroorganizmusok.
6. Genetikailag módosított (GMO) mikroorganizmusok.
7. Állategészségügy és állatvédelem.

A Hivatal egyebek mellett

- Közreműködik a magyar nemzeti élelmezés és táplálkozáspolitika kialakításában, az élelmiszerbiztonság vonatkozásában,
- Kapcsolatot tart az Európai Élelmiszer-biztonsági Hatósággal és egyéb, az élelmiszer- és takarmánybiztonság területén érintett nemzetközi, tagállami és hazai szervezetekkel,
- Az Európai Élelmiszer-biztonsági Hatóság megbízás alapján szakvéleményeket, tanulmányokat készít, tudományos és műszaki segítséget nyújt, adatokat gyűjt és elvégzi a kockázat azonosítással kapcsolatos feladatokat,
- Kijelölt kapcsolattartó pont az EU élelmiszerekre és takarmányokra vonatkozó gyors vészjelző rendszerének a hálózatában,
- Javaslatot tesz az élelmiszer- és takarmánybiztonságot veszélyeztető eseményekkel kapcsolatos kormányzati intézkedések kidolgozásához,

- Véleményezi az élelmiszer- és takarmány-biztonságot érintő jogszabályok tervezeteit, javaslatokat tesz új jogszabályok megalkotására, hatályos jogszabályok módosítására
- Szakvéleményt, szaktanácsot ad, tudományos támogatást nyújt a közigazgatási szervek, intézmények felkérésére az élelmiszer- és takarmánybiztonsággal kapcsolatos kérdésekben.

A Bizottság tudomásul vette az elhangzottakat. A vita során kérdésként felmerült, mennyire van szükség idehaza deklarált élelmiszerbiztonsági állati eredetű termékekre (pl. az OMMI márkázott hús rendszere), továbbá van-e lesz-e, a Hivatalnak ráhatása az állattenyésztő telepekre. A válasz: az élelmiszerbiztonság alapkövetelmény, ezután jön a minőség és ennek keretében pl. a márkázott termékek. A Hivatal számára fontos a nyomon követhetőség és a termelők által kiépített, illetve bevezetett HCCP rendszer, közvetlen ráhatása azonban a telepekre nincs. A termelők regisztrációja, illetve az állományok nyilvántartása ugyancsak befolyásolja az élelmiszer biztonságot.

A Bizottság a vitát követően megállapította, hogy a Hivatal feladatai jóval szélesebb körűek annál, mint ami a sajtóban, illetve a Hivatal képviselőinek nyilatkozataiban megjelent (adatgyűjtés, kapcsolattartás az EU-val). Ennek megfelelően fontosnak tartja, hogy az egyes tudományos szakbizottságokban olyan személyek legyenek, akik az adott szakterületen dolgoznak és valóban hozzáértők. A szakbizottságok személyi összetétele fontos a Hivatal által kiadott közlemények szakszerűsége, tudományos megalapozottsága és az ország külföldi megítélése szempontjából is.

A fentiek okán **a Bizottság a tudományos szakbizottságokra vonatkozóan az alábbiakat javasolta:**

A 2. szakbizottságba kérte Bernáth Sándor (oltóanyag-, gyógyszer-, takarmány-ellenőrzés) felvételét,

A 3. bizottságba Sályi Gábor (toxikológia, takarmány-ellenőrzés) felvételét,

A 4. bizottságba Fekete Sándor (takarmányozás, diétetika) felvételét,

Az 5. bizottság „Biológiai veszélyek” felel meg a Mikrobiológiai Élelmiszerbiztonság témakörnek (élelmiszerek közvetítette, baktériumok, vírusok, paraziták okozta fertőzések, zoonosisok), ennek a szakbizottság nevében is kifejezésre kellene jutnia. Ez a Hivatal legfontosabb szakterülete, mert a gyakorlatban az EU-ban és nálunk is ezzel van a legtöbb gond (pl. Salmonella, Campylobacter, Listeria, verotoxikus Escherichia coli fertőzések, antibiotikum rezisztencia stb.). Ennek a bizottságnak kell, hogy a feladata legyen a mikrobiális élelmiszer-szennyeződésekre vonatkozó analízisek elvégzése, elvégeztetése és azok alapján stratégiák, ajánlások, rendelettervezetek kidolgozása a termelőktől a fogyasztókig. Ennek feladata, hogy a közegészségügyi szakemberekkel és szervezetekkel szorosan együttműködjék, s a jelentősebb élelmiszer eredetű fertőzések forrásának a felkutatását figyelemmel kísérje.

Ezekkel a kérdésekkel csak úgy lehet hatékonyan foglalkozni, ha a szakbizottságban olyan emberek vannak, akiknek az élelmiszer-előállítás kezdeti fázisától (állattartás, takarmányozás, vágás, vágóhídi feldolgozás stb.) egészen a fogyasztásig terjedő,

speciális (mikrobiológiai és élelmiszerhigiéniai, járványtani stb.) ismeretei vannak. Ezért a Bizottság ennek a szakbizottságnak a teljes kicserélését javasolta, helyettük az alábbi- a fenti kritériumoknak megfelelő- szakemberekkel. (Bajmóczy Endre, Fehér Ágnes, Fodor László, Gyetvai Béla, Kovács Sándor, Lombai György, Molnár Tamás, Nagy Atilla, Nagy Béla, Pálfi Vilmos, Szita Géza, Varga János).

A 6. GMO szakbizottságba javasoltuk Balázs Ervin, Harrach Balázs, Solti László, Soós Tibor és Tuboly Tamás felvételét, a növényi sejtek, illetve az állati eredetű mikroorganizmusok molekuláris biológiája területén végzett munkáik alapján.

A 7. szakbizottságba javasoltuk Laczay Péter, Sályi Gábor és Várnagy László felvételét a toxikológia és ennek diagnosztikája területén végzett munkájuk alapján.

A 8. Állategészségügy és állatvédelem témakör túlságosan széles. A Hivatalnak e területen csak az élelmiszerbiztonságra vonatkozó kérdésekkel célszerű foglalkoznia. E bizottságba az alábbi személyek felvételét javasoltuk: Fodor László, Hajtós István, Harrach Balázs, Kiss István, Pálfi Vilmos, Soós Tibor).

A javaslatokat a Bizottság megküldte a Hivatal főigazgatójának.

Az Állatorvos-tudományi Bizottság néhány illetékes szakembere részt vett a Hivatal által kiadott egyes állásfoglalások (az importból származó marhahús kockázata az USA-ban történt BSE megállapítás nyomán, a madárinfluenza hazai helyzete, a nagy patogenitású madárinfluenza vírustörzsek emberre való áttérjedésének esélye, a megelőzés lehetőségei, a veszetheység hazai helyzete, a megelőzés lehetőségei) kialakításában, megfogalmazásában.

A Kormány 333/2004. (XII.II.) rendeletével, módosította a Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatal létrehozásáról szóló korábbi rendeletét és egyebek mellett a Hivatal irányítását teljes egészében az egészségügyi miniszter hatáskörébe utalta.

Ad. 2. A kérdés megtárgyalásában részt vett Süth Miklós az Országos Élelmiszer- vizsgálgó Intézet (OÉVI) igazgatója, továbbá a Magyar Országos Állatorvos Egyesület (MOÁE) elnöke Solti László és az egyesület főtitkára Péter István is.

A kérdés ismételt napirendre tűzését az indokolta, hogy 2004 tavaszán az államháztartás egyensúlyi helyzetének javítása érdekében a Kormány költségcsökkentést előíró intézkedési tervet fogadott el, amely az FVM-re vonatkozóan egyebek mellett jelentősen érintette az állategészségügy egészét és a benne a laboratóriumi diagnosztikai hálózatot is. Az intézkedési terv egyebek között előírta:

- Az ellátandó állami feladatok körének felülvizsgálatát, javaslatokat kérve a feladatok csökkentésére, törlésére, koncentrálására, elhalasztására, egyidejűleg kapacitás biztosítását új feladatok ellátására stb.
- Javaslatok tételét hatékonyabb, szűkebb intézményi hálózatra, intézmények összevonására, telephelyek, vezetői posztok stb. megszüntetésére,
- Megyei szakigazgatási szervek (állategészségügyi állomások) működésének racionalizálására, korszerűsítésére,
- Javaslat készítését a Debreceni Állategészségügyi Intézet, valamint a Kaposvári Állategészségügyi Intézet megyei állategészségügyi állomásokba való integrálásába stb.

A Bizottság úgy látta, ha már ezeknek az intézkedéseknek a végrehajtását elrendel-
ték, akkor legalább az állategészségügyi diagnosztikai hálózatra vonatkozóan javasla-
tokat tesz az FVM-nek, annak érdekében, hogy a költségsökkentés a lehető legkisebb
károkat okozza az állategészségügyben és az élelmiszer biztonságban egyaránt.

A költségsökkentések, illetve az ehhez szükséges intézkedések végrehajtása a ha-
zai állategészségügyi diagnosztikai kapacitás és képességek jelentős csökkenését von-
ta és vonja maga után. Az állategészségügyi intézetekben végzett diagnosztikai vizsgá-
latok képezik a hatósági intézkedések alapját, mind a bejelentési kötelezettség alá tar-
tozó és egyéb nagy gazdasági károkat okozó fertőző betegségek megelőzése és felszá-
molása, mind pedig a mikrobiológiai és toxikológia élelmiszerbiztonság tekintetében.
Az elmúlt másfél évtized sorozatos költségvetési megszorításai, három vidéki intézet
megszüntetése (lásd később is) és a létszámcsökkentések oda vezettek, hogy az intéze-
tek szakember létszáma az intézeteknek előírt feladatokhoz és a nemzetközi akkredi-
tációhoz szükséges alá csökkent. Számos olyan terület van (pl. leptospirozisok,
chlamydothyla fertőzések, rickettsiozisosok, számos vírus okozta fertőző betegség),
amelyeken ma már nincs az országban szakember.

Az EU-val való jogharmonizáció kapcsán az ország számos, az állategészségügyi
diagnosztikát érintő törvényi kötelezettséget vállalt (pl. a bejelentési kötelezettség alá
vont fertőző betegségekre, illetve az ország e betegségekről való mentességére vonat-
kozó nagyszámú és rendszeres diagnosztikai vizsgálatok, az élelmiszerekre vonatkozó
monitoring vizsgálatok, a BSE-re, a surlókérra és a madárinfluenzára vonatkozó vizs-
gálatok, referencia laboratóriumi kötelezettségek), amelyeket a laboratóriumok pénz és
kapacitás hiányában már ma sem tudnak ellátni.

A jelenlegi létszámokkal és felszereltséggel nem érhető el a diagnosztikai laborató-
riumok nemzetközi akkreditációja sem, pedig enélkül a laboratóriumi diagnosztikai
eredményeinket nem fogadják el. Ezek az EU hatóságaival való ismételt vitákhoz ve-
zetnek (pl. az ország szarvasmarha gümőkórtól, bovin brucellosistól való mentességé-
nek a kétségbe vonása). A diagnosztikai kapacitásokat fenn kell tartani és folyamato-
san korszerűsíteni kell, egyrészt, mert törvényi kötelezettségünk van rá, másrészt az
ország járványügyi és élelmiszer biztonsága is megkívánja. Két vidéki állategészségü-
gyi intézet megyei állomásokhoz való csatolása jogszabályokat sért, mert a diagnosz-
tikai tevékenységet végző és a hatósági döntést hozó szerv nem lehet azonos.

A bizottsági vitában az alábbiak hangzottak el: a monitoring vizsgálatokat el kell
végezni, de nincs rá pénz és a költségvetésbe nem is tervezték be. Az OÉVI most vé-
gez felmérést az élelmiszervizsgáló laboratóriumokra vonatkozóan, ezeknek az ered-
ménye alapján kell majd döntést hozni. A laboratóriumok akkreditációja nem tisztá-
zott, egyeseknek elég a hazai, másoknak nemzetközi akkreditációra is szüksége lesz.
Meg kellene vizsgálni, hogy kinek mire van akkreditációja, illetve melyeket lehet
ésszerű ráfordításokkal akkreditáltatni, és ez után döntenie arról, hogy hogyan lehetne
az intézeti és az állomási laboratóriumi kapacitásokat a leggazdaságosabban kihasznál-
ni. A diagnosztikai vizsgálatok területén részletesen fel kellene sorolni, hogy milyen
kötelezettségeink vannak, miben, hol vagyunk lemaradva. A javaslat kidolgozásába be
kellene vonni a többi érintett intézet, illetve laboratórium képviselőjét is. Adjuk meg

egy táblázatban, hogy milyen jogszabályi kötelezettségeink vannak és ehhez képest mi az, amit meg tudunk tenni és mi az, amit nem. Három területi állategészségügyi intézetet 2000-ben már bezártak (a Bizottság nem értett vele egyet, már most látszik, hogy nagyon hiányoznak). Az egységes laboratóriumi diagnosztikai hálózat kialakításának az igénye szakmai körökben magától értetődő.

Az előterjesztés és a vita alapján a Bizottság és a MOÁE az alábbi határozatot fogadta el.

Az állami (kölségvetési) állategészségügyi laboratóriumok helyzete és átalakításuk célszerű irányai az EU-csatlakozás tükrében.

Miután Magyarország az Európai Unió társult tagja lett és a kormány a hatékonyság növelését tűzte ki célul, az MTA Állatorvos-tudományi Bizottsága 1995-ben egyszer már napirendre tűzte az Állategészségügyi Szolgálathoz tartozó, központi költségvetésből működő (ún. állami) laboratóriumok helyzetének értékelését, majd javaslatait hivatalos úton eljuttatta a Földművelésügyi Minisztérium illetékeseihez. Sajnálatos, hogy a szakmailag megalapozott javaslatokat a főhatóság figyelmen kívül hagyta, sőt azokkal ellentétes döntéssel 2000-ben három állategészségügyi intézetet bezárt. Ez ellen a Bizottság illetékesei a terv felmerülését követően, jóval az intézkedés előtt írásban és szóban a lehető leghatározottabban tiltakoztak, eredménytelenül.

Bizottságunk 1996-os észrevételei és javaslati ma is helytállóak és összhangban állnak az EU állami laboratóriumokkal kapcsolatos előírásaival. A kormány takarékosági intézkedései kapcsán tervezett újabb elképzelések és az alábbi problémák megoldatlansága miatt azonban szükségessé vált az 1996-ban készült anyagot – lényegét változtatlanul hagyva – aktualizálni.

A téma ismételt napirendre tűzését az alábbi, sürgősen megoldásra váró kérdések indokolják.

- 2004. május 1-től Magyarország az Európai Unió teljes jogú tagja és a laboratóriumok jelenlegi formában a rájuk háruló feladatokat (pl. monitoring rendszerek működtetését) képtelenek az EU követelményeknek megfelelően teljesíteni. (Az elvégzendő vizsgálatok száma még abban az esetben is 20–40%-kal növekszik, ha az EU Magyarország állategészségügyi státuszát az általunk deklaráltak szerint és nem kedvezőtlenebbül ismeri el).
- Az EU által kötelezően előírt referencia laboratóriumi tevékenység a jelenlegi munkamegosztás mellett nem végezhető el. (Az 1. sz. mellékletben felsorolt tevékenységek nagy részére eddig nem történt az Európai Unió értelmezésének megfelelő referencia laboratóriumi munka, a táblázatot itt nem közöljük.)
- Az 1987 óta megfelelő szakmai megalapozottság nélkül tett intézkedésekkel folyamatosan gyengített, jelenlegi diagnosztikai laboratóriumi hálózat nem teszi lehetővé az EU élelmiszerbiztonsággal kapcsolatos előírásainak (Veterinary public health) megfelelő végrehajtását (pl. ember egészségét veszélyeztető állatbetegségek).
- A debreceni és a kaposvári intézet megyei állomásokba integrálása összeférhe-

telenséget okozna, továbbá ellentétes az EU és a hazai szakemberek minőségjavító elképzeléseivel, és sem megtakarítást, sem hatékonyság-növekedést nem eredményezne. 1987-ben a minisztérium már végrehajtott egy hasonló átgondolatlan intézkedést, amit működésképtelensége miatt hamarosan vissza kellett vonnia.

A fenti súlyos megállapítások és kritikák ismételt figyelmen kívül hagyása az EU részéről országunkkal szembeni szankciókat válthat ki.

Az MTA Állatorvos-tudományi Bizottságának és a Magyar Országos Állatorvos Egyesületnek kötelessége a felmerült problémákra ismételten felhívni a figyelmet és független szakmai szervezetekként rámutatni az EU előírásoknak megfelelő (egységesen irányított) laboratóriumi hálózat sürgős kialakításának halaszthatatlanságára. Javaslataink jobban szolgálják a hatékonyság és megtakarítás elérését, mint a döntéshozók jelenlegi elképzelései.

A fentiekre tekintettel a két testület a jelen helyzetre vonatkozó alábbi megállapításokat teszi:

1. Az Európai Unió szabályozásaiban kötelezően előírt, az állatok és az ember egészségét veszélyeztető állatbetegségek, valamint az élelmiszerek révén az ember egészségét károsítani képes maradékanyag vizsgálatok elvégzéséhez Magyarországnak – a tagországok által Magyarországtól igényelt fogyasztóvédelmi garancia nyújtása miatt – megfelelő számú és a nemzetközi előírásoknak megfelelő színvonalú, központi költségvetésből működő (állami) laboratóriumot kell működtetnie.
2. Országunk kis mérete (a minták szállíthatók) és a vizsgálatok száma nem teszi szükségessé, az anyagi helyzet pedig lehetővé a nagy országokban bevált laboratóriumi szervezeti formák(önálló tevékenységi körként differenciált laboratóriumok) kialakítását. Emiatt a hazai vizsgálatokat célszerű úgy koncentrálni, hogy a nemzetközileg előírt szakmai színvonal és a jogszabályi előírások teljesítése biztosítható legyen.
3. A laboratóriumok jelenlegi struktúrájukban nem képesek az előírt vizsgálatokat megfelelő mennyiségben és színvonalon a nemzetközi akkreditáció feltételeinek megfelelően elvégezni. Egyik leggyakoribb kritika, hogy a hatósági ellenőrzés és a laboratóriumi vizsgáló tevékenység nem történhet azonos intézményen belül (összeférhetetlenség).
4. A referencia laboratóriumi tevékenység az uniós jogszabályokban előírt kötelezettségünk, amit a laboratóriumok egymástól való teljes függetlensége miatt Magyarországon – az elvi felhatalmazás ellenére – nem lehet megfelelően végrehajtani. Az erre vonatkozó elmarasztaló megállapításokat az EU ellenőrzések írásos jelentései évek óta visszatérő megjegyzésként rögzítették.
5. Ha nem működtetjük az előírt referencia laboratóriumok valamelyikét, a kérdéses vizsgálatokat más tagország referencia laboratóriumában kell elvégeztetnünk, amely az országnak jelentős anyagi terhet és felbecsülhetetlen erkölcsi veszteséget okozna.

6. Az egymástól függetlenül működő laboratóriumok ellátása megfelelő színvonalú műszerekkel jelenleg nem biztosított és gazdasági okok miatt távlatilag is megoldhatatlan. Összehangolt utasítási, ellenőrzési, értékelési és dokumentációs rendszer hiányában egységes vizsgálati rendszer kialakítása sem lehetséges, s nem működtethetők az oly fontos monitoring rendszerek sem. A vizsgálati módszerek és a vizsgálatokhoz alkalmazott eszközök ugyanis nem különülnek el a vizsgálati minták szerint (a mintákat egy-egy laboratóriumba koncentrálna, ugyanazokkal a műszerekkel nagy számú mintát lehetne vizsgálni).

A fentiek megoldása állami feladat, amelyet a többi tagországban az állategészségügyi szolgálat keretén belül (vagy felügyeletével) oldottak meg.

Az MTA Állatorvos-tudományi Bizottsága az EU szakmai igényeit és az ésszerű gazdálkodást egyaránt kielégítő laboratóriumi szervezetre az alábbi javaslatot teszi.

1. Ésszerű feladat-átcsoportosítással a diagnosztikai intézeteket és az állomási vizsgáló laboratóriumokat FVM irányítás alá tartozó, az Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrzési Szolgálat pénzügyi keretein belül elkülönített költségvetésű, de a hatósági ellenőrzésre jogosult intézményektől független, egységes állategészségügyi laboratóriumi hálózattá kell átalakítani.
2. A megfelelő infrastruktúra kiépíthetősége miatt célszerű csökkenteni az állomási laboratóriumok számát úgy, hogy azok az EU által előírt (állami vizsgálati kötelezettségi körbe tartozó) feladatokat maradéktalanul el tudják látni. Erre az illetékes vizsgáló intézetek és laboratóriumok tegyenek javaslatot.
3. A munkájukat színvonalasan és szélesebb szakmai alapon végző állategészségügyi intézeteket nem beolvasztani, hanem megerősíteni és fejleszteni kell.
4. Az átalakítás után az egységes irányítás alá tartozó, kisebb számú, optimális méretű és kellően felszerelt laboratóriumok képesek lesznek nemzetközi színvonalú szakmai munkára és felkészíthetők a nemzetközi akkreditációs feltételek teljesítésére. Tisztázandó, mely laboratóriumoknak milyen tevékenységekre kell nemzetközi akkreditációt szerezniük. A nemzeti referencia laboratóriumoknak részt kell venniük az uniós referencia laboratóriumok által szervezett nemzetközi körvizsgálatokban.
5. Megfontolandó a laboratóriumi célra épült és korábban megszüntetett regionális állategészségügyi intézetek (Békéscsaba és Szombathely) üres épületeinek egy részében a még meglévő laboratóriumok újraindítása. Ehhez a nélkülözhetetlen szellemi kapacitás egy része még rendelkezésre áll.

A feladatok maradéktalan és gazdaságos végrehajtására az alábbi szervezeti felépítést tartjuk célszerűnek (2. sz. melléklet, amelyet itt nem közlünk).

Az állásfoglalást megküldtük a Németh Imre miniszternek és Bálint Tibornak az FVM Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrzési Főosztály vezetőjének.

A válasz hangsúlyozza, hogy az EU csak feladatokat ír elő, de a szervezeti rendszert

minden ország maga határozza meg (éppen erre tettünk javaslatot, hogy hogyan látnánk célszerűnek). A laboratóriumi vizsgálatok és az azokon alapuló hatósági döntés egy intézménybe való összevonását nem tartja összeférhetetlennek. Megállapítja, hogy a területi állategészségügyi intézetek azonos jogállásra hozása folyamatban van, a laboratóriumi kapacitás fejlesztését fontosnak és folyamatosnak tekinti (miközben eddig csak korlátozása és szűkítése történt) és kifejezi azt a reményét, hogy a laboratóriumok fogadni tudnak majd külföldi vizsgálati kérelmeket (ez a jelenlegi helyzet ismeretének a teljes hiányát tükrözi). Végül megállapítja, hogy az állami állategészségügyi laboratóriumi hálózat korszerűsítésén egy 10 tagú munkacsoport dolgozik, és annak megértését kéri, hogy fejlesztést és korszerűsítést csak olyan mértékben tervezhetünk, amely a szakmai szükségességen túl számol annak anyagi stb. kihatásaival is (az állategészségügyi intézeti diagnosztikai hálózatban személyi, szakmai fejlesztés nem történt, 2000-ben viszont három intézetet megszüntettek).

A választ a bizottság tudomásul vette.

5.3.1.4. 2004. június 25.

Napirend

A Salmonella albizottság ülése

A Salmonella albizottság megvitatta az EU 2003. december 12-én megjelent két új, zoonosis (elsősorban Salmonella tárgyú) irányelvét

- (EC) 2160/2003. (...control of salmonella and other specified food-borne zoonotic agents) és
- (EC) 99/2003. (...monitoring of zoonoses and zoonotic agents.) és azzal kapcsolatban az alábbi határozatot hozta.
- Az albizottság ez ügyben meghallgatta az FVM Állategészségügyi és Élelmszer-ellenőrzési Főosztályának illetékesét és örömmel vette tudomásul hogy a főosztály az irányelvekben foglaltak hazai alkalmazására vonatkozó jogszabály első változatával 2004. július 15-ig elkészül.

Az albizottság az irányelvek hazai alkalmazására vonatkozóan fontosnak tartja és rögzíti az alábbi feladatokat, egyben ezek megvalósításához felajánlja a segítségét.

A fenti irányelvek alapján mielőbb ki kell dolgozni a salmonellosis elleni védekezés hazai programját (amelynek fontos része a jelenleg érvényes szabályozás átalakítása).

- Ezen belül ki kell dolgozni a monitoring programot, valamint hivatalosan is meg kell erősíteni – e rendelet alkalmazásakor – a nemzeti Salmonella referencia laboratóriumot (ez jelenleg az OÉVI-ben működik és ott is kell maradnia), amely az ellenőrzéseket jelenleg is végzi és elkészíti az EU-nak menő jelentéseket.
- Össze kell állítani a Salmonella vizsgálatokat végző állategészségügyi laboratóriumok listáját és ezek szakmai felügyeletét (a salmonellákra vonatkozásban) az OÉVI-re kell bízni.

- Az (EC) 2160/2003. sz. irányelvben közzétett közösségi célok elérése érdekében a nyilvántartásba vett valamennyi házityúk tenyészállományban a rendszeres **Salmonella vizsgálatokat legkésőbb 2004. július 1-jével meg kell kezdeni.**
- A 2004. év végén meg kell határozni a hazai tenyészállományok fertőzöttségének mértékét és dönteni kell annak csökkentési ütemtervéről
- Végül az albizottság ismételten kifejezi tiltakozását azon elfogadhatatlan hazai gyakorlat ellen, amely a vágóbaromfi vágás előtti Salmonella pozitivitása ellenére az állományokat negatívnak és így a Salmonella mentességi felárra jogosultnak tekinti abban az esetben is, ha a kitenyésztett szerotípusok nem *S. enteritidis*-nek, vagy *S. typhimurium*-nak bizonyultak.

5.3.1.5. 2004. október 25.

Napirend

1. Az Állami Állategészségügyi Szolgálat helyzete (előadó: Bálint Tibor főosztályvezető)
2. Az elfogadás előtt álló új oktatási törvény és ennek hatása az oktatásra és a kutatásra (előadó: Fodor László dékán)

Ad 1. Az ország EU-ba történő belépése, minden előzetes kétely ellenére állategészségügyi szempontból is sikeres volt. A jogharmonizáció formailag rendben van, de egy sor szabályozás hiányos (szkf, brucellosis stb), másrészt sok laboratóriumi vizsgálati kötelezettségnek, anyagi és kapacitásbeli okok miatt nem tudunk eleget tenni. A közúti állategészségügyi határállomásokot rohammunkával rendbe tették. A vasúti határállomások még nincsenek az EU részéről elbírálva. Nehézségeket okozott az élelmiszer előállításra, forgalmazásra vonatkozó jogszabályok bevezetése és betartatása. Sok vágóhidat, üzemet, boltot a feltételek hiánya miatt be kellett zárítani, az üzemek egy része haladékat kapott.

A Magyar Állatorvosi Kamarával kötött megállapodás végrehajtása folyamatban van.

Az újonnan létrehozni szándékozott közép irányító szervezet (Állategészségügyi Hivatal) kialakítása ugyancsak folyamatban van. A 2005. évi állategészségügyi költségvetést csökkentik. Meg kell határozni azokat a feladatokat, amelyeket törölni lehet, vagy nem kell állami körben megtartani. A pénzhiány miatt a kötelezően előírt vizsgálatokat sem tudjuk elvégezni. Át kell szervezni, és koncentrálnunk kell a laboratóriumi vizsgáló kapacitásokat. Az élelmiszerhigiéniai laboratóriumokat felmérték, el kell dönteni, mit lehet megszüntetni.

Folyik a közigazgatás átszervezésének előkészítése is.

Ad 2. Az előadó ismertette az új felsőoktatási oktatási törvénytervezet éppen aktuális változatának főbb pontjait (az egyetem alapítás jogának Felsőoktatási Regisztrációs Hivatal hatáskörébe utalása, Irányító Testületek létrehozása teljhatalommal, a kétlépcsős képzés bevezetése, a hallgató normatívák jelentős csökkentése, az egyetemi tanárok rövid, kötött időszakra, szerződéssel történő alkalmazása, a munkabér egy részé-

nek teljesítményhez kötése, a fenntartó a költségekhez csak hozzájárul, az egyetemi kutatások helyzetével a tervezet lényegében nem foglalkozik stb.).

A vita során az alábbi fontosabb észrevételek hangzottak el.

Az MTA elnöksége is megtárgyalta a tervezetet, de érdemi választ csak a végleges változatról mond majd. Az egyetemi integráció nem hozta meg a várt eredményeket, az összevont egyetemek működtetése drágább, lassúbb és áttekinthetlenebb, az oktatás minősége jelentősen csökkent. Az oktatás a piac irányába megy, a minőség romlik. Ha a költségkímélés a cél, akkor előbb fel kellene mérni, mennyi diplomásra van az országnak szüksége és ebből mennyi az, amelyre az állami képzésben szükség van. A legkritikusabb része a tervezetnek az irányító testületek létrehozása, amelyeknek a tagjai között oktatók, kutatók nem szerepelnek.

A Bizottság a törvénytervezet elfogadásra alkalmatlannak tekintette, és erre vonatkozóan egyetértett a SZIE Állatorvos-tudományi Kar Szenátusának az álláspontjával. Ez utóbbi megjelent a Magyar Állatorvosok Lapja ez év decemberi számában (2004. 126. 776.).

5.3.2. KÖZREMŰKÖDÉS AZ MTA DOKTORI CÍM ELNYERÉSÉBEN

Doktori értekezés (Tóth István: Citotoxikus *Escherichia coli* molekuláris epidemiológiája és diagnosztikája) eljárásra bocsátása. Előterjesztők: Rudas Péter és Varga János. Mindkét előterjesztő elismerte a pályázó tudományos munkájának értékeit, a vita után a bizottság 83,3%-os szavazati aránnyal javasolta az értekezés eljárásra bocsátását. (2004. december 6.)

5.4. ÁLLATNEMESÍTÉSI, ÁLLATTENYÉSZTÉSI ÉS TAKARMÁNYOZÁSI BIZOTTSÁG

5.4.1 BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.4.1.1. 2004. március 4. (MTA Székház, Képes terem)

Napirend

1. Vélemény kialakítása „A globális klímaváltozás hazai hatása és az arra adandó válaszok” c. kutatási projekt
2. A bizottság 2004. évi munkatervének elfogadása
3. Egyebek

ad 1. A téma megvitatására Láng István akadémikus körlevele alapján került sor, és Csete László bevezető tájékoztatója után, a bizottság valamennyi tagja rendkívül aktívan részt vett a vitában. A kialakult vélemény alapján összeállított anyagot, a bizottság, Láng István akadémikusnak megküldte.

ad 2. A vita alapján az az elhatározás született, hogy az őszi nagy rendezvény témája „Genomika az állattenyésztésben” lesz. A bizottsági üléseken pedig megtárgyalásra kerül: 1. az élelmiszer- és takarmány-biztonság, 2. az állattenyésztési kutatások helyzete és lehetőségei, 3. a bolognai folyamat hatása az állattenyésztés oktatására.

ad 3. Az egyéb témák között, a bizottság megtárgyalta Horn Péter osztályelnök levelét az MTA Doktora címre benyújtott anyagokkal és előterjesztésekkel kapcsolatosan.

5.4.1.2. 2004. június 2. (MÁSZ Székház)

Napirend

1. A takarmányozás, élelmiszerminőség, élelmiszerbiztonság

Előadó: Mézes Miklós

2. Egyebek

ad 1. Az előadó bemutatta a talaj/víz – növény – takarmány – állat – állati termék – élelmiszer folyamat különböző szintjeinek biztonsági rendszereit. Ezzel kapcsolatban felhívta a figyelmet a termékszavatosság és a nyomonkövethetőség fontosságára, valamint a témával kapcsolatos, a tudományra háruló feladatokra (pl. veszélyelemzés). Figyelmeztetett a probléma alul, illetve túlhangsúlyozásának veszélyére is. Az élénk vitához 11-en szóltak hozzá.

TAKARMÁNYOZÁS, ÉLELMISZERMINŐSÉG, ÉLELMISZERBIZTONSÁG

Az elmúlt évtizedek takarmányokkal összefüggő botrányai, illetve a nutritív antibiotikumokkal szembeni rezisztencia körül kialakult hisztéria miatt szükségessé vált a biztonságos takarmányozás és biztonságos élelmiszer előállítás teljes folyamatának egységes és együttes szabályozása. Ennek érdekében az Európai Unió megalkotta az élelmiszer szabályozás egységes szerkezetbe foglalt rendelkezését (178/2002 EK), megalapította továbbá az Európai Élelmiszerbiztonsági Hivatalt, illetve hazánkban megalakult a Magyar Élelmiszerbiztonsági Hivatal. A fogyasztó egészségére nézve bizonyítottan káros anyagokat nem tartalmazó, tehát biztonságos élelmiszer csak azonos kritériumokkal rendelkező takarmányokat fogyasztó állatok termékeiből állítható elő, amelynek alapját a nyomonkövethetőség és a kockázatelemzés egységes alapelve biztosítja a termelés teljes folyamata (talaj/víz→növény→takarmány→állat→állati termék→élelmiszer) során. A környezetvédelem és a fenntartható fejlődés alapelveit is tekintetbe véve további követelményként merül fel, hogy a biztonságos takarmányok olyan anyagokat sem tartalmazhatnak az elkerülhetetlen mértéken felül, amelyek köz-

vetlen vagy közvetett módon terhelik a környezetet, illetve veszélyeztetik a talajok és élővizek ökológiai egyensúlyát. A gazdasági állatok takarmányozásával kapcsolatosan a nyomonkövethetőség, az ellenőrizhetőség, valamint a felelősség megállapítása szempontjából megfogalmazásra került, hogy kereskedelmi célra tartott gazdasági állatok takarmányozására csak és kizárólag ilyen célra előállított takarmányok használhatók fel, amelyek minőségi megfeleléséért azok gyártója felel. A minőségi megfelelés alapfeltétele, hogy a gazdasági állatok takarmányozására csak kiváló minőségű, ellenőrzött alapanyagokat, kiegészítő takarmányokat, illetve adalékanyagokat használhatnak fel. A takarmány alap- és kiegészítő anyagok ugyanis esetenként jelentős veszélyforrások (pl. nehézfémek, növényvédőszer maradványok, mikotoxinok stb.) tartalmazhatnak, valamint állat- és humán egészségügyi kockázatot is jelentenek (pl. Salmonella fertőzőtség). Emellett a takarmányok korábbi takarmányozási, technikai és biztonsági minősége mellett megjelent az etikai minőség kategóriája (pl. GMO, sugárkezelt, állat eredetű) is. A takarmányok minősége természetesen befolyásolja az állati termék és az abból előállított élelmiszer alapanyag, illetve élelmiszer minőségét is. Az élelmiszerek minősége ma már abból a szempontból is lényeges, hogy a táplálkozástudomány koncepcióváltása következtében, az élelmiszerek, tápláló hatásuk mellett egyúttal, a betegség megelőzés eszközei is, az ún. funkcionális élelmiszerek előállításának révén.

ad 2. A bizottság véglegesítette a „Genomika az állattenyésztésben” konferencia programját és időpontját (október 26.)

Gundel János bejelentette, hogy egy adatbázis került létrehozásra az EU 6 program keretében azzal a céllal, hogy elősegítse az állattenyésztésben dolgozó K+F és oktatási intézmények, valamint az állati eredetű élelmiszereket feldolgozó kis- és középvállalkozások egymásra találását a kapcsolódó feladatok megoldására. Az adatbázishoz mindenki szabadon kapcsolódhat, a „<http://www.animal-science.net>” címen. További információ kérhető az adatbázis hazai szervezőitől: ÁTK, Herceghalom (Gundel János és Anton István), illetve MÉTE (Cserhádi László és Gerely Péter).

5.4.1.3. 2004. október 26. (MTA Székház, Képes terem)

Napirend

1. A bolognai folyamat az állattenyésztés oktatásában
Előadó: Babinszky László, Kaposvári Egyetem
2. Habitusvizsgálat
3. Egyebek

ad 1. A vitaindító előadást Babinszky László professzor, a Nemzetközi Bologna Bizottság tagja tartotta. Elmondta, hogy 1999. júniusában az európai országok oktatási miniszterei nyilatkozatot írtak alá arról, hogy 2010-ig egységes európai felsőoktatási térséget hoznak létre. A nyilatkozat célkitűzéseként fogalmazta meg a lineáris, többciklusú képzést, az egységes kreditrendszer bevezetését, a könnyen összehasonlítható

végzettségek egységes rendszerének létrehozását. A többciklusú oktatási rendszerrel jobban lehet alkalmazkodni a gyorsan változó gazdasághoz és a munkaerőpiachoz. Az új rendszer lehetővé teszi, hogy a hallgatók több egyetemen tanuljanak, hogy több tudományos műhelyt ismerjenek meg. A többciklusú képzés az alapdiploma megszerzésével indul (BSc képzés) és három évig tart. A BSc képzés gyakorlatorientált, ilyen diplomát ad. Az agrár-felsőoktatásban hét képzési ágon belül 16 alapszak keretében folyik majd a BSc képzés. Az alapdiploma megszerzésével a hallgatók nagyobb részére a képzés lezárul, míg egy kisebb számú hallgató az MSc képzés keretében folytatja tanulmányait. A hallgatóknak egy szűk köre az MSc diploma megszerzése után PhD hallgatóként még további három évig folytatja tanulmányait és azok sikeres befejezése esetén doktori fokozatot szerez.

A bevezető előadás, valamint az elhangzott hozzászólások alapján a Bizottság véleménye a vitatott kérdésről a következőkben foglalható össze:

- Az új oktatási rendszert nagy körültekintéssel kell bevezetni, nehogy az az oktatás színvonalának a csökkenésével járjon. Fokozottan érvényes ez az MSc képzés indítására.
- A BSc képzés gyakorlatorientált képzést jelent, ezért a gyakorlati oktatás feltételeit a legtöbb egyetemen javítani szükséges.
- A BSc képzés során – az MSc képzésre való tekintettel – a korábbi hároméves mérnökképzéshez képest növelni kellett az alapképzést szolgáló órák számát. Ez a gyakorlati oktatás rovására valósul meg. Az egyes karok a kieső évközi gyakorlati órák számát a hallgatók nyári szabadságának terhére, nyári gyakorlaton tervezik pótolni. A problémát az oldaná meg, ha a műszaki területhez hasonlóan a BSc képzés az agrár szakterületen is egy 7. szemeszterrel bővülne, amely félév teljes egészében a gyakorlati oktatás számára állna rendelkezésre.
- Az MSc képzés célját szolgáló időkeret egy részét az alapképzés erősítésére lenne célszerű fordítani, mert a BSc képzés keretében erre a célra rendelkezésre álló óraszám nem elegendő.
- Az MSc képzés keretében kialakítandó szakosítást jól átgondoltan kell megvalósítani. Ebben a kérdésben az egyetemi karoknak szorosan együtt kell működniük. Ennek az együttműködésnek a szervezésében a Bizottság szívesen működik közre.

ad 2. Kovács Melinda: „A sertés- és nyúlhústermelés minőségét és biztonságát szolgáló környezet-életlani kutatások”.

Referálók: Husvéth Ferenc az MTA doktora
Szabó József az MTA doktora

5.4.2. A BIZOTTSÁG RENDEZVÉNYEI

5.4.2.1. „Genomika az állattenyésztésben” 2004. október 26.

(A konferencián elhangzott előadások teljes szövege, angol nyelvű összefoglalókkal, megjelent az Állattenyésztés és Takarmányozás c. szakfolyóiratban (2004. 5. 447–502. p.)

Az elhangzott előadások összefoglalói a következők

Fésüs László: A haszonállat genomikai kutatások helyzete Magyarországon

Szerző röviden foglalkozik a genomika, mint tudományterület tartalmi meghatározásával, majd összefoglaló táblázatban mutatja be a haszonállat genomikai kutatásokban résztvevő hazai intézményeket. Ismerteti az egyes kutatóhelyeken dolgozó kutatók, PhD hallgatók, TDK-ás és szakdolgozatos diákok, valamint a foglalkoztatott laboránsok számát. Ezt követően áttekintést nyújt a művelt kutatási területekről és felsorolja azokat az eredményeket, amelyek alkalmazásra kerültek a hazai állattenyésztési gyakorlatban. Elemzi a hazai haszonállat genomikai kutatások helyzetét, problémáit, finanszírozási viszonyait és rámutat arra, hogy a különböző kutatóhelyek tevékenységét a hatékonyság javítása érdekében, országos szinten kellene koordinálni.

Varga László: Összehasonlító genomika modellszervezeteken és háziállatokon

Az összehasonlító géntérképezés hatékony módszer arra, hogy egy még fel nem térképezett gén pozícióját megjósolják egy másik faj homológ kromoszómaregiója alapján, amelyen e gént már feltérképezték. Az ember és az egér genom szekvenciájának elkészültével válhatott, hogy nemcsak a gének, de a szekvencia is összehasonlíthatóvá váljon egy adott érdeklődésre számot tartó régióban. E megközelítésnek összehasonlító genomika a neve. Ahogy egyre több gerinces genom szekvenálása fejeződik be, – köztük evolúciós tekintetben távoli és közeli rokon fajokkal – úgy válik e módszer egyre hatékonyabbá. Segítségével új gének és az egyes fajok közötti evolúciós távolságok is felderíthetők, illetve sokkal megbízhatóbban becsülhetők. Mivel a tyúk az első háziállatfaj, amelynek elkészült a közelmúltban a „vázlat” szekvenciája, így e fajok között még nem lehetett genom összehasonlításokat végezni. A szekvenáló központok hatalmas kapacitásának köszönhetően hamarosan elkészül több háziállatfaj genom szekvenciája is, s akkor nemcsak egymással, de az ember, a csimpánz, az egér, a patkány és más modell-állatok szekvenciáival is összehasonlíthatók lesznek. Ez a megközelítés hozzájárul majd a különböző értékmerő tulajdonságok genetikai hátterének a felderítéséhez az egyes háziállatfajokban.

**Bősze Zsuzsanna–Bender Balázs–Baranyi Mária–Harsányi Ibolya–
Catunda Ana Paula–Kacskovics Imre–Németh Vilmos–Bartyik János:
A tejösszetétel módosítása molekuláris genetikai módszerekkel**

A háziállatok, különösen a szarvasmarha, genom szekvenciáiról rendelkezésünkre álló információ mennyisége az elmúlt években drámai módon megnövekedett. A tejlő szarvasmarhákkal kapcsolatos kísérletek a tejösszetételt, illetve tejhozamot befolyásoló, továbbá az egészség megőrzéséhez kapcsolódó tulajdonságokhoz kapcsolt QTL-ek azonosításához vezettek. A tejléválasztást befolyásoló szabályozó mechanizmusok megértése lehetővé teszi a tejösszetétel optimalizálását illetve gyógyhatású fehérjék termeltetését transzgenikus haszonállatok tejében.

**Fésüs László–Zsolnai Attila–Anton István–Horogh Gergely Péter–
Árnyasi Mariann: A direkt géntesztek alkalmazásának eredményei hazánkban**

Szerzők szarvasmarha (BLAD, DUMPS, Kappa kazein, BLG), sertés (stresszérzékenység, ESR) és juh fajban (FecB, surlókór) ismertetik az egyes géntesztek alkalmazásával kapott szelekciós eredményeket, illetve a szelekciós alkalmazást megelőző felmérések eredményeit. Adatokkal mutatják be a vizsgálatok eredményességét és tárgyalják a géntesztek alkalmazásának állattenyésztési jelentőségét hazánkban.

Hidas András: Alkalmazott genomika a baromfitenyésztésben

A madár genom jelentős különbségeket mutat az emlős és humán örökítőanyaghoz képest, mégis az ott használt vizsgálati módszerek eredményesen használhatók. További előnyt jelent a nagy mértékű homológia a humán géntérképpel összehasonlítva, ami a baromfi térképezést is gyorsítja. A QTL vizsgálatok számos nagy hatású lokuszt mutattak ki a hús- és tojástermeléssel összefüggő értékmérők körében, továbbá az ellenálló képességgel és viselkedéssel kapcsolatos paraméterekben. A géntérkép további finomításához és a fontos lokuszok, gének feltárásához a mikroszatellit markerek mellett a nukleotid szintű polimorfizmusok feltárása folyik. Másik megközelítésben, a funkcionális genomika eszközeivel, a különböző tulajdonságú genotípusokban mutatott génexpresszió eltérések szűrhetik ki a fontosabb genetikai komponenseket. A genomika korszerű eszközei használatosak a madár ivari fejlődés és meghatározás vizsgálatában csak úgy, mint a génmegőrzés és származásellenőrzés területén.

**Urbányi Béla–Horváth Ákos–Orbán László–Jeney Zsigmond–Bercsényi Miklós–
Magyary István–Váradi László–Horváth László: A genetikai és molekuláris
biológiai kutatásokban rejlő lehetőségek és hasznosításuk a halgazdálkodásban**

A magyar halgenetikai kutatások közel 40, míg a molekuláris genetikai kutatások mintegy 10 éves múltra tekintenek vissza.

Kijelenthető, hogy ez alatt a fél emberöltönyi idő alatt is számos olyan új eredmény, kísérleti fejlesztés és eljárás került ki a hazai kutatók kezei közül, ami a magyar szakemberek felkészültségét, tudását és leleményességét bizonyítja.

A gynogenezis halakon való alkalmazása, az androgenezis módszerének kidolgozása és kombinálása az ivarsejtmélyhűtéssel, a kimérák előállítása, ivarátfordítás és ivarmeghatározás témakörében sikerült olyan maradandó eredményeket felmutatni, melyek utat nyitottak a tudományterület fejlődéséhez. Ezen témakörben közölt és publikált eredményeket, kidolgozott módszereket részben vagy egészben a gyakorlati termelés fokozására használták fel és használják a világ számos országában napjainkban is.

5.4.3. A BIZOTTSÁG RÉSZVÉTELE AZ MTA DOKTORA CÍM ELNYERÉSÉRE BENYÚJTOTT KÉRELMEK ELBÍRÁLÁSÁBAN

Az év folyamán egy kérelem érkezett be, melyet a bizottság megtárgyalt. Kovács Melinda kérelmét pártolólólag terjesztette az Agrártudományok Osztálya elé.

5.4.4. A BIZOTTSÁGHOZ TARTOZÓ TUDOMÁNYÁG TERÜLETÉN 2004. ÉV FOLYAMÁN MEGJELENT KÖNYVEK

Csapó, J.–Csapó, J.-né: Élelmiszerkémia, Mezőgazda Kiadó, Budapest

Fekete, S.: Állatorvosi takarmányozás és dietetika. (679. p.) A/3 Nyomdaipari és Kiadói Szolgáltató Kft.

Kovács F. (szerk.): A magyar állattenyésztés nagyjai 1741–2003. Agroinform Kiadó és Nyomda Kft.

Kovács Ferenc–Bodó Imre–Seregi János–Udovecz Gábor: Őshonos állataink és termékeik a hungarikumok – az MTA Társadalomkutató Központ kiadásában

Mihók Sándor: A hucul ló – Póni és Kislótenyésztők Országos Egyesülete, Debrecen, kiadásában

Rafai Pál: Állathigiénia. Agroinform Kiadó és Nyomda Kft.

Rafai, P.–Brydl, E.–Nagy, Gy.: A sertés-, a szarvasmarha- és a házityúktartás higiéniaja és állomány-egészségtana. Agroinform Kiadó és Nyomda Kft.

Szabó Ferenc: Általános állattenyésztés. Mezőgazda Kiadó, Budapest

Tózsér János–Bedő Sándor (szerk.): Történelmi állatfajtáink enciklopédiája. Mezőgazda Kiadó, Budapest

5.5. ERDÉSZETI BIZOTTSÁG

Albizottságok:

- Erdőgazdálkodási Albizottság
- Vadgazdálkodási Albizottság
- Fatudományi Albizottság

5.5.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.5.1.1. 2004. január 29.

Napirend

1. Az Erdészeti Bizottság (EB) programja, a köztestületi tagok szerepe a program megvalósításában
Előadó: Solymos Rezső az EB elnöke
2. Az EB köztestületi tagjai az Albizottságban, lehetőségeik az albizottsági feladatok teljesítésében
Előadók: Faragó Sándor, Mátyás Csaba, Winkler András, az Albizottságok elnökei
3. Az EB „Tallós Pál” köre és a fiatal kutatók, oktatók
Előadó: Jánoska Ferenc a „Tallós Pál” Kör vezetője
4. Az MTA Doktora cím elnyerésével kapcsolatos tapasztalatok, ajánlások.
Előadó: Führer Ernő, az EB titkára
5. Egyebek

Az egyes napirendi pontokkal kapcsolatosan köztestületi tagjaink is kifejezték véleményüket, javaslataikat.

A Bizottsági ülésen lefolytatott vita lényege:

- Részletes tájékoztatás az EB 5 évre szóló programjáról.
- Tájékoztatás a tudományos fokozatokról, és kiemelten a köztestületi tagok szerepéről.
- Az EB a jövőben is érdemi kapcsolatot kíván tartani a köztestületi tagokkal.
- A tudománynak a piacgazdaság felé kell orientálnia, a társadalom által fontosnak ítélt témákkal kell foglalkoznia az EB-nek is.
- A köztestületi rendszerrel kapcsolatban fontos az országon belüli hálózatépítés, kommunikálás a társtudományokkal.
- Az EB fiatal köztestületi tagokat hívjon meg az üléseire, mint állandó meghívott hozzászólási, véleménynyilvánítási joggal rendelkezőket. Jelen esetben 3-4 fő jöhet szóba.

- Az Erdőgazdasági albizottság jelöltje az NYME Erdőmérnöki Karáról, Varga Szabolcs kandidátus, dékán-helyettes, egy. docens, míg az ERTI részéről Borovics Attila PhD tudományos osztályvezető, állomásigazgató. Mindkét jelöléssel az EB egyhangúlag egyetértett.
- Valamennyi köztestületi tag tagja az EB albizottságainak.
- A Faipari Kar részéről Bejő László PhD, egy. docens legyen az EB állandó meghívottja. A javaslatot az EB egyhangúlag elfogadta.
- A Vadgazdálkodási Albizottság a társintézményben is folytat vadgazdálkodási oktatást, kutatást, ezeket igyekszik kölcsönösen összehangolni.
- Javaslat az EB-ben Kőhalmy Tamás professzor halála miatt megüresedett helyre Náhlik András professzort válassza meg az EB. A javaslattal az EB egyhangúlag egyetértett.
- Az EB „Tallós Pál” köre szeretné a parttalan vitákat élővé tenni. Számítanak a 42 év alatti kutatókra, doktoranduszokra. Évente két rendezvény megtartását tervezik, egyet az akadémián, egyet pedig az aktualitás helyszínén.
- Az ülésen ismertetésre került az MTA Doktori Szabályzata ismételten. Köztestületi tagjainknak csak mintegy 16%-a akadémiai doktor, ebből aktív dolgozó ennek a fele.
- Az EB felhívta a figyelmet arra, hogy minél szélesebb körű legyen az egymás publikációira történő hivatkozás.
- A következő EB ülésen foglalkozni kell az erőművek faanyagellátásával.

Állásfoglalás:

- A köztestületi tagok az albizottságokon keresztül kapcsolódnak a bizottsági munkába.
- Az albizottságok széles körben vonják be munkájukba a köztestületi tagokat.
- A fiatal kutatók összefogása az EB keretein belül a „Tallós Pál” kör elsőrendű feladata.
- Az MTA Doktora címre pályázók részére külön megbeszéléseket is tart a Bizottság.

5.5.1.2. 2004. március 18.

Napirend

1. Tájékoztató a klímaváltozással kapcsolatos MTA – KVM kutatási projektről
Előadó: Láng István akadémikus, a projekt vezetője
2. Az erdészeti és faipari felsőoktatás és a tudományos utánpótlás időszerű kérdései, az oktatás és a kutatás kapcsolata
Előadó: Mészáros Károly az EMK dékánja
Molnár Sándor a FMK dékánja

3. A Fatudományi Albizottság előterjesztése a fahasznosításról
Előadó: Winkler András rektorhelyettes, az Albizottság elnöke
4. A 2004. évi Erdészettudományi, Vadgazdasági és Fatudományi Fórum (2004. május 11.) programja, a tervezett előadások megtárgyalása
Előadó: Solymos Rezső és az NKFP projektek vezetői: Molnár Sándor–Führer Ernő, Mészáros Károly–Faragó Sándor, Mátyás Csaba–Führer Ernő, Bartha Dénes
5. Egyebek (Acta silvatica...., kiadványok (2003/2004) stb.
 - A klímaváltozással kapcsolatos kutatásokhoz az MTA-FVM megállapodást készít elő.
 - Előbbre lépést jelentene, ha a nemzetgazdasági tervezésnél figyelembe vennék a javaslatunkat elsősorban az időjárási előrejelzések alapján.
 - Alapvetően három kérdésre kell választ adni
 - Volt-e az elmúlt 20–25 évben olyan extrém időjárási jelenség, amely a klímaváltozást okozza?
 Válasz: igen.
 - Várható-e a következő 20–25 évben az előzőekben megfogalmazott jelenség?
 Válasz: igen.
 - Mit lehet javasolni kár megelőzésre?
 - A 20. században a melegedés mértéke 0,7–0,8 °C
 - Az aszály nem illeszthető be általánosságban az erdőgazdálkodásba, csak a fanővedéknél. A bükkösök reagálnak a legérzékenyebben, ami éves szinten 3m³/ha növedékvesztést jelenthet. Felújításoknál érzékelhető a jelentős mennyiségi aszálykár. Az utóbbi évben 11 ezer ha-on volt észlelhető. A kárt az erdőgazdálkodóknak kellett kigazdálkodni.
 - Célszerű lenne az erdészeti mikroklíma kutatásokat kiszélesíteni.
 - **Az erdészeti képzésről** általánosságban a középfokú oktatás nélkül nem lehet beszélni. A Bolognai Egyezmény az európai oktatás egységesítését célozza. Kiemelt a gyakorlati képzés fontossága, melyet be kell iktatni a képzés időtartamába.
 - Az EU-ban nincs középfokú technikus képzés. Szakmai támogatás szükséges, hogy a magyarországi technikus minősítés felsőfokú szakképzésnek legyen tekinthető.
 - Az erdőmérnöki szakon végzők el tudnak helyezkedni.
 - **A fahasznosításról készített albizottsági előterjesztés megvitatása;**
 - Az MTA EB ne vegye át a minisztérium és az egyesületek feladatát e témában. Lényeges, hogy az anyag tudományos megalapozottsággal készült.

- A magán-erdőgazdálkodókat a továbbiakban be kell vonni.
- Készüljön 1 oldalas ajánlás, miszerint az EB kizárólag a tudomány oldaláról foglalkozik a fahasznosítási témával, és nem akar beavatkozni az illetékesek döntésébe.
- Elegendő cikk készül az „Acta silvatica” első száma megjelentetéséhez. A cikkeket a lektoroknak továbbítják és azokat a lektorálás után 1 hónapon belül a szerzőknek visszajuttatják. Az Acta kiadásával kapcsolatosan felmerülő költségekhez az MTA-n kívül az ERTI és az NYME is hozzájárul.

5.5.1.3. 2004. május 24.

(Az MTA Erdészeti Bizottság kibővített ülése, valamint ennek keretében az Acta silvatica ... Szerkesztő Bizottságának az ülése.)

Napirend

1. Az Acta Silvatica et Ligniensa Hungarica első számának összeállítása a beérkezett tanulmányok és a lektori vélemények, javaslatok szerint. A szerkesztés gondjainak és feladatainak megtárgyalása

Előadó: Solymos Rezső, Somogyi Zoltán.

2. A soron következő (június 24 – Budapest MTA) Erdészeti Bizottság (EB) ülésének előkészítése – javaslatok a napirendre vonatkozóan

Előadó: Solymos Rezső és az Albizottságok elnökei

3. Az EB további munkaprogramja (Széchenyi emléknap – Erdőművelés – Botanika)

Előadó: Solymos Rezső – Koloszar József – Bartha Dénes

4. Egyebek

- Az MTA májusi közgyűlésén Mátyás Csabát az MTA levelező tagjává, Solymos Rezsőt az MTA rendes tagjává választották. Faragó Sándor és Winkler András akadémiai díjban részesült, valamint ők képviselik az Erdészeti Bizottságot a doktor képviselők között.

- A VII. Erdészettudományi és Fatudományi Fórum előadásait a résztvevők nagyon jónak tartották. A vártnál kevesebb szakember vett részt a rendezvényen.

- A gyakorlati szakemberek számára, program „dömping” van.

- Állami vezetők jelenléte esetén valószínűleg több gazdálkodó szervezet képviseltette volna magát.

- Arra a felvetésre, hogy milyen formában rendezzük a jövőben a fórumokat egységes volt az állásfoglalás, hogy mindenképpen szükség van az Erdészeti Bizottság rendezvényeire. A nagy létszámú fórumok ciklusonként egyszer kerüljenek megrendezésre, míg a közbenső években egy-egy témakör köré csoportosuljanak az előadások.

- Többek felvetésére elfogadta, hogy a jövőre nézve – legyen programegyeztetés a WOOD TECH az MTA Erdészeti Bizottsága és az OEE vezetői között, az átfedések elkerülése végett.
- Az Acta... első számának megjelentetéséhez az MTA 260 000,- Ft-ot biztosít, míg a kiadáshoz szükséges fennmaradó összeget egyenlő arányban az ERTI, az NYME EMK és FMK biztosítja.

Az első számhoz 12 cikk érkezett be. Az első szám bevezetőjeként a szerkesztőbizottság elfogadta azt a véleményt, hogy az Erdészeti Bizottság elnöke készítsen egy maximum 3 oldalas bemutatkozó előszót, amelyben a kiadványt finanszírozó intézményeket is bemutatja.

- A folyóirat mindenképpen tudományos jellegű legyen, a jövőben a szerkesztőbizottság tagjai ne csak címek alapján véleményezzék a cikkeket, hanem kapjanak egy rövid összefoglalót.
- A következő lapszám cikkeire a szerkesztőbizottság tagjai fejtsenek ki propagandát.
- Az EB elnöke a Széchenyi Emléknap időpontjára és programjára a következő javaslatot tette:

2004. október 28-án Nagycenken az emlékhely megkoszorúzására és az emlékfá ültetésére kerül sor, majd délután az NYME-n tudományos ülést rendezünk az erdőművelés oktatásának centenáriuma.

2004. október 29-én terepi bemutató lesz a Sopron környéki erdőkben a szálalás bemutatásával.

A programot a résztvevők elfogadták.

Az ülés köszöntötte Solymos Rezsőt abból az alkalomból, hogy az MTA rendes tagjává választotta.

5.5.1.4. 2004. június 24.

Napirend

1. Tájékoztató az előző ülés óta történeteiről

Előadó: Solymos Rezső

2. Tájékoztató a Nemzeti Erdőprogramról

Előadó: Mészáros Károly

3. „A természetvédelem erdészeti szakmai koncepciója és távlati fejlesztési feladatai” – megvitatása

Előadó: Sódor Márton

Felkért hozzászólók: Führer Ernő, Mátyás Csaba

4. A magán erdőgazdálkodás időszerű kérdései és a MAGOSZ tevékenysége

Előadó: Luzsi József

5. Állásfoglalás a vékonyfa hasznosításról

Előadó: Winkler András

6. Az Acta Silvatica... kiadása és a vele kapcsolatos feladatok

Előadó: Solymos Rezső, Somogyi Zoltán

7. Egyebek

– Az MTA éves közgyűlésén akadémiai díjak kiosztására és új akadémikusok választására került sor.

Az MTA Agrártudományok Osztályának ülésén köszöntötték az új akadémiai tagokat, doktor képviselőket, erősítve az osztály keretein belül, de különböző szakterületen dolgozók közötti szakmai és személyes kapcsolatokat.

– **A Nemzeti Erdőprogramot**, az Erdészeti Bizottság többször megtárgyalta, felvetései beépültek a programba, annak tartalmával teljes mértékben egyetért. A továbbiakban kormányzati szinten és már nem a különböző egyeztető fórumokon folytatódnak az erdészeti politika kereteit alapvetően meghatározó Nemzeti Erdőprogrammal kapcsolatos feladatok.

– A Nemzeti Erdőprogrammal kapcsolatos előkészítői munkákat elvégezték, a program nem országgyűlési, hanem a kormányhatározat tervezeteként fog a tárcaközi egyeztetés folyamatába kerülni.

– Szerencsésebb lett volna, ha országgyűlési határozatként fogadják el, mivel ez kifejezte volna a Nemzeti Erdőprogram széles társadalmi konszenzus eredményeként történő kimunkálását.

– Az Erdészeti Bizottságot hivatalosan nem kérték fel, hanem saját kezdeményezésre indítványozta, hogy vitassa meg „**A természetvédelem erdészeti szakmai koncepciója és távlati fejlesztési feladatai**” című szakanyagot. A megvitatás célja, hogy a szakanyag megállapításai, prioritásai az erdészettudomány szempontjából elfogadhatók-e?

– Egy koncepció akkor éri el maradéktalanul a célját, ha követi az idők változását és épít a lehető legszélesebb szakmai egyetértésre. Ennek érdekében szükséges minden lehetséges fórumon hozzáférhetővé tenni, megismertetni, megvitatni a koncepcióban foglaltakat.

Az előterjesztett koncepcióval kapcsolatosan hangsúlyozni kell, hogy ez a természetvédelem erdészeti koncepciója, amely szélesebb értelmezésben olyan kérdésekkel is foglalkozik, amelyek ugyan nem tartoznak szorosan a természetvédelmi igazgatás feladatkörébe, de bemutatja ezekkel kapcsolatosan is a természetvédelmi álláspontot. Tartalmazza az erdővel, az erdők természetvédelmi szakkezelésével és az erdőgazdálkodással, valamint a nemzeti park igazgatóságok vagyongazdálkodásában lévő állami erdőkben folytatható természetvédelmi vagyongazdálkodással kapcsolatos, a természetvédelmet érintő szakmai kérdéseket, a legfontosabb célkitűzéseket és feladatokat.

- A gazdálkodási lehetőség épp oly társadalmi elvárás, mint a fatermőképesség, mint a felújulóképesség, mint az életképesség megőrzése, mint a talaj-, a víz-védelem, a biológiai sokféleség megőrzése.

A biológiai sokféleség, a természeti állapot, a természetes folyamat és annak szabad áramlása, az ökológiai tartamosság, a biológiai funkciók, a természetes erdődinamika, az érzékeny élőhely olyan fogalmak, melyek meghatározásában nem alakult ki egységes álláspont.

Vitatható, gyenge fejezete a koncepciónak a tulajdoni és kezelési viszonyok alapján történő diszkriminatív megkülönböztetés. A természetvédelmi hatóság nem léphet fel tulajdonosként, mert egyetemlegesen felelős a meglévő jogszabályok betartatásáért, mind az állami, mind pedig a magán tulajdonú erdőkben. Ezért, egy olyan, nem csak korlátozásokkal élő befolyásolási rendszer kimunkálására van szükség, amely a tulajdonosi viszonyoktól és a vagyongazdálkodó szervezettől függetlenül, pozitív megkülönböztetéssel, azaz támogatáson keresztül érvényesíti érdekeit.

- Nagyon fontos, szakmapolitikai anyagról van szó, amely inkább előzetes tájékoztató, semmint végleges anyag, ezért ebben a formában konkrét tervezésre nem alkalmas.
- Hiányzik az ökoszisztéma szemlélet megjelenése, a biodiverzitás megőrzése és hasznosítása között megfelelő egyensúly kialakítására való törekvés. A fahasználat korlátozása mellett nem jelenik meg a lakosság fapelhasználásának korlátozása.
- Nagy hiányossága az anyagnak, hogy a stratégiai tervezés egyik legfontosabb lépését, a jelenlegi állapot elemzését nem tartalmazza. Nem tárja fel azokat a konfliktushelyzeteket, amelyek az erdőgazdálkodás és természetvédelem területén ma fennállnak.
- Tervezési hibának kell tekinteni a nyilvánosság kezelésének módját. A társadalmi célokat egyértelműen definiálni kellett volna.
- Nincsen, vagy a szakközönség részére nem elérhető az a természetvédelmi kutatási háttér, amelyre alapozva az erdők létét, kezelését alapvetően befolyásoló koncepciót felelősen ki lehet alakítani. Közös kísérleti bázis megteremtése, együttes értékelése az, amely az álláspontokat a tudományos módszerek következetes alkalmazásával közelítheti.
- A tudományosság igényére reagálva elhangzott, hogy számos területen van jelentős bizonytalanság.
- Az Erdészeti Bizottság nem szándékozott e tárgyban jelenleg állásfoglalást megfogalmazni. A tudományosság elveit ne adjuk fel, vagyis ne állítsunk fel hipotéziseket a bizonyítás igénye nélkül. Minden bizonnyal nagymértékben segítené az együttgondolkodást, ha egységes nomenklatúra alapján érvelnénk egymással. A témára vissza kell térni, amennyiben a szakanyag kidolgozottságában továbblépés történik. A Bizottság újra napirendre tűzi annak tárgyalását, akár olyan szinten is, hogy állásfoglalásra is sor kerüljön.

- A mintegy 800 000 hektár magánkézben lévő erdőn közel 250 000 tulajdonos osztozik, amely tulajdonosi kör rendkívül heterogén összetételű. A magánerdők közel 30%-a nincs művelés alá vonva, részben a nevesítés hiánya, részben azon tulajdonosok miatt, akik tudatosan befektetési szándékkal vásároltak erdőterületeket. Az olyan osztatlan közös tulajdonban lévő erdőkben nehéz szakszerűen gazdálkodni, ahol pl. 20 hektáron 800 tulajdonos érdekeit kellene egyeztetni.
- A kárpótlás során jellemzően az alacsony jövedelmezőségű, gyenge minőségű, kevésbé feltárt erdők kerültek magánkézbe, ugyanakkor az erdőtelepítések 100%-át a magántulajdonosok valósítják meg. Nekik van hozzá arra alkalmas földterületük.
- A Bizottság megköszönte Somogyi Zoltánnak az Acra Silvaticával kapcsolatos eddigi munkáját, felkérte Mátyás Csabát a főszerkesztőt, valamint Stark Magdolnát, Somogyi Zoltánt és Bejó Lászlót a szerkesztői teendők ellátására, hangsúlyozva, hogy a személyi változások nem érintik azt, hogy a lap az MTA Agrártudományok Osztálya Erdészeti Bizottságának a kiadványa lesz.

5.5.1.5. 2004. október 19.

Napirend

1. Tájékoztató az előző ülés óta történetekről
Előadó: Solymos Rezső
2. A magánerdő-gazdálkodás helyzete, kiemelten az erdészeti kutatással kapcsolatban
Előadó: Luzsi József, MEGOSZ, elnök
3. A CEPF (az Európai Erdőtulajdonosok Szövetsége) kelet- és közép-európai tevékenysége
Előadó: Lengyel Atilla, CEPF, tanácsadó
4. Előzetes habitusvizsgálat Takáts László és Tolvaj László doktori cselekményéhez. *Opponensek:* Takáts László esetében Molnár Sándor és Winkler András, Tolvaj László esetében Marosvölgyi Béla és Németh József
5. Tájékoztató a Széchenyi Emléknep programjáról
Előadó: Solymos Rezső
6. Tájékoztató a 2004. december 7-én MTA-n megrendezésre kerülő vitaüléstről, amelynek címe „A magyarországi erdők természetességének vizsgálata”
Előadó: Bartha Dénes
7. Tájékoztató az Acta Silvatica ... első számának megjelentetéséről
Előadó: Mátyás Csaba

8. Egyebek

- Az EB javasolja a MEGOSZ működőképességének javítását az osztatlan közös tulajdon kérdésében. E kérdéskörben nyújthatna segítséget az ERTI és az NYME.
- A magánerdők területén sok a feltáratlan terület, és így nem lehet hatékonyan gazdálkodni. Az NYME szívesen nyújtana segítséget a probléma megoldásához.
- Az EB elnöke a jövő évi fórum címének a következőt javasolta „Az erdő, a fa, a vadgazdaság üzenete a XXI. századra”. Ezzel kapcsolatosan az EB tagoktól állásfoglalást kért.

5.5.1.6. 2004. december 12.

Napirend

1. Tájékoztató az elmúlt időszakban történekről
Előadó: Solymos Rezső
2. Az agrárkutatások helyzete különös tekintettel az erdőszetre
Előadó: Marton István FVM Oktatási, Kutatási és Fejlesztési Főosztály vezetője
 - Az ERTI-ben folyó kutatások helyzete
Előadó: Führer Ernő
 - Erdőmérnöki Kar keretében folyó kutatások helyzete
Előadó: Mészáros Károly
 - Vadgazdálkodási Intézet keretében folyó kutatások helyzete
Előadó: Faragó Sándor
 - Faipari Mérnöki Kar keretében folyó kutatások helyzete
Előadó: Molnár Sándor
3. Az erdő, vad és fagazdaság tudomány üzenete a XXI. sz. részére. 2005. évi Fórum előkészítése
Előadó: Solymos Rezső
4. Acta silvatica... kiadása.
Előadó: Mátyás Csaba, Stark Magdolna
5. Az EB 2004. évi tevékenységének összefoglaló értékelése
Előadó: Solymos Rezső
6. Egyebek.

Állásfoglalás: Az erdőszeti kutatás helyzete olyan kedvezőtlen, az anyagi, költségvetési támogatás olyan alacsony, hogy feladatait a 21. században csak akkor tudja teljesíteni, ha a kutatás szükséges előfeltételei megjavulnak.

- Sürgős intézkedésre van szükség, főleg az ERTI, az ágazati kutatások területén mutatkoznak aggodalomra okot adó, elsősorban költségvetési támogatást érintő problémák.
- Az egyetemi erdő-vad és fagazdasági kutatások helyzete némileg kedvezőbb.
- Az Acta Silvatica 1. száma kiadásra kész.
- Az EB elnöke részletesen ismertette a 2004. évi munka eredményeit. A Bizottság a munkatervét teljesítette, ezen túlmenően több olyan feladatot is teljesített, amelyeket év közben tűzött napirendre.

5.5.2. RENDEZVÉNYEK

5.5.2.1. VII. Erdő- Vad és Fatudományi Fórum 2004. május 11-én az MTA Székházában került megrendezésre

A rendezvény témája:

„Kutatási eredmények és hasznosításuk a hazai erdő-, vad- és fagazdaság 21. századi fejlesztése során.”

– NKFP eredményei –

Levezető elnök: Solymos Rezső akadémikus, az MTA Erdészeti Bizottság elnöke

- Az „Erdő-Fa” kutatási program eredményei és hasznosítása.
Molnár Sándor DSc. dékán NYME FMK, Führer Ernő CSc. főigazgató ERTI, Tóth Béla ügyvezető igazgató E.K.F.M.
- A magyarországi erdők ökológiai és növekedési viszonyainak összefüggései.
Führer Ernő CSc. főigazgató ERTI, Járó Zoltán DSc. kutató professzor ERTI, Manninger Miklós tudományos osztályvezető ERTI.
- Az „Erdő-Klíma” projekt koncepciója és első eredményei.
Mátyás Csaba DSc. intézetigazgató NYME EMK.
- A nemzeti erdővagyon védelme, fenntartható hasznosítása és fejlesztése.
Héjj Botond CSc. docens NYME EMK, Horváth Béla CSc. intézetigazgató NYME EMK, Lett Béla CSc. egyetemi tanár NYME EMK, Marosvölgyi Béla DSc. egyetemi tanár NYME EMK, Mészáros Károly CSc. dékán NYME EMK, Náhlik András PhD. egyetemi tanár NYME EMK.
- Magyarország természetes növényzeti örökségének felmérése.
Bartha Dénes CSc. egyetemi tanár NYME EMK, Király Gergely PhD. docens NYME EMK.

Az „Erdő-Fa” kutatási program vitaülése

Levezető elnök: Molnár Sándor DSc. dékán, projektvezető NYME FMK

- Az erdőművelés fejlesztése a természetközeli erdőgazdálkodásban.
Solymos Rezső akadémikus, kutató professzor ERTI, Marosi György PhD. tudományos osztályvezető ERTI, Führer Ernő CSc. főigazgató ERTI.
- Szaporítóanyag gazdálkodás fejlesztésének tudományos alapjai a természetközeli erdőgazdálkodásban.
Mátyás Csaba DSc. intézetigazgató NYME EMK, Bach István CSc. főosztályvezető OMMI, Borovics Attila PhD. tudományos osztályvezető ERTI.
- Új csemetetermesztési és erdőtelepítési géprendszer fejlesztése.
Horváth Béla CSc. tanszékvezető egyetemi tanár NYME EMK, Gyurátz Ferenc igazgató Bagodi Mezőgép Kft.
- A sarangolt faválasztékok felhasználása tervezett tulajdonságú lemeztermékekhez. Alternatív lignocellulóz anyagok felhasználási lehetőségei a lemezgyártásban.
Winkler András DSc. rektor-helyettes NYME FMK, Alpár Tibor PhD. docens NYME FMK, Bittmann László tanszéki munkatárs NYME FMK, Bejő László PhD. docens NYME FMK.
- Ültetvénytípusú erdőkből származó minőségi hengeresfák hasznosítása.
Németh József CSc. c. egyetemi tanár NYME FMK, Hargitai László CSc. egyetemi tanár NYME FMK, Szabadhegyi Győző ny. egyetemi adjunktus NYME FMK, Gerencsér Kinga CSc. tanszékvezető egyetemi docens NYME FMK.
- Új piacképes faszerkezetek és termékek tervezési és gyártási lehetőségei hazai faanyagbázison.
Kovács Zsolt Csc. intézetigazgató NYME FMK, Szalai József CSc. intézetigazgató NYME FMK, Tóth Tibor egyetemi magántanár NYME FMK, Standeisky Dániel formatervező művész NYME FMK.

5.5.2.2. Gyapjaslepke Fórum

Időpont: 2004. november 23.

Helyszín: Magyar Tudományos Akadémia Felolvasó Terme
Budapest, V. ker. Roosevelt tér 9.

Levezető elnök: Solymos Rezső, az MTA rendes tagja, az Erdészeti Bizottság elnöke

Előadások:

Csóka György mb. tudományos osztályvezető, Erdészeti Tudományos Intézet
A gyapjaslepke Magyarországon

Vaspöri Ferenc igazgató, Állami Erdészeti Szolgálat Veszprémi Igazgatóság
A gyapjaslepke 2004. évi tömegszaporodásának tapasztalatai Veszprém megyében

Szepesi András osztályvezető, Állami Erdészeti Szolgálat

A gyapjaslepke petecsomók országos felmérésének eredményei, a várható károsítás 2005-ben

Lánszki Imre igazgató, Növény- és Talajvédelmi Központi Szolgálat

A gyapjaslepke gradáció kezelésének szakmapolitikai kérdései

Hozzászólások, vita

Felkért hozzászólók:

Gyulai Péter entomológus, B-A-Z Megyei Növény- és Talajvédelmi Szolgálat

Balogh László igazgató, Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

5.5.2.3. A magyarországi erdők természetessége c. vitaülés

Időpont: 2004. december 7.

Helyszín: Magyar Tudományos Akadémia Felolvasó Terme
Budapest, Roosevelttér 9.

Levezető elnök: Mátyás Csaba, az MTA levelező tagja, az Erdészeti Bizottság alelnöke

Előadások:

Bartha Dénes egyetemi tanár, Nyugat-Magyarországi Egyetem:

A magyarországi erdők természetességének vizsgálata

Aszalós Réka tudományos munkatárs, MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet,

Szomorad Ferenc igazgató-helyettes, Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság:

Az erdőtermészetesség vizsgálata tájanként és erdőtársulás-csoportonként

Kenderes Kata doktorandusz, Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Tímár Gábor erdőtervező, Állami Erdészeti Szolgálat Egri Igazgatóság:

A természetességi kritériumcsoportok szerepe a természetesség alakulásában

Bölöni János tudományos munkatárs, MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet

Ódor Péter tudományos munkatárs, Eötvös Lóránd Tudományegyetem:

A faállományszerkezet és a holtfa összefüggése a természetességgel

Standovár Tibor egyetemi docens, Eötvös Lóránd Tudományegyetem:

Miért kell az erdők természetességével foglalkozni?

Az előadások után szakmai vita, hozzászólások

5.5.2.4. Széchenyi emléknap és tudományos ülés Sopronban (koszorúzás, faültetés, vitaülés)

5.5.3. KÖZREMŰKÖDÉS AZ MTA DOKTORI CÍM ELNYERÉSÉBEN

Doktori értekezés (Rédei Károly: Az akác termesztés-fejlesztésének biológiai alapjai) eljárásra bocsátása. Az előterjesztők elismerték a pályázati munka tudományos értékeit és javasolták az értekezés eljárásra bocsátását.

5.5.4. A TÁRGYÉVI LEGFONTOSABB ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

- Nemzeti Erdőprogram tudományos alapjainak kidolgozása.
- Erdő-fa kutatási projekt feladatainak teljesítése.
- A klímaváltozásnak az erdőkre vonatkozó hatásvizsgálata.
- Apró és nagyvad gazdálkodás korszerűsítése.
- Faipari gyártás és gyártmány-fejlesztés tudományos vonatkozásai.

5.5.5. KÜLFÖLDI MEGHÍVOTTAK

Az Erdélyi Magyar Tudományos Egyesület Erdészeti Szakosztályának látogatása a hazai erdészeti kutatóhelyeken, kísérleti területeken az eredmények megvitatása.

5.5.6. ÚJ TUDOMÁNYOS KÖNYVEK

Solymos Rezső (szerk.): Erdő- és fagazdaságunk időszerű kérdései és fejlesztése (Tanulmánykötet) 298 oldal.

5.5.7. KITŰNTETÉSEK, ELISMERÉSEK

Solymos Rezső: Ipolyi Arnold díj.

Solymos Rezső: Erdészeti szakszervezet aranyérme.

5.5.8. ÁTFOGÓ TÁVLATI CÉLOK

- A természetközeli erdőgazdálkodás kiterjesztése.
- Az erdei ökoszisztéma kutatás bővítése.
- Az erdők biodiverzitásának és a CO₂ forgalmának vizsgálata.
- A klímaváltozás és az erdő.
- A vadgazdálkodás fejlesztése, élőhelybővítés, vadeltartó képesség, fenntartható vadlétszám tudományos megalapozása.
- A megtermelt fa hasznosítása, a fafeldolgozás fejlesztése, új fagyártmányok és gyártási technológiák.

- A környezet, ill. természetvédelem, valamint az erdő-, a vad- és a fagazdaság kapcsolata, harmóniájának megteremtése.

5.5.9. EGYEBEK

- A Bizottság munkájának soron levő témája az ágazati tudományági helyzetelemzés elkészítése, megvitatása.
- 2005-ben a „jó szakmai gyakorlat”- nemzetközi vizsgálatához való csatlakozás, irányelvek, eljárások megfogalmazása.
- Kiemelt cél a doktoranduszok bekapcsolása a bizottsági munkában és az MTA doktorainak a támogatása.

5.6. GYEPGAZDÁLKODÁSI BIZOTTSÁG

5.6.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.6.1.1. 2004. január 30.

Napirend

1. Tájékoztató az FVM 2004 évi kutatási pályázatairól
Előadó: Marton István főosztályvezető FVM
2. A Gyepgazdálkodási Bizottság 2004. évi munkatervének véglegesítése
Előterjesztő: Szemán László titkár
3. Tájékoztató az Erdélyi Sapientia Egyetem képviseletében a Gyepgazdálkodási Bizottság tiszteletbeli tagjai által kezdeményezett kihelyezett bizottsági ülés előkészületeiről. *Előterjesztő:* Csedő Károly a Román Orvostudományi Akadémia Tagja
4. Tájékoztató az április 24–25-én Hódmezővásárhelyen rendezendő Juhászverseny és a kapcsolódó MTA Gyepgazdálkodási Bizottság kihelyezett ülése és „A legelő szerepe a természetes állattartásban” c. tudományos rendezvény szervezésével kapcsolatos teendőkről
Előterjesztő: Mucsi Imre
5. Egyebek
Láng István akadémikus által küldött körlevélben „A globális klímaváltozás hazai hatása és az arra adandó válaszok” c kutatáshoz kért véleményeket, a felkérés értelmében a Bizottság tagjai február végéig küldjék el az elnöknek vagy a titkárnak, amelyet április végéig eljuttatunk Láng akadémikusnak.
Előterjesztő: Vinczeffy Imre elnök.

A jelenlévők megtárgyalták és elfogadták a 2004. évre vonatkozó bizottsági munkatervet, az alábbiak szerint:

A 2. Gyepgazdálkodási Bizottsági ülést 2004. április 24-én rendezzük Hódmezővásárhelyen. A Gyepgazdálkodási Bizottság elfogadja Mucsi Imre felkérését, és részt vesz a Főiskola tudományos ülésének rendezésében. A Bizottság tagjai részt vesznek a SZTE Mezőgazdasági Főiskolai Kara által szervezett Wellmann Oszkár Tudományos napon és a XX. Szt. György napi rendezvényeken.

A 3. Gyepgazdálkodási Bizottsági ülést és 2. Tudományos Szakmai Vitafórumot az Erdélyi SAPIENTIA Egyetemen szervezzük meg, mint a Gyepgazdálkodási Bizottság kihelyezett Tudományos Bizottsági ülését.

A 4. Gyepgazdálkodási Bizottsági ülést 2004. december elején rendezzük Budapesten az MTA székházban. Téma: záróülés

A 3. Szakmai Tanácskozást a MAE Gyepgazdálkodási és Vidékfejlesztési Bizottsággal közösen rendezi a MTA Gyepgazdálkodási Bizottsága. Ideje: május 20–21. Helyszín: Debrecen-Hajdúnánás. Téma: A környezet és természetvédelmi célprogramok a mezőgazdaságban. Szervező: Nagy Géza.

A 4. Bizottsági Vitaülés színhelye a gyöngyösi Károly Róbert Főiskola. Ideje: 2004. október 14. Téma: Kedvezőtlen adottságú mezőgazdasági- gyepterületek létrehozása a támogatások szerint. Az ülés jellege: Vitafórum. Szervező: Szűcs István.

A Bizottság tudomásul vette az FVM tájékoztatóját a kutatási pályázatokról és annak rendszeréről. A gyepgazdálkodási kutatási pályázatoknál törekedni kell az intézmények közötti fokozott együttműködésre.

Az ülések hatékonyságának fokozása érdekében külön lehetőségek szerint külön tartjuk a Gyepgazdálkodási Bizottság üléseit és a tudományos vitaüléseket. Társrendezőként kapcsolódunk a gyepgazdálkodással kapcsolatos szakmai rendezvényekhez.

5.6.1.2. 2004. április 24.

Napirend

- Az Erdélyi kihelyezett Gyepgazdálkodási Bizottsági ülés és a szakmai program egyeztetése
Előterjesztő: Vinczeffy Imre elnök
- Köszönetnyilvánítás a házigazdáknak a meghívásért és a közös tanácskozás meg-szervezéséért
Előterjesztő: Vinczeffy Imre elnök
- Koszorúzás Wellman Oszkár mellszobránál

Az erdélyi programban utazást és a szállást megszervezi Jávor András bizottsági tag.

A tervezett program:

1 nap: tudományos ülés a Sapientia Egyetemen az EU belépési tapasztalatokról. Az előadásokra a javasolt témákat az elnökhöz kell megküldeni, és csak néhány bemutatására lesz lehetőség.

2. naptól szakmai kirándulások Erdélyben a házigazdák szervezésében és vezetésével.

5.6.1.3. 2004. július 5–7.

Napirend

1. A tudományos ülés értékelése.
2. Együttműködési tervzet előkészítése a Gyepgazdálkodási Bizottság és a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Karai között.

A „Hegyvidéki Gyepgazdálkodás” címmel tartott előadássorozat sikeres volt, amiről a helyi sajtó a „Hargita Népe” is elismerően adott hírt Kristó Tibor újságíró tollából:

„Tegnap a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem csíkszeredai aulájában rangos anyaországi és hazai szaktekinélyek részvételével a Hegyvidéki Gyepgazdálkodás témakörben kihelyezett vitaülést tartottak. Csedő Károly marosvásárhelyi professzor megnyitóbeszédét követően, Ráduly Róbert Kálmán, a város polgármestere üdvözölte a tanácskozás résztvevőit. ... Győrffy Jenő, az egyetem csíkszeredai karainak dékánja a konferencia időszerűségén túl, az anyaországi tanintézményekkel való együttműködés szorosabbra fűzését hangsúlyozta. ... Vinczeffy Imre, az MTA agrárosztályának tisztségviselője örömmel nyugtázta, hogy az anyaország, amely immár az EU tagja, megoszthatja a gyepgazdálkodás terén elért tapasztalatait, mint fogalmazott: otthonról az itthoniakkal.”

A rendezvény befogadásáért és megszervezéséért köszönet illeti, és köszönetet mondunk a Gyepgazdálkodási Bizottság nevében a házigazda Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem vezetésének.

A Gyepgazdálkodási Bizottság és a Sapientia EMT karainak vezetése kinyilvánítja szakmai és tudományos kutatási együttműködési szándékukat.

Javasolják az Együttműködési szándéknyilatkozat megfogalmazását, majd ennek mellékletként való becsatolását a bizottsági ülés jegyzőkönyvéhez, valamint ennek függvényében az együttműködési megállapodás előkészítését, anyagi fedezetének megoldását.

5.6.1.4. 2004. december 13.

Napirend

A Gyepgazdálkodási Bizottság éves munkájának értékelése.

Előterjesztő: Vinczeffy Imre elnök.

2005 évi előzetes tervek:

- 2005. február 17-én bizottsági ülés MTA székház
- 2005. május–június 2–3 napos tanulmányút az MTA Talajtani Kutató Intézetének nagyhorcsöki telepére a műtrágyázási kísérletek megtekintésére és Keszthelyre a gyeptípusok tanulmányozására
- 2005 második félév – Vitanap és Bizottsági ülés

Összesen 4 Gyepgazdálkodási Bizottsági ülést tartottunk. Az ülések kitűzött napirendje és vitája megalapozta és eredményessé tette a Gyepgazdálkodási Bizottság munkáját.

Több sikeres rendezvényt, tudományos ülést, szakmai tanácskozást, és vitailést tartottunk. (Részletesen a Beszámoló Rendezvények pontjában felsorolva.) A rendezvények azt igazolják, hogy a szakmai kapcsolattartás és a tudományos háttér megismeretetésére valamint az együttműködés eredményesebbé tételére szükség van ezekre a speciális a Gyepgazdálkodási bizottság által megtartott rendezvényekre. Különösen sikeresnek és jelentősnek ítéelhető a tudományos szakmai kapcsolattartás szempontjából a Csíkszeredában tartott kihelyezett ülés.

Az Elnök köszönetet mondott minden tagnak és meghívottnak a Gyepgazdálkodási Bizottság munkáját eredményesebbé tevő aktív közreműködő tevékenységéért.

Köszönjük a MTA Agrártudományok Osztályának a Gyepgazdálkodási Bizottság törekvéseinek támogatását, a Debreceni Egyetem ATC elvi és gyakorlati hozzájárulását tervezett programjaink megvalósításához. A fentiek tették lehetővé mind a vitanapok, mind az erdélyi tanulmányút időben való lebonyolítását. Külön köszönet az előadásokat vállalók pontos és szakmailag sok eredményt átadó ismertetéseikért és a résztvevő szakembereknek, akik közreműködésükkel élővé varázsolták rendezvényeinket.

Őszinte tisztelettel mondunk köszönetet azoknak az intézményeknek és vezetőiknek, akik fogadtak bennünket, lehetővé tették tanácskozásaink lebonyolítását, előadásaink megtartását.

Különösképpen köszönjük a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Csíkszeredai Kara vezetőinek és támogató szakembereinek azt az önzetlen baráti fogadtatást, amelyben részesítettek bennünket.

Összefoglalásként megállapíthatjuk, hogy mind a vitanapok, mind a szakmai tanulmányutak sikeresek voltak, azok mindnyájunk tudását bővítették, a kölcsönös ismeretek egyre szélesebb körben érvényesültek. A fentiek következtében jobban látjuk szakmánk helyét, helyzetét, szerény eredményeit és hiányosságait. A módszert további vitanapok, és tanulmányutak rendezésével folytatni kell.

5.6.2. RENDEZVÉNYEK

Tudományos ülés: „A legelő szerepe a természetes állattartásban” c Wellmann Oszkár emlékülés. Helye: Szegedi Egyetem. Hódmezővásárhely, 2004. április 24. Társrendező MTA Agrártudományok Osztálya Gyepgazdálkodási Bizottság

Elhangzott előadások:

Várallyay György: Talajaink és a gyepgazdálkodás, Vinczeffy Imre: Legelőink nagy értékű növényei, Nagy Géza: A gyep hozamának számítása az állatok terjesztésének alapján, Neszmélyi Károly: A biológiai alapok szerepe a korszerű legelőgazdálkodásban, Kunkovác László: A legelők múltja Magyarországon, Székely Bertalan: Legelőre alapozott állattartás helyzete Magyarországon.

Szakmai-tudományos tanácskozás: „Gyeppek az agrár és vidékfejlesztési politikában” Debrecen–Hajdúnánás, 2004. május 20–21. MAE Gyepgazdálkodási Társaság, társrendező MTA Agrártudomány Osztálya Gyepgazdálkodási Bizottság, DE ATC Vidékfejlesztési és Tájhasznosítási Tanszék.

Elhangzott előadások:

Nagy Géza: Gyepterületek az EU agrár-és vidékfejlesztési politikájában, Stefler József, Makray Sándor: Gyepre alapozott ló- és marhahústermelés lehetőségei, Dér Ferenc: Alternatív gyephasznosító ágazatok legelőn, Bódi László: A húsmarha ágazat vállalati megítélése, Szűcs István: A Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program gyepgazdálkodási vonatkozásai, Béri Béla: Védett természeti területek legeltetése, Barcsák Zoltán: Biogazdálkodás gyepen, Szemán László: Fajgazdag gyeppek létesítése, Margóczy Katalin: A biodiverzitás mint az ökoturizmus vonzereje, Dr. Mucsi Imre: Az alföldi pászortalálkozók tapasztalatai Hódmezővásárhely, Gencsi Zoltán: Az alföldi pászortalálkozók tapasztalatai Hortobágy.

Tudományos ülés: „Hegyvidéki gyepgazdálkodás, EU belépési tapasztalatok” Helye: Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Csíkszeredai Kara, 2004. július 06. Kihelyezett bizottsági ülés és tanácskozás.

Elhangzott előadások:

Szilágyi Pál, Győrfi Jenő: A Sapientia Egyetem bemutatkozása, Antal Attila: Hargita megye gyepjei, Vinczeffy Imre: Hegyvidéki gyepgazdálkodás fő kérdései, Várallyai György: A talaj és a gyep kölcsönhatása, Németh Tamás: Termőhelyi minősítés a gyepgazdálkodásban, Csedő Károly: A Csíki medencét övező hegyvidéki legelők boróka populációjának összehasonlító vizsgálata, Nagy Géza: az EU gyepgazdálkodás irányelvei, Szemán László: A gyeptermesztési rendszerek és az EU hatások, Szűcs István: Környezetvédelmi gyeppek jelentősége, Szabó Ferenc: Húsmarhatartás legelőn, Béri Béla: Eltérő intenzitású legeltetés hatása, Mihók Sándor: Néhány baromfifaj legeltetése és környezetterhelése, Jávor András: Juhok legeltetése, Püsök László: Juhtenyésztés a Csíki havasokon, Raffain Zoltán: A Csíki régió közbirtokossági szerveződése és működése, Gál Ödön: Vidékfejlesztés Romániában. Az előadásokat poszter bemutatás és vita követte.

Vitaülés: „A gyepgazdálkodás ökonómiai kérdései” Helye: Károly Róbert főiskola Gyöngyös

Elhangzott előadások:

Sípos Aladár: A legeltetés fontosabb ökonómiai szempontjai, Nábrádi András: Szakszerű legelőgazdálkodás gazdaságos termelés, Dér Ferenc: A legeltetéses állattartás eredményessége, Liebman Lajos: hegyvidéki gyeppek ökonómiai kérdései, Jávor András, Lapis Miklós: Gyepgazdálkodás: kényszerűség vagy ésszerűség?

Vitaülés: "A gyepgazdálkodás ökológiai kérdései, ökonómiai aspektusai" Helye: Debreceni Egyetem, Agrártudományi Centrum, Debrecen, 2004. november 25.

Elhangzott előadások:

Vinczeffy Imre: Legelőink különleges értékei, Simon Tibor: Gyepársulások indikációi, Kátai János: A gyep-talaj kölcsönhatása, Szabó István: Néhány ritkább gyepfajunk, Szabó Gy. László: Néhány szigetközi gyepfaj flavonoid összetétele, Dr. Pető Károly: Fontosabb védett gyepnövényeink, Nábrádi András: A gyep gazdasági jellemzői.

5.6.3. KÜLFÖLDI KAPCSOLATOK EREDMÉNYEI

A Gyepgazdálkodási Bizottság külhoni meghívott tagja Csedő Károly a Román Orvostudományi Akadémia Tagja és Vinczeffy Imre bizottsági elnök kezdeményezésével kihelyezett bizottsági ülést tartottunk „Hegyvidéki gyepgazdálkodás, EU belépési tapasztalatok” témában a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Csíkszeredai Karán, 2004. július 6-án.

A tapasztalatok alapján az MTA Gyepgazdálkodási Bizottság és a Sapientia EMT karainak vezetése kinyilvánították szakmai és tudományos kutatási együttműködési szándékukat. Javasolják az „Együttműködési szándéknyilatkozat” megfogalmazását, valamint ennek függvényében az együttműködési megállapodás előkészítését, anyagi fedezetének megoldását.

5.6.4. A BIZOTTSÁG TERÜLETÉT ÉRINTŐ TÁVLATI CÉLKITŰZÉSEK

Áttekintjük a bizottság tudományterületéhez kapcsolódó kutatások és a gyepgazdálkodás szakmai tudományos képzésének hátterét és fejlesztésének lehetőségeit.

Tovább bővítjük és erősítjük a tudományterületünkön dolgozó külhoni szakemberekkel és intézményekkel a kapcsolatainkat, meghívásokkal és kihelyezett bizottsági ülések, tudományos rendezvények szervezésével. Szervezetté kívánjuk tenni a kapcsolatot együttműködési megállapodások kialakításával és az anyagi fedezet megteremtésével.

Fokozottabban bekapcsolódunk a közhivatalok, az állami adminisztráció és a társadalmi szakmai szervezetek „Gyepgazdálkodást érintő” tevékenységének szakmai megalapozásában.

Helyszíni bemutatókon való közreműködéssel és látogatások szervezésével tervezük megvalósítani a tudományos műhelyek és kutatóintézetek gyepgazdálkodási témakörű tudományos munkáját.

Erősítjük a tudományos szakember utánpótlás nevelést úgy az MTA Doktora cím elnyerésére indított doktori cselekmények támogatásával, mint a PhD címet kapott kollégák tudományos közéleti tevékenységünkbe, a bizottsági munkába való bekapcsolásával.

Továbbra is gondozzuk a Gyepgazdálkodási Bizottság tudományos folyóiratának, a „Gyepgazdálkodási Közlemények (Acta Pastuorum, Grassland studies)” szerkesztését és megjelentetését.

5.7. KERTÉSZETI BIZOTTSÁG

Albizottságok: Dísznövénytermesztési Albizottság
Gyógynövénytermesztési Albizottság
Gyümölcsstermesztési Albizottság
Szőlészeti és Borászati Albizottság
Tájépítészeti Albizottság
Zöldségtermesztési Albizottság

5.7.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.7.1.1. 2004. február 26.

Helye: Budapesti Közgazdasági és Államigazgatási Egyetem TTKT Elnöki Tanács-
terem (1118. Bp. Villányi út 29–43.)

Napirend

Globális klímaváltozás hazai hatása és az arra adandó válaszok

Lefolytatott viták: Magyarország három globális keretegyezményt írt alá: a biodiverzitás védelméről, az elsvatagosodás elleni harcról és a globális klímaváltozásról. Ezekhez kapcsolódik a Magyar Tudományos Akadémia és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium közötti tudományos együttműködési megállapodás, amit 2003. júniusában írt alá Vizi E. Szilveszter az MTA elnöke és Persányi Miklós KVM miniszter. A kertészeti ágazatokkal foglalkozó kutatásprogram mindenekelőtt az éghajlati hatások eddigi tapasztalataira helyezi a hangsúlyt, és ezekből von le bizonyos következtetéseket. A későbbiekben már a prognosztizálható éghajlati változások, valamint az ezekre adható válaszok, a felkészülés, a megelőzés, a károk csökkentése, károk helyreállítása kerül előtérbe, keresve a műszaki, biológiai, stb. megoldások hazai lehetőségeit.

A felkészüléshez, a megoldások kidolgozásához és megvalósításához a kutatók, oktatók, valamint a termelésben tevékenykedő szakemberek széles körű együttműködése szükséges.

Az albizottsági elnökök, illetve team vezetők beszámolnak az egyes kertészeti ágazatokban tapasztalt klímaváltozási hatásokról és az ezzel kapcsolatban végzett kutatómunkáról.

Állásfoglalás: Megnőtt az öntözés jelentősége, ugyanakkor kedvezőtlen a természeti adottságok kihasználása. A klímaváltozást és annak hatásait a felsőfokú oktatásba is be kell építeni.

A Kertészeti Bizottság szakmai felelőssége alapján egyhangú állásfoglalást alakított ki a négy gyümölcsstermesztési kutató-fejlesztő intézet tervezett összevonásával kapcsolatosan. Az állásfoglalás szerint a gyümölcsstermesztési kutató-fejlesztő kht-k összevonása szakmailag indokolatlan és nem előkészített, megalapozatlan intézkedés lenne. A négy kutatóintézet térséghez kötött, pótolhatatlan regionális kutatás-fejlesztési és szaktanácsadási tevékenységet végez, szakmai és kutatási feladataikban párhuzamosságok nincsenek. A gyümölcsstermesztés országos és regionális fejlesztési feladatainak súlyos sérelme nélkül nem lehet a gyümölcsstermesztési kutató-fejlesztő kht-k szakmai tevékenységét tovább korlátozni és azok jelenlegi minimális kutatási támogatását csökkenteni. A Kertészeti Bizottság állásfoglalását elküldtük Németh Imre miniszter úrnak. 2004. június 30-án Benedek Fülöp államtitkár tájékoztatta a Bizottságot, hogy a tárca az illetékes szakfőosztályokkal közösen minden szempontból többször is megvizsgálta az összevonás várható hatásait, gyakorlatilag az Elnök levelében felvetett következtetésekre jutott, miszerint egy ilyen lépés több szempontból hátrányosan érintené a gyümölcskutatás országos feladatainak teljesítését.”

5.7.1.2. 2004. május 27.

Helye: Budapesti Közgazdasági és Államigazgatási Egyetem TTKT Elnöki Tanács-terem (1118 Bp., Villányi út 29–43.)

Napirend

Hogyan tovább kertészet az EU-ban a csatlakozás után?

Lefolytatott viták: Jelentős változás történt a Magyar Zöldség-Gyümölcs Terméktanács szervezeti felépítésében, feltehetőleg ez az egységes fellépést fogja segíteni. Ugyanakkor nincs egységes szervezet, amely igazán felvállalná a kertészet képviseletét, minden szinten és fórumon. A Magyar Kertészeti Tanács csak formálisan működik.

Gond, hogy a hazai kertészeti ágazatok nem képesek egységesen fellépni, ebből adódóan nem tudja az érdekeit megfelelő helyen és megfelelő súllyal képviseltetni. Az esélyeink nem rosszabbak, mint a többi csatlakozó országé, de talán egyesek szervezettebbek, jobb stratégiával rendelkeznek.

Állásfoglalás: Az EU csatlakozás a magyar zöldség-gyümölcs ágazat számára nagy kihívást jelent, de egyben olyan gazdasági lehetőséget nyit meg, ami megfelelő alkalmazkodással, jó felkészüléssel az ágazat felemelkedését eredményezheti. Magyarország kedvező adottságai és a vidéki munkaerő hatékony foglalkoztatása egyaránt indokolná, hogy a termelés-szerkezeten belül a munkaintenzív ágazatokat fejlesszük gyorsabban. Az EU zöldség-gyümölcs piacsabályzási rendszerébe történő veszteségek nélküli beilleszkedés alapkövetelménye a termelői szervezetek (TÉSZ) létrehozása a csatlakozásig és az azután történő helyzetbehozás.

A zöldség-gyümölcs piacsabályozás az EU-ban jelentősen eltér más mezőgazdasági ágazatokétól. Ennek fő oka a termék speciális volta (sokféle, szezonális, romlan-

dó) és a termelés struktúrája. Az EU zöldség-gyümölcs piacának szabályozásában a friss zöldségek, gyümölcsök, illetve a feldolgozóipari alapanyagok a kevésbé szabályozott termékek közé tartoznak. A zöldség-gyümölcs ágazatot érintő rendeletek nem állítanak fel mennyiségi korlátokat, a szabályozást a szigorú minőségi követelmények felállításával oldják meg. Így a szabadpiaci versenynek nincs beépített korlátja.

5.7.1.3. 2004. december 2.

Helye: Budapesti Corvinus Egyetem TTKT Elnöki Tanácssterem (1118 Bp., Villányi út 29–43.)

Napirend

A kertészeti felsőoktatás fejlesztésével kapcsolatos feladatok a bolognai folyamat keretében

Előzmények: Az egyetemi integráció nem eredményezett strukturális változást a képzésben. Fogalmakat, végzettségi szinteket és az általános elvárásokat – 25/2004-es kormányrendelet részletezi. Szakindítási kérelmek elfogadása után. 2005-ben indítható, 2006-ban válik teljes körűvé az áttérés.

Társított kormányzati célok: Intézményi belső szervezeti struktúra további átalakítása, alapvetően új vezetési rendszer kiépítése, a finanszírozási igény csökkentése, a beiskolázási létszám csökkentése. A 24 főiskolai és 15 egyetemi szakból 16 új szak lett.

A Kertészmérnök BSc szak jellemzői:

- Szakképzettség: kertészmérnök.
- Képzési ágon belüli kötelező közös képzési elvárás nincs.
- Képzési idő 6 félév, üzemi gyakorlat tisztázatlan.
- A szakirányhoz rendelt kreditpontok száma 27, a szabadon választható tantárgyakhoz rendelt kreditpont 8, a gyakorlati ismeretekhez rendelt kreditpont 45.
- Tartalmi jellemzők: főiskolánál erősebb, de az egyetemenél valamivel gyengébb alapozó képzés, valamennyi kertészeti ágazatot és a menedzsmentet is magába foglalja, szakirányok: kertészeti ágazatok, menedzsment, biotechnológia, ökológiai gazdálkodás.

A kertészeti MSc szakokkal kapcsolatos koncepció tisztázása a közeljövőben várható, a finanszírozás még nem tisztázott.

A kertészeti PhD képzés a Corvinus Egyetem doktori iskolájában 11 témacsoportban történik, 54 alapító belső és 54 alapító külső taggal.

Lefolytatott viták: Az oktatás területén a piaci igényeket figyelembe kell venni, a minőségre nagyobb gondot kell fordítani. Nem tisztázott, hogy mi lesz a főiskolák és mi az egyetemek szerepe az új képzési rendszerben.

Hogyan felelhet meg a BSc képzés a munkaerőpiac és az MSc szak igényeinek?

A tehetséggondozás új lehetősége a PhD képzés.

Az MSc szakok struktúrája még nem tisztázódott. Keresni kell a lehetséges együttműködések a karok és az intézmények között.

Állásfoglalás: A felsőoktatás átalakításában meghatározó szerepet játszanak az anyagiak, sok esetben a minőség rovására. A számos megválaszolatlan kérdés és a több bizonytalansági tényező ellenére is a képzés bevezetését támogatni kell.!

5.7.2. RENDEZVÉNYEK

5.7.2.1. Nagyrendezvények

8th International Symposium on Integrating Canopy, Rootstock and Environmental Physiology in Orchard Systems (Budapest, június 13–18.)

Az ISHS Gyümölcs Szekciójának három munkabizottsága, az Alanynevelési és értékelési munkabizottság, a Művelési rendszer munkabizottság, valamint a Környezetfiziológiai munkabizottság négyévente közös nemzetközi szimpóziumot szervez, ahol lehetőség nyílik a három munkacsoport kutatóit foglalkoztató témák, új eredmények bemutatására és közös megvitatására. Az ünnepélyes megnyitót követően három szekcióban folytatta munkáját. A legnagyobb szekció az alanykutatás és alanyhasználat témáival foglalkozott. A résztvevők száma 35 országból 142 fő volt. A rendezvény keretében 63 előadás hangzott el és 90 posztert mutattak be. A résztvevők szakmai tanulmányutak keretében megismerhették a hazai kutatóhelyek munkáját a meglátogatott intézményekben és gyümölcsstermesztő gazdaságokban. A szimpózium során, valamint azt követően kapott számos elismerő visszajelzésből egyértelműen megállapítható, hogy a szimpózium sikeres volt. A nagy számú résztvevő és a bemutatott előadások és poszterek azt igazolják, hogy az alanykutatás, a művelési rendszerek kutatása a környezetfiziológiai vonatkozásokkal összefüggésben világszerte a gyümölcsstermesztési kutatások középpontjában van, nagy az érdeklődés és gyors a fejlődés ezen a téren.

Integrált gyümölcsstermesztés (Újfehértó, június 24.)

A tanácskozáson az előadók részletesen elemezték az integrált alma- és meggytermesztés biológiai, technológiai és növényvédelmi helyzetét. Majd a rendezvény keretében sor került a 75 éves Pethő Ferenc professzor köszöntésére, aki mint kutató és oktató tanár jelentős eredményeket ért el a nagyüzemi almatermesztés fejlesztésében.

Változások a zöldségfélék növényvédelmében az EU csatlakozás után (Debrecen, augusztus 18.)

A tanácskozás vezető témája volt az agrárkemizálás és az élelmiszerbiztonság kapcsolata, valamint a TЭСZ-ek feladatköre az integrált növénytermesztés általános terjedésével. Külön-külön előadás taglalta a csatlakozás utáni változásokat a kártevők, a kórokozók és a gyomnövények elleni küzdelemben.

110 éves a Budai Arborétum (Budapest, október 15.)

A tanácskozás keretében bemutatták az arborétum tanösvényeit és növénykülönlegességeit. Ismertetésre került a rendezvényre megjelentetett Budai Arborétum CD-ROM, a Kinai boróka című fajtaismertető, valamint az arborétum digitális térképe. Előadások hangzottak el az örökzöldek jelentőségéről, a virágágyi és a balkonnövényekről.

A gyümölcskutatás újabb eredményei (Megemlékezés Szilágyi Kálmán 75 éves, valamint Kollányi László és Zatykó József 70 éves születésnapjáról) (Sarród, november 9.)

Az előadók a málna-, a ribiszke-, a szamóca-, a meggy- és az almatermesztésben elért kutatási eredményeket foglalták össze. Beszámoltak és értékelték a bogyós- és a körtegénbanki megfigyeléseket. A rendezvény keretében köszöntötték a kutató intézet nemzetközileg is elismert kutatóit, Szilágyi Kálmánt, Kollányi Lászlót és Zatykó Józsefet.

Szőlész életutak. 75 éves Diófási Lajos és Zilai János (Budapest, november 24.)

Tudományos tanácskozás keretében köszöntötték az MTA két doktorát, belföldön és külföldön egyaránt elismert szőlész szakembereket, több nagyszerű tankönyv és szakkönyv szerzőjét, az eredményes tudományszervező Diófási Lajost és az iskolateremtő Zilai Jánost.

Születésnap centenárium, Domokos János születésének 100. évfordulója (Budapest, december 22.)

A résztvevők tudományos tanácskozás keretében emlékeztek meg az iskolateremtő és a hazai dísznövénytermesztési oktatást megalapozó Domokos János életútjáról, tudományos és oktatást szervező tevékenységéről. Ismertették a professzor nemesítő és szelekciós munkáját, amelyet elsősorban a Tilia, Sorbus és Cotinus fajokkal kapcsolatosan végzett.

5.7.2.2. Rendezvények

Kutatási nap Újfehértón (Újfehértó, január 27.)

A kutatóintézet munkatársai és a velük együttműködő kutatók előadásban számoltak be a tudományos eredményeikről, kiemelten foglalkoztak az aszálykárral, a növényvédelmi problémákkal, valamint a fajta- és alanykutatás eredményeivel.

Elődeink kertje (Budapest, április 23–25.)

Kerttörténeti kiállítás a régi kertek régi növényeiről a Kertészeti Napok keretében.

Zöldségnövények komplex tápanyagellátása tápoldatos tápanyag-utánpótlási technológiák alapján (Budapest, június 9.)

A tanácskozáson ismertetésre került 15 zöldségfaj, illetve fajtacsoport, valamint a palántanevelés tápanyag-utánpótlási technológiája.

Védett élő örökségünk (Budapest, szeptember 16.–október 30.)

Kerttörténeti kiállítás a korai kertépítészeti emlékeinkről a KÖH Örökség Galériában

Kulturális Örökség Napja (Budapest, szeptember 18–19.)

Tudományos tanácskozás a Budai Arborétum területén lévő növénygyűjteményekről.

Mikorhizzaoltás hatása a mikroszaporításban és a faiskolai termesztésben (Érd, szeptember 20.)

Korszerű biotechnológiai eljárások gyakorlati alkalmazása a faiskolákban és a gyümölcsstermesztésben.

Salátatermesztés, különös tekintettel a korszerű, vegyszermentes technológiákra (Budapest, október 8.)

A tanácskozás keretében előadások hangzottak el a levélzöldségfajok rendszerezése, a palántanevelési módok korszerűsítése és a marketing munka fontossága témakörökben.

Rovarpatogén fonálférgék és rovarpatogén baktériumok a növényvédelemben (Újfehértó, november 9.)

A tanácskozáson az előadók a gyümölcsstermesztésben az integrált és a biológiai növényvédelem legújabb eredményeiről számoltak be.

A globális klímaváltozás szerepe a Duna–Tisza közti gyümölcsstermesztésben, „VAHAVA” projekt. (Cegléd, november 11.)

A Tudomány Napi program keretében az öntözött termesztés klímaki egyenlítő hatásáról, a ceglédi fajtákról, a térség biodiverzitásának fenntartásáról, valamint a kajszi és őszibarack fagykárosodásáról hangzott el összefoglaló elemzés.

Legújabb kertészeti kutatási eredmények (A Magyar Tudomány Napja alkalmából szervezett poszterkiállítás. (Budapest, november 5.)

A BCE Kertészettudományi Kara az MTA Kertészeti Bizottság közreműködésével a legújabb kutatási eredmények bemutatása céljából poszterkiállítást szervezett, amelyen valamennyi albizottság képviseltette magát.

5.7.2.3. Bemutatók

Az őszibarack-termesztés fejlesztésének lehetőségei 2004 (Szatymaz, március 24.)

Dísznövény 2004. Szakkiállítás, bemutató és vásár. (Budapest, április 23–25.)

Mák vegyszeres gyomirtási technológiai bemutató (Budapest-Soroksár, május 12.)

Gyógynövényfajta és technológiai bemutató (Budapest-Soroksár, június 8.)

Cseresznye- és meggytermesztési tanácskozás és fajtabemutató (Érd, június 17.)

Málnatermesztési tanácskozás és fajtabemutató (Sarród, június 23.)
Magyar nemesítésű virágágyi dísznövény újdonságok bemutatója (Budapest, július 22.)
Kajsziabarack tanácskozás és fajtabemutató (Cegléd, július 28.)
Kováts Zoltán által nemesített, fajtaelismerés alatt álló, magyar klímát tűrő, egynyári virágbemutató (Budapest, augusztus 5.)
A magyar gyümölcs és a piac Farmer Expo (Debrecen, augusztus 18.)
Almanapok 2004 (Nyíregyháza, szeptember 10–12.)
Fehér- és vörösborszőlő fajták és fajtajelöltek bemutatója (Szigetcsép, november 15.)
Palántanevelési tanácskozás és kiállítás (Budapest, november 26.)

5.7.3. KÖZREMŰKÖDÉS A DOKTORI CÍM ELNYERÉSÉBEN

A Kertészeti Bizottság közreműködésével 2004-ben doktori címet szereztek:

Zámboriné Németh Éva: „Gyógynövények illóolaj komponenseinek felhalmozódását befolyásoló tényezők” c. értekezését, a sikeres védelem után, Balázs Sándor, az MTA rendes tagja, támogatólag terjesztette az Agrártudományok Osztálya elé, amely azt 91,9%-os arányban elfogadta.

Hrotkó Károly: „Többkomponensű gyümölcsfák növekedése, produktivitása és az optimális térállás modellezése intenzív ültetvényekben” c. értekezését a védelem után, Papp János, az MTA Doktora támogatólag terjesztette elő – a Bíráló Bizottság 100%-ban fogadta el – az Agrártudományok Osztálya pedig titkos szavazással 95%-os arányban elfogadta.

Schmidt Gábor: „Juvenilitás-prekondicionálás-regenerációs képesség honosítására és nemesítésre épülő vizsgálatok fásszárú dísznövényeknél” c. értekezését, a sikeres védelem után Balázs Sándor, az MTA rendes tagja támogatólag terjesztette elő és azt az Agrártudományok Osztálya titkos szavazással 94,3% arányban elfogadta.

5.7.4. A TUDOMÁNYTERÜLET TÁRGYÉVI LEGFONTOSABB EREDMÉNYEI

5.7.4.1. Fajtanemesítés területén elért eredmények

Saját nemesítésű és honosított gyümölcs (pl. rezisztens almafajták, nagy termőképességű, ill. intenzív termesztési viszonyokra alkalmas málna-, feketeribiszke-, szilva-meggy-, kajszi-fajták, alanyfajta), zöldség (pl. támrendszeres termesztésre alkalmas paprikahibridek), dísznövény (egynyáriak, rózsafajták, fásszárú növényfaj újdonságok) és gyógynövényfajták (pl. morfinmentes mák) teljesítményvizsgálata, bejelentése, állami elismerése és EU-szabadalmaztatása.

A biológiai, technológiai és gazdasági hatékonyság tényezőinek vizsgálata a szabadföldi, ill. hajtattott növények esetében és a gyümölcsösök művelési rendszereinél.

5.7.4.2. Az alap kutatás területén elért eredmények

Az alap kutatások területén eredményes feltárás folyt a gyógy- és aromanövények kémiai diverzitása vonatkozásában. A Thymus, Matricaria, Achillea nemzetségekben új kémiai taxonok leírása és jellemzése történt. Bővültek a génbanki gyűjtemények gyógynövények és a gyümölcsstermő növények vonatkozásában. Védett, vagy védelemre szoruló növényfajok közül az Achillea és Adonis spp., míg a kémiailag jelentős változékonyságot mutató fajok közül a Solidago virga-aurea, a Perilla és Hypericum nemzetségekből lett jelentős élő növényanyag telepítés illetve magminták betárolása.

5.7.4.3. A termesztés-technológia fejlesztése terén elért eredmények

Megkezdődtek a zárt rendszerű máktermesztés alapfeltételét képező korszerű, hazai fejlesztés eredményeként kialakított vegyszeres gyomirtási technológia kísérletek.

Zöldtető építésére alkalmas taxonok és közegek vizsgálatának eredményeképpen sikerült az extenzív körülményekre alkalmas telepítési eljárásokat találni.

Kidolgozásra kerültek a nagyüzemi földlabdás palántanevelésben alkalmazható új gyökérrögzítő közegek receptjei, valamint olyan trágyázás-technológiai eljárások, amelyek a zöldségnövények beltartalmi értékeit jelentős mértékben javítják (pl. vöröshagyma, fűszerpaprika).

5.7.5. KÜLFÖLDI MEGHÍVOTTAK ÉS A KÜLFÖLDI VENDÉGEK LÁTOGATÁSÁNAK EREDMÉNYEI

Közös zöldség- és gombatermesztési kutatási projektek működtetése, zöldségtermesztési oktatási tapasztalatcsere és üzemi gyakorlatok szervezése kapcsán jártak Magyarországon: Thomas Popp (Svájc), Michael Böhme (Németország), Henning Bredenbeck (Németország), János Lellei Németország), Ján Kóbjá (Szlovákia), Anton Uher (Szlovákia), Tibor Tóth (Szlovákia) és Magdaléna Valniková (Szlovákia).

Munkamegbeszélést folytattak a Tájépítészeti Albizottság meghívására közös kutatási projektek kialakításáról és a felsőoktatási tapasztalatokról: Frieder Luz (Németország) és Richard Styles (Ausztria).

Együttműködések elindítása és kibővítése a gyümölcsfajtakutatás, a mikroszaporítás, az új művelési rendszerek bevezetése, a termesztési technológia, az integrált termesztés és a gyümölcstárolás, továbbá nemzetközi projektekben történő együttműködés kapcsán jártak a Gyümölcsstermesztési Albizottság tagjainál. Megegyezések születtek fajtacserékben, fajtaújdonóságok menedzselésében, tudományos könyvek és egyéb kiadványok közös megjelentetésében az alábbi kutatókkal: Alexandra Indreias, Gheorghe Mladin, Iulian Stafen (Románia), Rolf Stehr (Németország), Margit Laimer, Christoph Ertl, Wolfgang Leonard (Ausztria), Miltiadis Vasilakakis (Görögország), Bozena Borkowska, Barbara Michalczuk (Lengyelország), Miroslav Vosatka (Csehország), Carmine Damiano Luziana Corazza (Olaszország), Giancarlo Goni (Olaszország), Sezai Ercisli (Törökország) és S.V.S. Chauhan (India).

5.7.6. ÚJ TUDOMÁNYOS KÖNYVEK

- Nyéki J.–Papp J. (szerk.) (2003): Kertészeti hungarikumok. MTA Társadalomkutató Központ. Budapest.
- Bernáth J. (2003): Gyűjtött és termelt gyógynövények. In.: Láng I., Bedő Z. és Csete László. Növény, állat, élőhely. Kossuth Kiadó. Budapest.
- Göndör Józsefné (szerk.) (2004): Körte. Második kiadás. Mezőgazda Kiadó. Budapest.
- Inántsy F.–Balázs K. (szerk.) (2004): Integrált növénytermesztés. Alma. Agroinform. Budapest.
- Inántsy F.–Balázs K. (szerk.) (2004): Integrált növénytermesztés. Meggy és cseresznye. Agroinform. Budapest.
- Papp J. (szerk.) (2004): A gyümölcsök termesztése. Mezőgazda Kiadó. Budapest.
- Hodossi S.–Kovács A.–Terbe I. (szerk.) (2004): Zöldségtermesztés szabadföldön. Mezőgazda Kiadó. Budapest.

5.7.7. KITÜNTETÉSEK ÉS ELISMERÉSEK

Nagy Béla ny. egyetemi tanár: Pro Facultate Horticulturae emlékérem

Hrotkó Károly egyetemi tanár: ISHS Medal Award, ISHS Outstanding Services Award
Surányi Dezső tudományos főmunkatárs: Pest Megyei Közgyűlés Tudományos Díja,
Török János emlékplakett (Dr.)

Gonda István tanszékvezető egyetemi tanár: „Év oktatója” a Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrumon

Kállay Tamásné igazgató: Magyar Köztársaság Lovagkeresztje

Csikai Miklós a Magyar Agrárkamara elnöke: Budapesti Corvinus Egyetem Díszpolgára
Balázs Sándor kutató professzor, az MTA tagja: Akadémiai Szabadalmi Nívódíj

5.7.8. A BIZOTTSÁG TUDOMÁNYTERÜLETÉT ÉRINTŐ ÁTFOGÓ TÁVLATI CÉLKITÜZÉSEK

Célunk olyan, a szabadföldi és fedett felület alatt folyó termesztési kutatások stratégiai irányvonalainak megjelölése, amelyek biztosítják közel 150 000 kertészettel foglalkozó család hosszú távú megélhetését, és vezető szerepének megőrzését a Kárpát medencében.

Környezetkímélő technológiák biológiai, ökológiai és termesztési alapjainak összehangolt fejlesztése. Az integrált termesztés szervezeti kereteinek korszerűsítése. Biológiai védekezés elterjesztése. Készenléti technológiai változatok kidolgozása az extrém időjárási hatások megelőzésére és mérséklésére.

A hungarikum értékű gyümölcsök és gyümölcstermékek versenyképességének növelése.

A kertészeti szakmai nyelv fejlesztése és szakkifejezések egységes használatának kialakítása.

A kertészeti szaktanácsadás rendszerének fejlesztése és kiépítése, az információs adatbázis létrehozása. Együttműködés a kertészet területén működő EU konform egyesületekkel és szövetkezetekkel, munkájuknak támogatása, a TЭСZ-ek szerepének erősítése.

5.7.9. EGYEBEK (TERVEK)

2005. szeptember 4–7. között a Budapesti Corvinus Egyetem Gyógy- és Aromanövények Tanszékének szervezésében kerül megrendezésre az ISEO05, a Nemzetközi Illóolaj Tudományos Társaság nemzetközi szimpóziuma. A rendezvény felelős szervezői Bernáth Jenő, Zámboriné Németh Éva és Gimpl Anita.

Megemlékezés Entz Ferenc születésének 200. évfordulójáról, Nagy Sándor Emlékülés.

5.8. MEZŐGAZDASÁGI VÍZGAZDÁLKODÁSI BIZOTTSÁG

5.8.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.8.1.1. 2004. március 16.

Napirend

1. A VAHAVA Program. A projekt célkitűzése, eddigi eredményei és a megvalósítás ütemezése. A közreműködők feladatai. Kapcsolódás más KvVM programokhoz.
Előadó: Láng István akadémikus
2. Hogyan áll a magyar mezőgazdasági vízgazdálkodás ügye a Víz Keretirányelvben?
Előadó: Holló Gyula, főosztályvezető KvVM, az EU Víz Keretirányelv magyarországi igazgatója
3. Egyebek

Lefolytatott viták

1. Az első napirendi pontban a VAHAVA projekt került ismertetésre, amely az éghajlatváltozás hatásaival foglalkozik. Az előadó a bevezetőjében meghatározta a VAHAVA céljait, körülhatárolta a témáját. Elmondta, hogy a VAHAVA nem foglalkozik a meteorológiai résszel és a hazai klímavédelemmel sem. A projekt megközelítése interszektorális, így nem szűkül le a mezőgazdaságra, hanem foglalkozik például a közlekedéssel, vízgazdálkodással, természet- és környezetvédelemmel stb.

Pozitív példának említette az Aszálystratégiát, amelyet az FVM, illetve személy szerint a szintén jelen levő Kolossváry Gábor főosztályvezető vezetett. Szélsőségek to-

vábbra is lesznek, és nekünk akkor kell rájuk felkészülnünk, amíg be nem következnek.

Láng István akadémikus felhívással fordult mintegy 30 akadémiai bizottsághoz, hogy ötletbörze-szerűen támogassák a VAHAVA projektet. Ez a kampány májusban ér véget, akkor kerülnek a konklúziók levonásra.

Egyúttal ötleteket is kaptak a jelenlevők, hogy hogyan lehetne például az aszályprojekt célkitűzéseire pénzt szerezni. Ilyen lehetőség a CO₂ emisszió kereskedelem, amelyből a jelenlegi becslések szerint mintegy 100 milliárd HUF/év bevétele származhatna Magyarországnak. Ennek egy részét lehetne az aszály elleni küzdelemre fordítani, esetleg egy aszálykár elhárítási alap létrehozásával.

Érdekes közgazdasági eszmefuttatással zárta akadémikus úr az előadást az ingyenes öntözővíz lehetőségéről. Véleménye szerint ez vízpazarláshoz vezetne.

Ezután kezdődött meg a vita, amelyhez hozzájárult Láng István professzor három kérdése, amit előzőleg, a meghívóval együtt a Bizottság tagjai kézhez kaptak. A vita fontosabb témái:

- a széndioxid hasznosítás és a víz kapcsolatának elemzése, ami kihat a természetre, a környezet kondicionálására stb. Fontos kérdés, hogy az öntözéskor kiadott víz miként hasznosul. Egy zöldebb Magyarország szükséges, elsősorban városi környezetben.
- Vitatható a pazarló öntözéstechnikára való hivatkozás, mert ma már nincsen pazarló öntözéstechnika, de az öntözővíz még akkor is drága lenne, ha a parcella határáig ingyen vinnék el. A probléma fontosságát növeli a szélsőségek fokozódása, ezért szükséges az intenzív gazdálkodás, ezen belül a talajvíz és talajnedvesség szerepének felismerése.
- Az öntözési technológiák sokat fejlődtek, új módszerek is vannak, például a szennyvízzel való öntözhetőség. Ennek sok helyütt még akadályt állítanak, de a technológia fejlődésével az ilyen akadályok jogosultsága megkérdőjelezhető. Ilyen például az erdőben való szennyvíz elhelyezés, amit ma már meg lehet úgy is oldani, hogy nem veszélyezteti a környezetet. Gazdaságos szemléletmód szükséges, jó példa erre Ausztrália.
- Az Aszálystratégia c. program röviden ismertetésre került. Az összefoglaló az interneten megtalálható a 20 pontos javaslattal együtt. Gazdasági és szociológiai vizsgálatok lennének szükségesek. A prevenció fontos: 4,5 év alatt 350 milliárd forintot költöttünk árvíz elleni közvetlen védekezésre, helyreállításra, kártalanításra. Megelőző jellegű tevékenységre költve, valószínű, hogy kevesebb összeg is elegendő lett volna. Érdekes, hogy a legaszályosabb időszakban sem ment több mint 30% fölé az öntözőberendezések kihasználtsága valamilyen oknál fogva 2003-ban (víz problémák, műszaki hibák stb.).
- Szükséges lenne tájhasználati terv készítése, hiszen a tájhasználatot kell optimalizálni. Meg kell vizsgálni, hogy milyen irányban lehet lépéseket tenni a hatékony termelésért.

- Az erdészeti termőhelyek is változnak, ugyanis a jelenlegi mintegy 20%-ról 28%-ra nő a tervek szerint hazánk erdősültsége, így a határtermőhelyeket is be-telepítik. Vizsgálni kell a vízellátás szerepét és a vízigényes társulások kapcsolatát a Vásárhelyi Terv továbbfejlesztésével.
- A HAKI és ÖKI összevonásával létrejött integrált vízgazdálkodási technológiák jelentősek. A halastavak szerepe fontos a tájak vízgazdálkodásában, a vizes élőhelyek fenntartásában. Nem elhanyagolandó továbbá, hogy az EU támogatja a tógazdasági haltermelést.
- Közgazdasági megközelítésben a víz és a ráfordítás egymás helyettesítői. Ha csökken a víz, nő a ráfordítás, romlik a versenyképesség, így csökken a népeségmegtartó erő. A károkat mérsékelni kell, még a bekövetkeztük előtt. A vizeink nagy része elfolyik, pedig helyes talajműveléssel, a talaj vízmegtartó képességének növelésével ezek jelentős része megtartható lenne. Az aszály és a belvíz térbeli eloszlása különböző: az aszály általában nagyobb területet érint, míg a belvíz döntően lokális hatású. Az említett tényezőkkel komplex kölcsönhatásba kerülnek az EU kvóták és a minőségi követelmények.

2. A második napirendi pont jogszabályi háttérét a 2094/2001 (IV. 30) Kormányhatározat a szervezeti kérdésekről adja meg: Tárcaközi Bizottság, Víz Igazgató, Intézkedési Terv, továbbá a 11489/2002 (XI. 7.) Kormányhatározat a Magyar Stratégiai Dokumentum elfogadásáról és a kapcsolódó intézkedésekről. A jogharmonizációt a 2003. évi CXX. törvény látja el. További, nem törvényi szintű jogszabályok is megalkotásra kerültek. Újszerű területi felosztást alkalmaztak. A tavak tipológiájánál az 50 ha feletti területet vették figyelembe. Hasonlóan, a 100 km² feletti vízgyűjtőket egyedileg kell leírni. Ezek után az előadó részletesen ismertette a feladatokat, a határidőket és az elévített munkákat. Említésre kerültek a támogatási prioritások, a támogatási rendszer, az integrációs szempontok és külön kiemelve a CAP reform Munka Dokumentumát.

A második napirendi pont vitája:

- Az előadásból nem derült ki a felmérés ideje, illetve a szikes tavak helyzete, pedig ezek is lényeges, figyelembeveendő szempontok.
- Hogyan áll Magyarország a felkészüléssel? Kiderült, hogy nagyon komoly finanszírozási problémák vannak. Szennyvíz, ivóvíz program indul. Költségvetés azonban csak az első állapotértékelés után lesz.
- Kihasználjuk-e a magyar vízgazdálkodás komparatív előnyeit? Régebben a magyar példa iránymutató volt szinte egész Európa számára. Hazánkban volt először vízgyűjtő szemléletű vízgazdálkodás, amit a többi ország jóval később követett. A 3. Víz-Világ beszámolóban azonban a magyar eredmények és problémák már csak alig-alig jelentkeznek. Az előadó válaszában igazat adott a kérdezőnek, de aláhúzta, hogy a Víz Keretirányelvben most először szerepel a víz élettér jellege, illetve annak az egységes megállapítása, hogy mi a jó állapot.

- Hogyan zajlik a területért folytatott verseny? A Vásárhelyi tervben is a vízgazdálkodás és a mezőgazdaság ugyanazon területekért verseng. A zöldek pedig a hullámtér természetvédelmi területté nyilvánítás programot szeretnék támogatni, pedig az kettős támogatás lenne, amit az EU nem enged.

Válasz: A Vásárhelyi terv példa a Keretirányelvre. Így az előntés után nem lehet rosszabb a helyzet, mint előtte volt.

- A folyószabályozás előtti időszakban 500 ezer ha-nyi mezőgazdasági terület állandóan előntött terület volt. Aszályos időszakban a belterület belvizes volt a feltöltések miatt, míg a külterületen aszály volt. Ezért lenne fontos a talajvízszint szabályozás, azaz a felszín alatti víztározás. Fontos kérdés, hogy jelenlegi vízkészlettározás kell-e, lehetséges-e, illetve szükség van-e rá? A felszíni vizek a legérzékenyebbek, nagy problémák vannak a sekély lejtésű területek csökkenő lefolyásával. A Tisza vízcsökkenésével a Dunából kellene vizet vinni a Duna-Tisza közére. A hozzászóló szerint az ökológiát és a vizet egymás mellé kell rendelni. Ésszerű hasznosítás mellett hazánk ivóvízkészlete legalább 100 évig elég.

3. Harmadik napirendi pontként az egyebek címszó alatt a Bizottság tervezett sajtóközleményét vitattuk meg, amelyet a Víz Világnapja alkalmából készített. Ezt néhány kisebb javítással elfogadták, és felkérték az Elnök Urat, hogy tegye meg a szükséges lépéseket a terjesztésre.

Állásfoglalás a Víz Világnapja 2004 alkalmából

A Víz Világnapja, 2004 Sajtóközlemény

A Víz Világnapját először a Fenntartható fejlődés Rio de Janeiro-i konferenciája után tartották meg (1992). A Világnap minden évben egy speciális témával foglalkozik, ez idén a „Víz és a katasztrófák”.

Gyorsan változó világunkban a természeti katasztrófák száma rohamosan növekszik. Ezen csapásoknak több mint 80 százaléka, míg az emberi veszteségnek majdnem 90%-a meteorológiai és hidrológiai eredetű. Csak az aszály több mint 280 000 ember életét követelte a 90-es években. Évtizedes léptékben a csapadéktöbblet és a csapadékhányhoz kapcsolódó természeti jelenségek okozzák a legtöbb anyagi és emberi veszteséget.

Az áradások általában gyorsabb lefutásúak, míg az aszály gyakran több éven át is tarthat. Hazai példák is mutatják, hogy egy éven belül mindkét katasztrófa bekövetkezhet (például 2000-ben). A Tiszán az elmúlt időszakban két egymás után következő évben is az „évszázad árvize” volt, egymás után bekövetkező abszolút rekord vízállásokkal.

Ezek ismeretében Magyarország mindkét természeti katasztrófával (vízkár és aszály) szemben nagy erőfeszítéseket tesz. A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium vezetésével elkészült az Aszálystratégia, amely megállapítja, hogy hazánkban az aszályhajlam növekszik, és áttekinti az érintett gazdasági és társadalmi területeket. Az árvízvédelem terén elkezdődött a 'Vásárhelyi Terv továbbfejlesztése' című program végrehajtása, amely felkészíti a Tisza vidéket az elkövetkező árvizekre a víztározás megoldásával.

Az éghajlati és időjárási szélsőségek a növény- és állatvilágot egyaránt terhelik, sőt szélső esetben gyérítik. Hasonló következményeket idéznek elő az emberi szervezet terhelésére. Ezért igen fontos, hogy felkészüljünk a lakóhelyek zöldfelületeinek, illetve kondicionáló hatásának megőrzésére. Az új városrészek kialakításakor törekedni kell a tisztított helyett a nyersvizek felhasználására, pl. záportározók építésével, vagy a talajvizek közvetlen hasznosításával.

A vízgazdálkodási feladatokat új megvilágításba helyezi Magyarország belépése az Európai Unióba, ami a Víz Keretirányelv érvényesítését teszi szükségessé. Ez a víz, mint természeti erőforrás fokozott védelmét irányozza elő.

A Magyar Tudományos Akadémia Mezőgazdasági Vízgazdálkodási Bizottsága a Víz Világnapja alkalmából szeretné ráirányítani a figyelmet napjaink kritikus vízgazdálkodási állapotára: a felvízi országokkal szembeni kiszolgáltatottságunkra; a korábban örökölt „elvarratlan” feladatok konfliktus-mentes befejezésére; dombvidéki víztárolási kapacitásaink kihasználatlanságára; a tudatlanság és a felelőtlenség miatt elszennyezett talajvizeinkre; az intenzív mezőgazdasági termelés és az öntözés (öntözővíz elérhetősége és mennyisége minősége, öntözési technológiák alkalmazása) kapcsolatára; az átfogó fejlesztési tervek kialakításában a vízgazdálkodás meghatározó szerepére.

5.8.2. RENDEZVÉNYEK

Rendező felek: Mezőgazdasági Vízgazdálkodási Bizottság és a Vízgazdálkodási Tudományos Bizottság

Ideje: 2004. november 9.

Cím: Emlékezés Oroszlány István, a műszaki tudományok doktora születésének 90., halálának 20. évfordulója alkalmából

Program:

Bakonyi Péter elnök: Bevezető

Marjai Gyula: Oroszlány István kutatói tevékenysége Szarvason

Ligetvári Ferenc: A mezőgazdasági vízgazdálkodás oktatásának megalapozása

Csekő Géza: Oroszlány István vezette tanszéki kutatások

Cselőtei László: Az MTA által támogatott tanszékek közötti kutatások

Orlóczi István és Pintér Ágnes: Oroszlány István részvétele a vízgazdálkodás tervezésben

A rendezvényre az előadásokat kis füzetben megjelentettük és szétosztottuk a résztvevőknek, illetve az érdeklődőknek.

5.8.3. KÖZREMŰKÖDÉS AZ MTA DOKTORA CÍM ELNYERÉSÉBEN

A bizottság tagjai minősítő bizottsági tagként, illetve elnökként vettek részt a cím odaítélésében.

5.8.4. A TUDOMÁNYTERÜLET TÁRGYÉVI LEGFONTOSABB TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI

A nemzetközi konferenciákon részt vett kollégák az integrált vízgazdálkodás megjelenésének fontosságára hívták fel a figyelmet. Ennek keretén belül a vizek sokoldalú hasznosítása került előtérbe.

A kutatásokhoz kapcsolódóan jelentős eszközfejlesztések tapasztalhatók elsősorban a holland, valamint a dél-afrikai kutatók munkája eredményeként. Ezek főleg a monitoring feladatokhoz kötődnek, de jól szolgálnak a közvetlen termelésirányításban is.

5.8.5. KÜLFÖLDI MEGHÍVOTTAK ÉS A KÜLFÖLDI VENDÉGEK

Brane Maticic szlovén ICID elnök rövid látogatása során konzultatív beszélgetést folytatott bizottságunk több tagjával és javaslatot tett a növényi stressz vizsgálatok közös végzésére.

5.8.6. KITÜNTETÉSEK, ELISMERÉSEK

Váradi Lászlót az Európai Aquacultura Szövetség elnökévé választották.

Vermes László alelnökünk az „50 év a mezőgazdaság fejlesztéséért” MAE jubileumi emlékérem kitüntetését kapta

Ligetvári Ferencet, a Bizottság elnökét, az ICID On-Farm Irrigation Munkacsoportjának élén eltöltött hat éves tevékenységét (díszes) emléklappal ismerték el.

5.8.7. A BIZOTTSÁG TUDOMÁNYTERÜLETÉT ÉRINTŐ ÁTFOGÓ TÁVLATI CÉLKITŰZÉSEK

a) Az Öntözési Tudományos Napok szarvasi rendezése iránt nem mutatkozik elegendő érdeklődés (rendezvénysorozata megszűnt). Ez egyrészt kellemetlenül érintette

a korábbi szervezőket, másrészt a Bizottságot is, mivel ezzel kapcsolatban terveztük egyik bizottsági összejevetelünket, ami így elmaradt. Ezért részben a hagyományokat folytatandó, részben a kor követelményeihez (EU tagság és támogatások, természetvédelem stb.) jobban igazodó rendezvénysorozatot szeretnénk az idei évvel elindítani, Mezőgazdasági Vízgazdálkodási Tudományos Napok címmel. Ez a minden évben egy alkalommal megrendezésre kerülő, egynapos rendezvény a címhez kötődően egy-egy témát jár körbe, több bizottsággal együtt, a Bizottság és a témák interdiszciplinaritásának megfelelően.

- b) A Bizottsághoz tartozó publikációs tevékenység erősítése. A más bizottságokkal tartott együttes ülésekről eddig is egy kis füzetet adtunk ki, ami egyfelől a résztvevők számára lehetővé teszi az előadások könnyebb jegyzetelését, részletesebb megőrzését, illetve akik nem jelentek meg azok számára is eljuttatja az alapismerteket.

5.8.8. EGYEBEK

A 2005. év több jelentős eseményt hoz. Nemzetközileg legjelentősebb az ICID (Magyar Nemzeti Bizottság) 50. éves fennállásának ünneplése. A Bizottság elnöke az ICID alelnöke is volt, és jelenleg is fontos feladatokat lát el. Az ICID Nemzeti Bizottságában a Bizottságunk több tagja is tisztségviselő. A világméretű szervezet jelentős tudományos és technikai tevékenységet végez. Az évforduló ünneplésére október 12-ét jelöltük ki, mivel az őszi időszakban ekkor kaptunk termet az MTA-n. Az ICID központot a svájci André Musy alelnök képviseli.

Ugyancsak aktívan kívánunk közreműködni a Duna–Tisza köze vízbázisainak hasznosításában. E célból együttes ülést tervezzük az MTA Műszaki Tudományok Osztálya, valamint az Agrársztyály Kertészeti Tudományos Bizottságával.

Kezdeményezzük a Magyar Öntözési Egyesülettel történő közös rendezvények megtartását, míg a tudományos ismeretek gyakorlati hasznosításának eredményeit a Vízgazdálkodási Társulatok Országos Szövetségével vizsgáljuk meg. A velük történő együttműködésbe bevonjuk az Erdészeti Tudományos Bizottságot is a lejtős területek vízhasznosításának vizsgálata érdekében.

5.9. NÖVÉNYNEMESÍTÉSI BIZOTTSÁG

5.9.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.9.1.1. 2004. március 18.

Napirend

1. Pauk János MTA doktori pályázatának értékelése
2. Az MTA Agrártudományok Osztálya február 25-i álláspontjának értelmezése
3. Az Agrártudományok Osztálya új ügyrendje
4. Láng István felhívásának vitája (brain storming a környezetről)
5. Egyebek

Pauk János nagyon gondosan előkészített doktori pályázati anyagot nyújtott be. Habitusában minden vonatkozásban megfelel az MTA Agrártudományok Osztálya követelmény-rendszerének. Szakterületének nemzetközileg elismert tudósa. Számos új eredménnyel gazdagította a búza *in vitro* és molekuláris nemesítésének módszertanát. Sikeresen alkalmazta az *in vitro* és a molekuláris módszereket a saját nemesítő munkájában is. Erről tanúskodnak növényfajtái, szabadalmak.

Az Agrártudományok Osztályának új ügyrendje van az MTA doktora cím megszerzésével kapcsolatban. A doktor jelöltek értékelése két menetben lesz. Először a habitusvizsgálatot kell lefolytatni, majd ezt követi a disszertáció értékelése.

Láng István javasolta a szélsőséges időjárás szakterületenkénti értékelését és megvitatását a Magyar Tudományos Akadémián. Ezt követően az MTA javaslatot tesz a Kormány felé, hogy a tapasztalt hatások milyen intézkedést igényelnek.

Fleischmann Díjra a Magyar Növénynemesítők Egyesülete előzetes ajánlásai alapján az alábbi nemesítő kollégákat javasolta a Bizottságunk:

- Hajdú Edit szőlőnemesítőt,
- Pálvölgyi László napraforgó nemesítőt és
- Zatykó Lajos paprikanemesítőt.

A Bizottság megállapodott abban is, hogy a jövőben a döntést egy elkészítendő pontos felmérés és nyilvántartás alapján kellene meghozni, figyelembe véve a szántóföldi növények nemesítői és a kertészeti növények nemesítői közötti 2:1 arányt.

Elhalálozás miatt a kertészek két főt veszítettek a Növénynemesítési Bizottságban. Helyettük újakat azonban csak a következő ciklusban lehet választani.

Szundy Tamás, az EUCARPIA magyar képviselője nyugdíjba ment, ezért ezt a feladatot a jövőben Marton Csaba látja el.

Napirend

1. Lazányi András doktori ügyének ismételt tárgyalása
2. A XI. Növénynemesítési Tudományos Napok megrendezése
3. Egyebek

A Bizottság 2002-ben tárgyalta először a kérvényt. Az Agrártudományok Osztálya befogadta a cselekményt, de nem került tovább, mert a felterjesztés – a kísérletek pontos reprodukálhatósága miatt – nemleges volt. A Bizottság a doktori fokozattal egyenrangú kompenzációt, „Életmű Díjat” javasolt. Az MTA elnöke az osztályelnökhöz írt levelében kérte az újratárgyalást. A Bizottság az ügyet az új doktori szabályzat szellemében tárgyalta, és lefolytatta a habitus vizsgálatot.

A disszertáció tudományos értékének megállapítása a kijelölt bírálók és a bizottság feladata lesz. A Bizottság felhívja a figyelmet arra, hogy az eljárás második szakaszának lebonyolítása az emberségesség és az MTA Szabályzatának figyelembevételével történjen. A nyilvános vita színhelye Debrecenben legyen a DAB Székházban.

2005. március 3-án és 4-én kerül megrendezésre az MTA előadó termeiben a XI. Növénynemesítési Tudományos Napok. Ennek mottója: *Általános növénynemesítési stratégiák az ezredfordulón.* A már hagyománnyá vált konferenciát a Magyar Növénynemesítők Egyesületével és a MAE Genetikai Központi Szakosztályával közösen rendezi a Bizottság. Főszervező a szegedi GK Kht. Az elnök Mecenatura pályázatot ad be a vitauülés támogatására, de még szponzorokat is be kell vonni. A Techno Store már jelezte kiállítási, illetve támogatási szándékát. A Vetőmag Terméktanácsot be kellene vonni, hiszen ők hasznosítják a nemesítés eredményeit.

A hagyománynak megfelelően, a XI. Növénynemesítési Tudományos Napokat meg kell rendezni. A GK Kht felvállalja a lebonyolítás tárgyi és anyagi feltételeinek megteremtését, biztosítását. A Bizottság ezután megállapodott abban, hogy a plenáris ülés előadásának témája a növénynemesítés eddigi eredményei, a jövő és a várható eredmények lesznek, és a Bizottság elnöke tartja. A Fleischmann díjasok tevékenységét pedig az MNE elnöke ismerteti rövid laudáció formájában. Megjelölte a részvételi díjat és kijelölte a szervezésben résztvevőket. A további feladatok megbeszélése az összefoglalók beérkezése után, egy, a szervezésben résztvevők részére megtartandó megbeszéléseken lesz.

5.9.2. RENDEZVÉNYEK

5.9.2.1. Nagyrendezvények

2004. február 18-án és 19-én került megrendezésre a X. Növénynemesítési Tudományos Napok vitauülés az MTA Székházában. A Bizottságon kívül a vitauülés rendezésében a Magyar Növénynemesítők Egyesülete, az Országos Mezőgazdasági Minősítő

Intézet és a MAE Genetikai Szakosztálya vett részt. Már több mint 300 fő vett részt a korábbiakhoz képest még jobb szakmai színvonalú X. Növénynemesítési Tudományos Napon, amely azonban túlságosan eltolódott a molekuláris nemesítés és -kutatások felé. Örvendetes volt, hogy az előadások zömét fiatalok tartották. Sajnos a vitára kevés idő maradt.

Az elnöki megnyitón Bócsa Iván, az MTA Növénynemesítési Bizottságának tiszteletbeli elnöke és Németh Tamás, az Agrártudományok Osztálya elnökhelyettese köszöntötte a kétnapos vitautülés résztvevőit.

A plenáris előadások témái:

„Tízéves a növénynemesítési tudományos napok konferencia (1994–2004).”

(Heszky L.)

„A funkcionális genomika szerepvállalása a növénynemesítésben.” (Dudits D.)

„Az EU csatlakozás várható hatása a magyar növénynemesítésben.” (Balla L.)

„A magyar növénynemesítést és fajtaelismerést érintő jogszabályi változások”.

(Bódis L., Rátkai J., Füstös Zs., Lázár L., Harsányi J., Harangozó T.)

A plenáris ülések végén, a hagyományoknak megfelelően, a Fleischmann Díjjal legújabbán kitüntetett nemesítők mutatkoztak be, – Márk Gergely, Palágyi András és Pintér Zoltán – ismertetve életük legjelentősebb alkotásait.

A konferencián 48 előadás és 103 poszter számolt be a legújabb kutatási eredményekről. Az előadások és poszterek összefoglalóit tartalmazó kiadványt a konferencia napján kapták meg a résztvevők.

5.9.2.2. Egyéb rendezvények

A Magyar Növénynemesítők Egyesületével közös szervezésben került sor 2004. július 8-án Tápíószelén a hagyományos Nemesítői Vándorgyűlésre. Az idei vándorgyűlés házigazdája az OMMI Agrobotanikai Intézete volt. Az intézet tevékenységét Holly László igazgató ismertette, majd a résztvevők megtekintették a szántóföldi kísérleteket, a génbanki tárolókat és a laboratóriumokat. Továbbá az MNE elnöke születésnapjuk alkalmából emléklapokat adott át Borbély Ferencnek, Kollányi Lászlónak, Márk Gergelynek, Szilágyi Kálmánnak és Zatykó Józsefnek. A kitüntetett kiváló szakembereknek további alkotó éveket és jó egészséget kívántak az ünneplők.

Az FVM Szőlészeti és Borászati Kutatóintézete (Kecskemét) és a Gabonatermesztési Kutató KhT (Szeged) közös szervezésében Kecskemét-Katonatelepen 2004. augusztus 25-én zajlott az „Alföldi kenyér, szőlő és bor” konferencia és termékbemutató.

A szakmai program keretében a csaknem 120 résztvevő előadást hallhatott a búza és a szőlő nemesítéséről, gazdag kiállításon ismerhette meg a különböző búza és csemege-szőlő fajtákat, a végtermékek közül kóstolhatta a finom kenyértípusokat és mikrovinifikációs borokat. A résztvevők nagy érdeklődést mutattak a környezetkímélő termesztésre alkalmas rezisztens fajták iránt. A nagysikerű rendezvénynek az elkövetkezendő években is lesz folytatása.

5.9.3. KÖZREMŰKÖDÉS AZ MTA DOKTORA CÍM ELNYERÉSÉBEN

2004-ben a Növényvédelmi Bizottság az alábbi személyek doktori pályázatait terjesztette be:

Matuz János: „Az aestivum és durum búzák minőségi tulajdonságainak öröklődése és felhasználási minőségük javítása” c. értekezését, védés után, Heszky László, az MTA levelező tagja támogatólag terjesztette az Agrártudományok Osztálya elé – a Bíráló Bizottság 93,3%-kal értékelte – amely azt titkos szavazással 94,25%-os arányban elfogadta.

Marton Lajos Csaba: „Kukoricahibridek termése, tenyészideje és szárszilárdsága” c. értekezését, a védés után Heszky László, az MTA levelező tagja támogatólag terjesztette az Agrártudományok Osztálya elé – a Bíráló Bizottság 93,3%-kal értékelte – amely azt titkos szavazással 95,4%-os arányban elfogadta.

Pauk János: „Androgenézis és a genetikai transzformáció különböző gabona fajokban” címmel nyújtotta be disszertációját az MTA Doktora cím elnyerésére. Az eljárást az Osztálynak Kertész Zoltán, az MTA Doktora terjesztette elő. Az értekezést az illetékes Növényvédelmi Bizottság bírálta el, amely pártolólag továbbította azt az Agrártudományok Osztálya elé. Az Osztály titkos szavazással 94%-os arányban támogatta a pályázat eljárásra bocsátását.

5.9.4. A TUDOMÁNYTERÜLET TÁRGYÉVI LEGFONTOSABB ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI

1. Az SDS szedimentációs módszer módosítása és a világviszonylatban is újszerű alkalmazása a piros, keményszemű búzák lisztminőség javítását célzó nemesítő munkára.
2. Annak bizonyítása, hogy durum búza esetében, hagyományos nemesítéssel, a gyenge minőségű fajták keresztezéséből származó utódpopulációkban legfeljebb egyedszelekcióval lehet jó minőségű törzseket előállítani.
3. Kukoricánál az anyai heterozigóta szint hatását egy új genetikai paraméterrel, az „fh” értékkel ki lehet fejezni.
4. A betakarításkori szemnedvesség, valamint a vízleadás üteme és a virágzásidő között évjárártól független pozitív kapcsolat van.
5. Sikeres szelekció folytatható egyidejűleg a szárszilárdság javítására, a termőképesség és a szemtelítődési ráta növelésére, továbbá a vízleadás ütemének fokozására.
6. Új tenyészidő meghatározási módszer kidolgozása kukoricánál.

5.9.5. KITÜNTETÉSEK ÉS ELISMERÉSEK

Állami kitüntetésben részesültek:

Matuz János: *Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztje*

Németh János: *Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje*

Bedő Zoltán: *Justus Liebig Díj*

Fleischmann Díjban részesültek:

Hajdú Edit

Pálvölgyi László

Zatykó Lajos

Baross László emlékérmét kapott:

Kertész Zoltánsz

Szél Sándor

Széll Endre

Heszky László az MTA rendes tagja lett.

5.10. NÖVÉNYTERMESZTÉSI BIZOTTSÁG

5.10.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.10.1.1. 2004. január 20.

Napirend

Klímváltozás

Az MTA Növénytermesztési Bizottsága az MTA Talajtani és Agrokémiai Bizottságával közösen tartott bizottsági ülést Budapesten. A közös bizottsági ülésen Láng István akadémikus a szélsőséges időjárási események hatásainak értékeléséről, Várallyay György akadémikus a feltételezhető klímaváltozás talajtani hatásairól tartott átfogó, a hazai és nemzetközi eredményeket magába foglaló vitaindító előadást. Jolánkai Márton professzor, bizottsági elnök részletes tájékoztatást nyújtott a VAHAVA program felépítéséről, az eddigiek során elvégzett munkáról, azok eredményeiről, a további feladatokról. Ezt követően mindkét bizottság tagjai kiemelkedő aktivitással mondtak véleményt a programról, vetettek fel olyan ötleteket, gondolatokat, amelyek a későbbiekben rendkívül hasznosan illeszthetők a VAHAVA programba. Az ötletbörzén több mint húszan fejtették ki részletesen a véleményeiket. A tudományos vita összefoglalásaként Láng István akadémikus hangsúlyozta, hogy az eddigi tudományos ismeretek óriási információs potenciált jelentenek és ebben a munkában ezt a szellemi kapacitást

hatékonyan lehet hasznosítani. Különösen fontos az, hogy a program eredményeinek felhasználásának során meghatározó közéleti és politikai erővel szükséges együttműködni a projekt eredményeinek minél jobb hasznosítása érdekében. Kiemelte, hogy a VAHAVA program eredményeként hosszú távú intézkedési programot kell kidolgozni, amely nemcsak a mezőgazdaságra, hanem egyéb kapcsolódó területekre is kiterjed, valamint a gazdasági, politikai és közéleti szférával egészül ki.

A bizottságok tagjai ezt követően tájékoztatást kaptak az Alpok-Adria Konferencia szervezésével kapcsolatos feladatokról. A MTA Növénytermesztési Bizottsága külön ülésen doktori ügyeket tárgyalta meg.

5.10.1.2. 2004. március 26.

A bizottság ülését Keszthelyen, a Veszprémi Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Karán tartotta.

Napirend

- Tartamkísérletek
- Doktori ügyek
- Jubileumi köszöntések

A bizottsági ülésen Kismányoky Tamás egyetemi tanár, tanszékvezető részletes ismertetést adott a külföldi és hazai növénytermesztési és földműveléstani tartamkísérletekről. Megállapította, hogy ezek a tartamkísérletek a nemzeti vagyoni részét képezik, pótolhatatlan értékűek. Jelentőségüket növeli, hogy az itt kapott eredmények nemcsak a növénytermesztés és társdiszciplínák fejlesztésében hasznosíthatók, hanem egyre inkább növekszik – éppen a multifunkciós növénytermesztés szerepének növekedésével párhuzamosan – az egyéb tudományterületeken történő hasznosításuk (környezet- és természetvédelem, vidékfejlesztés stb.). A számítások azt mutatták, hogy a hazai tartamkísérletek fenntartása évente mintegy 120 millió Ft-ot igényelne az alapfeladatok ellátásához. A pénzügyi nehézségek miatt már az eddigiekben is több OMTK és egyéb tartamkísérlet szűnt meg az elmúlt évtizedben hazánkban pótolhatatlan veszteséget okozva. Részletes felmérések alapján a fontosabb tartamkísérleti helyek és parcellaszámok jelenleg a következők: Nyíregyháza (46 db parcella), GK Kht, Szeged (2016 db), Keszthely (873 db), Debrecen (4820 db), Szarvas (768 db), Kompolt-Putnok (1788 db), SzIE Gödöllő (204 db), TAKI (1158 db), Martonvásár (695 db), azaz összesen 12368 db parcella.

Az MTA Növénytermesztési Bizottsága egyöntetűen támogatta azt a javaslatot, hogy a tartamkísérletek alapfeladatainak ellátásához szükséges pénzügyi alap biztosítása állami forrásokból (FVM, KVM stb.) kötelező jelleggel történjen a kísérletek pótolhatatlan jellege miatt.

A bizottság doktori ügyeket tárgyalta. Ángyán József egyetemi tanár, tanszékvezető doktori kérelméről Berzsenyi Zoltán egyetemi tanár és Nagy János egyetemi tanár re-

ferált. A bizottsági titkos szavazás eredménye 74,36% lett. Pepó Péter egyetemi tanár, tanszékvezető doktori kérelméről Antal József egyetemi tanár és Ragasits István egyetemi tanár referált. A bizottsági titkos szavazás eredménye 97,44% volt. A bizottság mindkét Jelölt esetében javaslatot tett a bíráló bizottságok összetételére és az opponensek személyére, mely javaslatokat egyhangúlag elfogadta.

A bizottsági ülésen bensőséges ünnepség keretében köszöntötték a bizottsági tagok Antal József professzor urat 85., Hepp Ferencet az MTA Doktorát 85. és Menyhért Zoltán professzor urat 70. születésnapja alkalmából. Ugyancsak köszöntötték Szabó Miklós egyetemi tanárt és Késmárki István egyetemi tanárt Újhelyi-díjjal történő kitüntetésük alkalmából.

5.10.1.3. 2004. május 20.

A kihelyezett ülést az MTA Növénytermesztési Bizottsága a Debreceni Egyetem ATC Mezőgazdaságtudományi Karán tartotta.

Napirend

- Kutatások innovációs szerepe
- Termesztési modellek kidolgozása

Az ülésen a földművelési és növénytermesztési kutatások innovációs folyamatban betöltött helyét, szerepét vitatták meg a bizottság tagjai. Vitaindító előadást Nagy János egyetemi tanár, rektor és Pepó Péter egyetemi tanár, dékán tartotta. Mindketten kiemelték a tartamkísérletek alapvető fontosságát a növénytermesztési kutatásokban. Pepó Péter professzor áttekintést adott a legfontosabb növénytermesztési kutatási projektekről, amelyek Debrecenben folynak. Ezek közül meghatározó szerepet játszanak a környezetkímélő, termőhely- és fajtaspecifikus növénytermesztési modellek kidolgozása, a szántóföldi növénytermesztési tér tápanyag- és vízgazdálkodási folyamatainak vizsgálata, a növényi termékek minőségét befolyásoló tényezők elemzése, bizonyos alap-, alapozó kutatások folytatása stb. Ezt követően a bizottság tagjai látogatást tettek a Látóképi Növénytermesztési Kísérleti Telepen a helyszínen is tanulmányozva – Pepó Péter egyetemi tanár részletes szakmai ismertetésével – a tartam és egyéb kísérleteket.

5.10.1.4. 2004. október. 7.

A bizottság a Debreceni Egyetem ATC Mezőgazdaságtudományi Karán tartotta ülését.

Napirend

- VAHAVA program
- Klímaváltozás

Az ülésen a VAHAVA program keretében kidolgozott növénytermesztési tanulmányok ismertetésére és vitájára került sor. A bizottsági ülésre meghívást kaptak a társbizottságok tagjai is, így többek között a Talajtani és Agrokémiai, a Növényvédelmi, a Növénynevelési Bizottságoké. A bizottsági ülésen Pepó Péter egyetemi tanár a Tiszántúlra, Jolánkai Márton egyetemi tanár a Dunai Alföldre, Késmárki István a Kisalföldre készített növénytermesztési tanulmányait ismertette. Pepó Péter előadásában szólt a Tiszántúl növénytermesztési szerkezetének változásairól, a klímaváltozás jellemzőiről és kihatásairól. Ismertette a fontosabb kutatási eredményeket a Tiszántúl meghatározó jelentőségű növényi kultúrái (őszi búza, kukorica, napraforgó, cukorrépa, burgonya) esetében, összefoglalta a klímaváltozásra adandó legfontosabb javaslatokat, megoldásokat.

Jolánkai Márton egyetemi tanár, bizottsági elnök a Dunai Alföldre vonatkozó tanulmány eredményeit, megállapításait, következtetéseit ismertette. Meghatározta az adott agroökológiai nagytáj és azok tájközeteinek növénytermesztési feltételeit, azok összefüggéseit a klímaváltozással. Részletes értékelést adott az éghajlatváltozáshoz történő adaptáció biológiai, agronómiai feladatairól és lehetőségeiről.

Késmárki István egyetemi tanár a Kisalföld növénytermesztésének és klímaváltozásának összefüggéseit ismertette tanulmánya alapján. Elemzésében kitért a kisebb agroökológiai körzetek specifikumaira, ugyancsak kiemelte azokat a lehetőségeket, amelyekkel a klímaváltozáshoz hatékonyan tudunk alkalmazkodni a növénytermesztésben. A tanulmányok ismertetését követően szakmai vita keretében hozzászólások hangzottak el, felkért opponensként Vermes László egyetemi tanár értékelte részletesen és kritikusan a tanulmányokat.

5.10.1.5. 2004. november 5.

Kihelyezett ülést tartott az MTA Növénytermesztési Bizottsága Szarvason, a Tessedik Sámuel Főiskola Mezőgazdasági Víz- és Környezetgazdálkodási Karán.

Napirend

- A VAHAVA program helyzete
- Éghajlat-változások

Az ülésen Láng István akadémikus a VAHAVA program helyzetéről és a jövőbeli feladatokról adott részletes áttekintést. Hangsúlyozta, hogy kirajzolódott a VAHAVA jelentés végső szerkezete. Az első részben összegzés történik az elmúlt évtizedek éghajlatváltozásáról, annak negatív hatásairól. A második rész tartalmazza az éghajlatváltozásra adandó válaszokat, ajánlásokat. A harmadik rész az ún. „garanciakosár”, melyben javaslat történik arra, hogy az Országgyűlés készítse el az ajánlások alapján a nemzeti éghajlat változási stratégiát.

Ezt követően Debreczeni Béláné egyetemi tanár az OETK kísérletek több évtizedes adatsorának feldolgozásával újszerűen és rendkívül meggyőzően mutatta be az időjárás változásainak hatását a trágyázási tartamkísérletek eredményeire.

Kismányoky Tamás egyetemi tanár az éghajlatváltozás hatásairól szolt a Dunántúl közepső és déli régióiban. Részletesen elemezte az időjárás, és a természetstechnológiai elemek kölcsönhatásait, ajánlásokat fogalmazott meg a növénytermesztés szerkezetének, agrotechnikai elemeinek változtatására az éghajlatváltozással összefüggésben.

Szabó Lajos egyetemi tanár bemutatta az időjárás változásának hatásait a növénytermesztésre Észak-Magyarország különböző régióiban. Elemezte az agroökológiai körzetek éghajlati és talajtani feltételeit, a fontosabb növények területének és termés-átlagának az alakulását. A tartamkísérletek eredményeiről Holló Sándor igazgató és Kadlicskó Béla fősztályvezető szoltak részletesen.

Az előadásokat követő vitában többen kifejtették szakmai álláspontjaikat. A tanulmányok értékelését Vermes László professzor korreferátuma tartalmazta.

5.10.2. RENDEZVÉNYEK

- III. Alpok-Adria Nemzetközi Tudományos Konferencia, 2004. március 1–6. Dubrovnik
- Búzatánácskozás, Debreceni Egyetem ATC, 2004. május 27.
- Kukorica és napraforgó termesztési Tanácskozás, Debreceni Egyetem ATC, 2004. szeptember 2.
- Búzafajta bemutató és szakmai nap: Szeged, GK Kht. 2004. 06. 02.
- Búzafajta bemutató és szakmai nap: Fülöpszállás, GK Kht. 2004. 09. 09.
- Búzafajta bemutató és szakmai nap: Táplánszentkereszt, GK Kht. 2004. 06. 12.
- Napraforgó bemutató és szakmai nap: Szeged, GK Kht. 2005. 07. 21.
- Kukorica és cirok bemutató és szakmai nap: Szeged, GK Kht. 2004. 08. 31. és 09. 01.
- Kukorica és cirok bemutató és szakmai nap: Táplánszentkereszt, GK Kht. 2004. 09. 15.
- Földműveléstani kutatások és gyakorlati bemutató – Tarlónap, Gödöllő 2004. 07. 06.
- Györffy Béla tudományos emlékülés Martonvásár, 2004. január 14.
- Búzatermesztési Tanácskozás és bemutató, Martonvásár, 2004. július 9–10.
- Kukoricatermesztési Tanácskozás és bemutató, Martonvásár, 2004. szeptember 14.

5.10.3. KÖZREMŰKÖDÉS AZ MTA DOKTORA CÍM ELNYERÉSÉBEN

Gyulai Ferenc: A növénytermesztés emlékei a Kárpát-medencében, mag-, termés- és élelmiszermaradványok a neolitikumtól az újkorig” Nyilvános védés 2004. október 29.

Pepó Péter: Őszi búza tápanyagellátása a Hajdúságban Nyilvános védés 2004. december 20.

5.10.4. A TUDOMÁNYTERÜLET TÁRGYÉVI LEGFONTOSABB ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI

Az MTA Növénytermesztési Bizottság munkájában hazánk valamennyi növénytermesztési, földműveléstani és a hozzá kapcsolódó társdiszciplínák meghatározó szaktekintélyei képviselték tudományterületüket. A bizottság ezen szerencsés összetétele lehetőséget nyújtott arra, hogy sokszínű és egyúttal egymáshoz koherens módon kapcsolódó interdiszciplináris tudományos eredmények szülessenek a növénytermesztési kutatások területén. Ezeket a kutatásokat több pénzügyi forrásból történő finanszírozás jellemezte (MTA, OTKA, FVM, KVM, NKFP stb.), melyek országos ágazati és ágazatközi problémák megoldására irányultak.

Az MTA Növénytermesztési Bizottsága által a legfontosabbnak tartott új tudományos eredményeket az alábbiakban foglalhatjuk össze:

- A VAHAVA program keretében több tanulmányban vizsgáltuk és meghatároztuk a klímaváltozás növénytermesztési összefüggéseit Magyarország eltérő agroökológiai tájkörzeteiben.
- Meghatározásra kerültek a klímaváltozáshoz történő adaptáció legfontosabb biológiai és agrotechnikai feltételei az adott tájkörzetnek és agrotechnikai feltételrendszernek megfelelően.
- A kutatási eredmények alapján bizonyítást nyert, hogy a hazai növénytermesztés fejlesztésének lehetőségeit a termőhely és fajtaspecifikus technológiák egyes elemeinek kidolgozása, azok gyakorlati adaptációja jelentik.
- A különböző tájkörzetekben meghatározásra kerültek a legfontosabb szántóföldi növényfajok fajta és hibrid összetétele, az adott tájkörzetben legeredményesebben termesztendő fajták és hibridek köre.
- A földműveléstani kutatások a különböző tájkörzetekben, eltérő talajtípusokon az energiatakarékos és talajkímélő talajművelési eljárások és rendszerek kidolgozását tették lehetővé. A fenntartható növénytermesztés különböző intenzitású modelljeinek egyes részelemei és azok közötti kölcsönhatások eredményeinek felhasználása olyan növénytermesztési modellek kidolgozását tette lehetővé, amelyek a hazai szántóföldi növénytermesztés versenyképességét eredményesen szolgálják.
- A tartamkísérletek tudományos eredményei, agronómiai és környezetvédelmi szempontból új megvilágításba helyezték az egyes növények kritikus elemeinek hatásait és kölcsönhatásait.

5.10.5. KÜLFÖLDI MEGHÍVOTTAK ÉS KÜLFÖLDI KAPCSOLATOK

A bizottság tagjai aktívan vettek részt az új és a már meglévő külföldi tudományos kapcsolatok létrehozásában és fejlesztésében. Hagyományosan széles körű és eredmé-

nyes együttműködés folyik a hazánkkal szomszédos államok (elsősorban Szlovákia, Ausztria, Horvátország stb.) tudományos és felsőoktatási intézményeivel. Sikerült a szakmai kapcsolatokat megalapozni Romániával és Ukrajnával, melynek továbbfejlesztését – elsősorban a kinti magyar anyanyelvű szakemberek bevonásával – kívánatosnak tartjuk. Számos bizottsági tag tett hosszabb-rövidebb idejű tanulmányutat az EU tagországokban, valamint tengerentúli (USA stb.) társintézményekben.

A Növénytermesztési Bizottság tagjainak meghívására az intézményi kapcsolatok keretében mintegy 50 külföldi szaktekinély járt különböző felsőoktatási és kutatási intézményekben, mely rendkívül hasznosan szolgálta az oktatási és kutatási együttműködésünk, valamint a szakmai és személyi kapcsolatok továbbfejlesztését.

Különösen kiemelkedő fontosságú volt az MTA Talajtani és Agrokémiai Bizottságával közösen megrendezett III. Alpok-Adria Nemzetközi Tudományos Konferencia Horvátországban, melynek közel több mint 100 fő résztvevője volt. A bizottság tagjai számos nemzetközi konferencián képviselték hazánkat és ismertették az elért új tudományos eredményeiket (Dél-Afrika, Kína stb.).

5.10.6. ÚJ TUDOMÁNYOS KÖNYVEK BIBLIOGRÁFIÁJÁNAK FELSOROLÁSA

Bocz Ernő (2004): Vízellátottsági és Öntözési Jelzés, DE ATC XXXIII. 1–8. 36.

Berzsenyi Zoltán (2004): A vetőmagtermesztés agrotechnikai alapelvei. In: Bedő Z. (szerk.): A vetőmag születése. Agroinform Kiadó. Budapest, 143–191.

Birkás Márta–Gyuricza Csaba (szerk.) (2004): Talajhasználat-Műveléshatás-Talajnedvesség. Quality-Press Nyomda & Kiadó, Budapest. 177. p.

Láng I.–Jolánkai M.–Kőmíves T. /Eds./ (2004): Pollution processes in agri-environment. A new approach. Akaprint Publishers, Budapest.

Pepó Péter (2004): Szántóföldi növények vetőmagtermesztése és kereskedelme (szerk: Izsáki Z.–Lázár L.). Mezőgazda Kiadó Budapest. 202–219; 220–228.

Széll Endre (2004): A nyolcadik évtizedben... (szerk.: Sági Ferenc) Szeged ISBN 963 502 8172

Széll Endre (2004): Cereal Research Communications. GK Kht. Szeged.

5.10.7. KITÜNTETÉSEK, ELISMERÉSEK

Bocz Ernő – a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje

Szabó Miklós – Újhelyi-emlékérem

Késmárki István – Újhelyi-emlékérem

5.10.8. A BIZOTTSÁG TUDOMÁNYTERÜLETÉT ÉRINTŐ ÁTFOGÓ TÁVLATI CÉLKITŰZÉSEK

Az MTA Növénytermesztési Bizottsága a jövőbeni fejlesztések és tudománypolitikai célok meghatározásában még nagyobb súllyal szándékozik részt venni a szakmai közéletben, annak megvalósítása érdekében, hogy a hazai szántóföldi növénytermesztés versenyképességét hazánk EU csatlakozása után javítani tudjuk a nagy termékek, a megfelelő termésbiztonság és a kiváló termésminőség realizálásával. Különösen nagy figyelmet kívánunk fordítani az interdiszciplináris kutatások erősítésére, melynek során prioritásként jelölhetők meg az éghajlat változással, a környezet- és természetvédelemmel, a precíziós, a fenntartható növénytermesztés komplex feltételrendszerével, annak megvalósításával, lehetőségeivel kapcsolatos projektek.

Kiemelten fontos feladatot jelent a tudományos kapcsolatok fejlesztése a társbizottságokkal, melynek keretében ad hoc és programos kutatási csoportok létrehozását, működtetését tartjuk indokoltnak. A bizottság távlati célkitűzéseiként jelölhető meg az agrár környezetgazdálkodást érintő programok szakmai, tudományos támogatása, ehhez kapcsolódóan – részben a tartamkísérletek, részben egyéb meglévő és új kísérleti projektek működtetésével – hatékony monitoring rendszer létrehozása.

A távlati célkitűzések közé sorolható az új tudományos eredmények alkalmazásának, innovációs folyamatának erősítése, e folyamatok hatékonyabbá tétele. Az MTA Növénytermesztési Bizottság középtávon kezdeményezni kívánja – a fejlett országok kutatás-finanszírozási gyakorlatával összehangban – olyan termék és eljárási díj bevezetését és díj kötelezettségi rendszer működtetését (termelő üzemek, feldolgozó vállalatok stb. esetében), amely megfelelő garanciát képes nyújtani a növénytermesztési kutatások alapfinanszírozásához.

5.10.9. EGYEBEK

Az MTA Növénytermesztési Bizottság szakmai munkájában alapvető fontosságú az adott tudományterület aktuális és stratégiai feladatainak áttekintése, gondozása, megvitatása, melyek egyaránt érintik a tudományos kutatást, a felsőfokú szakemberképzést, a K+F és egyéb innovációs tevékenységeket, a tudományos utánpótlásképzést, valamint a szakmai irányító szervezetekkel, intézményekkel való kapcsolatfejlesztést. Ezt a sokrétű, egymással számos területen összefüggő feladatrendszert a bizottság valamennyi hazai oktatási, kutatási intézmény és azok prominens képviselőinek, valamint az érintett minisztériumok és főhatóságok bevonásával tudta megvalósítani. Kiváló és hatékony együttműködés alakult ki a hazai kutatóintézetekkel (Martonvásár, Szeged stb.), valamint a felsőoktatási intézményekkel (Gödöllő, Keszthely, Mosonmagyaróvár, Szarvas, Debrecen stb.). A bizottság munkájában aktívan vettek részt a szakirányú minisztériumok (FVM, KVM), valamint a meghatározó szakmai szervezetek (OMMI, KITE, IKR OMFB stb.) képviselői.

A bizottság választott vezetői és tagjai alapvető fontosságúnak tartották és tartják, hogy a bizottsághoz tartozó köztestületi tagokkal kialakított élő és interaktív kapcsolat tovább fejlődjön. Ennek szellemében a szoroson vett bizottsági üléseken kívül valamennyi bizottsági rendezvény, vitaulés, konferencia a köztestületi tagok számára nyitottan, azok bevonásával, aktív részvételével került megszervezésre és lebonyolításra.

5.11. NÖVÉNYVÉDELMI BIZOTTSÁG

5.11.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.11.1.1. 2004. február 23.

Az ülésen meghallgathattuk Láng István expozéját, aki felkérte Bizottságunkat, hogy csatlakozzunk azokhoz az akadémiai bizottságokhoz, amelyek felkérésére a klímaváltozás káros következményeinek mérséklésére egy átfogó, hosszú távú tudományos keretprogram kidolgozásán fáradoznak. Az élénk ötletbörzét követően egy *ad hoc* bizottságot alakítottunk, amelynek feladata, hogy összefoglalja, és tanulmányt szerkesszen a beérkezett ötletekből, javaslatokból. Megszavaztuk, hogy az *ad hoc* bizottság elnöki tisztségét Gáborjányi Richard, az MTA doktora lássa el, tagjai pedig Jenser Gábor, Kuroli Géza és Virányi Ferenc, az MTA doktorai, valamint Kövics György és Szőcs Gábor kandidátusok legyenek. Megszavaztuk továbbá, hogy a gyombiológiai javaslatokat Kazinczi Gabriella, Mikulás József és Reisinger Péter kandidátusok, a rovar-tani javaslatokat Jenser Gábor, Kozár Ferenc, az MTA doktorai valamint Szőcs Gábor kandidátus, a növénykórtani javaslatokat pedig Barna Balázs és Gáborjányi Richard, az MTA doktorai, valamint Kövics György kandidátus gyűjti össze. A munka ez évben elkészült, és azt eljuttattuk Láng István akadémikusnak. A 42 oldalas tanulmány a „*A globális éghajlatváltozás várható hatásai a növényvédelemben*” címet viseli, szerzői pedig: Gáborjányi Richard–Barna Balázs–Basky Zsuzsa–Benedek Pál–Holb Imre–Jenser Gábor–Kazinczi Gabriella–Kövics György–Mikulás József–Reisinger Péter–Szőcs Gábor. A tanulmány részletesen foglalkozik a legfontosabb üvegházhatást kiváltó tényezők általános hatásaival a növénypatogén mikroorganizmusokra, a kártevő rovarokra és a gyomnövényekre, bemutatja a növény természetes ellenálló képességének mechanizmusait az abiotikus stressz-hatásokkal szemben. A tanulmány rámutat arra, hogy az éghajlatváltozás a mezőgazdasági régiók eltolódását is maga után vonhatja, és ez kiváltja a termesztett növények és azok károsítóinak változását is. Az egyes fejezetek sorra veszik a klimatikus tényezők változásának lehetséges hatásait a növényvédelem vertikumában. A mű 253 irodalmi hivatkozásra épít.

5.11.1.2. 2004. június 7.

A FVM Szőlészeti és Borászati Kutatóintézetében (Pécs) tartott ülésének gazdag tudományos programjáról vendéglátóink gondoskodtak. Ennek keretében Kozma Pál

igazgató mutatta be az intézetet. Mikulás József „Az ESCA jelentősége Magyarországon és a világon”, Csikászné Krizsics Anna „ESCA kártétel felmérés eredményei Pécsen”, és Gabi Géza „Az integrált szőlőtermesztés napjainkban” címmel tartott előadást. Ezt követően megtekintettük az intézet híres szőlő-fajtagyűjteményét.

5.11.1.3. 2004. október 20.

Az ülésre a Debreceni Akadémiai Bizottság Székházában került sor. Ülésünk, Kövics György kandidátus, a bizottságunk tagja meghívására, a 9. Tiszántúli Növényvédelmi Fórum programjához kapcsolódott. A centrális kérdést Kövics György „Kérdőjelek a felsőfokú növényvédelmi képzésben” c. vitaindító előadásában vázolta fel. A vitaindító szinopszist előzetesen tagjainknak körbeadtuk, így mindenki kiformált véleménnyel gazdagíthatta a közös álláspontot. A további javaslatok összegyűjtésére és értékelésére *ad hoc* bizottságot választottunk.

5.11.1.4. 2004. november 19.

Az *ad hoc* bizottság által összeállított szövegtervezetet ezen az ülésen, az MTA Növényvédelmi Kutatóintézetében vitattuk meg, ahol további értékes javaslatok hangzottak el. Bizottsági tagjainkon kívül állandó meghívottunk, Eke István főosztályvezető (FVM Növény- és Talajvédelmi Főosztálya) is több tanáccsal segítette munkánkat. Ennek nyomán Bizottságunk Proklamációt fogalmazott meg „Az MTA Növényvédelmi Bizottság állásfoglalása a növényorvos képzés jövőjéről” címmel.

5.11.2. A BIZOTTSÁG NAGYRENDEZVÉNYEI

Bizottságunk, a Veszprémi Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar Növényvédelmi Intézetével közösen rendezte meg a XIV. Keszthelyi Növényvédelmi Fórumot (2004. január 28–30). A már hagyományos nyitó „prekonferencia” előadást Jenser Gábor, az MTA doktora tartotta, amelyben tapasztalatokban gazdag, kritikus áttekintést nyújtott arról, hogy az elmúlt 50 év peszticid használata hogyan befolyásolta – sokszor kedvezőtlen irányban – a kártevő rovarok populációit. A plenáris ülésen is a növényvédelmi kémia – növényvédőszer-felhasználás került középpontba. Erről széles nemzetközi áttekintést hallhattunk Kőmíves Tamás, az MTA lev. tagja, az MTA Növényvédelmi Kutatóintézetének igazgatójától. Aktuális agrárpolitikai kérdésekről Simon András helyettes államtitkár úr (FVM) előadásából értesülhettünk. Klement Zoltán, az MTA r. tagja pedig a növényi rezisztenciáról tartott mélyreható előadást, nem csak növénykórtanosoknak. A szekciókban összesen 53 előadás hangzott el, és 10 poszttert tekinthettünk meg. A záró plenáris ülésen pedig Eke István főosztályvezető (FVM Növény- és Talajvédelmi Főosztálya) tekintette át a növényvédelmi szakigazgatás helyzetét az egyes európai országokban.

A Bizottságunk, a Magyar Agrártudományi Egyesület Növényvédelmi Társaságával közösen rendezte meg az 50. Növényvédelmi Tudományos Napokat (2004. február 24–25.). (Rendező Bizottság: Kuroli Géza, Balázs Klára, Szemessy Ágnes, Vajna László, Eke István, Halmágyi Tibor és Horváth József) A jubileumi rendezvénynek a Magyar Tudományos Akadémia adott otthont. A plenáris ülésen Eke István fősztályvezető (FVM Növény- és Talajvédelmi Fősztálya) a nagy múltú magyar növényvédelmi szervezet küzdelmes, de sikerekben gazdag történetét tekintette át, megvilágítva jelenét, és felvázolva a jövő kihívásait az európai csatlakozás tükrében. Ezután kitüntetések átadására került sor (erről a „Kitüntetések” fejezetben szólnunk). A Tudományos Napok ezt követően az Agrozoológiai a Növénykórtani és a Gyomnövények, gyomszabályozás szekcióüléseken folytatta munkáját. A két nap alatt összesen 104 előadás hangzott el és 22 posztert mutattak be.

5.11.3. KÖZREMŰKÖDÉS AZ MTA DOKTORI CÍM ELÉRÉSÉBEN

Ebben az évben Bizottságunk négy kollegánk habitusvizsgálatát folytatta le az MTA Agrártudományok Osztálya felkérésére. A megvitatásra mindegyik esetben, az előírásoknak megfelelően, két-két habitusvizsgáló írásos előterjesztése nyomán került sor, majd a szavazatszámláló bizottság megválasztását követően Bizottságunk erre jogosult tagjai titkosan szavaztak. Nagy örömünkre szolgál, és jól tükrözi a megméretetett kollegáink kiváló szakmai habitusát, hogy valamennyiük messze túlszárnyalta mind az MTA Agrártudományok Osztálya, mind pedig Bizottságunk által felállított követelményrendszer határértékeit. Sikeresen szereplő kollegáink név szerint: *Kazinczi Gabriella* (habitusvizsgálók: Balázs Ervin, az MTA r. tagja és Reisinger Péter kandidátus; ülés: 2004. március 25.), *Szegedi Ernő* (habitusvizsgálók: Gáborjányi Richard és Süle Sándor, az MTA doktorai; ülés: 2004. június 7.), *Basky Zsuzsa* (habitusvizsgálók: Horváth József, az MTA r. tagja és Kuroli Géza, az MTA doktora; ülés: 2004. november 19.) és *Tóbiás István* (habitusvizsgálók: Kazinczi Gabriella, kandidátus, és Virányi Ferenc, az MTA doktora; ülés: 2004. november 19.). Itt említjük meg, hogy Kazinczi Gabriella szép sikerrel védte meg „A vírusok alternatív gazdái: gyomnövények” c. akadémiai doktori értekezését (Martonvásár, 2004. december 17.).

5.11.4. KITÜNTETÉSEK

Az 50. Növényvédelmi Tudományos Napok keretében adták át a Magyar Agrártudományi Egyesület Növényvédelmi Társasága kitüntetéseit. Bizottságunk több tagját is kitüntették. *Tóth Miklós*, az MTA doktora, a Horváth Géza Emlékérmét, *Fischl Géza* kandidátus a Linhart György Emlékérmét, *Jenser Gábor*, az MTA doktora pedig a Szelényi Gusztáv Emlékérmét vehette át. Jenser Gábort ebben az évben a Tessedik Sámuel Mezőgazdasági Főiskola (Szarvas) is kitüntette kimagasló, sokéves oktatói mun-

kájáért. *Oros Gyula* kandidátus (MTA Növényvédelmi Kutatóintézete), feltaláló, a Pharmaplant Turbo permetezőszer kifejlesztéséért a rangos innovációs kiállításon, az Eurékán (Brüsszel), aranyérmét és különdíjat is kapott. *Kőműves Tamás* alelnökünket, az MTA Növényvédelmi Kutatóintézetének igazgatóját a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta. Gratulálunk a kitüntetetteknek, és további eredményekben gazdag kutató- és oktatómunkát kívánunk!

5.11.5. A BIZOTTSÁG TUDOMÁNYTERÜLETÉT ÉRINTŐ, ÁTFOGÓ TÁVLATI CÉLKITŰZÉSEK

Az MTA Növényvédelmi Bizottság állásfoglalása a növényorvos képzés jövőjéről

Az élelmiszerek biztonsága, a környezet valamint a humán egészség védelme a fejlett világban központi kérdések. A növényvédelmet irányító felelős szakembereknek, növényorvosoknak e kérdések megoldásában központi szerep jut. Hazai képzésük számunkra sem lehet közömbös, különösen azért, mert azt jelen formájában mind Európában, mind az Egyesült Államokban követendőnek tartják. Jelenleg a növényorvos- és növényvédő mérnökképzés két oktatási formában valósul meg: egyrészt az ötéves növényorvos-, illetve a növényvédő szakirányult mérnök-képzés nappali formában; másrészt a növényvédelmi szakmérnök kétéves posztgraduális képzése révén az egyetemi végzettségű diplomás agrár-, kertész- és erdőszmérnökök számára.

A minőségi képzés iránti igény biztosítására a növényvédelmi törvény (2000. évi XXXV. tv.) és a végrehajtására vonatkozó 5/2001. FVM rendelet 13. §-a kiemelten veszélyes (I. forgalmi kategóriába sorolt) növényvédő szer felhasználását 5 éves egyetemi szintű alapképzéshez vagy egyetemi szintű szakirányú továbbképzéshez (korábban: szakmérnök), ezen belül a növényorvos diploma megszerzését minimum 600 órás szaktárgyi képzéshez köti. Az Egyesült Államokban – éppen a világon első magyar növényorvos képzés koncepciójának megismerése nyomán – jött létre növényorvos képzés 2000-ben a Florida-i Egyetemen.

A felsőoktatási törvény tervezete az orvos, állatorvos, jogász és a műszaki tudományok kivételével minden más tudományágban többlépcsős, lineáris képzést irányoz elő (BSc, MSc, PhD), így a törvény elfogadásával szükségesen módosul a jelenlegi képzés is. A törvénytervezettel és a növényvédelem oktatásával kapcsolatosan az alábbi kérdések merülnek fel:

- A tervezetben foglalt kétciklusú koncepció nem képes megvalósítani az elvárt 5 éves, szigorú logikai rendben egymásra épülő tantárgyak oktatásának követelményét, ami alapvető feltétele a növényvédő szerek biztonságos alkalmazásának, az élelmiszer-minőségi és élelmiszer-biztonsági elvárások maradék nélküli kielégítésének.
- Kellő növényvédelmi ismeretek hiányában az esetenként rendkívül toxikus növényvédő szerek szakszerűtlen felhasználása komoly veszélyeket hordoz. A növényvédő szerek alkalmazása nélkül viszont számítani kell az élelmiszereket szennyező toxinok megjelenésével, egészségkárosító hatásaival is.

- Nem megfelelő növényvédelmi gyakorlat alkalmazása esetén mezőgazdasági és élelmiszeripari termékeink kiszorulnak az Európai Unió piacairól, ami társadalmi elégedetlenséget eredményez.

Javaslatunk:

- A humán- és állatorvos képzéshez hasonlóan az eddig sikeres ötéves növényorvos képzési forma az élelmiszer- és környezetbiztonság érdekében maradjon változatlanul érvényben.
- Továbbra is maradjon fenn a más, rokon területeken egyetemi (MSc) diplomát szerzők számára a posztgraduális növényorvosi végzettség elérésének lehetősége. Ez a képzési forma azonos szintű az Európában és az USA-ban megszerezhető MBA (Master of Business Administration) képesítéssel, így az a nemzetközileg elfogadott képzési struktúrához illeszthető (DPM).
- Az új felsőoktatási törvény megalkotása előtt vegyék figyelembe a fenti speciális képzési forma sajátos helyzetét, és elképzeléseiket egyeztessék az Oktatási Minisztérium, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, az Országos Akkreditációs Bizottság, a Magyar Tudományos Akadémia és az egyetemek szaktanszékeinek és vezetőinek képviselőivel.

5.12. TALAJTANI ÉS AGROKÉMIAI BIZOTTSÁG

A Magyar Tudományos Akadémia törvényben megfogalmazott felelőssége és feladata a magyar tudomány hazai elvárásoknak és nemzetközi trendeknek megfelelő koncepcionális szakmai irányítása, koordinálása. Az MTA ezt tudományos osztályain, ill. az osztályok tudományos bizottságain keresztül érvényesíti és hajtja végre. Ebből adódik, hogy az MTA Talajtani és Agrokémiai Bizottsága (TAB) – a talajtan–agrokémia–talajbiológia–agroökológia szakterület legmagasabb szintű tudományos testületeként – felelős a tudományterület korszerű koncepcióiért, fő kutatási irányainak kijelöléséért; ajánlásokat dolgoz ki ezek prioritásaira vonatkozóan; szakmai fórumot nyújt vagy szervez ezek tudományos megvitatására; és a tudomány eszközeivel segíti a megfogalmazott célkitűzések megvalósítását.

5.12.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.12.1.1. 2004. január 20.

Napirend

- Tartamkísérletek

Az MTA Növénytermesztési, valamint Talajtani és Agrokémiai Bizottsága együttes ülést tartott, amelynek napirendjén ismételten szerepelt a hazai agrárkutatói és felsőoktatási intézmények kezelésében lévő tartamkísérletek finanszírozásának kérdése. A hazai agrárkutatók számos tartamkísérletet tart fenn, amelyek pótolhatatlan nemzeti értéket képviselnek. Alapját képezik a fenntartható talajhasználat, környezetkímélő növénytermesztés, környezet- és természetvédelem, valamint a tájgazdálkodás tudományos kutatásának. A Bizottság részletes, pontos és tételes összeállítást készített a tartamkísérletekről, s ennek alapján múltjuk, tudományos jelentőségük és egyéb gyakorlati szempontok alapján rangsorolta azokat. Az adatbázis és a vita alapján Memorandumot fogalmaztunk meg a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium számára a hazai tartamkísérletek fenntartásának és anyagi támogatásának érdekében.

5.12.1.2. 2004. február 18.

Napirend

1. Doktori ügy
2. 2004. évi munkaterv

1. Bizottság megvitatta Murányi Attila MTA Doktora cím elnyerésére vonatkozó pályázatát, amelyhez „A talajok minőségét befolyásoló tényezők jellemzése” címmel készített értekezést. A pályázatról Máté Ferenc és Blaskó Lajos készítettek előzetes bírálatot. A Bizottság megállapította, hogy Murányi Attila számos eredeti új tudományos eredménnyel gyarapította művelt szakterülete, a talajkémia fejlődését. Publikációs tevékenysége, nyelvismerete, kiterjedt nemzetközi kapcsolatai alapján a Bizottság úgy ítélte meg, hogy a pályázat kielégíti az MTA Doktora cím elnyerésének formai és tartalmi követelményeit. Ezt erősítette meg a szavazás eredménye is (91,6%).
2. A Bizottság elfogadta 2004. évi munkatervét, amelynek legfontosabb programjai
 - tudományos minősítéssel kapcsolatos feladatok;
 - III. Alpok–Adria tudományos konferencia megrendezése;
 - Talajtani Vándorgyűlés közös szervezése a Talajtani Társasággal;
 - részvétel a Magyar Tudományos Akadémia stratégiai programjaiban és tudományos rendezvényein.

Jolánkai Márton, az MTA Növénytermesztési Bizottságának elnöke tájékoztatást adott a III. Alpok–Adria tudományos konferencia megrendezéséről és annak előkészületeiről.

Szabóné Kele Gabriella a Talajtani Vándorgyűlés, Várallyay György az ESSC (European Society of Soil Conservation) IV. Kongresszusa, a 2006. évi Talajtani Világkongresszus, valamint az Eurosoil 2004 rendezvényről tájékoztatta a Bizottság résztvevőit.

5.12.1.3. 2004. november 30.

Napirend

– Doktori ügyek

A Bizottság megvitatta Biró Borbála, Csathó Péter és Lehoczky Éva MTA Doktora cím elnyerésére benyújtott pályázatát.

Várallyay György ismertette az MTA Doktori Szabályzatának a tudományos bizottságokra vonatkozó részeit, valamint az MTA Agrártudományok Osztályának az MTA Doktora tudományos cím odaítélésére vonatkozó Ügyrendjét, kritériumait, valamint a tudományos bizottságok ez irányú tevékenységére vonatkozó kötelezettségeit.

Biró Borbála pályázatához „A környezeti állapot megőrzésének, indikálásának és helyreállításának mikrobiológiai eszközei a növény–talaj rendszerben” címmel készített doktori értekezést. A pályázat előzetes bírálatát Debreczeni Béláné és Kátai János terjesztette elő. A pályázat és a vita alapján azt 88,1%-os támogatással (3 pont 10 fő, 2 pont 3 fő, 1 pont 1 fő) továbbítottuk az MTA Agrártudományok Osztályához.

Csathó Péter pályázatához „A talaj–növény rendszer tápelem-forgalmának agronómiai és környezetvédelmi vonatkozásai” címmel készített doktori értekezést. A pályázat előzetes bírálatát Győri Dániel és Loch Jakab terjesztette elő. A pályázat és a vita alapján azt 100%-os támogatással továbbítottuk az MTA Agrártudományok Osztályához.

Lehoczky Éva pályázatához „A gyomnövények szerepe a talaj–növény rendszer tápanyagforgalmában” címmel készített doktori értekezést. A pályázat előzetes bírálatát Kádár Imre és Loch Jakab terjesztette elő. A pályázat és a vita alapján azt 97,6%-os támogatással (3 pont 13 fő, 2 pont 1 fő) továbbítottuk az MTA Agrártudományok Osztályához.

A Bizottság megállapította, hogy a három pályázó eredményes tudományos, publikációs, oktatási és szakmai közéleti tevékenysége, nemzetközi (el)ismertsége egyaránt teljes mértékben kielégíti az MTA Doktora cím elnyerésének tartalmi és formai követelményeit. A Bizottság ezért mindhárom jelölt számára javasolta az MTA Doktora cím odaítélését.

Várallyay György ismertette azt az üzenetet, amelyet a **Talaj Világnapja** (december 5.) alkalmából fogalmaztak meg, s tettek közzé a hazai szakember-társadalom részére. Az üzenetet Jelentésünk egy későbbi részében teljes terjedelmében közöljük.

5.12.2. RENDEZVÉNYEK

Az MTA Növénytermesztési Bizottságával közösen 2004. január 20-án vitaülést szerveztünk a várható klímaváltozások talajtani, agroökológiai, növénytermesztési hatásainak megvitatására a változásokra történő tudatos reagálás (alkalmazkodás) tudományos alapjainak kidolgozása érdekében. Láng István és Jolánkai Márton tartottak vi-

tabevezetőt, amelyet Várallyay György „A feltételezhető klímaváltozás talajtani hatásai” címmel készített összefoglalója egészített ki. Az élénk és eredményes vita tanulmányai jól illeszkedtek a témakör kerekasztal-megbeszéléseinek sorába.

A két bizottság a témáról – a VAHAVA Program keretében – további két vitautulást is tartott 2004. október 7-én Debrecenben és november 5-én Szarvason. A debreceni rendezvényen Bizottságunkat Loch Jakab alelnök, a szarvasi rendezvényen pedig Szabó Lajos titkár képviselte. Ez utóbbi rendezvényen Bizottságunk részéről Debreczeni Béláné és Szabó Lajos tartottak korreferátumot.

A Magyar Tudományos Akadémia Közgyűlésének rendezvényei sorában jelentős volt a május 7-én megrendezett „Klíma és Környezet” egész napos ünnepi ülés, amelynek során Németh Tamás, Láng István–Harnos Zsolt–Jolánkai Márton tartottak előadást, a Várallyay György elnökletével lebonyolított tudományos szekcióülésen.

Az MTA Növénytermesztési, valamint Növényvédelmi Bizottságával közösen 2004. március 1–6-ig rendeztük meg a „III. Alpok–Adria Tudományos Értekezletet” a horvátországi Dubrovnikban. A rendezvény témája „Víz a talaj–növény rendszerben” volt. Magyarországot több mint 100 fős delegáció képviselte. A tudományos ülészakon több mint 80 előadás hangzott el, illetve poszter került bemutatásra. Mégpedig az alábbi témakörökben:

- talaj és vízkészletek; talaj, mint a legnagyobb kapacitású potenciális természetes víztároló, s így az időjárási és hidrológiai szélsőségek puffer közege;
- talajnedvesség és talajtermékenység (évjáráthatás, tápelemek biogeokémiai ciklusa; termés–termésbiztonság–termés minőség);
- a víz szerepe az agroökoszisztémák sokoldalú funkcióiban (biota, gyepek stb.);
- szélsőséges vízháztartási helyzetek (árvíz, belvíz, túlnedvesedés – aszály) talajtani, agrokémiai, agronómiai következményei és megelőzésének, szabályozásának lehetőségei;
- talajdegradációs folyamatok, mint a talaj nedvességforgalmának okai vagy következményei;
- optimális növényi tápanyagellátás lehetőségei és módszerei a talaj nedvességforgalmának (évjáratnak) függvényében;
- az agroökoszisztémák vízháztartásának növényvédelmi vonatkozásai;

A tudományos ülészakot szakmai kirándulások, valamint turisztikai programok egészítették ki, amelynek során a résztvevők meglátogatták Dubrovnik és környékének történelmi nevezetességeit, s hajókiránduláson ismerték meg az Adria Dubrovnik-környéki szigetvilágát. A rendezvény anyaga az ülés előtt igényesen összeállított, 431 oldalas gyűjteményes kötetben nyomtatásban is megjelent.

A Bizottság jelentős szerepet játszott az Európai Talajvédelmi Társaság (European Society of Soil Conservation, ESSC) IV. Nemzetközi Kongresszusának szervezésében és lebonyolításában. A Kongresszus az európai talajtani szakember-társadalom egyik legjelentősebb rendezvénye volt, amelyen több mint 20 európai ország képviselőjében közel 100 szakember vett részt. A Kongresszus fő célkitűzését „A talajvédelem egy változó Európában (Soil conservation in a changing Europe)” cím fejezte ki. A Kong-

resszus, amelynek fő szervezője az MTA Földrajztudományi Kutatóintézete, illetve Kertész Ádám, az ESSC elnökhelyettese volt, 8 tudományos szekcióban folytatta tevékenységét. A Kongresszus Kertész Ádám bevezető üdvözlése, Jose Ruiz Rubio ESSC elnök beszámolója és Várallyay György bevezető plenáris előadása („Soil conservation strategies in the extended EU”) vezette be. Ezután 8 tematikus szekcióban 43 tudományos előadás hangzott el és 63 poszter került bemutatásra az alábbi témakörökben:

- földhasználat és annak változása;
- talajerózió mérése különböző megfigyelési szinteken;
- talajerózió modellezése;
- a talajvédelem és a vízháztartás összefüggései;
- a talajdegradáció talajtani, vízgazdálkodási és szocio-ökonómiai vonatkozásai;
- helytelen földhasználat okozta eróziós folyamatok;
- talajdegradáció és sivatagosodás;
- talaj- és vízkészletek szennyeződése és ennek megelőzése, kezelése;

A Kongresszus előadásait és posztereit nyílt és élénk szakmai tapasztalatsere követte. A programot egy egész napos szakmai kirándulás egészítette ki, amelynek során a résztvevők megismerték a Balaton vízgyűjtő területének földhasználati, vízgazdálkodási és talajvédelmi problémáit, s az annak megoldására tett hazai erőfeszítéseket. Bemutatásra kerültek a térség különböző típusú eróziós problémái szántóföldön, teraszolt szőlőültetvényeken és gyepterületeken. A mesterséges esőztetési kísérletek jól előkészített bemutatóját sajnos a természetes eső zavarta meg. A kirándulás badacsonyi szőlő talajvédelmi bemutatóval, majd borkóstolóval zárult. A Kongresszus résztvevőinek elismerését nemcsak szóbeli köszönetük, hanem az azt követő időszakban számos helyen kifejezett és hangoztatott nemzetközi visszhang is tükrözte.

Közreműködtünk a MAE Talajtani Társasága által szervezett Talajtani Vándorgyűlés programjának előkészítésében és lebonyolításában. A Vándorgyűlés augusztus 24–26-ig került lebonyolításra Kecskeméten. Témája a talajt érintő degradációs folyamatok és az ellene való védelem lehetőségei volt. A bevezető plenáris előadást Várallyay György (Talajvédelmi stratégia az EU-ban és Magyarországon), Berényi Üveges Judit (A talajvédelmi politika alakulása az Európai Unióban) és Blaskó Lajos (Talajvédelmi problémák Magyarországon) tartották. Ezután a Vándorgyűlés 4 szekcióban folytatta tevékenységét:

- talajtömörödés és a talaj vízháztartásának megváltozása (5 előadás);
- szikesedés, savanyodás (4 előadás);
- talajszennyeződés (7 előadás);
- talajok szervesanyag-gazdálkodása és az erózió (8 előadás).

A szóbeli előadásokat 18 poszter bemutatója egészítette ki. A tudományos programnak szerves részét képezte a Tőserdő–Tiszásas környékére tett szakmai kirándulás, valamint a Fülöpháza–Fülöpszállás térségébe tett egész napos terepi talajszelvény-bemutató. A Vándorgyűlés anyaga a közeljövőben gyűjteményes kötetben nyomtatásban is megjelenik.

Ugyancsak részt vállaltunk a július 2–3-án Szarvason, illetve szeptember 17–18-án Szirákon megrendezésre került nagysikerű **tájökológiai rendezvényekben** is.

5.12.3. KÖZREMŰKÖDÉS AZ MTA DOKTORA CÍM ELNYERÉSÉBEN

2004-ben szakterületünkön három kollegánk védett eredményesen **MTA Doktora** cím elnyerés céljából készített doktori értekezést:

- **Michéli Erika** (február 2.) „Új diagnosztikai szemlélet a talajosztályozásban” Opponensek: Győri Dániel, Kerényi Attila, Máté Ferenc (92,6%);
- **Rajkai Kálmán** (május 12.) „Talajok vízgazdálkodása: mérés, becslés, modellezés” Opponensek: Stefanovits Pál, Fekete András, Máté Ferenc (95,8%);
- **Tóth Tibor** (december 3.) „Szikes talajok tér- és időbeni változatossága” Opponensek: Fekete József, Máté Ferenc, Blaskó Lajos (94,4%).

Murányi Attila „A talajok minőségét befolyásoló tényezők jellemzése” című értekezésének nyilvános vitájára 2005. január 18-án kerül sor.

5.12.4. A TUDOMÁNYTERÜLET TÁRGYÉVI LEGFONTOSABB TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI

- Magyarország EU-konform Talajvédelmi Stratégiájának tudományos megalapozása és részvétel Európa Talajvédelmi Stratégiájának kidolgozásában.
- Részvétel az Európai Talajtani Iroda Hálózatának (European Soil Bureau Network, ESNB) tevékenységében, amelynek kiemelt célja 2004-ben Európa Talajtani Atlaszának elkészítése volt.
- Részletes anyag összeállítása Magyarország talajainak vízgazdálkodási tulajdonságairól, vízháztartási típusairól, s azok anyagforgalmi következményeiről (7–7 tematikus térképet magában foglaló 1:100.000 méretarányú Talajtani Atlasz készítése Magyarország hét nagytájára vonatkozóan, s ezek területi adatainak összefoglalása).
- Talajtani részanyagok kidolgozása nagy országos programokhoz (Agrár-környezetvédelmi Program, Nemzeti Fejlesztési Terv, Országos Környezetvédelmi Program, Kármentesítési Program, Talajvédelmi Stratégia, Talajok és agroökoszisztémák környezeti állapotának jellemzésére szolgáló indikátorok meghatározása stb.); a Talajvédelmi Információs és Monitoring rendszer továbbfejlesztése.
- Termőhely-specifikus precíziós termesztési technológiák talajtani-agrokémiai tudományos alapjainak kidolgozása.

Az új tudományos eredmények bemutatására jó lehetőséget nyújtott a németországi Freiburgban szeptember 4–12-ig megrendezett **Eurosoil 2004 Konferencia**. A ren-

dezenyven nagy létszámú magyar delegáció vett részt, tartott nagy érdeklődéssel kísért előadásokat, mutatott be színvonalas posztereket, s vállalt jelentős szerepet a rendezvény egyéb tudományos munkájában. A magyar talajtani tudomány nagy elismerése, hogy a rendezvény 25. szimpóziumának (Talajindikátorok/Soil indicators) Prof. Dr. E. W. Blum mellett Várallyay György volt felelőse és vitavezetője. A konferencián határozat született az Európai Talajtani Társaságok Szövetségének (European Confederation of Soil Science Societies, ECSSS) megalakulásáról, s döntés született arról is, hogy a következő, III. Eurosoil konferenciát 2008-ban Ausztria rendezi néhány szomszédos ország (Csehország, Szlovákia, Szlovénia, Horvátország, Svájc) mellett hazánk közreműködésével. A rendezvényről jelen kötetben részletesebb összefoglalást közlünk.

5.12.5. ÚJ TUDOMÁNYOS KÖNYVEK

Rajkai Kálmán: A víz mennyisége, eloszlása és áramlása a talajban. MTA Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézet, Budapest, 2004. 208 pp.

Birkás Márta, Gyuricza Csaba (szerk.): Talajhasználat–Műveléshatás–Talajnedveség. SzIE MKK Földműveléstani Tanszék, Gödöllő. 177 pp.

Christel Baum, Bettina Eichler, Detloff Köppen, Martin Körschens, Hermann Kretschmer, Jakob Loch, Günther Schmitt: Bodenfruchtbarkeit im Agroökosystem. Dr. Kovac Verlag. Hamburg. 2004. 50 pp.

Környezetminőség Életminőség. (Thyll Szilárd professzor 70. születésnapja tiszteletére). (Szerk.: Jávor András, Tamás János). DE ATC Víz- és Környezetgazdálkodási Tanszék, Debrecen, 2004. október 27. 164 pp.

Pollution Processes in Agri-environment. A new approach. (Eds.: Láng, I., Jolánkai, M., Kőmíves, T.) Akaprint Publishers. Budapest. 2004. 277 pp.

5.12.6. KITÜNTETÉSEK, ELISMERÉSEK

Várallyay György: Széchenyi-Díj

Láng István: a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje a csillaggal, valamint a 21. Század Egyesület kitüntetése

Loch Jakob: a Hajdú-Bihar megye által alapított „Arany Sándor Díj” első kitüntetettje

5.12.7. A BIZOTTSÁG TUDOMÁNYTERÜLETÉT ÉRINTŐ ÁTFOGÓ TÁVLATI CÉLKITŰZÉSEK

Úgy vélem, hogy ezt legjobban a Talaj Világnapjára (december 5.) megfogalmazott üzenetünk foglalja össze:

Az emberi élet minőségének alap-jellemzői

- a megfelelő mennyiségű és minőségű egészséges élelmiszer;
- a jó minőségű víz;
- a kellemes környezet.

Mindhárom szorosan kapcsolódik az alábbi feladatokhoz:

- természeti erőforrásokkal történő fenntartható gazdálkodás;
- ésszerű földhasználat;
- talaj- és vízkészleteink minőségének megóvása;
- táj értékeinek megőrzése.

Ennek alapján fogalmazhatjuk meg üzenetünk fő mondanivalóját.

A termőföld megbecsülése, ésszerű és fenntartható használata, megóvása, az életminőség javításának egyik feltétele, ami összetársadalmi érdek.

Az élet minőségét meghatározó három környezeti elem (levegő, víz, talaj) minőségének romlása, veszélyeztetettsége – indokolatlanul – nem azonos mértékben van az általános társadalmi megítélés, aggodás, tenni akarás, cselekvőkészség homloktermében. Ennek oka a közvetlen érzékelhetőség (veszély-érzet) időbeni különbözősége és térbeli „lehatároltsága”. Következésképpen pedig a jogi szabályozottság, valamint az anyagi feltételek (társadalmi áldozatvállalás, állami támogatás) különbözősége.

Pedig a társadalom egyre inkább, egyre erősebben és egyre sokoldalúbban használja (ki) a talaj sokoldalú funkcióit, céltudatosan vagy nem is tudva róla; körültekintően vagy kizsákmányolóan; a „**fenntarthatóság**” szemléletét érvényesítve, vagy azt részben vagy teljesen figyelmen kívül hagyva, esetleg súlyos környezeti/gazdasági/társadalmi károkat/konfliktusokat okozva.

A talaj sokoldalú funkciói:

- Feltételesen megújuló természeti erőforrás.
- A többi természeti erőforrás (sugárzó napenergia, légkör, felszíni és felszín alatti vízkészletek, biológiai erőforrások) hatásának integrátora, transzformátora, reaktora. Ily módon biztosít életteret a talajbani élet-tevékenységnek, termőhelyet a természetes növényzetnek és természetett kultúráknak.
- A primér biomasszatermelés alapvető közege, a bioszféra primér tápanyagforrása.
- Hő, víz és növényi tápanyagok (és – kényszerből – hulladékok) természetes raktározója.
- A talajt (és teresztris ökoszisztémákat) érő, természetes vagy emberi tevékenység hatására bekövetkező stresszhatások puffer közege.
- A természet hatalmas szűrő- és detoxikáló rendszere.
- A bioszféra jelentős gén-rezervoárja, a biodiverzitás nélkülözhetetlen eleme.
- Földtörténeti és történelmi örökségek hordozója.

Hazánkban a **talajkészletek multifunkcionalitása** megkülönböztetett jelentőségű és **ténylegesen az életminőség egyik legfontosabb tényezője.**

Magyarország viszonylag **kedvező agroökológiai adottságokkal rendelkezik fenntartható biomassza-termelés céljára** de

- e kedvező adottságok igen nagy, gyakran kiszámíthatatlan, s így nehezen előre jelezhető tér- és időbeni változatosságot mutatnak
- szeszélyesek
- szélsőségekre hajlamosak
- érzékenyen reagálnak természeti okok miatti, vagy emberi tevékenységből adódó stresszhatásokra

A viszonylag kedvező agroökológiai adottságokat elsősorban az alábbi talajtani tényezők **veszélyeztetik:**

- talajdegradációs folyamatok;
- szélsőséges vízháztartási helyzetek
- elemek (növényi tápanyagok, szennyező anyagok) kedvezőtlen biogeokémiai körforgalma.

Ezek szabályozása a korszerű talajtan legfontosabb feladata.

Mit kell tennünk?

A fenntartható mezőgazdasági fejlődés alapjai:

1. A termőhelyi adottságok és a természeti kívánt növények termőhelyi igényeinek eddiginél sokkal jobb összehangolása:
 - jobb területi koordináció: az adott termőhelyi viszonyoknak megfelelő művelési ág és vetésszerkezet;
 - a természeti kívánt növények „alakítása” az adott termőhelyi viszonyokhoz („táj-fajták” nemesítése);
 - a termőhelyi adottságok megváltoztatása az adott növény (fajta) termőhelyi igényeinek megfelelő (agrotechnika melioráció).
2. A természeti viszonyoknak és a tájnak megfelelő méretű és alakú mezőgazdasági táblák rendszerének kialakítása megfelelő infrastruktúrával (út, faszor, vízelvezető árkok stb.) (tulajdonviszonyok rendezése, ésszerű területrendezés).
3. Talajdegradációs folyamatok (víz és szél okozta talajerózió, savanyodás, szikesezés, talajszerkezet-leromlás, biológiai degradáció) megelőzése, mérséklése.
4. A természetési folyamat során keletkező szerves anyagok minél teljesebb visszacsatolása a természetes anyagforgalom körfolyamatába (recycling).
5. A talaj felszínére jutó víz talajba szivárgásának és talajban történő hasznos tározásának elősegítése, ezáltal a talaj (éghajlati okok miatt feltételezhetően egyre gyakoribbá váló) vízgazdálkodási szélsőségeinek (aszály-belvíz) mérséklése (vetésszerkezet, vetéssforgó, talajművelés, mélylazítás, felszíni vízrendezés, öntözés).
6. A növény igényeihez, tápanyagfelvételi dinamikájához és a termőhelyi viszonyokhoz (időjárás, talajviszonyok) igazodó ésszerű tápanyagellátási rendszer (gazdaságosság, káros környezeti mellékhatások kiküszöbölése, mérséklése).
7. A talajszennyező(őd)és megelőzése, bizonyos tűrési korlátok között tartása.

Mindezért tenni kell! Szükséges egy olyan „fenntarthatóság szemléletű” társadalmi tudat és ösztársadalmi morál kialakítása, amely hajlandó erre, még akkor is, ha ez pillanatnyi egyéni érdekeivel nem egyezik, sőt ütközik!

5.12.8. EGYEBEK, JÖVŐ TERVEK

Az MTA Talajtani és Agrokémiai Bizottsága minden részterületen jelentős szerepet vállal az üzenetben megfogalmazott célkitűzések megvalósításában.

Tudományos ülésszakot szervezünk „2005 év talaja, a csernozjom” nemzetközi program keretében.

Részt veszünk az Európai Talajtani Iroda Magyarországon megrendezésre kerülő nyári iskolájának tevékenységében; Európa Talajtani Atlaszának véglegesítésében; Európa Talajvédelmi Stratégiájának továbbfejlesztésében és részleteinek kidolgozásában.

2005 szeptemberében a Nemzetközi Talajtani Unió égisze alatt szimpóziumot szervezünk a szikes talajok aktuális problémáiról.

További erőfeszítéseket teszünk Bizottságunk tagjainak, illetve szakterületünk köztestületi tagjainak tudományos előrehaladása, minősítése érdekében.

6. OSZTÁLYKÖZI TUDOMÁNYOS BIZOTTSÁGOK ÜLÉSEI, HATÁROZATAI, ÁLLÁSFOGLALÁSAI ÉS RENDEZVÉNYEI

6.1. AGRÁRTÖRTÉNETI ÉS FALUSZOCIOLÓGIAI BIZOTTSÁG

6.1.1 BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

6.1.1.1. 2004. február 16.

Helyszín: a Magyar Mezőgazdasági Múzeum tanácsterme

Napirend

- Szélsőséges időjárás kivédése

A Bizottság ülésén részt vett Láng István akadémikus, Csete László és Varga Haszonits Zoltán. Láng akadémikus tájékoztatta a Bizottság tagjait „A szélsőséges időjárás események szakterületi hatásainak értékelése” c. témáról. Fölkérte a Bizottság tagjait arra, hogy agrártörténeti megközelítésben szóljanak hozzá, tegyenek javaslatokat a szélsőséges időjárás körülményekhez való alkalmazkodás ügyében. Így pl. az egyéni, illetve faluközösségi tartalékolásról (vetőmag, pénzügyi alap stb.), a korábban alkalmazott termelési-technológiai megoldásokról.

A hozzászólások során elhangzott fontosabb megállapítások:

A felszólalók fölhívták a figyelmet arra, hogy a viszonylag kisterületű Magyarország esetében a vizsgálatot ki kell terjeszteni magára a régióra is; a vizsgálatkor a múlt és a közelmúlt öntözési tapasztalatait is figyelembe kell venni; az agrártradíciók önmagukban nem jelenthetnek megoldást, az agrárcivilizáció erősítésére is szükség van, amelynek feltétele a fegyelem, a szaktudás, a szociális érzékenység.

A klimatikus változások végigkísérték a mezőgazdasági termelés történetét, azaz nem új keletű a jelenség. A korábban (a XIX. század előtt) a sajátos földhasználati rendszer, az ún. nyomásos gazdálkodás egyfajta védelmet nyújtott, hiszen a falu határában dűlönként elhelyezkedő földdarabok más és más adottságokkal rendelkeztek. A Tisza, a Duna és mellékfolyóinak XIX. századi szabályozása következtében megszűnt az a korábbi állapot, amely biztosította a tavaszi áradások után itt maradó vízfelesleget, mint tartalékot az aszályos nyarakra. Vissza lehetne adni a ermésznek a gátak által elhódított terület egy részét, s helyette öntözővizet nyerhetnének.

Magyarországon még a termelési rendszerek kialakításánál sem foglalkoztak az öntözéssel, drága vízdíj miatt (a mezőgazdasági kisüzemek számára az öntözés még inkább költséges). A magyarországi vízgazdálkodás a nagyüzemek megszűnése miatt szétesett. A vízgazdálkodás összetett, agrárökonómiai, gazdasági és földtulajdonlási kérdés. A megoldások kapcsán figyelemmel kell lenni a szoláris energia hasznosítására, a szárazságtűrő növények termesztésére. A magyar állatfajták jó adaptációs

készséggel bírnak; fontos kutatási irány kell legyen az időjárás frontok és az állatok viselkedésének kapcsolata. A magyar agrártermelőkre az adaptáció a jellemző, ez esetben is fontos a pozitív nyugat-európai minták átvétele, hazai körülményekhez való igazítása.

Romány Pál összegezte a Bizottság munkaprogramjáról megfogalmazottakat. Hangsúlyozza, hogy a Bizottság tekintse át az agrártörténeti szakirodalom helyzetét. Emlékbizottság felállítását javasolja az 1945. évi földosztás 60. évfordulójára.

6.1.1.2. 2004. június 4.

Helyszín: Kertészeti Egyetem tanácsterme

A Bizottság meghallgatta Estók János előadónak az agrártörténeti kutatások helyzetéről, illetve Fehér Györgynek a Mezőgazdasági Múzeumban végzett tudományos tevékenységéről tartott beszámolóját. A hozzászólásokban a bizottsági tagok és a meghívott vendégek az agrártörténeti és az agrárszociológia fontosságát hangsúlyozták az agrárszakoktatásban, amelyet a hallgatók történelmi előképzettségének hiányossága nehezít. Többek véleménye szerint szükséges lenne egy korszerű agrártörténeti felsőoktatási tankönyv megírása, illetve az agrártörténeti dolgozatoknak az egyenértékűsége az agrártudományiakéval. Kiemelték az agrártörténeti munkáknál, hogy a leíró jelleg helyett az elemző szempont érvényesüljön. Különös figyelmet kell szentelni a háttudományoknak.

A Bizottság tagjai kiemelték a Magyar Mezőgazdasági Múzeumnak a múltban és a jelenben betöltött szerepének fontosságát az agrártörténeti emlékek gyűjtésében és feldolgozásában. A múzeumnak erősíteni szükséges más intézményekkel (akadémiai intézetekkel, egyetemekkel) való együttműködését, illetve ki kell használnia az európai uniós csatlakozásban rejlő lehetőségeket.

6.1.1.3. 2004. október 26.

Helyszín: a Magyar Mezőgazdasági Múzeum tanácsterme

Napirend

Fontosabb megállapítások, bejelentések: tájékoztató a FAO Élélmezési Világnapja alapításának jubileumi megemlékezéséről. Beszámoló az 1945. évi földosztás 60. évfordulója megünneplésének előkészületeiről. Fölhívás a Bizottsági ülést követő „A magyar agrártudomány és a világélélmezés” című konferenciára, amelyet a Bizottság a Magyar Mezőgazdasági Múzeummal közösen szervezett.

6.1.2. RENDEZVÉNYEK

A Szent István Egyetemmel közösen *Darányi Ignác Tudományos Napot* rendeztünk Gödöllőn március 9-én. A 19. századi agrárpolitikai változásokat és következményeit több előadó tárgyalta. Az egyetem a rendezvény egy-két évenkénti ismétlését, folytatását kérte.

A Magyar Tudomány Napja és a FAO Élelmezési Világnapja alkalmából október 26-án rendezett *A magyar agrártudomány és a világelelmezés* című konferencia elnöki tisztét Horn Péter akadémikus és Romány Pál elnök látta el. Orosz István: Magyar agrártermékek Európa piacain a 18–19. században; Balla László: A magyarországi növénynevelés és a világszínvonal; Csoma Zsigmond: A magyarországi szőlészet-borászat jelesei és szerepük a világban; Horn Péter: A magyarországi állattenyésztés és géntechnológia a nemzetközi versenyben; Woynárovich Elek: Halgazdaság-halbiológia és a világelelmezés; Fehér György: A magyar agrárszakoktatás és kísérletügy 19. századi európai kapcsolatai; Molnár József: Agrárszakoktatásunk nemzetközi kapcsolatai és jövője c. előadásai hangzottak el.

A konferenciát meglátogatta a FAO regionális igazgatója, Maria Kadlecikova asszony.

6.1.3. ÚJ TUDOMÁNYOS KÖNYVEK

A Bizottság köszönetet mond azért, hogy az Agrártudományok Osztálya az *Agrártörténeti Szemle* megjelenését 900 000 Ft-tal támogatta és hasonló összeggel járult ahhoz a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium is.

A Bizottság tagjai közül többen, Balla László: A magyar búzatermesztés története; Fehér György: Egy koncepciózus földművelésügyi miniszter; Darányi Ignác; Fülöp Éva: A képzett rendi ellenőrzés kialakulása a bencés kongregáció birtokain; Gunst Péter: Magyarország bekapcsolódása a modern európai gazdaságba; Halmai Péter: Agrárátalakulás, tőkeelépülés, beruházások; Hoffmann Tamás: Földművesek, parasztok, nincstelenek; Kaposi Zoltán: Egy mezőváros történeti modellváltásai Magyarországon az utolsó 300 évben; Nagy Marianna: Adatok a magyar mezőgazdaság jövedelmi viszonyainak vizsgálatához a 20. század elején; Novák László Ferenc: Nagykovács tanyavilága - közlelről; Szávai Ferenc: A nemzeti jövedelem és –vagyon összetétele a XX. század elején; Tóth Pál Péter: „Kijutni a tűzvonalból”; Varga Zsuzsanna: Útkeresés a termelősövetkezeti szektorban az 1960-as években; Zsarnóczai J. Sándor: Sövetkezetek az Európai Unióban című tanulmányával tisztelgett a Falvak, földek, földművesek. Agrárpolitikai, agrártörténeti, településfejlesztési tanulmányok (szerk. Pócs Gyula. Agroiinform Kiadó. Bp., 2004.) c. ünnepi kötetben a 75. éves Romány Pál előtt.

6.1.4. A BIZOTTSÁG TAGJAINAK 2004-BEN MEGJELENT KÖNYVEI

Csoma Zsigmond: Magyar történeti borkalendárium. Mezőgazda Kiadó. Bp., 2004. 202.

Csoma Zsigmond: Magyar borkóstolási szokások. (könyvfejezetek) Mezőgazda Kiadó. Bp., 2004.

Fehér Dezső–Jávorka Levente: A magyar állattenyésztés nagyjai. Agroinform Kiadó. Bp. 2004. 238.

Pócs Gyula: (szerk.) Falvak, földek, földművesek. Agrárpolitikai, agrártörténeti, településfejlesztési tanulmányok. Agroinform Kiadó. Bp., 2004.

Estók János: Magyarország története 1849–1914. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2004. 352.

J. Estók–Gy. Fehér–P. Gunst–Zs. Varga: History of Hungarian Agriculture and Rural Life. Argumentum Kiadó–Magyar Mezőgazdasági Múzeum. Bp. 2004. 294. pp.

Gazdag László: Átváltozások az Elbától keletre és nyugatra. Szenci Molnár Kiadó, Budapest, 1994.

Gazdag László: A hárompólusú világ erővonalai. (Társszerzőként.) Krónika Kiadó–Pécsi Tudományegyetem. Pécs, 2002.

Gere Tibor–Gere Zs.: Gazdasági állatok viselkedése IV. A sertés viselkedése. Szaktudás Kiadóház. Budapest, 2004. 104.

Tóth Pál Péter (szerk.) Külföldiekkel vagy idegenekkel... (KSH Népességtud. Kut. Int. kut. jel., 76.) KSH Népességtudományi Kutató Intézet. Budapest, 2004. 184.

Pölsökei Ferenc: Deák Ferenc utolsó éve. Éghajlat Kiadó. Bp., 2004.

Romány Pál: „Akié a föld, a fű, a víz, azé minden”. In: Magyar jelentés-árnyalatok. Szerk. Ördög Szilveszter. XXI. Század Társaság–Kossuth K. Bp. 2004.

Szávai Ferenc: Az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásának következményei. Az államutódlás vitás kérdései. Pécs, 2004. 334.

6.1.5. KITÜNTETÉSEK, EGYÉB ELISMERÉSEK

Mádl Ferenc köztársasági elnök úr meghívta Bizottságunk elnökét az általa vezetett delegációba, amely Rómában részt vett az Élelmezési Világnap programjában.

Orosz István az MTA levelező tagja lett.

Romány Pál: Köztársasági Érdemrend Középkereszt;

Romány Pál: MTA Regionális Kut. Közp., Pécs – Tudomány Mécsese;

Romány Pál: NyME Sopron – c. egyetemi tanár.

6.1.6. EGYEBEK

A Bizottság kezdeményezte a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszterrel egyetértésben az 1945. évi földosztás 60. évfordulójának méltó megünneplését. A Bi-

zottság elnöke és több tagja részt vesz az 1945. évi Földreform Emlékbizottság munkájában, és 2005. március 11-én a földosztás 60. évfordulója tiszteletére emlékülést rendez.

6.2. ÁLLATKÍSÉRLETI TUDOMÁNYOS BIZOTTSÁG

A Bizottság 2004-ben 3 ülést tartott:

- április 6.
- június 21.
- október 18.

Az üléseken más időszzerű ügyek mellett fő kérdésként napirendre került az „Állásfoglalás” és „Ajánlások” összeállítása, egyeztetése, és végső megfogalmazása, jóváhagyásra való felterjesztése. A véglegesnek tűnő anyagot megvitatásra megkapták az élettudományokkal foglalkozó osztályok. Az Agrártudomány és az Orvostudományok Osztálya osztályülésén az Állatkísérleti Tudományos Bizottság (AKTB) elnökének jelenlétében meg is tárgyalták és jóváhagyták, illetve hozzájárultak az „Állásfoglalásnak” és „Ajánlásoknak” a Magyar Tudományban való közzléséhez, illetve más helyeken való ismertetéséhez. Így napirendre került az FVM keretében működő Állatvédelmi Tanácsadó Testület, illetve annak Állatkísérleti Etikai Bizottságának ülésein és döntés született, hogy minden állatkísérleti engedélyt kérő megkapja a Magyar Tudományban ez év márciusban megjelenő anyagot. Tekintettel az ügy fontosságára, célszerűnek látjuk az AKTB „Állásfoglalást” és „Ajánlásait” e jelentés mellékleteként az Osztály kiadásában is megjelentetni.

Melléklet

I. Az MTA osztályközi Állatkísérletes Tudományos Bizottságának álláspontja az állatok tudományos célra történő felhasználásáról (Állásfoglalás)

Az MTA felismerve az állatkísérletekkel kapcsolatos tudományos és társadalmi igényeket, Kovács Ferenc akadémikus javaslatára létrehozta az osztályközi Állatkísérleti Tudományos Bizottságot (AKTB), mely az élettudományokkal foglalkozó osztályok (Agrár-, Orvosi- és Biológiai Tudományok) javaslata alapján úgy alakult meg, hogy benne az osztályok, az érdekelt egyetemek, a gyógyszeripar és az állatvédelem tudományos képviselői kaptak helyet. A Bizottság jelenlegi összetétele a következő: elnök Bertók Lóránd, alelnök Furka István, titkár Nagy György, tagok: Anderlik Piroška, Babinszky László, Boros Mihály, Csányi Vilmos, Fekete Sándor, Gyertyán István, Kállai László, Makara B. Gábor, Nagy Béla, Németh Péter, Rosivall László, Róth Erzsébet, Sándor Péter, Sebestyén Gyula, Szabó Gyula, Timár József, Visnyei László.

Az állatkísérletek az életjelenségek, a kórtani történések és a gyógykezelések lehetőségeinek vizsgálatokor nélkülözhetetlen eljárások voltak és jelenleg is azok. Tulaj-

donképpen minden nagy élettani, kórtani és gyógyszeres felfedezés állatkísérletekhez kötött. Az állatkísérletekkel egyidejűleg indultak el az állatok védelmét szorgalmazó mozgalmak. E mozgalmak szélsőséges irányzatai már nem egyszer az összes állatkísérlet betiltásáért szálltak síkra. Így e kérdés társadalmi gonddá vált, mellyel foglalkozni kellett. Az első állatvédelmi törvényt 1770-ben az angol parlament hozta. Az EU-ba való belépésünk szükségessé tette a régebbi tagállamokban érvényben lévő állatvédelmi törvény honosítását. Így született meg a magyar állatvédelmi törvény, még taggá válásunk előtt, mely hibái ellenére megteremtette az állatkísérletek szabályozásának, engedélyezésének törvényes feltételeit. Mára már kialakult az engedélyezések rendje, mely alapján megfelel az ún. Európai Konvenciónak. Bizottságunk állandó kapcsolatot tart fenn a törvény végrehajtását segítő, a Földművelés- és Vidékfejlesztési Minisztérium hatáskörébe utalt Állatvédelmi Tanácsadó Testülettel, illetve az Állatkísérleti Etikai Tanáccsal.

A számítástechnika gyors fejlődése sokakban, világszerte azt a hitet keltette, hogy állatkísérletekre nem lesz szükség, mert modellekkel ezek helyettesíthetők lesznek. Számosan igyekeztek ezt a szép gondolatot igazolni. Az állatvédők támogatásával, részvételével alakultak is olyan szervezetek, melyek a számítógépes modellezést – az állatkísérlet helyettesítő eljárást, mint célt – tűzték zászlajukra. Sajnos e szép tervek nem valósíthatók meg maradéktalanul, mert vannak olyan kérdések, melyekre elfogadható választ csak állatkísérletekből lehet kapni. Az AKTB alaposan megvizsgálva ezt a kérdést, megfogalmazta álláspontját és a kutatók részére szóló ajánlásait, melyeket az élettudományokkal foglalkozó tudományos osztályok (Agrár-, Orvosi, Biológiai) jóváhagyása után most itt közreadunk.

II. Az MTA osztályközi AKTB álláspontja az állatok tudományos célra történő felhasználásáról

(Ajánlás)

Az állatok felhasználásával végzett tudományos kutatások iránt a társadalom érdeklődése megnőtt, ezért a Magyar Tudományos Akadémia szükségesnek látja, hogy ebben az ügyben egyértelműen kifejtse álláspontját.

A környező világ megismerése az emberi léttől elválaszthatatlan tevékenység. Ennek egyik különösen fontos területe az élet és az élővilág kutatása. Az élettudományok által feltárt ismeretek egyaránt szolgálják az emberi egészség és életminőség javítását, az emberi faj és a bioszféra kölcsönhatásainak megértését. Az életjelenségek végső soron, megbízhatóan csak élő szervezetekben tanulmányozhatók, ezért az élettudományok nem nélkülözhetik az állatkísérleteket.

Az orvostudomány az élettudományoknak az az ága, amelynek célja az emberi egészség védelme, az emberi élet minőségének a javítása: tudományos alapját szolgáltatja az orvosi gyógyító és megelőző munkának. Az orvostudományi kutatásokat azonban korlátozza az az erkölcsi elv, hogy emberen kísérleteket nem, vizsgálatokat is csak korlátozottan, indokolt esetben és körültekintően lehet végezni. Az Orvosi Világszö-

vetség által kiadott „Helsinki Nyilatkozat” értelmében az emberen végzett klinikai vizsgálatokat, így például új gyógyszerek vagy műtéti eljárások kipróbálását, előzetesen állatokon nyert adatokra kell alapozni.

Állatok felhasználására szükség van az emberi és állati egészséget védő toxikológiai vizsgálatokban is. Környezetünkbe folyamatosan nagyszámú anyag kerül, amelyeket emberi szükségletek kielégítésére az ipar állít elő. Az új vegyületek kibocsátás előtti ártalmatlansági vizsgálata elengedhetetlenül szükséges a társadalom védelme szempontjából.

Állatokon végzett kutatások nem csak közvetlen gyakorlati (például gyógyító, vagy mérgezés megelőző) célokat szolgálnak. Az ún. alap kutatások eredményei, amelynek révén megismerjük az élő szervezetek működését és az élőlényekben található anyagok jellemzőit gyakran csak hosszabb idő múlva hasznosíthatók a gyakorlatban. Nyilvánvaló azonban az ilyen kutatások szükségessége, mert ezek alapozzák meg az alkalmazások lehetőségét.

Az ember azonban nemcsak megismerő tevékenységében egyedülálló, hanem abban is, hogy erkölcsi érzékkel is rendelkezik, amely képessé teszi arra, hogy ne csak saját érdekét tekintse, hanem azt is figyelembe vegye, ami ettől függetlenül helyes lehet. Az szakembernek felelősséget kell viselnie az általa tartott, és neki szinte teljes mértékben kiszolgáltatott állatok életéért, és ez a felelősség magában foglalja azt az erkölcsi kötelességet, hogy az állatoknak a kísérletek során a lehető legkisebb fájdalmat okozzon. Az AKTB elfogadja az állatok tudományos célra történő felhasználásának ésszerű korlátozását, és támogatja az állatok felhasználását helyettesítő módszerek kifejlesztésére irányuló orvos-biológiai kutatásokat, de az állatkísérleteket nélkülözhetetlennek tartja.

Az emberiség fennmaradása ma még nem képzelhető el állatok felhasználása nélkül. Ezeknek túlnyomó többségét, 95%-át, táplálékként fogyasztjuk el, de hosszú távú létezésünk szempontjából ugyanilyen fontossággal bír az a három-ezrelék – többségében erre a célra kitenyészített és szaporított – állat, melyet tudományos kutatásokhoz használunk fel. Az orvostudomány, beleértve alaptudományait is, a betegségek, az általuk okozott szenvedés és a halál ellen küzd, ezért nemcsak hasznossága, hanem erkölcsi alapja is kikezdhethetetlenül szilárd, mivel az emberi élet fontosságát minden más megelőző helyre teszi.

Az MTA-AKTB állatkísérleti ajánlásai

- Az állatok szállítása, gondozása, tartása, takarmányozása és felhasználása legyen összhangban az állatvédelmi törvény előírásaival.
- Állatok felhasználásával járó kutatásokat úgy kell tervezni és végrehajtani, hogy azok az emberiség javát szolgáló tudást gyarapítsák.
- A kutatónak erkölcsi kötelessége minden vizsgálatot állatkíméleti szempontból is kifogástalanul tervezni és végezni.

- A kutatónak és a személyzetnek megfelelően képzettnek kell lennie. Élő állatokkal kapcsolatos képzés, továbbképzés foglalja magába az állatok helyes gondozásának a velük való emberséges bánásmódnak az elsajátítását is.
- Az állatok tartását, táplálását és gondozását olyan szakember felügyelje, aki kellően képzett, tapasztalt a kísérleti állatokkal való bánásmódban.
- Tudományos célra az értékelhető eredményekhez szükséges számú állatot kell használni. Ahol lehetséges és ésszerű, alkalmazandók az élő állatot helyettesítő módszerek, pl. matematikai modellek, in vitro rendszerek, stb.
- Az állatok felhasználása során el kell kerülni az indokolatlan fájdalomkókozást. A kutatóknak abból kell kiindulniuk, hogy olyan eljárások, amelyek fájdalmat okoznak emberben, ugyanezt idézheti elő állatokban is. Ha a vizsgálat során az állatot hosszantartó és káros hatás éri, az újabb vizsgálatra felhasználni nem szabad.
- Állatok felhasználásával folyó kutatások kizárólag a Munkahelyi Állatkísérleti Bizottság hozzájárulásával, az FVM Állatvédelmi Tanácsadó Testületének Állatkísérleti Tudományos Etikai Tanácsa jóváhagyásával és ennek alapján az illetékes állategészségügyi hatóság engedélyével folytathatók.
- Az MTA köztestületi tagjai és munkatársai nem köthetnek olyan kutatási szerződést, továbbá nem vehetnek részt olyan kutatómunkában, amely ezeknek az erkölcsi elveknek nem felel meg.

6.3. BIOMETRIAI-BIOMATEMATIKAI BIZOTTSÁG

6.3.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

6.3.1.1. 2004. március 9.

Napirend

1. Szeidl László: Biometria a felsőoktatásban
2. Harnos Zsolt: Az MTA klímaváltozással kapcsolatos projektjének ismertetése
3. Egyebek

1. A Biometria alkalmazása a szaktudományokban egyre nagyobb szerepet kap, ami megköveteli azt, hogy az a felsőoktatási szakokban és a doktorképzésben is tükröződjön. A hagyományos szakoknál kialakult egy konszolidált helyzet, amivel nem vagyunk elégedettek, de a múlthoz képest előrelépést jelent.

Az új típusú BSc-MSc-PhD képzésre való áttérés nagy veszélyeket rejt magában, mert a BSc gyakorlatorientált kimenetet céloz meg, ami nem kedvez a matematikai módszertani tárgyakkal. Ez a hiány az MSc képzésben nem biztos, hogy pótolható.

A Biometriai-Biomatematikai Bizottság elhatározta, hogy figyelemmel kíséri a szakalapításokat, s ahol kell és lehet érvényesíti a szakmai szempontokat.

2. A klímaváltozás a nemzetközi kutatások középpontjába került. Magyarországon Láng István akadémikus kezdeményezésére és vezetésével indult a VAHAVA projekt (Változás-Hatás-Válaszadás). A kutatások jelentős mértékben támaszkodnak az előrejelzésekre, folyamatok szimulálására, statisztikai elemzésekre. Módszertani megfontolások alapján a biometria is jelentős szerepet kaphat a kutatásokban, ezért érdemes azokat nyomon követni, s ahol lehet bekapcsolódni.

6.3.1.2. 2004. október 12.

Napirend

1. 2004. év eseményeinek áttekintése
2. 2005. év tervezett rendezvényein való részvétel
3. Egyebek

6.3.2. RENDEZVÉNYEK

A Biometriai-biomatematikai Bizottság tagjai több rendezvényen vettek részt szervezőként, előadóként.

Az MTA Agrártudományok, Biológiai Tudományok, Földtudományok, Műszaki Tudományok Osztálya közös szervezésében zajlott „Klíma és Környezet” c. Konferencián elhangzott előadás:

Láng István, Harnos Zsolt, Jolánkai Márton: Alkalmazkodási stratégiák klímaváltozás esetére: nemzetközi tapasztalatok – hazai lehetőségek

Az MTA Biológiai Tudományok Osztálya és a Fizikai Tudományok Osztálya által szervezett „Populációdinamikai modellezés és fajközösségi mérőszámok” c. előadóülésén elhangzott előadások:

Farkas Miklós: K-stratégia és r-stratégia versengése (a zipzár és a tépőzár bifurkáció)

Izsák János: Diverzitási Indexek újabban leírt statisztikai tulajdonságai

Tóthmérész Béla: Mozaikosság mérése és szerepe ökológiai folyamatokban

Erősödő kapcsolatot építettünk ki a Klinikai Biostatistikai Társasággal és a Magyar Agrárinformatikusok Szövetségével (MAGISZ).

6.3.3. NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

Részvétel az International Biometric Society (IBS) munkájában.

6.3.4. KÜLFÖLDI OKTATÓK PHD PROGRAMOKBAN

Dieter Rasch a Wageningeni Agrártudományi Egyetem professzora 2004. május 3–7. között kísérlettervezések témakörben tartott egyhetes intenzív kurzust több egyetem PhD hallgatói számára.

6.4. MARKETING BIZOTTSÁG

Albizottságok:

- Általános Marketingelméleti Albizottság
- Agrármarketing és Árutechnológiai Albizottság
- Logisztikai Albizottság

A munka súlypontja az albizottságokra helyeződött s nagyrészt rendezvények formájában valósult meg.

6.4.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

Marketing Bizottság

6.4.1.1. 2004. február 5.

Napirend

1. A Marketing Bizottság IX. osztályhoz kapcsolódásának megvitatása.
2. A Marketing Bizottság 2003. évi tevékenységének beszámolója és a 2004. évi tervek.
3. A Marketing Bizottság tagjainak publikációs tevékenysége 2000–2002. és a folyóiratok rangsorolása az MTA doktora cím habitus vizsgálata során.
4. Az MTA IV. Osztály és a Marketing Bizottság közös rendezvénye 2004. március 11-én.
Az ülésen 15 bizottsági tagon és a meghívotton túl részt vett 6 fő köztestületi tag is.

A Marketing Bizottság új ügyrendjének kidolgozását előkészítő bizottság elnöke beszámolt a lehetséges alternatívákról. Egységes volt az álláspont, hogy a jövő generáció akadémiai elismerése érdekében is, a közgazdasági területen PhD-t szerzett kol-

légák akadémiai elismerésére a IX. osztályon kell lehetőséget biztosítani. Ennek érdekében meg kell tenni a lépéseket a Bizottság átszervezésére, hogy a 2005–2008. évi ciklust már az új szervezeti felépítésben kezdjük el.

A IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának alelnöke beszámolt arról, hogy miként működnek a köztestületek és a tudományos bizottságok az osztályon. Az albizottsági elnökök elmondták, hogy milyen elképzeléseik vannak a szervezeti változásokról. Ennek alapján a legvalószínűbb forgatókönyv az, hogy az Agrármarketing Albizottság csatlakozik az Agrárközgazdasági Bizottsághoz. A Marketingelméleti Albizottság a IX. Osztály keretében létrejött Marketing Bizottsággá alakul át. A Logisztikai Albizottság sorsa kérdéses, hiszen tagjai között az agrár és közgazdasági fokozatot szerettek mellett a műszaki tudományok képviselői is megtalálhatók. További tárgyalások szükségesek annak tisztázására, hogy a tagok hová jelentkeznenek be legszívesebben, mint köztestületi tagok.

A Marketing Bizottság tagjainak publikációi alapján a résztvevők ajánlásokat fogalmaztak meg arra vonatkozóan, hogy a doktori habitusvizsgálatoknál milyen súllyal vegyenek figyelembe egyes szaklapokat. Megfogalmazódott egy javaslat egy elektronikus marketing szaklap indítására vonatkozóan is.

Általános Marketingelméleti Albizottság

6.4.1.2. 2004. november 26-27.

Az Albizottság kétnapos vitáülésére Miskolcon, a Miskolci Egyetem Marketing Intézetében került sor.

Napirend

1. Marketingtudomány és fejlődése – szakmai vita
2. A felsőoktatás képzési reformja kapcsán
 - Kereskedelem és marketing – alapképzési szak
 - Marketing a mester-szakok terepén – közös érdekek megvitatása
3. www.marketingtudomany.hu – új folyóirat létrehozásának kérdései
4. Terminológiai Bizottság további működése

Résztvevők: Bauer András, Berács József, Dankó László, Deli Zsuzsa, Hetessy Erzsébet, Hofmeister Tóth Ágnes, Józsa László, Kandikó József, Komáromy Nándor, Lehota József, Orosdy Béla, Piskóti István, Simon Judit, Szabó László, Szennyessy Judit, Totth Gedeon, Tóth Tamás, Veres Zoltán,

A vita összefoglalása:

1. Marketingtudomány és fejlődése – szakmai vita

A napirendi ponthoz *előzetes vitaindító* cikket és egy ppt. bevezetőt állított össze Piskóti István, melyben megfogalmazta marketing tudományelméleti elemzésére épülően, a tudományosság kritériumait, s a marketing e megközelítésre épülő értékelését. A nemzetközi szakirodalmi elemzésekre épülően felvázolta a marketing elmélet, a marketing menedzsment változásának megragadható elemeit, a szerző által érzékelt fejlődését, állást foglalva a marketing paradigma módosulásairól.

A vitában mindenki kifejtette véleményét, kiegészítve, vitatva az indító szakmai anyag megállapítását, keresve a választ az ott megfogalmazott kérdésekre. A legfontosabb megállapítások érintették, hogy

- a Kotler, Meffert nevéhez köthető, gyakran leegyszerűsített *marketing-elméleti fejlődési vonulat vitatható*, valójában vélhetően sokkal differenciáltabb a kép,
- a marketing megközelítései között egyre *jelentősebb szerepet játszik a pszichológiai, fogyasztói magatartás orientált, a modern iparágelemzésekre, a játékelméletre épülő megközelítések, vagy éppen a társadalmi marketing,*
- a marketinget sem kerülik el a „*divathatások*”, rendre születnek az új, divatos megközelítésre épülő cikkek, publikációk, könyvek, pl. erőforrás-, tudásalapú megközelítés, (resource-based view, knowledge-based view), s nem ritkák a *felületes marketing-megközelítések sem,*
- a marketing tudomány-jellege kapcsán többen felvetették, s elemezték az *alapkérdéseket:* a tárgyát, a tudományos közösség, a történetileg változó önálló módszertan, igazolt ismeretek halmazának meglétét, a marketing tudományok rendjébe való besorolását,
- számos dilemma vetődött fel *a múlt és jövő kapcsolata, az előrejelezhetőség, s ismételmelhetőség kapcsán, a nemzeti, regionális paradigma lehetősége vonatkozásában is*
- mindezek alapja a csere, a csere mechanizmusának vizsgálata, de természetesen a *marketing módszertana változik, differenciálódik, fontos vizsgálni a történetiséget,*
- felmerült a vitában a marketing *elmélete és gyakorlati kapcsolódása* közötti el-
lentmondás megléte,
- sőt a marketing-tudomány gyengésege következtében annak *veszélye is, hogy más aktív menedzsment-tudomány integrálja tárgyát, területeit,*
- a vitában közös nevezőként megerősítésre került a marketing tudomány-jellege, az integratív, differenciált, korszerű tudományos megközelítések érvényesülésére törekvés szükségessége, a hazai és nemzetközi marketing történetisége vizsgálatának fontossága,

A jelenlévők támogatták azt a Szennyessy Judit javaslatot, hogy kerüljön alapításra a magyar marketing elmúlt évtizedei emlékeit összegyűjtő, bemutató archívum, melynek elhelyezésére a MÜTF szolgálna.

A marketing történetét, elméleti iskoláit elemző közös kutatási program indítását is támogatták a jelenlévők. (PhD programokban, mesterszakok számára)

2. napirendi pont:

A felsőoktatás képzési reformja kapcsán

- Kereskedelem és marketing – alapképzési szak
- Marketing a mester-szakok terepén – közös érdekek megvitatása

A vitában sokan mondták el véleményüket a „bolognai folyamat” hazai megvalósításáról, a készülő felsőoktatási törvény ellentmondásairól, melynek célja alapvetően a magyar felsőoktatás nemzetközi versenyképességének a növelése, a piaci folyamatok erőteljesebb érvényesítése kell, hogy legyen.

3. napirendi pont

www.marketingtudomany.hu – új folyóirat létrehozásának kérdései

A 2004-ben elindult elképzelést támogatva az albizottság tagjai megbízták a konkrét előkészítést végző felelősöket, létrehozva a Marketingtudomány internetes folyóirat szerkesztőségét, azzal, hogy a feladatok meghatározása után, szükség szerint kerüljön kibővítésre:

Elnök: Tomcsányi Pál akadémikus

Szerkesztő: Piskóti István

Szerkesztőbizottság: Bauer András, Berács József, Lehota József, Józsa László, Rekettye Gábor, Szennyessy Judit, Veres Zoltán.

A folyóirat internetes megjelenítésére bemutatott tematikus felépítést a résztvevők az alábbi kiegészítésekkel fogadták el,

- kerüljenek bemutatásra a Doktori iskolák,
- a MMSZ rendezvényei, eseményei is jelenjenek meg,
- kutatási ösztöndíjak figyelése, linkek elérhetősége is épüljön bele,
- folyóirat-figyelés is illeszkedjen hozzá,
- a MOK (Marketing Oktatók Klubja) hírei, felhívásai is jelenjenek meg.

A kétnapos vitaülésen szó volt még a Kürthy-émlékdíj következő évi meghirdetése kapcsán a kategóriák, témák specifikációjának felülvizsgálatáról, a kutatói-oktatói kategóriában a 35 éves korhatár érvényesítéséről.

Logisztikai Albizottság

A Logisztika Albizottság 2004-ben egy elnökségi ülést tartott. Ezen megtárgyalta az albizottság éves programját és az albizottság lehetséges jövőjével kapcsolatos alternatívákat. A titkár előkészítette a publikációs munkához kapcsolódó adatgyűjtő, bekérő és nyilvántartó lapot.

6.4.2. RENDEZVÉNYEK

Marketing Bizottság

6.4.2.1. Nagyrendezvény

A) 2004. március 11-én délelőtt: Tomcsányi Pál 80. születésnapja alkalmából felolvasó ülésre került sor, MTA Díszteremben „A kutatási módszerek fejlesztése a piactudományok tapasztalatai alapján” címmel.

Levezető: Horn Péter, osztályelnök és
Cselótei László akadémikus

Előadás: Tomcsányi Pál akadémikus, a MTA Marketing Bizottság elnöke
Általános kutatómódszertan a doktorképzésben, távoktatási, szaknyelvi, tananyagfejlesztési tapasztalatok és testamentum.

Korreferátumok:

Berács József: A piaci folyamatok (piacorientáció) tudományos értelmezése a prosperitás egyik pillére

Hoffmann István: A marketing megjelenése az oktatásban és a tudományos közéletben

Szendrő Péter: A kutatás módszertani fejlesztése, mint tapasztalatok átadása és átvétele

Neszmélyi Károly: A gazdasági és természettudományok ötvözése a biológiai alapok értékelésében

Tomcsányi Péter: Agrár termékek hasznosság modellezésére épített értékmarketing

Kasimir M. Magyar: A kutatói személyiség karakter színei egy életmű tükrében

B) 2004. március 11-én délután: „Marketingelmélet a gyakorlatban” címmel konferencia

MTA Díszterem

Előadók:

Szenyessy Judit: A marketing szinergia

Mandják Tibor: Az üzleti kapcsolatok marketing értelmezése

Piskóti István: Területmarketing a marketingelméleti iskolák fejlődésében

Józsa László: A marketingstratégiai gondolkodás és módszertan szerepe és helye a magyar kisvállalkozásokban

Bauer András: Stratégiai viselkedés a magyar élelmiszerkereskedelemben

Berács József: Reklámozási költségek nemzetközi összefüggésben

Töröcsik Mária: Generációk fogyasztói magatartása, marketing-következmények

Hofmeister Tóth Ágnes–Totth Gedeon: Borvásárlási magatartás és érték alapú fogyasztói szegmentáció

Papp János–Komáromi Nándor: A borfogyasztók Magyarországon: egy empirikus kutatás eredményei

Veres Zoltán: A válaszcsoportok problémája a professzionális szolgáltatók ügyfeleinek elégedettségkutatásában

Simon Judit–Lantos Zoltán: A betegelégedtség mérési módszere és az empirikus vizsgálatok tapasztalatai

Kolos Krisztina: A szolgáltatásokkal való találkozás elemzése a légi utas szállításban: a kritikus esetek módszerének egy alkalmazása

Kenesei Zsófia: Vásárlói árismeret és ártudatosság

Dinya László: A felsőoktatási „elit” véleménye esélyeinkről a „bolognai folyamat”-ban

Gaál Béla: A magyar közösségi agrármarketing és az EU-csatlakozás

Lehota József: Az élelmiszerbiztonsági és -minőségi követelmények érvényesülése az Egyesült Királyság és Magyarország friss zöldség-gyümölcs import elátási láncában

Szabó G. Gábor–Fertő Imre: Szövetkezeti vertikális koordinációs kérdések: magyar esettanulmány a zöldség-gyümölcs szektorból

Szakály Zoltán–Berke Szilárd: A táplálkozás, a minőség és a marketing kapcsolata az élelmiszerekkel

Piskóti István: Zárszó

C) 2004. május 5.

N.G. Papadopoulos, Carleton Egyetem, Kanada „Product-Country Images, Ethnicity, Ethnocentrism and Country Branding: Reflections from a 20 year Program of Research” címmel angol nyelvű előadást tartott az MTA Elnöki Tanácsstermében.

A rendezvényen kb. 40 fő vett részt és élénk vita követte.

Agrármarketing Albizottság

1. 2004. május 18. „Az agrárszektor piaci versenyképességének közgazdasági és marketing összefüggései” c. tanácskozás

Helye: MTA Képes Terem

Előadások:

Fertő Imre: A magyar agrárgazdaság piaci versenyképességnek jellemzői és dilemmái

Lehota József: Szektor versenyképességi vizsgálatok néhány fontosabb marketing összefüggése

2. 2004. június 24. Marketing Bizottság, Agrármarketing és Árutechnológiai Albizottság, az MMSZ Agrár- és Élelmiszer Marketing Klub és az FVM Agrármarketing Centrum közös konferenciája

Helye: Országház Főrendiház terme

Előadások:

- Maár András, FVM: A KAP reform hatása a marhahús és a tejipari ágazatok szabályozásában és az értékesítés lehetőségei
- Lehota József albizottsági elnök: A szektormarketing stratégia hazai gyakorlati alkalmazásának lehetőségei
- Fórián Zoltán, Agráreurópa Kft. A tej- és hússzektor hazai és nemzetközi keresleti feltételei és trendjei
- Szabó Péter KSH: Az üzemszerkezet változása a tej- és húságazat erőforrás Ellátottsága
- Szakály Zoltán Kaposvári Egyetem: A közösségi marketing nemzetközi jellemzői és a hazai adaptáció lehetőségei

Logisztikai Albizottság

- a) **2004. november 10-én** Szegeden a MTA Szegedi Akadémiai Bizottság Műszaki Szakbizottság Logisztikai Munkabizottságának közös rendezésben tartott konferenciát
„Logisztikai tudományos trendek az Európai Unió csatlakozás után” címmel.
A konferencia a SZAB székházában, mintegy 40 fő részvételével került megtartásra a tudomány napi rendezvények keretében.

A konferencián elhangzott előadások:

- Turcsányi Károly: Logisztika a Magyar Tudományos Akadémián, a felsőoktatásban és a PhD képzésben,
- Knoll Imre: Bővülő logisztikai módszerek – gazdasági eredmények,
- Antoni Alfonz: A logisztika versenyképességre gyakorolt hatása, tudományos és vállalati szempontjai,
- Prohászka Ottó: Beszámoló az ötéves és tízéves regionális tevékenységről,
- Győri István: Intelligens készletmenedzsment a vevőigény előrejelzés függvényében.

A konferencián több hozzászólás hangzott el az Európai Unió csatlakozás regionális logisztikai vonatkozásainak lehetőségeit keresve.

- b) **2004 november 23-án** a EAGBUS Rt. Ikarus egyedi gyárában került sor az *„EAGBUS szerepe a MH Gépjármű Fejlesztési Programjában”* című tudományos – szakmai fórumra.
A rendezvényt az albizottság a Haditechnikai – Hadmérnöki alapítvánnyal és az EAGBUS Rt-vel közösen szervezte.
Az elhangzottakról kiadvány készül az alapítvány és a Rt. támogatásával.

A tudományos szakmai vita programja:

- Etienne Vigie: Az EAGBUS vállalat profilja, helyzete,
- Hajdú Nagy Péter: Az autóbusz műszaki fejlesztései,

Wimmer Ágnes: Beszállítói kapcsolatok menedzsmentje közgazdász szemmel,
Horváth László: A HM Technológiai Hivatal szerepe a katonai – műszaki követelmények kialakításában,
Pásztor Miklós: A beszállított autóbuszok üzemeltetési és fenntartási tapasztalatai.

A rendezvény elméleti részében a résztvevők megvitatták az ellátási lánc menedzsment speciális problémáit kissorozatú gyártás és szállítás esetén, egyedi igény kielégítés mellett.

A rendezvény gyakorlati bemutatóval fejeződött be, amely két eltérő követelményrendszer alapján gyártott csuklós autóbusz és a gyártósor teljes megtekintését foglalta magába.

A rendezvényen több mint 30-an vettek részt.

c) **2004 december 6-án** az MTA elnöki tanácstermében a „**Logisztika és versenyképesség**”

című konferencián vettek részt a rendező Budapesti Corvinus Egyetem és az MTA Marketing Bizottság Logisztikai Albizottság képviselői.

A konferencián elhangzott előadások:

Chikán Attila: Logisztika és versenyképesség,

Turcsányi Károly: A brit védelmi beszerzési logisztika reformja,

Wimmer Ágnes: Vevő – szállító kapcsolatok és versenyképesség,

Gelei Andrea: Logisztikai képességek az új évezredben,

Kiss Péter: Versenyképes logisztika a gyakorlatban.

A konferencia előadásaihoz kapcsolódóan a logisztikai képességek méréséhez és értékeléséhez több kiegészítés hangzott el

A Konferenciákon a Logisztikai Albizottság részéről 5–6 fő vett részt.

6.4.3. ÚJ KÖNYVEK

A Marketing Bizottság tagjai Tomcsányi Pál 80. születésnapja alkalmából a felolvasó ülés és a konferencia mellett több *könyv* megjelentetésével is tisztelegtek.

Tomcsányi Péter (szerk.) „**A kutatási módszerek fejlesztése a piactudományok tapasztalatai alapján**” Felolvasó ülés és tudományos konferencia Tomcsányi Pál akadémikus 80. születésnapja alkalmából 2004. március 11-én.

Közreadja: az MTA IV. Agrártudományok Osztálya és az MTA IX. Gazdasági és Jogtudományok Osztálya osztályközi Marketing Bizottsága, Budapest, 2004.

Berács József–Lehota József–Piskóti István–Reketye Gábor (szerk.): **Marketing-elmélet a gyakorlatban**, KJK-KERSZÖV, Budapest, 2004.

Berács József–Lehota József–Piskóti István–Rekettye Gábor (ed.): **Marketing Theory and Practice** Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004.

6.4.4. A MARKETING BIZOTTSÁG JÖVŐJE

Az akadémiai tisztségváltással és a 3 éves ciklus lejártával, 2005-ben sor kerül a szervezeti változásokra is. Az újonnan alakuló marketing bizottság köztestületi tagjai fogják meghatározni, hogy a jövőben milyen módon működjön a szervezet. Kettős kihívásnak kell megfelelni. Egyrészt meg kell őrizni a marketing fogékonyságát az interdiszciplináris megközelítésre és a jövőben is ápolni kell a IV. és IX. osztályok közötti kapcsolatokat. Másrészt ki kell alakítani azt a távlatos rendszert, amely lehetőséget és perspektívát teremt mindazoknak a fiatal kutatóknak, akik már 5–6 éve megszerezték a PhD fokozatot és 10–15 éven belül aspirálnak az MTA doktora címre.

6.5. MEZŐGAZDASÁGI BIOTECHNOLÓGIAI BIZOTTSÁG

6.5.1. A BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

6.5.1.1. 2004. március 3.

Napirend

1. Állásfoglalás Dusha Ilona kérelméről.
2. Egyéb:
 - Tájékoztató a Barabás Zoltán Biotechnológiai Társaság, Bizottságunk és az OMMI „*Géntechnológia harmóniában a zöld világgal*” című, tervezett közös rendezvényéről (időpont: 2004. 04. 06. helyszín: MTA Székház Felolvasó terem).
 - A tárgyév második felére tervezett programok megbeszélése.
3. Állásfoglalások:
 - találkozó kezdeményezése bizottságunk elnöke és az Agrártudományok és Biológiai Tudományok Osztályainak elnökei között;
 - bizottságunk követelményrendszerét véleményeztetni kell a Biológiai és az Agrártudományok Osztályával annak érdekében, hogy bizottságunk – az elközeléseknek megfelelően – betölthesse a híd szerepét a két osztály között.

6.5.1.2. 2004. november 25.

Napirend

1. Az MBK tudományos tevékenységének rövid áttekintése; részvétel az MBK napokon
2. Dusha Ilona MTA doktori ügyének újratárgyalása.

1. Az elnök tájékoztatta a bizottság tagjait az osztály elnökhelyettese által tartott tájékoztatón elhangzottokról.
2. A bizottság kéri, hogy az Agrártudományok Osztályán belül működhessen.
3. Javaslat a bizottság nevének megváltoztatására:

6.5.2. RENDEZVÉNYEK

1. Az MTA Agrártudományok Osztályának Mezőgazdasági Biotechnológiai Tudományos Bizottsága, a Barabás Zoltán Biotechnológiai Társaság és az OMMI közös rendezvénye (időpont: 2004. 04. 06. helyszín: MTA Székház Felolvasó terem) A fontos, hiánypótló nemzetközi konferencia címe: „*Géntechnológia harmóniában a zöld világgal*” volt. A rendezvény fő célja két pontban foglalható össze: 1) a genetikailag módosított termékek európai bevezetését meghatározó jogi és társadalmi környezetnek az áttekintése, 2) azoknak a géntechnológiai megoldásoknak a számbavétele, amelyek napjainkban és a közeli jövőben elősegíthetik a környezetre nézve kíméletes, ugyanakkor a gazdálkodók számára jövedelmező növénytermesztést. A konferenciát bizottságunk elnöke, Barnabás Beáta vezette. A rendezvény előadói vezető hazai, európai, amerikai tudósok és szakemberek voltak.
2. Az MBK tudományos tevékenységének rövid áttekintése; részvétel az MBK napokon (helyszín: Mezőgazdasági Biotechnológiai Kutatóközpont, Gödöllő, Szent-Györgyi Albert u. 4.)

6.5.3. KITÜNTETÉSEK, ELISMERÉSEK

Balázs Ervint megválasztották az Environmental Biosafety Research c. tudományos folyóirat szerkesztőbizottsági tagjának és több éve tagja a Journal of Plant Biotechnology c. folyóirat szerkesztőbizottságának. Balázs Ervin akadémikusnak a Nyugat-Magyarországi Egyetem 2004 szeptemberében Doctor Honoris Causa címet adományozott.

Solti Lászlónak a Magyar Köztársaság Elnöke 2004-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjét adományozta. Solti László 2003 őszétől a Bécsi Állatorvostudományi Egyetem rektor-helyetteseként is tevékenykedik.

6.5.4. A BIZOTTSÁG TUDOMÁNYTERÜLETÉT ÉRINTŐ ÁTFOGÓ TÁVLATI CÉLKITŰZÉSEK

A bizottság részletes elemzést készít a hazai géntechnológiai kutatások jelenlegi helyzetéről és perspektíváiról, valamint ajánlásokat fogalmaz meg a tárgykörben az illetékes szakhatóságok és a lehetséges felhasználók felé.

7. EMLÉKEZÉS AZ OSZTÁLY ELHUNYT AKADÉMIKUSÁRA; KOZMA PÁLT BÚCSÚZTATTUK

7.1. INTÉZMÉNYI BÚCSÚZTATÓ KOZMA PÁL REKTOR ÚR TEMETÉSÉN

G. Tóth Magdolna

A Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem rektori vezetése, a Természettudományi Területi Koordinációs Tanács, az Egyetem budai kampusza s a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem jogutód karainak valamennyi dolgozója és hallgatója nevében, mély megrendüléssel búcsúzom szeretett professzorunktól, elismert vezetőnktől, mindenkor nyugalmat és biztatást sugárzó tanítómesterünktől. Kozma Pál nagy tiszteletű rektor úr tanítványaként és a Kertészettudományi Kar dékánjaként, szeretném kifejezni tiszteletemet egy olyan nemzetközi hírű professzorunk és egyetemi vezetőnk előtt, aki a kertészeti oktatás egyik legnagyobb iskolateremtő egyéniségé-
ként, múlhatatlan értékekkel gazdagította intézményünket.

Valamennyi tanítványa és kollégája nevében szeretnék sírjánál fejet hajtani, mert benne azt az embert tiszteljük, aki élete végéig kitarzott a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem önállóságának megtartása mellett. Fejet hajtok azért, mert Mohácsy Mátyás tanítómester példája nyomán, diákként először a gyümölcsstermesztési szakterületet választotta, majd az intézménybe oktatóként visszatérve legnemesebb gyümölcsünk, a szőlő termesztése mellé szegődött el oktatóként és tudományos feladatok megoldója-
ként. Tudományszomja mindvégig megmaradt, elkísérte őt hosszú életének útján.

Munkássága nyomán nem csupán a Szőlészeti Tanszék fejlődött, hanem tevékeny-
sége végig követhető az egyetem egészének fejlődésében, eredményességében is. Kö-
zel 20 éven át az egyetem irányításának is részese volt. 1957-től 1962-ig a Kertészeti
és Szőlészeti Főiskola igazgatóhelyettese, 1962–1965 között a Kertészeti és Szőlésze-
ti Főiskola rektor helyettese, 1965-től 1971-ig rektor, 1977-től 1983-ig általános és tu-
dományos rektor-helyettes volt. Kozma professzor úr élete, egész tevékenysége szer-
vesen összekapcsolódott a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem általános fejlődésé-
vel. Keze munkája, képessége nemcsak a szőlőtermesztés tudományos megalapozásá-
ban mutatkozott meg, nemcsak oktatói-nevelői munkássága vált mérhetővé, hanem az
alma mater egész fejlődésére is nagy hatással volt.

Ez kifejezésre jutott abban például, hogy

- a Kertészeti és Szőlészeti Főiskola már 1957-ben mezőgazdasági mérnöki képe-
sítést adhatott;
- 1962-ben a végzett hallgatók kertészmérnöki címet kaphattak;
- 1963-ban megalapították a Soroksári Botanikus Kertet;
- 1964-ben két telephelyen megalakulhatott a főiskola Kísérleti Üzeme;

- 1964. augusztus 28. és szeptember 26. között a főiskolán rendezhették meg a FAO Nemzetközi Gyümölcsstermesztési Szemináriumát.

Az ő személyéhez kötődik továbbá:

- a Lippay János Tudományos Ülésszak elindítása, kétévenkénti megrendezése;
- a Kecskeméti Főiskolai Kar létrehozása, az egyetemhez csatolása;
- az egyetemi szintű oktatás és kutatás tárgyi és személyi feltételeinek megteremtése;
- a Központi Laboratórium megszervezése és működtetése;
- a Központi Könyvtár dinamikus fejlesztése, hazai és nemzetközi elismertségének megalapozása;
- a könyvtári és levéltári tevékenység fejlesztése, a Kertészeti Múzeum létrehozása.

Kozma Pál professzor úr 1965-ben vette át az intézmény vezetését. Rektori ciklusa alatt folytatták a korszerű kertészeti képzéshez szükséges átalakításokat. Így 1967-ben áttérhettek az 5 éves képzésre, levelező tagozaton pedig a 6 évesre. Az ő személyes példamutatása, valamint a főiskola oktatóinak áldozatkész kemény munkája eredményeként az oktatási színvonal jelentősen emelkedett. Ennek elismeréseként 1968-ban a Kertészeti és Szőlészeti Főiskola Kertészeti Egyetemmé alakult. Kozma Pál rektor a következőképpen mutatta be az intézményt az első tanévnyitón: *„A magyar Kertészeti Egyetem létrejöttével a világ első önálló, más egyetemtől független kertészeti egyeteme jött létre. S újszerű benne, hogy szervezetében, oktatási anyagában, tudományos kutatási tevékenységében is tükröződik az élelmiszertermelés egysége.”*

Az egység később intézményes keretében is megvalósult, hiszen 1986-ban jött létre a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem, amely már nemcsak hazai, hanem nemzetközi oktatáspolitikai jelentőséggel is bírt. Az első olyan magyar egyetem volt, amely 3 éves képzéssel üzemmérnöki, 5 évvel pedig okleveles mérnöki diplomát adott.

Kozma Pál eredményes vezetői munkája hozzájárult ahhoz, hogy az 1969–70-es tanévtől kezdődően Tartósítóiipari Szak létesült az egyetem keretein belül, s ezáltal 1969 őszétől három szakon, a Termesztési Szakon, a Tartósítóiipari Szakon és a Kertépítészeti Szakon folyt az oktatás.

Ezek a változások, legfőképpen pedig az 5 éves képzés beindítása, égetővé tették az egyetemi épületegyüttes bővítését, s 1967-ben aláírták az úgynevezett rekonstrukciós építkezés okmányát. Ez az okmány alapozta meg az intézményi infrastruktúra jelentős fejlődését. Egyebek között megépült az új központi (K) épület, valamint a több száz férőhelyes étterem és kollégium. Ezek Kozma Pál kitartó, szívós munkája nélkül nem valósulhattak volna meg. Az ő határozott célkitűzése, következetes, kitartó küzdelme eredményezte a felsőszintű eljáró szervek pozitív döntéseit.

Akik ma ravatalánál megjelentünk, főhajtással és tisztelettel mondunk köszönetet ezért Kozma rektor úrnak. Köszönetet mondunk mindazért a sok munkáért, a szellemi, tudományos és tárgyi építkezés maradandó eredményeiért, ami immáron örökké velünk marad. S mostantól mi vagyunk a felelősek hagyatékának ápolásáért és a kertészet méltó szolgálataért. Mi vagyunk a felelősek azért, hogy a Budai Arborétumban elhelyezkedő egyetemi kampuszon a szakmai, szellemi építkezés és egy rekonstrukciós beruházás újabb lendületet kapjon. Mi vagyunk a felelősek azért, hogy a Budapesti

Corvinus Egyetemen, az igazi universitas lehetőségeivel élve, a kertészeti, tájépítészeti és élelmiszertudományi képzés az európai normáknak megfelelően megújuljon. Mi vagyunk a felelősök azért, hogy megvalósuljon Entz Ferenc nemes álma, amely így hangzik: „Addig nem nyugszom, amíg szép hazámat egy általános, nagyszerű kertté nem alakítom.”

Kedves Professzor Úr, Tisztelt Rektor Úr! Az Ön nagyszerű „építménye” bennünk él, gazdagít bennünket! Köszönjük! És erősen kívánjuk, hogy legyen erőnk emlékezni arra, élni és továbbfolytatni azt, amit Öntől kaptunk.

Tisztelettel búcsúzunk, nyugodjék békében!

7.2. KOZMA PÁL AKADÉMIKUS BÚCSÚZTATÁSA

Harnos Zsolt

Tisztelt Kozma Pál akadémikus, kedves Pali bácsi!

Megrendülten állnak itt ravatalodnál a barátok, a rokonok, a tudóstársak, kollégák, akik tisztelőid voltak, hosszabb-rövidebb ideig kapcsolódtak valamilyen módon életedhez, munkásságodhoz, aminek a családon kívül egyik éltető eleme volt a kutatás, az alkotás. Munkásságod szorosan kapcsolódott a Magyar Tudományos Akadémiához, amelynek 37 évig tagja voltál. Én az Akadémia, az Agrárosztály és a tudóstársak nevében szeretnék búcsút venni Tőled.

Mielőtt Kozma Pál tudományos munkásságát méltatnám, meg kell említeni azt, hogy ő nem csak tudós volt. Közismert volt családszeretetéről, hét gyermeket nevelt fel, 20 unokája van. a szakmát is továbbadta, Pál nevű fia folytatja az apai hagyományokat.

Kozma Pál, a tudós, egyben oktató, oktatás-szervező, egyetemépítő volt. Szerepe meghatározó volt a Kertészeti Egyetem létrehozásában, az egyetemi kampusz fel- és kiépítésében. Ezt az alkotást, mint az egyetem egyik vezető professzora, majd rektora valósította meg.

Kozma Pál tudomány- és oktatásszervezési tevékenysége olyan széles körű volt, hogy nehéz kiemelni a legfontosabbakat a nagy ívű alkotások között.

Munkássága folyamatosan a szőlőhöz, a szőlészethez kötődött, s 1949 óta végig az Egyetem Szőlőtermesztési Tanszékén dolgozott.

Oktatásszervezési munkája mellett meghatározó személyisége volt a szőlészettársadalomnak. Nemzetközileg is elismert eredményeit az alábbi területeken érte el:

- virágzásbiológia,
- szelekciós és keresztezéses szőlőtermesztés,
- szőlő tápanyagforgalma.

Kutatási eredményei számos új fajtában is realizálódtak, köztük rezisztens és fagy-tűrő fajtákban, többek között a mátrai muskotály, nemes furmint, nemes kadarka.

Kozma Pál nemcsak kiváló tudós, hanem jó tollú szakíró is volt. Eredményeit 21 önállóan és 14 szerzői közösségben írt szakkönyvben, monográfiában írta meg. Szakmai, tudományos dolgozatainak száma meghaladta a 220-at. Irodalmi munkásságát nyugdíjba vonulása után is folytatta. Ekkor jelent meg „A szőlő és termesztése” c. két-

kötetes monográfiája az Akadémiai Kiadónál, amivel elnyerte az Akadémiai Kiadó Nívódíjat, és „A szőlő és borkultúra Magyarországon” c. könyv. Számos hazai és nemzetközi folyóirat Szerkesztő Bizottságának munkájában vett részt, több hazai és nemzetközi konferencián tartott előadást. Szakkönyvei nem csak itthon jelentek meg, több könyvét fordították le és adták ki külföldön.

Szakmai és közéleti tevékenységét itthon és külföldön is elismerték. Gyors tudományos pályafutását az alábbi adatok szemléltetik:

- 1952 mezőgazdasági tudományok kandidátusa,
- 1961 MTA doktora,
- 1967 MTA levelező tagja,
- 1973 MTA rendes tagja.

A szőlész-társadalom elismerését jelzi az, hogy 1994 óta a Magyar Bor Akadémia rendes tagja, s 1997 óta örökös tagja.

Az MTA testületeiben is szerepet vállalt

- 1975-től elnöke, illetve tiszteletbeli elnöke volt az MTA Kertészeti Bizottságnak,
- 1967 és 1975 között a TMB Növénytermesztési Szakbizottság elnöke,
- 1988 óta tagja az MTA Tudományetikai Bizottságnak.

Az MTA testületei mellett meghatározó szerepet játszott más szakmai szervezetekben is, többek között:

- Magyar Agrártudományi Egyesület Szőlészeti Szakosztály elnöke, Kertészeti Társaság társelnöke,
- a Kertgazdaság szerkesztőbizottsági tagja,
- Szőlőtermesztés és Borászat szerkesztőbizottsági társelnöke.

Számos nemzetközi szervezet munkájában vett részt. Három nemzetközi tudományos szimpózium elnöke volt.

Munkásságát több magas állami és szakmai elismerés kísérte

1975 – Állami Díj

1990 – a Magyar Köztársaság Zászlórendje

1972, 1980 – a Munka Érdemrend arany fokozata

1997 – a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem honoris causa doktora cím

1961 – az Accademia Italiana delle Vite e del Vino (Olaszország) külső levelező tagja

1971 – a berlini Humboldt Egyetem tiszteletbeli doktora (honoris causa doktor)

1976 – a Jugoszláv Szőlészeti és Borászati Tudományos Társaság tiszteletbeli tagja

mindezek csak felvillantások voltak egy nagyszerű életpálya állomásairól, amelyek szorosan kapcsolódtak a Magyar Tudományos Akadémiához, a hazai és nemzetközi tudományos élethez.

8. A SZAKTERÜLET FEJLŐDÉSE A NEMZETKÖZI KONFERENCIÁK TÜKRÉBEN

8.1. A DÍSZNÖVÉNYEK VÍRUSBETEGSÉGEINEK 11. NEMZETKÖZI KONFERENCIÁJÁRÓL

(11th International Symposium on Virus Diseases of Ornamental Plants, Taichung, Taiwan; March 09–14, 2004)

Horváth József

A konferencia tematikailag 10 szekcióban végezte munkáját

1. Karantén és nemzetközi kapcsolatok
2. Izolálás és identifikálás I.
3. Izolálás és identifikálás II.
4. Átvitel és epidemiológia
5. Tospovírusok és geminivírusok
6. Védekezés és GMO növények
7. Elismerés és diagnosztikumok
8. Fitoplazma betegségek
9. Új és hirtelen fellépő veszélyes vírusok I.
10. Új és hirtelen fellépő veszélyes vírusok II.

Minden szekcióban a meghívott előadó 30 perces előadást tartott a szekció témájában kiemelkedően fontos eredményekről. A meghívott előadásokat 20 perces rövid előadások követték.

A tudományos üléseket 1 napos szakmai kirándulás követte, ahol a jelenlévők megtekintették a Tainan-i körzet Orchidea kiállítását és Taiwan-i dísznövénytermesztést.

A konferencián 100 résztvevő volt az alábbi országokból: Csehország 2, Dánia 1, Németország 1, Magyarország 2, India 2, Izrael 3, Olaszország 3, Japán 2, Korea 5, Új-Zealand 1, Norvégia 2, Lengyelország 1, Taiwan 53, Oroszország 1, Szingapur 2, Hollandia 9, USA 10

Az előadások száma 34 volt. Magyarországot két résztvevő képviselte: Horváth József (Veszprémi Egyetem GMK, Növényvédelmi Intézet, Növénykórtani és Növényvirológiai Tanszék) és Takács András Péter MTA Támogatott Kutatóhelyek Irodája, MTA-VE Növényvirológiai Kihelyezett Tanszék (Keszthely).

A magyar kiutazók előadásának címe a következő volt: *Petunia species as virus hosts and characterization of potato virus Y (PVY^{NTN}) strains isolated from petunias in Hungary* (E. Baracsi, É. Kriston, L. Palkovics, E. K. Tóth, A. P. Takács and J. Horváth).

Jelentősebb és újabb tudományos eredmények

- Tospovirusok előretörése a dísznövénytermesztésben és a dísznövénytermesztést jelentősen befolyásoló vírusok (Watermelon silver mottle virus, Chrysanthemum stunt necrotic virus)
- A fonálférgekkel terjedő Arabis mosaic virus előretörése az USA 13 államában
- A merisztéma kultúrákban új Carnation mosaic vírus törzsek fellépése
- Vírus és baktérium (Corynebacterium) komplex fertőzések (Rhodococcus fascians) veszélyeztetik a dísznövénytermesztést
- Fitoplazmák fokozódó elterjedése és a minőségi dísznövény termesztés akadályozói elsősorban az Anemone, Ranunculus, Celosia, Limonium, Matthiola, Cyclamen, Verbasina nemzetségbe tartozó fajokon
- A Limonium fajok fitoplazma fertőzöttsége és a kórokozót átvivő kabóca fajok előretörése (Circulifer spp., Exitianus spp., Psammotettix spp.)
- A Gypsophila fajok fitoplazmák által okozott virágredukciója és a betegség 80%-os előfordulása veszélyezteti a korábbi 130 millió virág/év európai exportját
- Új Malvaceae családra patogén tobamovirus molekuláris jellemzése
- A Watermelon silver mottle virus új diagnosztikai növénye a Solanum melongena és vektora a Thrips palmi
- Igazolást nyert, hogy a Hosta növényekből izolált Hosta vírus X maggal terjed
- A dísznövények vírusok elleni védekezésében elkerülhetetlen a genetikailag módosított növények előállítás
- Gyengített Cucumber mosaic vírus törzseknek szerepe van a dísznövények elleni védekezésben; az alkalmazás azonban veszélyeket is hordoz magában
- Hibiscus latent Singapore vírus (HLSV) klónozása és jellemzése a tobamovirus nemzetségben
- A Fresia genust fertőző ophiiovirusok elterjedése (Ranunculus vein mottle virus). Figyelemre méltó a nevezett vírus komplex fellépése a Potato vírus Y-nal. Új vírus a Fresia leaf necrosis vírus, amelyről megállapítást nyert, hogy a talajban terjed (soil borne). A vírus fellépése következtében 1,8 millió euró veszteséget szenvedett el Hollandia
- A Clover yellow vein vírus és az Impatiens necrotic spot vírus fellépése Limonium dísznövényfajokon virágpusztulást idéz elő.
- Új potyvirus jellemzésére került sor: Spiranthes mosaic vírus
- A záró előadásban (Dr. A. van Zaayen) kifejezett hangsúlyt kapott a tradicionális és molekuláris virológusok, valamint a dísznövény-nemesítők együttműködésének fontossága. Elkerülhetetlen a genetikailag módosított növények előállítás, de ehhez sok erőfeszítést kell tenni a lakosság megnyerésére.

A magyar szerzők előadásával kapcsolatban elhangzott vélemény: A jelenlevők új eredményként nagyra értékelték annak a tudományos eredménynek a bejelentését, amely szerint a Surfinia petunia fajokon előforduló betegség etiológiai vizsgálata során megállapítást nyert a Potato virus Y egy új törzsének az előfordulása. Tekintettel arra,

hogy ennek az új vírustörzsnek a felfedezése magyar virológusok nevéhez fűződik (Beczner László és Horváth József), valamint az a tény, hogy nevezett vírustörzs az elmúlt 25 évben a világon mindenütt megjelent burgonyán, érdeklődéssel töltötte el a konferencián megjelent dísnövény virológusokat, és nevezett vírus tárgyában további tudományos együttműködések kialakítására került sor.

8.2. A CIEC 15TH NEMZETKÖZI SZIMPÓZIUMA

Németh Tamás

A CIEC (International Scientific Centre of Fertilizers) 2004-ben Dél-Afrikában, Pretoriában tartotta 15. szimpóziumát. A növénytaplálással, talajtermékenységgel, trágyázással és környezetvédelemmel foglalkozó kutatókat, gazdálkodókat, gyártókat és kereskedőket összefogó nemzetközi testület 1933-ban alakult. Négyévente kongresszusokra kerül sor (2001 Peking, majd időjárási és egyéb logisztikai okok miatt 2006 januárja, Chiang Mai, Thaiföld), míg a két kongresszus közötti intervallumban évente szimpóziumokat szerveznek. A 2002-es tokati (Törökország), 2003-as debreceni rendezvényt követően 4004-ben Pretoria volt a házigazda. A résztvevő országok száma ismét bővült, afrikai és közel-keleti országokkal, meghaladta a húszat, több mint 100 résztvevővel. A debreceni rendezvényhez hasonló érdeklődés messze meghaladta a szokásos, a szimpóziumokra jellemző 40-50 fős résztvételt. A rendezvény fő témája a harmadik világ növénytaplálásban és környezetvédelemben rejlő fejlesztési lehetőségeinek feltárása volt.

A rendezvényen nagy számban vettek részt fiatal kutatók, ez a CIEC rendezvények szervezésekor mindig kiemelt fontosságú és támogatott folyamat. Hazánkat ismét nagyszámú, a rendező országot követően második legnagyobb delegáció képviselte.

A plenáris előadásokat követően (több magyar előadóval), kilenc szekcióban mutatták be a résztvevők új tudományos eredményeiket.

Legnagyobb figyelem az „A családi farmok tápanyag-utánpótlási kérdései” c. szekciót kísérte, de majdnem azonos érdeklődésre tartott számot az „A trágyázás gazdasági kérdései” és a „Nitrogén és foszfor trágyázás” szekció is.

A színvonalas rendezvényt, melynek házigazdája a Pretoriai Egyetem volt, egy egész napos szakmai kirándulás egészítette ki. A kirándulás során a résztvevők megismerkedhettek az egyetem kísérleti telepeivel, az ott folyó növénytaplálási és agrotechnikai kísérletekkel, valamint farmereknek szervezett oktatási programokkal, a hátrányos helyzetűek képzésével, egy botanikus kerttel, valamint a leleteiről is híres sterckfonteini barlanggal.

8.3. EUROSIL 2004

(Freiburg, 2004. szeptember 4–12.)

Várallyay György

Az Eurosoil rendezvények egy új típusú talajtani kongresszust jelentenek. Az első ilyen kongresszus 2000-ben került megrendezésre, az angliai Radingben. Ezt követte a németországi Freiburgban megrendezett második konferencia 2004. szeptember 4–12-ig.

Az Eurosoil 2004 Kongresszus több mint ezer résztvevője, 70 országból – közte Európa minden országából – a rendezvényt a talajtani szakemberek hatalmas seregszámújává avatta. A rendezvény méreteire jellemző, hogy a 487 oldalas „Abstract” kötetben több mint 2100 szerző 444 előadásának és 516 poszterének összesen 960 összefoglalója jelent meg. ezek teljes anyaga pedig CD ROM-on kerül terjesztésre.

A Kongresszus *alapvető célkitűzése* arra a koncepcióra alapozódott, hogy a levegő–víz–talaj–növény–állat–ember kontinuum egy multidiszciplináris szemléleti közelítést tesz szükségessé, amely a diszciplináris mozaikokból épít fel egy komplex, holisztikus szemléletű jövőképet, amelyet legtalálébban talán az „ökoszisztéma-szemlélettel”, illetve a „fenntarthatóság alapelveivel” lehet jellemezni. Ily módon kívánta a rendezvény a talaj sokoldalú funkcióit és azok társadalmi jelentőségét megvilágítani. Ezért fordult megkülönböztetett figyelem a talaj tápanyagraktározó, vízháztartás-szabályozó, valamint tápláléklánc-összekötő funkcióira, továbbá a talajkészleteinket fenyegető legfontosabb degradációs folyamatok (talajerózió, talajtömörödés, talajszennyeződés stb.) előrejelzésére, megelőzésére, kivédésére, illetve mérséklésére. Egy szóval, az érzékeny ökoszisztémák, elsősorban agroökoszisztémák ésszerű használatára, „működtetésére”, szabályozására, védelmére.

A Kongresszus *megnyitó ülésén* E. E. HILDEBRAND, a Szervezőbizottság elnöke, G. SCHNEIDER, a Freiburg-i Egyetem rektorhelyettese és D. HOLLEBRAND, a Környezetvédelmi és Közlekedési Minisztérium államtitkára üdvözölte a résztvevőket és vázolta a Kongresszus alapvető koncepcióját, célkitűzését, feladatait.

Ezt követte LIEVE VAN CAMP-nak az EU Tematikus Talajstratégia Bizottság koordinátorának előadása az EU Talajhasználati és Talajvédelmi Stratégiájáról.

STEVE NORTCLIFF-nek, a Reading-i Egyetem talajtani professzora a Nemzetközi Talajtani Unió (IUSS) főtitkára meggyőző érvekkel fejtette ki a talaj multifunkcionalitásának társadalmi jelentőségét. Kiemelte az *ember*, mint talajképződési tényező szerepét és tevékenységének kétirányú hatásait; óvott a túlzott uniformizációtól, standardizációtól, generalizációtól. Kifejtette, hogy az ideális talaj flexibilis, rugalmasan tud igazodni az adott körülményekhez és elvárásokhoz, de egyben érzékeny is a különböző beavatkozásokkal szemben. Aláhúzza a talaj, mint természeti erőforrás megújíthatóságának fontosságát a fenntartható fejlődésben, s a talajjal foglalkozó szakemberek kiemelkedő felelősségét e területen. Kiemelte a talajban végbemenő anyag- és energiaforgalmi folyamatok alaposabb megismerésének fontosságát, azok mechanizmusának és befolyásolhatóságának feltárását, szabályozhatóságának megítélését, valamint az erre irányuló intézkedések összehangoltságának szükségességét.

A Kongresszus gerincét 25 szimpózium jelentette. (A szimpózium címe után megadott első szám az arra bejelentett, illetve az Eurosoil Abstract kötetben megjelenő közlemények számát; a második szám – ha van – pedig a magyar előadások, ill. dolgozatok számát jelenti):

1. Talaj, mint élettér (21);
2. Talajtani oktatás, nevelés, közvélemény-formálás (11;1);
3. Talajvédelem (19);
4. Átszivárgás (preferential flow) (19);
5. Gázcsere a talajban (19);
6. Talaj és társadalom (21);
7. Szerves-ásványi kölcsönhatások a talajban (20);
8. Talajadatok regionalizációja (20, 1);
9. Erdő alatti talajok (21,1);
10. Szennyezett talajok remediációja (19, 1);
11. Talajdeformáció (21, 1);
12. Talajerózió (20);
13. Talaj és víz (20)
14. Sivatosodás és szikesedés (17, 1);
15. Talajinformációs rendszerek (18);
16. Talajtársulások és térképezésük (11);
17. A talaj puffer-funkciói (21);
18. Nemzetközi talajpolitika (külön felsorolva);
19. Talajképződési folyamatok jelentősége (21);
20. Hasznos(ítható) növény–mikroorganizmus kölcsönhatások (14);
21. A talaj szerves anyaga I. (20);
22. A talaj szerves anyaga II. (10);
23. Talajmonitorozás (21, 1);
24. Városi talajok (21);
25. Talajindikátorok (19,

Egész napos *kerekasztal-megbeszélés* (18. szimpózium) foglalkozott a nemzetközi talajpolitika aktuális kérdéseivel:

- A) Tudomány, mint a politika támogatója egy fenntartható földhasználat megvalósítása területén.
- B) Globális, regionális és országos szintű döntéstámogató rendszerek a fenntartható fejlődés érdekében.
- C) A fenntartható talajhasználat nemzetközi tapasztalatai.
- D) A fenntartható talajhasználat döntéshozó rendszereinek jövőbeni stratégiája.

A szóbeli előadásokat 516 *poszter* bemutatása egészítette ki tematikailag az alábbi megoszlásban:

- I. Talajok térben és időben (77, 1);
- II. Talajtulajdonságok és talajfolyamatok (236, 2) ezen belül:
 1. Talajfizika (91, 2);
 2. Talajkémia (59);
 3. Talajbiológia (66);
 4. Talajmineralógia (20);
- III. Talajhasználat (145, 2);
- IV. Talajok szerepe a társadalom és környezet fenntarthatóságában (58, 3).

A Kongresszus tanácskozásait 1–2 napos kongresszus előtti, illetve utáni *szakmai kirándulások* egészítették ki a Dél-Német Elő-Alpok, a Rajna-völgy; a Fekete-erdő hegylábi zónája, a Császár-szék (Kaiser-Stuhl) vulkán, a Tutlingen-i Kísérleti Állomás, a Feldberg-i Természeti Rezervátum és Természetháza, valamint Freiburg és környéke területére.

A résztvevők közötti közvetlen véleménycserére nemcsak a szimpóziumok előadásainak vitája, valamint a poszterek bemutatása során adódott lehetőség, hanem – érdekes és követendő újításként – a „*Fiatal tudósok találkozóhelye*” is.

Magyarországot a tanácskozáson népes magyar delegáció képviselte.

- BLASKÓ L.: Szikesedés és szikjavítási lehetőségek a Magyar Alföldön (14);
- BERÉNYI ÜVEGES J., MARTH P., PIRKÓ B.: Magyarország talajinformációs és monitoring rendszere (TIM) és a tematikus talajvédelmi stratégia új kihívásai (23);
- TÓTH G., GAÁL Z., HERMANN T., MAKÓ A., MÁTÉ F., VASS J., VÁRALLYAY GY.: Talajinformációk internet-alapú alkalmazása a táblaszintű földértékelésben (25).

A magyar talajtani tudomány elismerését fejezi ki az, hogy a 25. (Talajindikátorok) szimpózium főelőadását W. E. H. BLUM és VÁRALLYAY GYÖRGY közös előadása jelentette „Talajindikátorok és gyakorlati alkalmazásuk: Híd a tudomány, politika és döntéshozatal között” címmel. Az előadás a Kongresszus utolsó napján is „telt házat vonzott” és – résztvevők szerint – a rendezvény egyik legnagyobb érdeklődést kiváltó eseménye volt.

A magyar előadások kivétel nélkül nagy érdeklődést és általános elismerést arattak, jó képet nyújtottak talajtani tudományunk legújabb eredményeiről és korszerű koncepcióiról.

Jelentős volt a magyarok *poszter-tevékenysége* is.

Az európai országok talajtani társaságainak jelenlévő elnökei szeptember 7-én megalakították a *Talajtani Társaságok Európai Konföderációjának* (European Confederation of Soil Science Societies, ECSSS) új szervezetét. Az erre vonatkozó javaslatot W. E. H. BLUM terjesztette elő, megindokolva annak jelentőségét, fontosságát, indokoltságát, aktualitását, s egyben előterjesztve az ECSSS új szervezeti alapszabálytervezetét.

Határozat született arról, hogy a következő, III. Eurosoil Kongresszus 2008-ban Bécsben kerül megrendezésre az Osztrák Talajtani Társaság szervezésében, amelynek munkáját Horvátország, a Cseh Köztársaság, Magyarország, a Szlovák Köztársaság, Szlovénia és Svájc képviselői segítik társ-szervezői minőségben. Az ECSSS elnöki tisztét – a tisztségviselők hivatalos megválasztásáig – W. E. H. BLUM, alelnöki tisztét pedig M. GERZABEK, Ausztria Talajtani Társaságának elnöke tölti be, mint a következő Eurosoil Kongresszus szervezőbizottságának tagjai. Az Eurosoil 2004 sikeres rendezvény volt. Meggyőződésem, hogy mérföldkővet jelent a talajtani tudomány történetében. A nagyszámú részvétel, a színvonalas előadások, poszterek és kiegészítő rendezvények jól segítették a talaj multifunkcionalitásának társadalmi elismertetését, s jól szolgálták az emberi élet minőségét meghatározó három legfontosabb tényező (megfelelő mennyiségű és minőségű egészséges élelmiszer; tiszta víz; kellemes környezet) minél teljesebb körű megvalósítását. Ebben kell hazai talajtani tudományunknak is – széles körű és sokoldalú nemzetközi együttműködéssel – minél hatékonyabb szerepet vállalnia.

9. AKADÉMIAI SZÉKFOGLALÓ(K) (RENDES TAG)

9.1. A TILTOTT FA GYÜMÖLCSÉTŐL A TRANSZGÉNIKUS ALMÁIG

(székfoglaló előadás rövid összefoglalása, 2004. november 24., MTA díszterem)

Heszky László

A molekuláris genetikával, különösen a géntechnológiával foglalkozó kutatókat gyakran éri az a vád, hogy „Teremtőt játszanak”. Ez történt akkor is, amikor a Science-ben (1986 234, 856–859) beszámoltak a világitó dohány növényről, melyben a szentjános bogár egyik génje működött. Tudományos szempontból végül is nem történt más, mint a kutatók megismerve azt a biológiai folyamatot, mely a bogár sejtjeiben lejátszódik és azt a kulcsenzimet, ami a biolumineszcenciát okozza, egy gén (luciferáz) átültetésével erre a dohánynövény sejtjeit is alkalmassá tették. A transzgenikus növény sejtjeiben termelődő luciferáz enzim képes volt létrehozni a fényreakciót abban az esetben, amikor a transzgenikus növényt az enzim szubsztrátja és ATP oldatába helyezték.

Előadásom első felében azt szeretném bebizonyítani, hogy a kutatók nem Teremtőt játszanak, hanem céljuk a Teremtő titkainak megismerése és az elért új ismeretek alkalmazása, továbbá, hogy mindez a Teremtő jóváhagyásával történik.

Mi is történt valójában a Paradicsomban?

Az Isten a maga képmására teremtette az embert (Teremtés, 1.26.), de megtiltotta számára, hogy a jó és rossz tudás fájáról egyen (Teremtés, 2.17). A kígyó tudta hogy az emberpár Isteni képességekre fog szert tenni, ha megszegi a parancsot (Teremtés, 3,5), mely a bűnbeeséssel be is következett. Az ember öntudatra ébredt, megkülönböztette magát az állatoktól rájött, hogy meztelen, hogy rosszat tett, azaz cselekedetei tudatossá váltak. Megjelent az érdek felismerésének képessége, ami a mai értelemben a tudás megszerzésének képességét is jelentette és későbbi fejlődésének mozgató rugója lett.

A Teremtő beismerte, hogy az ember megszerezte azt a képességet, hogy valamikor olyan tudásra tegyen szert, amivel ő rendelkezik, amikor azt mondta „*Lám az ember olyan lett mint egy közülünk, ismer jót és rosszat*” (Teremtés, 3.22). A tudás megszerzésében azonban az Isten már nem segítette, hanem kitiltotta a Paradicsomból. A Teremtő pontosan tudta, hogy az ember – ha óriási szenvedések árán is – de életben fog maradni és szaporodni fog a Földön, mert megszerzett képességei erre lehetőséget adnak.

A tudományos kutatás szempontjából tehát rendkívül fontos a Paradicsomban történtek pontos értelmezése.

Mit kapott az ember a Teremtőtől? Szabad akaratot, a beszéd képességét, teljes értékű tudatot és halandó testet.

Mit nem kapott az ember a Teremtőtől? A Teremtő nem adta át tudását és nem ruházta fel a racionális gondolkodás képességével.

Mit adott a tiltott fa gyümölcse az embernek? Az öntudatra ébredést, a racionális gondolkodáson keresztül azt a képességet, hogy a Teremtő tudását megismerje és a teremtet világot titkait megfejtse.

A jelenleg elfogadott elméletek szerint a mai ember (*Homo sapiens sapiens*) 30 ezer éve jelent meg a Földön, melynek egybe kell esnie a kiűzetés idejével. Akkor azonban jégkorszak volt a Földön, és ezt a Teremtő is tudta, mert a Biblia szerint „Az Isten pedig bőrből ruhát készített az embernek és feleségének s felöltöztette őket.”, tehát gondoskodott róluk.

Mikor és mit tudunk meg a Föld-i élet titkáról az elmúlt 30 ezer évben?

Kr.e. 30000–10000

Induljunk el mi is azon az úton, mely a Paradicsom kapujában kezdődött és jelenleg is tart. Szenvedésekkel teli időszak lehetett az első 20 ezer év, amit az ember a jégkorszak végéig (Kr.e. 12 ezer év) sikerrel átvészelt. Ezekben az évezredekben az emberi populáció vándorló, gyűjtögető és vadászó életmódot folytatott, abból élt amit a természet felkínált, célja nem lehetett más mint a túlélés.

Kr.e. 10000–5000

Körülbelül Kr.e. 10 ezer évtől kezdődött a letelepedés és a földművelés, mely óriási előrelépést volt, hiszen azt jelentette, hogy az ember egy helyben élve is el tudja látni magát. Kr.e. 10–5 ezer között a letelepedett emberiség öntözéses földműveléssel és állattenyésztéssel már annyi élelmet volt képes termelni, mely lehetővé tette, hogy mások igényeit is ki tudja elégíteni, akik így felszabadultak az élelemtermelés feladata alól. Az egyes közösségekben megindulhatott a munkamegosztás (fizikai/szellemi), megjelentek a különböző szakmák és mesterségek, mely folyamat végül a civilizációk kialakulásához vezetett. Az ember végül is megteremtette maga számára a Teremtő tudása és a Föld-i élet lényege megismerésének lehetőségét. A kérdés csak az, hogy képes volt-e élni ezzel a lehetőséggel?

Kr.e. 5000–Kr.u. 1700

Kr.e. 5000–Kr.u. 18. század között az emberek csodálatos civilizációkat, birodalmakat, és kultúrákat teremtettek (sumer, akkád babiloni, asszír, perzsa, egyiptomi, tolték, azték, maja, inka, Sárga-, Jangce-, Indus- folyóvíz stb.). A Föld-i élet lényegét érintő kérdésekkel azonban nem foglalkoztak, azokat az istenek és a mítoszok világába helyezték. Az emberek nem értették a természeti jelenségeket, ezért azzal kapcsolatos féltelmeiket, szorongásaikat Földön túli erőkkel, istenekkel, és különböző mítosz rendszerekkel kívánták feloldani. Az ókori népek mitológiájában az istenek száma több száz, vagy több ezer is lehetett. Az élettelen természettel kapcsolatos ismereteik (csillagászat, matematika, időszámítás, fizika stb.) viszont napjainkban is elismerést, azokra alapozott alkotások pedig csodálatot váltanak ki.

Az első természetfilozófiai kérdéseket a görög (Kr.e. 4. évezred–Kr.e. 66) és római (Kr.e. 8. század – Kr.u. 4. század) Birodalmak gondolkodói (orvos filozófusok) vetet-

ték fel. Elsőként Hippokratész (Kr.e. 460–377) említi a nemzéssel és az utódok tulajdonságaival kapcsolatban, hogy abban mindkét szülő valamilyen materiális anyagának is részt kell vennie. Arisztotelész (Kr.e. 384–322) szerint a nőnem adja az anyagot a hímnek pedig a mozgást. Szerinte természeti létezőknek lelkük van; a növényeknek vegetatív, az állatoknak érző, az embernek pedig értelmes lelke. A római Lucretius (Kr.e. 97–55) ezt azzal egészítette ki, hogy az utódok tulajdonságaiban a nagyszülők hatása is kimutatható. Ezt követő évszázadokban szinte semmi érdemi előrelépés sem történt, kivéve a nemzés folyamatára felállított több száz elméletet.

Kr.u. 1700–1800

A Föld-i élet lényegének megismerésében az igazi előrehaladás Kr.u. 18–19. században következett be Európában, melynek kultúrája részben az Angliában virágzó neolit kultúrában (Kr.e. 3200–1500) gyökerezve, a görög civilizációból táplálkozva és a római birodalom jogrendszerére alapulva ideális környezetet teremtett a természettel foglalkozó tudós emberek számára.

Az emberiséget körülvevő élővilág pazar változatosságában és sokféleségében elsőként egy svéd botanikus Linné (1707–1778) teremtett rendet. Az általa felállított *binomiális nomenklatúra* felhasználásával lehetővé vált először a növényvilág (1753), majd az állatvilág (1758) egységes rendszerezése. A legfontosabb kultúrnövényeink (búza, kukorica, burgonya, bab, rozs, rizs árpa stb.) latin elnevezése és besorolása napjainkban is Linné meghatározását követi. A rendszerezett élővilág egyes csoportjai átmeneteket mutattak a rendszertani egységek között, melyekből az élővilág bizonyos fejlődési folyamataira lehetett következtetni. Linné azonban az eszencializmus híve volt és a fajok állandóságát hirdette. Ezért egy másik szintetizáló elmére volt szükség, aki rájöjjön és leírja a Föld-i élővilág fejlődését és arra megfelelő magyarázatot is adjon. Ez a tudós az angol Darwin (1809–1882) volt, aki a *Fajok eredete* című művében (1859) foglalta össze az evolúcióval kapcsolatos tanait.

Az a tény hogy az élővilág fajai folyamatosan változnak és a fajon belül is nagy a változatosság, tehát az egyedek eltérnek egymástól, ezen belül az utódok el is térnek, meg nem is a szülőktől, stb. felvetették annak a „valaminek” a létezését, amivel az átöröklés folyamatai magyarázhatók. Erre a problémára már Darwin (MTA külső tagja) is megpróbált elméletet felállítani (gemmulák, pangenezis), de azt később cáfolták (pl. Galton).

Az öröklődéssel kapcsolatos első szintáttörést jelentő felfedezés az osztrák Mendel (1822–1884) – Brünben tanító Ágoston-rendi szerzetes – nevéhez fűződik, aki kétséget kizáróan bebizonyította, hogy ez a „valami” létezik. Mendel megállapította, hogy ez az anyag partikuláris természetű (mendeli faktorok) és felállította az átöröklés törvényeit, melyek megalapozták a Kr.u. 20. században kiteljesedő klasszikus (Mendeli) genetikát.

Kr.u. 1900–2000

A 20. században az élettudományok fejlődése rendkívüli mértékben felgyorsult. Először az amerikai Morgan (Nobel-díj 1933) számolt be arról, hogy a mendeli fak-

torok (gének) a sejtmagban a kromoszómákon helyezkednek el, majd az amerikai Avery bizonyította hogy az átöröklés egységei a gének nukleinsavból állnak. A nukleinsav (DNS) szerkezetét elsőnek két angol kutató Watson és Crick (Nobel-díj 1962) közölte a Nature lapban 1953-ban (171,737–738). Tehát a Föld-i élet információját hordozó molekula a DNS, azonban arra a kérdésre, hogy milyen módon képes az információ tárolására, Nirenberg és Khorana (Nobel-díj 1968) adták meg a választ a genetikai kód megfejtésével. Nem kellett sokáig várni a válaszra arra a kérdésre sem, hogyan működnek a DNS génjei (?), A válasz a francia Jacob és Monod (Nobel-díj 1965) operon modellje volt. Végeredményben a hatvanas évek végére a tudósok pontosan tudták hogy az élet információját hordozó molekulának milyen a szerkezete, milyen elvek alapján tárolja az információt, az egyes egységeinek a géneknek hogyan történik a szabályozása, azonban maga a molekula, ez a rendkívül hosszú lineáris polimer megismerése teljes hosszúságában még hiányzott. Gilbert és Sanger (Nobel-díj 1980) által felfedezett módszerek a molekuláris klónozás és szekvenálás pótolta a hiányzó láncszemet. Ezt követően indultak a genom programok, azaz a különböző fajok genomjában lévő DNS nukleotid (bázis) sorrendjének meghatározása szekvenálással (strukturális genomanalízis). A humán genom program, tehát az emberi genom 3mrd bázispárból álló DNS-e bázisszekvenciájának megfejtése 2003-ban fejeződött be. A magasabbrendű növények közül számos kultúrnövény (kukorica, búza, árpa, lucerna, nyár, szőlő stb.) genomanalízise is elkezdődött, azonban napjainkig a lúdfű (*Arabidopsis thaliana*) és a rizs (*Oryza sativa*) fejeződött be.

Az élet információjának teljes megfejtését célzó nemzetközi genom projektek mellett azonban lehetővé vált, az információt hordozó DNS molekuláris módosítása is. A gyakorlati lehetőséget Smith és Nathans (Nobel-díj 1978) által felfedezett restriktív endonukleáz enzimek adták, melyekkel, mint ollóval lehet „szabni (vágni)” a DNS-t. Ezzel a lehetőséggel élve Berg (Nobel-díj 1980) állította elő a Földön az első ember által módosított (rekombináns) DNS molekulát, megnyitva az utat az emberiség előtt a Föld-i élet információját hordozó molekula, a nukleinsav (RNS, DNS) mesterséges módosításának. Ez vezetett el a géntechnológiához, melynek egyik látványos eredményével a világító dohány növényvel kezdtem előadásomat. Miután Mullis (Nobel-díj 1993) felfedezte a polimeráz láncreakciót, lehetővé vált a molekuláris genetikai és biológiai módszerek széles körű felhasználása, többek között a kultúrnövények genetikai és nemesítési kutatásiban is.

Végeredményben Kr.u. 18–20 század között az emberiség többet tudott meg a Teremtő tudásáról és a Föld-i élet lényegéről, mint a megelőző 32 ezer év alatt. Az ember létrehozta a tudományt, mely a természet, a társadalom és a gondolkodás objektív összefüggéseiből szerzett, igazolható ismeretek rendszere.

Kr.u. 3 évezred

A tudományos kutatás napjainkban eszköz az emberiség kezében, hogy a Teremtő titkait megfejtse, a teremtett világ működését megismerje és tudását az emberiség fejlődésének szolgálatába állítsa. Az emberiség további fejlődésének alapja a tudomány

és az azt szolgáló kutatás. Kr.u. 3. évezred elején a Tudásalapú Társadalmak motorjait az élettudományok közül a genomika, a biotechnológia és a géntechnológia jelentik.

Probléma

Kr.u. 20. század végére őseink által 12–14 évezreddel ezelőtt – az evolúció adta kínálatból – kiválasztott „ehető és tárolható füvek” mint pl. a búza, a kukorica, a rizs stb. termőképessége megközelítette a természetes genetikai potenciáljuk felső határát. Emiatt kultúrnövényeink produktivitása, mind mennyiségben, mind minőségben már nem növelhető olyan mértékben (0,5%/év), melyet az emberi populáció növekedése (1,5%/év) igényel.

Lehetőség

Az első emberpár bűnbeesését követően együtt léptünk ki a Paradicsom kapuján, és végigjárva több mint 30 ezer évet visszaérkeztünk a mába, de már felfegyverkezve azal a tudással, hogy megismertük a Föld-i élet információját hordozó molekulát, és képessé váltunk annak módosítására. Ez lehetőséget ad arra, hogy a kultúrnövények genetikai programját is megismerjük és azt, a fogyasztó igényeinek megfelelően tudatosan megváltoztassuk.

Megoldás

A megoldást a **paradigmaváltás** jelentheti az alkalmazott növénytudományokban, különösen a növénynemesítésben. A XX. század nemesítője a fenotípusból indult ki és abból próbált következtetni a genotípusra, a XXI. század nemesítője a genotípusból indul ki és annak célirányos módosításával éri el a kívánt fenotípust. Ez a megközelítés teszi racionális tudománnyá a növénynemesítést napjainkban. A molekuláris és biotechnológiai módszereket alkalmazó növénynemesítés lesz az a tudomány a jövőben, mely képes a XXI. század globális kihívásainak megfelelni.

Cél

A paradigmaváltásból következően, a levelező taggá választásomat követő elmúlt 6 évben az általam vezetett Tanszék és MTA Kutató Csoport kutatásainak legfontosabb célja a jelenlegi csúcstechnológiákat jelentő molekuláris növénynemesítés és a transzgenikus növénynemesítés módszertanának fejlesztése és gyakorlati célú hazai alkalmazásának elősegítése volt.

Eredmények

Molekuláris növénynemesítés

1. Molekuláris polimorfizmus

A tanszéken előállított új szárazságtűrő kultúrnövénynek, az évelő rozsnak összehasonlító genomelemzésével (RAPD, SSR) bizonyítottuk annak hibrid eredetét (S.

cereale × *S. montanum*). Jelenleg térképezett markerekkel azonosítjuk a hibrid genomjában az egyes rozs kromoszómákat, illetve fragmentumokat.

2. Molekuláris markerezés

A kétlaki kenderben RAPD technikával ivarspecifikus molekuláris markereket azonosítottunk, melyekből szekvenálást követően SCAR markereket állítottunk elő. A hímivarhoz kapcsolt markereink (MADC5, MADC6) sikerrel alkalmazhatók diploid fajtákban és populációkban.

3. Molekuláris ujjlenyomat

A Magyarországon köztermesztésben szereplő 65 alfajta molekuláris elkülönítését hat mikroszatellit marker felhasználásával végeztük el, melyek közül már négy marker is alkalmasnak bizonyult 41 fajta és hat genotípus-csoport egyértelmű elkülönítésére. Az allélméretük alapján egymástól nem megkülönböztethető genotípusok 1–1 fajtakörbe tartozó fajták voltak, melyek az alapfajta rügymutációinak tekinthetők.

A Kárpát-medencei szőlőgyűjtemény (97 genotípus) és 4 nemzetközi fajta molekuláris összehasonlító vizsgálatát hét mikroszatellit primer-párral végeztük. A kapott fragmentumok allélméreteit vizsgálva 95 esetben kaptunk egyedi mikroszatellit ujjlenyomatot, mely során nemzetközi viszonylatban is új allélméreteket határoztunk meg.

4. Archeogenetika

A középkori (XV. sz. Budai Vár) ásatások során feltárt sárgadinnye és kölesmagvak, valamint a jelenleg termesztett fajták DNS mintáinak összehasonlító molekuláris elemzése (RAPD, SSR, ITS, allélméret), dendrogramm és szekvencia analízise alapján a középkori sárgadinnye minta a *Hógolyó* nevű mai fajtával, a középkori kölesminta pedig a *Omszkoje* orosz fajtával mutatott közeli genetikai rokonságot.

5. Molekuláris taxonómia

A *Festuca* nemzetség *Ovinae* csoportba tartozó fajainak molekuláris taxonómiai vizsgálataival bizonyítottuk, hogy a Budai-hegységben található *F. pallens* tetraploid változat önálló taxonnak tekinthető. További tíz vizsgált fajnak elsőként határoztuk meg – a filogenetikai kutatásokban gyakran alkalmazott – az ITS és kloroplaszt DNS intron szekvenciáját, mely alapján a vizsgált fajok nem voltak elkülöníthetők, ezért azok faj alatti taxonoknak tekinthetők. *In silico* elkészítettük a *Festuca* nemzetség filogenetikai fáját.

Transzgénikus növénynemesítés

1. Genom analízis

Új érés-specifikus géneket izoláltunk szamócában cDNS-AFLP technikával. Összesen 270 cDNS fragmentum expressziós mintázata szignifikáns különbséget mutatott egyrészt a különböző érési stádiumra, másrészt a szövettípusra. Cluster programmal végzett hierarchikus osztályozással a cDNS fragmentumok 3 csoportba rendeződtek:

az aszmagban, a zöld gyümölcshúsban és a gyümölcshús érése folyamán expresszáldó gének csoportjába. A gének funkcionális jellemzése céljából 90 cDNS fragmentumot azonosítottunk, melyek egy része az érés folyamatának már ismert kulcsgénjeit reprezentálják. A szekvenált cDNS-ek másik nagy csoportját az aszmagban expresszáldók jelentik, melyek tartalék-, allergén és stressz fehérjéket (heat-shock) kódolnak.

2. Transzgénikus alma

G. Hrazdina professzorral (Cornell Univ., USA) együttműködve célunk olyan etiléntermelésben gátolt almavonalak előállítása volt, melyek gyümölcsei hosszabb ideig tárolhatóak minőségi romlás nélkül. Az etilén bioszintézis két lépését az ACC-szintáz és ACC-oxidáz katalizálja. Érés specifikus ACC-szintáz gént (MdACS2/U73815) sikerült McIntosh almafajtából izolálni (Kiss E.), melyet antiszensz orientációban bináris vektorba építettünk. A konstrukcióval Royal Gala (98 transzgénikus vonal) és McIntosh (56 transzgénikus vonal) almafajták lettek transzformálva, melyek 2001-re már megfelelő mennyiségű gyümölcsöt is produkáltak a különböző érési paraméterek vizsgálatához. A termőre fordult almafák gyümölcsében bizonyítottuk az etilén bioszintézis molekuláris gátlását, továbbá a MdACS2 gén érés-specifikus expresszióját (Galli Zs.). A Cornell Egyetem kísérleti terén termelt transzgénikus gyümölcsök a kontrollhoz képest szobahőmérsékleten 1–2 hónappal hosszabb ideig voltak tárolhatók minőségromlás nélkül, ezért a transzgénikus gyümölcsök hosszantartó tárolásához valószínűleg nem lesz szükség a hűtőtárolók oxigén-, széndioxid- és páratartalmának szabályozására.

3. Transzgénikus szegfű

Az etilén bioszintézis egyik kulcsenzimének az 1-aminociklopropán-1-karboxilát szintáz cDNS-ének antiszensz génjével több hazai szegfűfajtát transzformáltunk a virág vázaélettartamának meghosszabbítása céljából. Az eddigi vizsgálataink szerint, a transzgénikus növények virágzási fázisa két héttel korábban kezdődött, száruk törékenysége csökkent és a vázaélettartamuk néhány nappal növekedett.

9.2. A VILÁG, EURÓPA ÉS MAGYARORSZÁG ERDEI, AZ ERDŐK FENNTARTÁSÁNAK ÉS FEJLESZTÉSÉNEK TUDOMÁNYOS ALAPJAI*

Solymos Rezső

A témaválasztás indokai

Négy évtizedet meghaladó erdészeti kutató munkám legfontosabb témaköre az erdőművelés, a fatermésztan és a faállományszerkezettan volt. Ezen időszak folyamán sikerült kialakítani egy olyan tudományos iskolát, amelynek a kutatásai az állandósított, hosszúlejárátú kísérletek országos hálózatára épültek. Nemzetközileg is újdonságnak tekinthető erdőnevelési modellek, fatermési és fatömeg táblák készültek a hazai fafajokra. A fatermesztésben a kutatások eredményeként kidolgozott új erdőnevelési eljárások és technológiák gyakorlati bevezetése számottevően emelte erdeink fakészletének minőségét és csökkentette a fatermesztés költségeit. Az elért eredményekről az akadémiai levelező tagságomat követő székfoglaló előadásomban számoltam be. Azóta e témakörök kutatásait kiterjesztettük az elegyes erdei ökoszisztémákra is. Az eredményeket az „Erdőfelújítás és nevelés a természetközeli erdőgazdálkodásban” – című könyvemben foglaltam össze, amely 2000-ben jelent meg.

Az utóbbi másfél évtized folyamán a „hagyományos” kutatási témakört tovább sikerült bővíteni az „Erdészeti politikai kutatásokkal. Itthon e témában rendszeresen tartottam a NYME Erdőmérnöki Karán előadásokat. Külföldön részt vettem az európai erdészeti politika alakítását szolgáló évenkénti nemzetközi találkozókban. Az erdészeti politika szerepe és a jövőre vonatkozó hatása az ezredfordulón az eddigieknél is jelentősebbé vált. Tudományos megalapozása az erdészeti kutatás egészét érinti. A 21. század kezdetére az erdők és az erdőgazdálkodás iránti társadalmi figyelem felerősödött. Az erdészeti szakpolitika, az erdők fenntartása, megőrzése és fejlesztése világ viszonylatban kiemelt téma lett. Ezért is választottam az akadémiai rendes tagsággal kapcsolatos székfoglaló előadásom témájaként: „A Világ, Európa és Magyarország erdei, fenntartásuk és fejlesztésük tudományos vonatkozásai” – című erdészeti politikai vonatkozású témakört, amellyel kapcsolatosan az utóbbi évtizedekben számos nemzetközi rendezvényre, állásfoglalások és programok összehangolására is sikerült. Közülük a Riói, a Johannesburgi Világ Csúcsot és a „Miniszteri Konferenciák” -at az „Európai Erdők Védelmében” – emelem ki.

*Terjedelmi korlátok miatt e kötetben a bevezetőkön kívül csak a magyarországi vonatkozásokat közöljük.

Magyarország erdei, erdőgazdasága

Ökológiai tényezők, növényföldrajzi adottságok

Erdészeti szempontból is jelentős, hogy Magyarország a Kárpát-medence legmélyebb részét foglalja el. 93 ezer km² területének 68%-a alföldi jellegű síkság, 15%-a alacsony dombosság, 14%-a 200 – 400 m magas középhegység. Alig több, mint 2%-a terül el a 400 m tszfm. felett. Az ország területén, a mérsékelt meleg éghajlati övben három éghajlati tartomány hatása érzékelhető: a kontinentális, az óceáni és a mediterrán. Erdei jól kifejezik az éghajlat jellegét, a nedvesség, a vízellátás mértékét. A legkedvezőbb humiditású területek erdei főleg bükkösök, a kedvezőké gyertyános-tölgyesek, a megfelelőké tölgyesek. Az erdőgazdálkodás eredményességét Magyarországon főleg a „vízellátás” határozza meg. A természetes növénytakaró fajokban gazdag, a földkerekség átlagának tizenötszöröse, a biodiverzitás eszerint általában kedvezőnek mondható. Növényföldrajzilag az északi extratropikus, holarktikus flórabirodalomban a közép-európai flóratartományba tartozik, amelynek flóratartományai közül itt található a kárpáti, az alpesi, a nyugat-balkáni és a pannóniai. Az ország erdei az erdős puszták övében és a mérsékeltövi lombos erdők, ezen belül a zárt tölgyesek és a bükkösök övében helyezkednek el.

Az erdők területe és az új erdőtelepítések

Jó két évezreddel ezelőtt az ország lombos erdők övébe eső területének legkevesebb a kétharmad részét foglalták el az erdők. Az első világháború után, a trianoni szerződés alapján az erdők korábbi: 7,3 millió ha területét 1,1 millió ha-ra csökkentették. Ennek következtében az egykori jelentős faexportot felváltotta a fahiány. Az erdőben, fában szegény országnak a búza export értékével azonos összegeket kellett a faimportra fordítania. Trianon előtt az ország fenyő-gömbfa és fűrészárú szükségletét a Kárpátok erdei szolgáltatták, a többi erdő főleg a helyi tűzifa igényeket elégítette ki és a vadászat területe volt. Új erdőket elsősorban az apróvad-gazdálkodás érdekében telepítettek. Az I. világháború utáni erdő- és fahiány enyhítésére Kaán Károly akadémikusnak, az FM egykori államtitkárnak a kezdeményezésére az erdő- és fahiány enyhítése érdekében jelentős új erdőtelepítési és fásítási programot dolgoztak ki a 20-as években. Ekkor kezdődött az alföldi tanyafásítás. A két világháború között a gazdasági gondok miatt csak szerény mértékben, mintegy 70 ezer ha-al növekedett az ország erdőterülete, amint ez a 6. táblázatból kitűnik. Ebben a táblázatban foglaltuk össze az erdőterület és az erdősültség változását 1930 és 2000 között. Az új erdőtelepítések mértékéről az 1. ábra nyújt áttekintést, amely szerint 1950 és 1970 között évente 15–25 ezer ha-al növekedett erdeink területe. Ezt követően fokozatosan csökkent az új erdőtelepítések mértéke. Az ezredfordulón az ország 93 ezer km² területének 87%-a alkalmas mező- és erdőgazdasági művelésre. A terület 54%-a szántó, gyümölcsös, szőlő 12%-a gyepek és 19%-át erdő foglalja el. Egyéb művelési ágba 15% tartozik. 1950–2000 között összesen mintegy 600 ezer ha új erdő létesült, amely egyedülálló a magyarországi erdőszet

történetében. Ennek köszönhetően kedvezőbbé vált a magyar táj szerkezete is, amelyet a 7. táblázat számszerűen bemutat. Az egyes tájegységek adatai közül az Alföld külön figyelmet érdemel, amelynek az erdőszültsége fél évszázad alatt a háromszorosára emelkedett. Az egykor fátlan pusztaságnak a 21. század kezdetén a korábbi 4%-al szemben már több, mint a 12%-át borítják erdők. Az új erdők elsősorban a gazdaságosan nem művelhető un. marginális területeket foglalják el. Fafaj összetételükre jellemző az akác, a nemes nyárak és a fenyők arányának döntő többsége. Ezek a gyorsan növekvő fajok a terület hasznosításán túl elsősorban az ország faellátásának megjavítását segítették elő, bár a környezetvédelmi szerepük is jelentős. Megváltozott az ország területének a művelési ágak szerinti aránya is.

Itt kell kiemelni azt a tényt, hogy a kitermelt erdők helyének felújítását Magyarországon törvény írja elő. A fakitermelés növekedésével arányban a felújítandó erdei vágásterület évente 15–20 ezer ha között mozog. Az egykori erdők helyén általában kedvezőbb fafaj összetételű, produktívabb faállományok jöttek létre. Az un. rontott erdők átalakítása a 20. században befejeződött. Az őshonos fafajok felkarolása az erdőfelújításokat általában mindenkor jellemezte, és a jelen időszakban már meghatározóvá vált.

Az erdőfelújítások és az erdőtelepítéseknek köszönhetően a 21. század kezdetére számottevően megváltozott. Az egyes fafajok általában jobban megfelelnek a termőhelyi adottságoknak. Termőhely igényük kutatása átfogó eredményeket hozott, amelyek következtében nőtt erdeink stabilitása és produktivitása. 1950 és 2000 között erdeink fafaj összetétele jelentősen változott. A fenyők, a nyárak és az akác térfoglalásának a növekedése az új erdőtelepítéseknek köszönhető. Az őshonos fafajok aránya az össz erdőterület növekedés miatt csökkent, területük azonban abszolút mértékben nem lett kisebb. Ez elsősorban a tölgyekre, a cserre és a gyertyánra vonatkozik. 1990 óta annyit változott a helyzet, hogy a fenyők és a nemes nyárak felkarolása mérséklődött, térfoglalásuk csökkent. Nem mondható el ez az akácról, amely évről évre nagyobb részt foglal el az erdőterületből annak ellenére, hogy szakmai és pénzügyi támogatása viszonylag kicsi. Gyors növekedése és fájának sokoldalú használhatósága miatt főleg a magán erdőtulajdonosok telepítik jelentős mértékben. Ez várható a jövőben is.

A magyarországi táji erdőművelés – nemzetközi példa

A magyarországi erdőművelés nemzetközi mércével mérve is magas színvonalának egyik meghatározó alapja az erdőgazdasági tájak kialakítása volt. Babos Imre kiváló erdész-kutató vezetésével az országot 50 erdőgazdasági tájra osztották, amelynek lényegét a következők szerint határozta meg: „Az erdőgazdasági táj- az a változó nagyságú, földrajzilag összefüggő, meghatározott domborzattal és mikroklímával rendelkező terület, amelyen közel azonos termőhelyeken a jellemző növekedésű fafajok állományokban az erdőgazdálkodási tennivalók egyesíthetők.” (Babos 1964). Az erdőgazdasági tájakat a következő tájcsoportokba foglalták össze: Alpokalja, Dunántúli-domb-ság (Dél-Dunántúl), Kisalföld, Dunántúli-középhegység, Északi-középhegység, Alföld. Az 1950/60-as évek fordulóján az egész országra kiterjedően eredményes együttműködés alakult ki az erdészeti kutatás és gyakorlat között. Ennek köszönhető az a 6

kötetes mű, amely az egyes tájcsoportok, ezen belül erdőgazdasági tájak szerint tartalmazta az erdőfelújítási és telepítési irányelveket. (Danszky 1963). Külön kötetben jelent meg az Erdőművelés (nevelés), Az erdő és termőhely tipológia.

Mindezt azért tartottam szükségesnek kiemelni, mert:

- *nagyszerű példái a kutatás és a gyakorlat együttműködésének, a tudományos eredmények hasznosításának, amelyek nélkül nem valósulhatott volna meg erdőgazdálkodásunk történetének legátfogóbb fejlesztése,*
- *közel egy fél évszázad elteltével is időtálló erdőművelési célokat, feladatokat és eljárásokat fogalmazott meg erdészeti kutatásunk, amelynek megváltoztatására jelenleg sincs szükség. Az újabb tudományos elvek szerint azonban folyamatosan ki kell egészítsük őket .*
- *a táji erdőgazdálkodás sajátosságait a jövőben az eddigieknél is jobban kell figyelembe venni, az erdőnek a tájban és a vidékfejlesztésben betöltött szerepe az eddigieknél is meghatározóbb jelentőségű lesz a 21. században.*

Összehasonlítás és a jelenlegi erdőgazdasági tájcsoportonkénti helyzet néhány jellemzőjének bemutatására szolgálnak a következő adatok:

<i>Erdőgazdasági táj</i>	<i>Évi csapadék mm</i>	<i>Középhőmérséklet °C</i>	<i>Terület ha</i>	<i>Erdősültség %</i>
Nyugat-Dunántúl	750 felett	8,5 – 10,5	721.110	28
Dél-Dunántúl	600 – 800	9,5 – 10,5	1.284.485	23
Kisalföld	550 – 650	9,8 – 10,6	500.810	15
Dunántúli-középhegység	550 – 800	9,8 – 10,6	835.554	30
Északi-középhegység	500 – 1000	6,0 – 10,0	1.146.604	35
Nagyalföld	500 – 700	9,0 – 11,0	4.814.488	12

Erdeink fatermése, a fa szerepe, sokféle haszna, és a hazai faellátás

Az erdők területével, az erdőgazdálkodás tudományos megalapozottságával és a gyorsannövő fafajok felkarolásával együtt növekedett az erdők élőfakészlete és fanövedéke. A második világháború befejezésének idején az élőfakészlet mintegy 150 millió m³, az évi fanövedék 3 millió m³ volt. A 21. század első évtizedére az élőfakészlet 315 millió m³-t, a fanövedék a 11 millió m³-t meghaladta, amivel arányosan növekedett a kitermelhető fa mennyisége is. A 13 államot tekintve hazánk erdeinek fajlagos élőfakészlete sorrendben a hatodik, növedéke a negyedik helyen áll. Ez is igazolja a magyarországi erdészeti fatermelés eredményességét. Kutatásaink azt mutatják, hogy az erdők potenciális fatermőképességéhez viszonyítva az aktuális fatermőképesség mintegy 80%-os. Ez arra utal, hogy jelentős mértékben erdeink fatermése már alig növelhető. A mintegy 320 millió m³ élőfakészlet értéke meghaladja az egymilliárd forintot.

Az utóbbi évtizedek folyamán az erdők védelmi és szociális funkcióinak a szerepe rohamosan növekedett és az immateriális haszna, szolgáltatásai a társadalmi értékelést tekintve elviekben az első helyre kerültek. Az „elviék”-kel azt kívánom hangsúlyozni, hogy az erdőtulajdonosoktól a társadalom elvárja, hogy az erdők szolgáltatásaiból térítés nélkül részesüljön. Ezek „előállításáért”, „működtetéséért”, a velük kapcsolatos erdőgazdálkodási követelmények teljesítéséért a tulajdonosok kellő anyagi elismerésben Magyarországon sem részesülnek, annak ellenére, hogy napjainkban a társadalmi érdeklődés kiemelten az erdőkből nyerhető immateriális hasznot részesíti figyelemben nemzetközi és hazai viszonylatban egyaránt.

Alig esik szó manapság a megtermelt fa értékéről, a gazdasági életben és a környezetvédelemben elfoglalt jelentőségéről. Különböző körök, civil szerveződések inkább a fakitermelést kárhoztatják, legtöbb esetben indokolatlanul. Az aggodalom forrása az, hogy féltik az erdőterületet, mert a fakitermelés miatt csökkenhet.

A fatermesztést, az erdők fatermését, a megtermelt fa szerepét az indokolatlan háttérbe szorítása miatt is az erdei haszonvételek között kiemelten kell tárgyalni. A fa meggyőződésem szerint a nyersanyagok között a 21. század sztárja lesz. Az erdőgazdálkodók jövedelmét hazánkban is elsősorban a kitermelt fa mennyisége és minősége (értéke) határozta meg és határozza meg napjainkban is. Jelentősebb változásra e téren a jövőben sem lehet számítani. Gyakorlatilag tehát arról van szó, hogy a 21. század kezdetén az erdőgazdálkodás csak akkor tud megfelelni a vele szemben támasztott ökológiai, környezetvédelmi, kulturális és egyéb igényeknek, ha ezek ökonómiai előfeltételeit a fa és egyéb erdei termékek bevételeiből fedezi. Ez a dolog egyik oldala. A másik oldalról ritkábban esik szó, amely szerint a fa olyan újratermelhető, környezetbarát nyersanyag, amelynek a megtermeléséhez a nap szolgáltatja az ingyenes energiát (asszimiláció, fotoszintézis), csökkenti a levegő széndioxid tartalmát, az elnyelt szénét tárolja és a feldolgozása, hasznosítása sem jár jelentős környezetszennyezéssel. Ehhez járul még, hogy az elhasznált (öreg fa) lebomlik, vagy például energia nyeresé céljaira hasznosítható. Ez vonatkozik a feldolgozás során, vagy egyéb helyen keletkező „fahulladéokra” (faforgács, fűrészpor) is.

Az éves fakitermelés mennyisége és a fanövedék

Leegyszerűsítve: az erdők iránt érdeklődő „közvélemény” a „rablógazdálkodás” kritériumának tekinti a fakitermelés és a fanövedék közötti eltérés pozitív vagy negatív mivoltát. A valóságban sokkal árnyaltabb ennek a fontos szakmai kérdésnek az eldöntése. Abban az esetben, ha az erdők korosztályviszonyai olyanok, hogy nagyobb részt foglalnak el a növedék kulminációjának az időszakához közeli fiatal állományok, és aránytalanul kevés a vágásérett öreg erdő, az éves fanövedék mennyiségét a fakitermelés nem érheti el. Így van ez Magyarországon is, ahol az elmúlt fél évszázad nagyarányú erdőtelepítéseinek és felújításainak az eredményeként az 1–40 éves korú faállományok aránya a legnagyobb. A hosszabb időre (10 évre) szóló tervezés során ezt a problémát az erdészeti hozamszabályozás útján lehet úgy rendezni, hogy az összes tényezőt figyelembe véve elkerülhető legyen a valóságos rablógazdálkodás. Mindezek-

től függetlenül a fanövedék és a fakitermelés mennyiségének az egybevetése nemcsak Magyarországon, hanem nemzetközileg is szokásos. A fennálló arány mértékét általában jelentős tényezőnek tekintik. Mindkettőből kitűnik, hogy sem az egyes régiókban, sem a felsorolt országokban nem érte el a 90'-es években a fakitermelés a fanövedék mértékét.

Ez az arány Magyarországon 60% volt, ami azt is jelenti, hogy az erdők élőfakészlete évente a fanövedék 40%-ával gyarapodott. Külön figyelmet érdemel a kitermelt fa mennyiségnek az iparifa és a tűzifa szerinti megoszlása. A 20. században fokozatosan nőtt az ipari célokra alkalmas fa aránya, amely egyrészt annak köszönhető, hogy az intenzív erdőgazdálkodás, az újabb kutatási eredmények hasznosításának következtében növekedett a megtermelt fa minősége, másrészt a kutatás újabb fahasznosítási lehetőségeket tárt fel a vékonyabb méretű faanyag feldolgozására (farost-, faforgácslap stb.)

A fafelhasználás (fogyasztás) az elmúlt évszázadban jelentős mértékben növekedett, bár hazánkban az utolsó évtizedben számottevően nem változott. Napjainkban a faanyagból mintegy 20 ezer különböző használati tárgyat készítenek, a fafeldolgozás megközelítően 100 ezer embernek nyújt munkát. Megállapítható többek között az, hogy fajlagos fafelhasználásunk fenyőfa centrikus és az európainak alig éri el a felét.

Magyarország faforgalma a fakitermelési lehetőségekkel együtt változott. Az ország faellátását az erdőgazdálkodás tudományos megalapozása, fejlesztése révén az elmúlt évszázadban sikerült úgy megjavítani, hogy a fafelhasználáson túl a faexport és import egyenlege a 90'-es évekre Trianon óta először pozitív lett! A faexportot elsősorban a lombos fában és a vékony faválasztékokban mutatkozó többlet tette lehetővé. Még kedvezőbb lenne a helyzet, ha a kutatás által is javasolt fejlesztés a faiparban a beruházási lehetőségek hiányában nem marad el. Végeredményben hangsúlyozni kell, hogy a faexport többlet jelentős mértékben köszönhető az erdészeti fatermesztés szakszerű fejlesztésének.

Számottevő változást hoztak a fafelhasználás összetételében a 21. század első éveit a fa energia célú felhasználásának hazai és nemzetközi (EU) méretekben való gyors térhódítása miatt. Fatüzelésre alapozott erőművek létesültek és újabbak építését tervezik. Ennek köszönhetően Magyarországon hihetetlen gyorsasággal megnőtt a vékony, ún. „sarangolt” faválasztékok iránti kereslet, emelkedtek a faárak és kedvezőbbé vált az erdőgazdálkodás ökonómiai helyzete. A tűzifa méretű vékonyfa jelentős része hasznosítható a farost és a faforgácslemez gyártásban is.

Erdeink anyagi jellegű termékeihez, hasznához tartoznak a „nem-fa erdei termékek” is úgymint: a gomba, a vadgyümölcs, a gyógynövény és részben a vadászat. Az erdő elsősorban a nagyvad hazája. A becslések szerint erdeinkben 80 ezernél több gímszarvas, 320 ezernél több őz él. A vaddisznó száma közel 90 ezer. Az apróvadhoz sorolt nyúl 630 ezer, a fácán 880 ezer darabszáma tovább növelhető. A vadgazdálkodás éves árbevétele 14 milliárd Ft körül mozog. A bevétel forrása a vad elejtésének díja, a trófea értéke, a vadhús ára és a vendéglátás. Magyarország kiváló minőségű vadállománnyal rendelkezik. Számottevő problémát okoz itthon és nemzetközileg a mező- és erdőgazdaságban okozott vadkár, amelynek elsősorban a túlszaporodott vadállomány az okozója. A felsorolt „nem-fa erdei termékek” a vadászat nélkül az árbevételnek csak

az 1%-át teszik ki. Ezen a terén is számottevő lehetőségek vannak a fejlesztésre például az öko-turizmushoz kapcsoltan.

Erdeink szerepe a hazai környezetvédelemben.

Az erdők immateriális hasznáról, ezen belül a környezetvédelemben a világon és Európában betöltött szerepükről az eddigiek során többször volt szó. Kiemelten kell foglalkozni hazai viszonylatban is a környezet-, illetve a természetvédelemmel, amint ezt világ- és európai viszonylatban már az előzőkben megtettük.

A természetvédelem Magyarországon az erdészet területén kezdődött. Az 1920 as években Kaán Károly akadémikus, államtitkár vezetésével fogalmazták meg a jelenleg is helytálló természetvédelmi irányelveket. Erdészeti szempontból arra kell törekednünk, hogy az élővilágot tartamosan szolgáló, egészséges, stabil erdőket létesítsünk és tartsunk fel. Ezért örvendetes, hogy erdeinknek több, mint a felét őshonos faállományok borítják, amelyek megőrzését és a természetközeli erdőgazdálkodás kiterjesztését védelmi okok miatt is szorgalmazni kell. Erdeink jelenlegi állapota az emberi beavatkozás különböző mértékének is a következménye. Klasszikus természetes erdő, „őserdő” hazánkban nincsen. A jövőben sem indokolt az erdők „magára hagyása”. Az erdőt a természeti törvényeknek megfelelően az ökoszisztéma szemléte szerint kell művelni és a természetközeli erdők arányát lehetőség szerint növelni. Ez segíti elő az erdei élőrendszer regenerációját, önszervezett és önszabályozott működését, a természeti erők érvényesülését. Az erdők természetközeli állapotának kiterjesztése érdekében számos területen át kell alakítani a faállományokat, hogy a környezeti illetve természetvédelmi követelményeknek a jelenleginél nagyobb mértékben megfeleljenek. A jelen évszázad kezdetén az erdészet és a természetvédelem összehangolása még nem felel meg a kor követelményeinek. 1996-ban mindkét területre vonatkozóan alkottak és fogadtak el törvényeket. A szakmailag helyes természetvédelmi előírások teljesítésének azonban mind a mai napig hiányoznak a pénzügyi előfeltételei és jelentős e téren a kutatás lemaradása is. Számos teória, hipotézis születik a természetvédelem hivatalos képviselői részéről, amelynek hiányzik a tudományos háttere, a kísérletekkel való szignifikáns igazolása. Az országos jelentőségű védett természeti területek, az erdőrezervátumok többek között eme hiányosság megszüntetésére is nyújtanak lehetőséget. A hazai 820 ezer ha védett területnek majdnem a fele erdő: 349 ezer ha. Erdeinknek tehát mintegy a 20%-a országos jelentőségű védelem alatt áll. Ez az arány nemzetközi, európai viszonylatban is kedvező. Kedvezőtlen viszont a természetvédelmi szervezeteknél esetenként tapasztalható erdészeti szakismeret-hiány, az érdekek ellentéte és különösen a dialógus hiánya. A tudományosan megalapozott érvek megvitatása és elfogadása jelenthet e téren is előrelépést. A végeláthatatlan helyi viták és konfliktusok helyett a témában végzett kutatások eredményeit kell meghatározónak tekinteni. A kormányzati feladatokat nemcsak az erdőszélen, hanem az illetékes helyen kell megtárgyalni. Magyarországon valamennyi erdészeti feladat megoldása az állami és a magán erdőgazdálkodás keretében történik. Ezekre röviden a következőkben térünk ki.

Az állami erdőgazdálkodás

Az állami tulajdonban levő erdőterületen (1063 ezer ha) 22 Erdészeti Részvénytársaság gazdálkodik. Az erdővel borított terület 40%-a védett, ami azt jelenti, hogy a hazai védett erdők 90%-án az állami Erdészeti Rt-k gazdálkodnak a korlátozások figyelembevételével. Fakitermelésük a lehetőségek 70–80%-át meríti ki. A vadászati jogot 1,3 millió ha-on gyakorolják. Az Erdészeti Rt-k tevékenységét az Igazgatóságok irányítják, amelyek elnökei és tagjai többségükben nem rendelkeznek erdészeti szakképzettséggel. Ez vonatkozik a Felügyelő Bizottságokra is, amely kérdésessé teheti az erdészettudomány és kutatás újabb eredményeinek ezen bizottságokon belüli ismeretét és hasznosítását.

Az állami erdőgazdálkodás fontos jellemzője, hogy a közcélú feladatok ellátása közérdeknek minősül és számottevő részük nem piacosítható. Ezeket a feladatokat Magyarországon elsősorban az állami erdőgazdálkodás intézményrendszere tudja ellátni. Ezekhez a fedezetet az állami költségvetésnek kell biztosítani. A fatermesztés költségeit viszont a fa és fatermékek árbevétele fedezi. Jelenleg számos feszültség, konfliktus forrása, hogy az erdészeti közcélú feladatok finanszírozására fordított pénzközet nem fedezi azoknak a feladatoknak a költségeit, amelyet a lakosság elvár az erdészettől.

Az állami Erdészeti Részvénytársaságok az ÁPV Rt. keretében működnek és „bérleti díj” fejében kezelik a kincstári tulajdonú erdőket az ÁPV Rt. által meghatározott jövedelem szerinti érdekkel. Főleg a civil szervezetek vitatják ennek az érdekeltségnek a létjogosultságát a 21. században.

Az erdők tulajdonlása, a magán erdőgazdálkodás

Mind az anyagi, mind pedig a nem anyagi jellegű erdei haszon mennyisége és minősége, valamint a felhasználóhoz való eljuttatása döntő mértékben függ a tulajdonviszonyoktól, amelyek az utóbbi évszázadban számottevő mértékben változtak. A változások alapvető oka az első világháborút követően a területcsökkenés, a második után az államosítás és a mezőgazdasági termelősövetkezetek létrehozása, majd 1989-től a privatizáció, a kárpótlás volt. Mintegy 730 ezer ha került magántulajdonba, az összes erdő 38–40%-a. Az egyéni erdőgazdálkodók száma 30 ezer körül van. Rajtuk kívül erdőbirtokossági társulatok, gazdasági társaságok és szövetkezetek folytatnak erdőgazdálkodást. A 21. század kezdetén az állami és a magántulajdonban levő erdők megoszlása mintegy 60%–40%. A rendezetlen magántulajdonban levő erdők aránya igen jelentős (16%). Ezekben az erdőkben erdőgazdálkodás nem folyik, állapotuk fokozatosan romlik. Hiányzik nálunk a Ny-Európában jellemző közösségi (községi) erdőtulajdon. Az 1996 évi LIV számú törvény előírta a társult gazdálkodás kötelezettségét az erdészeti hatóság döntése szerint. Hiányoznak a magán erdőgazdálkodással kapcsolatos hazai tapasztalatok és kutatási eredmények is. A kutatás és az oktatás csak az utóbbi években kezdett el foglalkozni ezzel a témakörrel.

A magán erdőgazdálkodás működőképessége jelenleg alig elfogadható, sürgős javításra szorul. Öröndetes, hogy az érdekképviselet erősödik. A meghatározó szerepet

e téren a Magán-Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége (MEGOSZ) vállalta, amely tagja az Európai Erdőtulajdonosok Szövetségének (CEPF).

Erdészeti szakigazgatásunk néhány jellemzője, feladatai

Miként a Föld számos államában, úgy Magyarországon is a Földművelési Minisztérium a szakigazgatás legfelsőbb szerve, amelynek egyik önálló egysége (főosztály) foglalkozik az erdészeti igazgatással. Idetartozik az Állami Erdészeti Szolgálat (ÁESZ), amely végzi az erdőleltározást és gondozza az erdészeti adattárt és elkészíti a körzeti erdőterveket, valamint ellenőrzi az erdőtörvénynek megfelelő erdőterv szerinti gazdálkodást, továbbá ellátja a különböző forrásokból származó támogatások pénzügyi lebonyolítását.

Mind az erdők fenntartása és megőrzése, mind pedig a fejlesztés szempontjából nélkülözhetetlen tevékenységet fejt ki az ÁESZ, amelynek 10 Igazgatósága látja el a helyi feladatokat.

Kiemelkedő szerepe van a hosszú távú, 10 évre szóló erdőterveknek, amelyek az újabb kutatási eredményeknek is a leghatékonyabb hordozói, realizálói. Az erdőtervek sokoldalúan szabályozzák az erdőművelési és erdőhasználati feladatokat, lehetőségeket. Ezek szakmai előírásainak teljesítésére ugyanezen szervezet erdőfelügyelői hivatottak.

Meghatározó szerepe van az ÁESZ-nek az új erdőtelepítések tervezésében és lebonyolításában is szakmai és pénzügyi vonatkozásban egyaránt. Magyarországon várhatóan mintegy 780 ezer ha új erdőtelepítésre kerül sor a 21. század első felében.

Erdeink, erdőgazdálkodásunk jövője, Nemzeti erdőstratégia és erdőprogram. Eredményeink megalapozója az erdészettudomány, a kutatás!

A Földön és természetesen hazánkban is megnövekedett a társadalmi, szakmai érdeklődés az erdők jövőjét illetően. 1992-ben Rio de Janeiróban elfogadott jegyzék, az AGENDA 21 szerint a jegyzéket aláíró országok dolgozzák ki az erdők fenntartását és a tartamos erdőgazdálkodást garantáló nemzeti akcióprogramjaikat. Ezt az egyezményt Magyarország is aláírta. Így válik vagy vált a legtöbb országban a **Nemzeti Erdőprogram** az erdők és az erdőgazdálkodás jövőjének meghatározó jelentőségű dokumentumává. Az utóbbi két év folyamán az erdészeti tudományos élet, a kutatás, az oktatás és nem utolsósorban a gyakorlat legjobb képviselőinek a közreműködésével elkészült és széles körű megvitatásra került Magyarország tervezett erdőstratégiája és erdőprogramja, amely a jelen időszakban az erdészeti szakpolitika meghatározó jelentőségű feladata. A munkát a NYME EMK Erdővagyon Gazdálkodási Intézete koordinálta. A kidolgozott program tartalmazza Magyarország erdeinek és erdőgazdálkodásának az ismertetését, a Nemzeti erdőstratégia alapelveit, operatív programját, folyamatát. Az operatív program kiterjed a fenntartható erdőgazdálkodás biztosítására a meglévő erdőterületeken, az erdőterületek növelésére (új erdőtelepítés) az erdőgazdálkodásnak a vidékfejlesztésben betöltött szerepére, a környezeti/ökológiai rendszerek javításához való hozzájárulásra. A program széles körű társadalmi vitája megtörtént, amelynek so-

rán a résztvevők módosító javaslatokat tehetnek. A tudományos élet képviselőinek a munkában való részvétele érdemi jelentőségű volt. Az idő és terjedelmi okok miatt ez alkalommal elegendő, ha utalok a program tartalmára. A részletes programot bárki megtekintheti.

Az Erdőprogramból és az általános tendenciákból egyaránt megállapítható, hogy:

- *Magyarországon az erdők szerepe és sokoldalú haszna iránt a 21. században tovább növekszenek a társadalmi gazdasági igények.*
- *Kiemelt feladat marad az eddigieknél is nagyobb hangsúllyal a természetközeli erdei ökoszisztémák megőrzése és fenntartható hasznosítása, a multifunkcionális erdőgazdálkodás elterjesztése, az ökológiai és ökonómiai harmónia megteremtése.*
- *A környezetvédelmi, szociális és kulturális szolgáltatások jelentősége elsőrendű lesz.*
- *A fa reneszánszát éli és környezetbarát volta, felhasználási lehetőségeinek bővülése miatt az erdők fatermésének, produktivitásának nem csökken a jelentősége.*
- *Az erdőkkel és az erdőgazdálkodással kapcsolatos, jelentős mennyiségben és minőségben megnövekedett feladatok ellátása az erdészeti kutatástól megfelelő újabb eredményeket igényel. Kiemelt feladat a kutatás tartamos támogatásának jelentős fokozása.*

10. SZEMÉLYI HÍREK

10.1. AKADÉMIKUSOK KITÜNTETÉSEI, ELISMERÉSEI*

Horn Péter, az MTA rendes tagja, az Agrártudományok Osztályának elnöke a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje (Polgári Tagozat) kitüntetését kapta.

Láng István, az MTA rendes tagja, a „Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje a csillaggal” kitüntetésben részesült.

Schmidt Jánost, az MTA levelező tagját, a Veszprémi Egyetem díszdoktorrá választotta.

Varga János, az MTA levelező tagja, Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt kitüntetésben részesült.

Várallyay György, az MTA rendes tagja, Széchenyi-Díjat kapott.

*A 10.1. pont csak az osztályhoz tartozó akadémikusok kitüntetésait tartalmazza. Ezek közül is csak a legmagasabbakat: a Komány, a Köztársasági Elnök, a belföldi és külföldi egyetemek által adott kitüntetések, illetve díszdoktori címeket. Minden egyéb kitüntetésről a „Tájékoztató” 5. és 6. fejezetéből értesülhetünk.

11. A KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATKIADÁS HELYZETE

11.1. HORNOK LÁSZLÓ, AZ MTA LEVEZETŐ TAGJA, AZ OSZTÁLY KÖNYV- ÉS FOLYÓIRAT-FELELŐSÉNEK ÉVES BESZÁMOLÓJA

Mínt hogy 2004-ben a korábbi éveknél lényegesen kisebb összegből, mindössze 6.895 EFT-ből kellett gazdálkodnunk, különös gondossággal jártunk el a támogatás odaítélésekor. A folytonosság fenntartása érdekében az előző időszakhoz hasonló támogatásban részesült az *Acta Agronomica*, az *Acta Phytopathologica et Entomologica Hungarica*, az *Acta Veterinaria*, az *Agrártörténeti Szemle*, valamint az *Agrokémia és Talajtan*. Idén először kapott – szerény mértékű – támogatást az *Állattenyésztés és Takarmányozás*, valamint két induló folyóirat a *Progress in Agricultural Engineering és az Acta Silvatica et Ligniensa Hungarica*. A folyóiratok támogatásával az Osztály azon törekvének adott hangsúlyt, hogy bátorítani kell a magyar különlegességnek számító tudományos dolgozatok megjelentetését, lehetőség szerint idegen nyelven. remélhetően sikerült némiképp enyhíteni a műszaki tudományok és az erdészet eddigi közlési gondjait. Támogatásban részesült továbbá az Osztálytájékoztató, amely a krónikás nagyon is fontos szerepét tölti be. A nagy ínségben, érthető módon, csupán egyetlen kézikönyv kiadásához sikerült minteg: A magyar állattenyésztés nagyjai – valódi kincseskönyv, olyan visszatekintés (még hozzá méltó, díszes formában), amit az Agrártudományok Osztálya minden körülmények között szívügyének kell, hogy tekintsen.

11.2. AZ OSZTÁLY TAGJAINAK 2004-BEN MEGJELENT KÖNYVEI ÉS KÖNYVRÉSZLETEI (SZERZŐKÉNT, SZERKESZTŐKÉNT)

- Bódis L., **Heszky L.**, Matók Gy. (szerk.) (2004): Géntechnológia és termésbiztonság. OMMI. Budapest, 164.
- Gyulai G., Kiss E., **Heszky L.** (2004): Az árpa biotechnológiája. In: Magyarország kultúrflórája. VIII/14. Tomcsányi A., Turcsányi G. (szerk.) Az árpa – *Hordeum L.*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 274–289.
- Kiss E., Gyulai G., **Heszky L.** (2004): Az árpa genetikája. In: Magyarország kultúrflórája. VIII/14. Tomcsányi A., Turcsányi G. (szerk.) Az árpa – *Hordeum L.*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 256–273.
- Hornok, L.**, Giczey, G. (2004): Application of Gene Cloning in Fungal Biotechnology. In: *Handbook of Fungal Biotechnology*, Ed. Arora. D.K. Marcel Dekker, Inc. New York – Basel, pp. 95–108.
- Jenser G., Mészáros Z. és **Sáringer Gy.** szerk. (2004): A szántóföldi és kertészeti növények kártevői (2. kiadás). – Mezőgazda Kiadó, Budapest, pp. 630.

- Sáringer Gy.** (2004): A Somogy-megyei Nagybajomból elhurcolt levente háborús élményei (1944–1945). – Szerző Kiadása, Keszthely, 56. p.
- Sáringer Gy.** (2004): Állati kártevők. In: Tomcsányi A. és Turcsányi G. szerk., Az árpa (Hordeum L.) – Magyarország Kulturflórája. VIII. kötet, 14. füzet. 491. p. 233–255. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Schmidt J.** (2004): Az árpa takarmányértéke – In: Tomcsányi András – Turcsány Gábor: Az árpa – Magyarország kulturflórája VIII. kötet, 14. füzet, 143–150 pp. – Akadémiai Kiadó.
- Solymos R.** (2004): Az erdészet és a faipar időszerű kérdései. MTA Agrártud. Oszt. Erdészeti Bizottsága.
- Tomcsányi P.** (2004): A kutatási módszerek fejlesztése a piactudományok tapasztalatai alapján. MTA Marketing Bizottsága, Budapest 63 p.
- Tomcsányi P.** (2004): Gondtalanabb gondolkodás. (CD-ROM, Budapest, OMMI, Első kiadás).

12. AZ OSZTÁLYHOZ TARTOZÓ MAGYAR PARAZITOLÓGUSOK TÁRSASÁGA 2004. ÉVI MUNKÁJA

Elnökségi ülések

A 2004. március 18-án tartott elnökségi ülésen az elnök először tájékoztatást adott a 2003-ban szervezett tudományos rendezvényekről és az együttműködő partnerekkel történt közös találkozókról. A Társaság nevében gratulált a megosztott Széchenyi-díjjal kitüntetett Papp László akadémikusnak, elnökségünk tagjának. Ezt követően az elnökség a Társaság pénzügyi helyzetét tárgyalta, kihangsúlyozva azt, hogy a tevékenységét jelentős mértékben segíti a Magyar Tudományos Akadémiától évente kapott 200 E Ft támogatás. Döntés született arról, hogy az MPT-től 3 évente egy alkalommal pénzügyi támogatást kérhetnek azok a tagok, akik előadással vagy poszterrel vesznek részt külföldi szakmai rendezvényeken. Az elnökség értékelte az MPT, a 'Johan Béla' Országos Epidemiológiai Központ és a Magyar Természettudományi Múzeum által közösen szervezett „Molekuláris biológiai módszerek alkalmazása a parazitológiában” című rendezvény tapasztalatait. Az elnökség tagjai megvitatták a 81/2002. (IX. 4.) FVM rendelet 8. § (2) bekezdésében írottakat, amely a kutyák veszettség elleni oltással egyidejűleg elvégzendő féregellenes kezelést írja elő. ezzel kapcsolatban az elnökség úgy döntött, hogy egy szakmai megbeszélés összehívását kezdeményezi, amelyre az FVM, a Magyar Állatorvosi Kamara, a Szent István Egyetem ÁOTK parazitológiai és állattani tanszéke, a 'Johan Béla' Országos Epidemiológiai Központ parazitológiai osztálya, néhány gyógyszerforgalmazó cég és a gyakorlatban dolgozó állatorvosok képviselőit hívja meg. A szakmai összejevetel előkészítésére Fok Éva elnökségi tag kapott megbízást. Az elnök bejelentette, hogy 2003. szeptember 27-én hivatalosan megalakult az Európai Állatorvos Parazitológusok Kollégiuma (European Veterinary Parasitology College, röviden EVPC), amelynek szervező bizottságában hazánkat képviseli. A Szent István Egyetem ÁOTK parazitológiai és állattani tanszékének a vezetőjeként az elnök arról számolt be, hogy a tanszék megalapításának 75. évfordulója alkalmából, 2004. május 27-én, egynapos rendezvényre kerül sor a Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Karán.

A 2004. október 4-én tartott ülésen Kassai Tibor, az MPT tiszteletbeli elnöke tájékoztatást adott az MPT iratanyagának általa elvégzett selejtezéséről és nyilvántartásba vételéről. Az elnök beszámolt a Valenciában megtartott EMOP IX. kongresszusról, ahol részt vett az EVPC Szervező Bizottságának munkájában és a kollégium első közgyűlésén, valamint a Társaság képviselőjében a Parazitológusok Európai Szövetségének közgyűlésén, ahol új elnökséget választottak. Az elnökség megvitatta a kutyák veszettség elleni oltásával egyidejűleg elvégzendő kötelező féregellenes kezeléssel foglalkozó, 2004. május 21-én megtartott megbeszélés tapasztalatait. Az elnökség Fok Éva elnökségi tagot ezzel kapcsolatban azzal bízta meg, hogy egy olyan javaslat tervezetét készítse el, amely ajánlasként elküldhető az új rendelet kidolgozásáért felelős

szakmai fórumnak. Elnökségi döntés alapján a Társaság megalakulásának 40. évfordulója alkalmával 2005 tavaszán egynapos jubileumi tudományos rendezvényre kerül sor. A jubileumi ülés szervezésével Farkas Róbert elnök, Szénási Zsuzsannai főtitkár, Kassai Tibor tiszteletbeli elnök és Rózsa Lajos elnökségi tag kapott megbízást. Az elnökség felkérte Rózsa Lajost az MPT által létrehozandó, Kotlán Sándorról elnevezett tudományos díj tervezetének kidolgozására, amelyet fiatal kutatók pályázati rendszer keretében nyerhetnének el parazitológiai témájú munkáikkal.

Tudományos rendezvények

A MPT, a 'Johan Béla' Országos Epidemiológiai Központ és a Magyar Természettudományi Múzeum közös szervezésében „Molekuláris biológiai módszerek alkalmazása a parazitológiában” címmel 2004. március 9-én Budapesten, a 'Johan Béla' Országos Epidemiológiai Központban került sor az év első rendezvényére, amelyen több mint 100 szakember vett részt. A nagy érdeklődéssel kísért 9 előadás a különféle molekuláris biológiai módszerekkel, és ezeknek a humán és az állatorvosi parazitológiában történő alkalmazásával foglalkozott.

Fok Éva elnökségi tag szervezésében 2004. május 21-én került sor arra a szakmai megbeszélésre, amely a 81/2002. (IX. 4.) FVM rendelet 8. § (2) bekezdésében írottakkal, és az ezzel kapcsolatos gyakorlati tapasztalatokkal foglalkozott. A találkozón Molnár Tamás osztályvezető és munkatársa Gyurcsó Adrienn (FVM Állategészségügyi és Élelmiszerellenőrzési Főosztály), Szénási Zsuzsanna osztályvezető, a MPT főtitkára ('Johan Béla' Országos Epidemiológiai Központ, Parazitológiai Osztály), Farkas Róbert, az MPT elnöke (Szent István Egyetem, Állatorvos-tudományi Kar, Parazitológiai és Állattani Tanszék), Kassai Tibor, az MPT tiszteletbeli elnöke, Papp Ibolya (a Magyar Állatorvosi Kamara alelnöke), Lorászko Gábor (a MÁOK SZATOK Bizottság elnöke), Horváth Gyöngyi (Állatgyógyászati Oltóanyag-, Gyógyszer- és Takarmányellenőrző Intézet), ifj. Kómár Gyula (Budapest) és Varga Zsolt (Kapuvár), gyakorló állatorvosok, Csabai László (Intervet), Németh Erika (Pfizer), Selmecsi András (SelBruHa), Szeidemann Zsolt (Bayer) és Szilágyi Noémi (Ceva) állatorvosok vettek részt. Az ülés moderátora Fok Éva elnökségi tag volt. A megbeszélést az is időszertűvé tette, hogy az Európai Unióba történt májusi belépésünk kapcsán szükségessé vált jogharmonizáció során a fenti rendelet eddigi formájában nem marad meg, illetve új rendelet készül. A résztvevők a találkozóról készült jegyzőkönyvben rögzítették, hogy az új rendelet elkészítése során a jogalkotók kérjék ki a szakmai fórumok véleményét is. Egységesen az volt a vélemény, hogy az új rendelet életbe lépése után is folytatódjanak hazánkban az ebek veszettség elleni oltásával egyidejűleg végzett féregtelenítések. A fórum résztvevői úgy döntöttek, hogy egy állásfoglalást, ill. ajánlást dolgoznak ki, amelyet eljuttatnak a döntéshozó fórumokhoz.

A Magyar Ökológusok Tudományos Társasága, az MPT és az MTA Biológiai Osztályának Zoológiai Bizottsága szervezésében „Paraziták és más patogének evolúciója és ökológiája” címmel tudományos rendezvényre került sor a Magyar Természettudo-

mányi Múzeum új előadótermében 2004. november 22-én. Az előadók a mikro- és makroparaziták okozta hazai bántalmakkal kapcsolatos legújabb eredményekről számoltak be.

Egyéb hírek

„A zoológia és az állatökológia területén nemzetközileg is kimagasló kutató és rendszerező munkásságáért” 2004. március 15-én megosztott Széchenyi díjat kapott Mahunka Sándor zoológus, az MTA levelező tagja, a Magyar Természettudományi Múzeum főigazgató-helyettese és Papp László zoológus, az MTA rendes tagja, a Magyar Természettudományi Múzeum kutatóprofesszora, az MTA-MTM Állatökológiai Kutatócsoport vezetője.

A Nemzeti Akkreditáló Testület az Országos Állategészségügyi Intézet (OÁI) Bakteriológiai, Méh-egészségügyi, Kémiai, Parazitológiai, Szerológiai és Virologiai Laboratóriumait 2004-ben akkreditálta.

Az OÁI Parazitológiai Laboratóriumát a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) 81/2002. sz. rendelete „Nemzeti Zoonózis Referencia Laboratóriumnak” jelölte ki. A Laboratórium feladata az eddigi diagnosztikai szolgáltatáson túl – többek között – az echinococcosis és a trichinellosis hazai járványtani helyzetének nyomon követésével egészül ki.

A Parazitológusok Európai Szövetsége az EMOP IX. alatt megtartott közgyűlésen megújította elnökségét. Az új elnök: Prof. dr. Santiago MAS-COMA (Spanyolország), elnökhelyettesek: Prof. dr. Fabrizio BRUSCHI (Olaszország) és Prof. dr. Yves CARLIER (Belgium), pénztárnok: dr. J. F. SLUTTERS (Hollandia), titkár: dr. Jean MARI-AUX (Svájc), elnökségi tagok: Prof. dr. Tor A. BAKKE (Norvégia), dr. Libuse KOLAROVA (Csehország), dr. Kirill GALAKTIONOV (Oroszország), Prof. dr. Ewert LINDER (Svédország) és Prof. dr. Ermanno CANDOLFI (Franciaország). Az EMOP X. 2008-ban történő megrendezésére pályázó két jelölt (a törökországi Izmir és a franciaországi Párizs) közül az utóbbi mellett döntöttek a közgyűlés résztvevői.

A costaricai esőerdők egyik gyönyörű madarának, a pirossapkás piprának (*Pipra mentalis*) tetve a *Myrsidea rekasii* nevet kapta tagtársunk, Rákási József tiszteletére.

Az MPT elnökségének Tájékoztatója 2004-ben két alkalommal jelent meg, amelyben az elnökség tevékenységéről, a hazai parazitológiai kutatás és oktatás eseményeiről és eredményeiről, személyi hírekről és nemzetközi rendezvények időpontjairól kapott tájékoztatást a tagság.

Farkas Róbert elnök,
SZIE Állatorvos-tudományi Kar

Készítette: Agroinform Kiadó és Nyomda Kft.
1149 Budapest, Angol u. 34.
www.agroinform.com
Felelős vezető: Mahr Jánosné
Budapest, 2005/28

